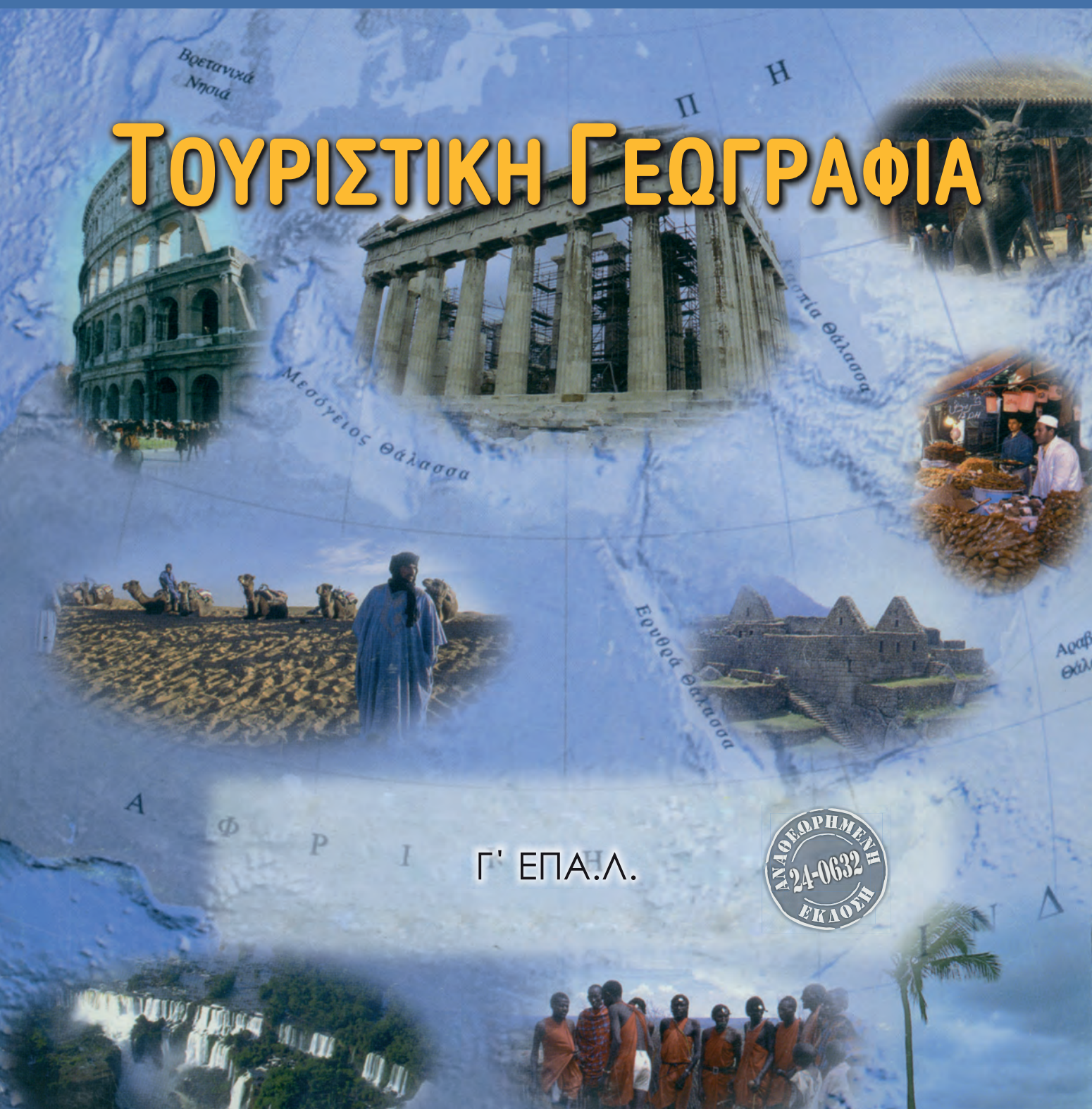

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Γ' ΕΠΑ.Λ.

ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Τουριστική Γεωγραφία

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Θεανώ Σ. Τερκενλή
Επίκουρη Καθηγήτρια Παν/μίου Αιγαίου
Νικόλαος Α. Μεταξίδης
Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης, Οικονομολόγος, ΠΕ9, Δ.Ε.Α.
Παρασκευή Ραφτοπούλου
Κοινωνική Ανθρωπολόγος, MSc

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΡΙΣΗΣ

Δρανδάκης Εμμανουήλ
Ομότιμος Καθηγητής Ο.Π.Α.
Τσουνάκος Θεόδωρος
Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης, ΠΕ4, Φυσικός
Μοίρα Πολυξένη
Επίκουρη Καθηγήτρια ΤΕΙ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

Νικόλαος Α. Μεταξίδης
Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης, Οικονομολόγος, ΠΕ9, Δ.Ε.Α.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Νικηταρά Χριστίνα
Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης, Φιλολόγος

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Καβαλάρη Παναγιώτα
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΗ
ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΧΑΡΑ ΜΑΓΟΥΛΑ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ Π.Ι., Δρ. Οικονομολόγος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας
Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Θεανώ Σ. Τερκενλή

Νικόλαος Α. Μεταξίδης

Παρασκευή Ραφτοπούλου

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου πραγματοποιήθηκε
υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Τουριστική Γεωγραφία

Γ΄ ΕΠΑ.Λ.

Ειδικότητα: Υπαλλήλων Τουριστικών Επιχειρήσεων

ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΜΕΡΟΣ Α' ΕΥΡΩΠΗ – ΕΛΛΑΔΑ

Κεφάλαιο 1ο: Εισαγωγικές Έννοιες	11
1.1 Ιστορία της παγκόσμιας τουριστικής ανάπτυξης	12
1.2 Παγκόσμια τουριστική προσφορά και ζήτηση	13
1.3 Πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης	16
Κεφάλαιο 2ο: Ευρώπη	17
2.1 Βόρεια Ευρώπη	17
2.2 Δυτική Ευρώπη	18
2.3 Κεντρική Ευρώπη	18
2.4 Ανατολική Ευρώπη	18
2.5 Νότια Ευρώπη	19
Κεφάλαιο 3ο: Ελλάδα	20
3.1 Η Ελλάδα μέσα στο παγκόσμιο τουριστικό περιβάλλον	21
3.2 Αττική	25
3.3 Στερεά Ελλάδα & Εύβοια	34
3.4 Δυτική Ελλάδα	40
3.5 Υπόλοιπη Πελοπόννησος	43
3.6 Ιόνια Νησιά	51
3.7 Θεσσαλία	57
3.8 Ήπειρος	63
3.9 Δυτική Μακεδονία	67
3.10 Κεντρική Μακεδονία	69
3.11 Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	76
3.12 Κρήτη	84
3.13 Νησιά Νοτίου Αιγαίου	92
3.14 Νησιά Βορείου Αιγαίου	106
Κεφάλαιο 4ο: Νότια Ευρώπη	110
4.1 Γενικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά	110
4.2 Τουριστικά χαρακτηριστικά	112
4.3 Επιπτώσεις του τουρισμού	112
4.4 Ισπανία	113
4.5 Πορτογαλία	117
4.6 Ιταλία	121
4.7 Μάλτα	128
4.8 Κύπρος	128
4.9 Βαλκανικές Χώρες	131
4.9.1 Αλβανία	131
4.9.2 Κροατία	132
4.9.3 Βουλγαρία	132
Κεφάλαιο 5ο: Δυτική Ευρώπη	133
5.1 Γενικά	134
5.2 Μεγάλη Βρετανία	134
5.3 Ιρλανδία	138
5.4 Γαλλία	139
5.5 Ελβετία	143
5.6 Αυστρία	145
5.7 Γερμανία	148
5.8 Βέλγιο	151
5.9 Λουξεμβούργο	152
5.10 Ολλανδία	152

Κεφάλαιο 6ο: Κεντρική Ευρώπη	154
6.1. Πολωνία	155
6.2. Τσεχία και Σλοβακία	157
6.3. Ουγγαρία.....	158
Κεφάλαιο 7ο: Ανατολική Ευρώπη	160
7.1 Γενικά	161
7.2 Ρωσία	161
7.3 Ουκρανία.....	163
7.4 Κράτη Βαλτικής.....	163
7.5 Λευκορωσία	165
Κεφάλαιο 8ο: Βόρεια Ευρώπη	166
8.1 Γενικά	167
8.2 Δανία.....	167
8.3 Νορβηγία.....	168
8.4 Σουηδία.....	170
8.5 Φιλανδία.....	171
8.6 Ισλανδία	172

ΜΕΡΟΣ Β' ΑΜΕΡΙΚΗ

Κεφάλαιο 9ο: Αγγλοσαξωνική Αμερική	177
9.1 Γενικά	177
9.2 Η.Π.Α.	178
9.3 Καναδάς.....	183
Κεφάλαιο 10ο: Κεντρική Αμερική, Καραϊβική και Νότια Αμερική	187
10.1 Γενικά	187
10.2 Μεξικό.....	189
10.3 Παναμάς.....	192
10.4 Νησιά Καραϊβικής.....	192
10.4.1. Μπαχάμες.....	194
10.4.2. Κούβα	195
10.4.3. Δομινικανή Δημοκρατία.....	195
10.4.4. Τζαμάικα & Νησιά Κεϋμάν	195
10.4.5. Πουέρτο Ρίκο	196
10.5 Περού	196
10.6 Βραζιλία.....	198
10.7 Αργεντινή	199
10.8 Χιλή	201

ΜΕΡΟΣ Γ' ΑΣΙΑ

Κεφάλαιο 11ο: Ανατολική Ασία	205
11.1. Κίνα	205
11.2. Ιαπωνία	208
Κεφάλαιο 12ο: Νότια και Νοτιοανατολική Ασία	211
12.1 Γενικά	211
12.2 Χερσόνησος Ινδοκίνας	212
12.2.1. Ταϊλάνδη.....	212
12.2.2. Ινδονησία	215
12.3 Ινδία	216

Κεφάλαιο 13ο: Μέση Ανατολή	220
13.1 Γενικά	221
13.2 Τουρκία	222
13.3 Σαουδική Αραβία.....	225
13.4 Ιορδανία	226
13.5 Ισραήλ.....	227

ΜΕΡΟΣ Δ' ΑΦΡΙΚΗ

Κεφάλαιο 14ο: Βόρεια Αφρική	233
14.1 Αίγυπτος	233
14.2 Τυνησία	235
14.3 Αλγερία	237
14.4 Μαρόκο	238

Κεφάλαιο 15ο: Η Αφρική Νότια της Σαχάρας

15.1 Κένυα	242
15.2 Μαδαγασκάρη, Σεϋχέλλες, Άγιος Μαυρίκιος.....	243
15.3 Νοτιοαφρικανική Ένωση	244

ΜΕΡΟΣ Ε' ΩΚΕΑΝΙΑ & ΝΗΣΙΑ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ

Κεφάλαιο 16ο: Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία	251
16.1 Αυστραλία	251
16.2 Νέα Ζηλανδία	253

Κεφάλαιο 17ο: Νησιά Ειρηνικού.....	255
17.1 Πολυνησία.....	255
17.2 Μικρονησία	256
17.3 Μελανησία.....	256

ΜΕΡΟΣ ΣΤ' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ – ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	260
--	------------

ΜΕΡΟΣ Ζ' ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	265
-----------------------------------	------------

Παράρτημα Α. Πίνακες (Αμερική, Ασία, Αφρική, Ωκεανία)	266
Παράρτημα Β. Πίνακες – Ελλάδα	278
Παράρτημα Γ. Προγράμματα εκδρομών	288

Γλωσσάρι.....	299
Βιβλιογραφία.....	300
Ευχαριστίες.....	301

Π ρ ό λ ο γ ο ς

Η Γεωγραφία του Τουρισμού μελετά:

- 1) τα κοινωνικά, οικονομικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά των περιοχών από τις οποίες προέρχονται οι τουρίστες.
- 2) τα ψυχολογικά και πολιτισμικά κίνητρα των τουριστών, δηλαδή τους παράγοντες που ωθούν τα άτομα στην απόφαση να ταξιδέψουν. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζει α) τη φύση των περιοχών υποδοχής, β) τους παράγοντες που προσελκύουν τους ταξιδιώτες στους συγκεκριμένους τόπους, γ) τις διαδρομές και τους ενδιάμεσους φορείς και οργανισμούς του συστήματος μεταφορών και επικοινωνιών που καθιστούν δυνατό το τουριστικό ταξίδι.
- 3) την οργάνωση, πολιτική και σχεδιασμό του τουρισμού καθώς και για τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης.

Βασικό σημείο αναφοράς της Γεωγραφίας του Τουρισμού είναι το τουριστικό ταξίδι.

Το τουριστικό ταξίδι ξεκινά από την απόφαση του ταξιδιώτη να διενεργήσει μια τέτοια μετακίνηση, συνεχίζεται με τη διαδικασία προετοιμασίας με σκοπό να καθοριστούν και να διασφαλιστούν οι όροι μεταφοράς και παραμονής μέχρι και την ολοκλήρωση του ταξιδιού και την επιστροφή στον τόπο μόνιμης διαμονής. Ακολουθεί η αναχώρηση του ταξιδιώτη από τον τόπο μόνιμης κατοικίας, το διασυννοριακό πέρασμα προς τη χώρα τουριστικής διαμονής, εάν αυτή βρίσκεται στο εξωτερικό, και την άφιξή του στον τόπο που έχει επιλέξει. Η τουριστική παραμονή χαρακτηρίζεται από διαδοχικές και αλληλοεξαρτώμενες σχέσεις συναλλαγής, ζήτησης και προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών με σκοπό την ολοκλήρωση της τουριστικής εμπειρίας (παραμονή, διατροφή, μετακίνηση, αγορές, διασκέδαση).

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το περιεχόμενο του μαθήματος «Τουριστική Γεωγραφία» παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον για κάθε άνθρωπο που θα ασχοληθεί με τον τουρισμό ή και για όποιον, απλώς, θέλει να γνωρίσει τον κόσμο.

Οι συγγραφείς

ΜΕΡΟΣ Α'
ΕΥΡΩΠΗ - ΕΛΛΑΔΑ

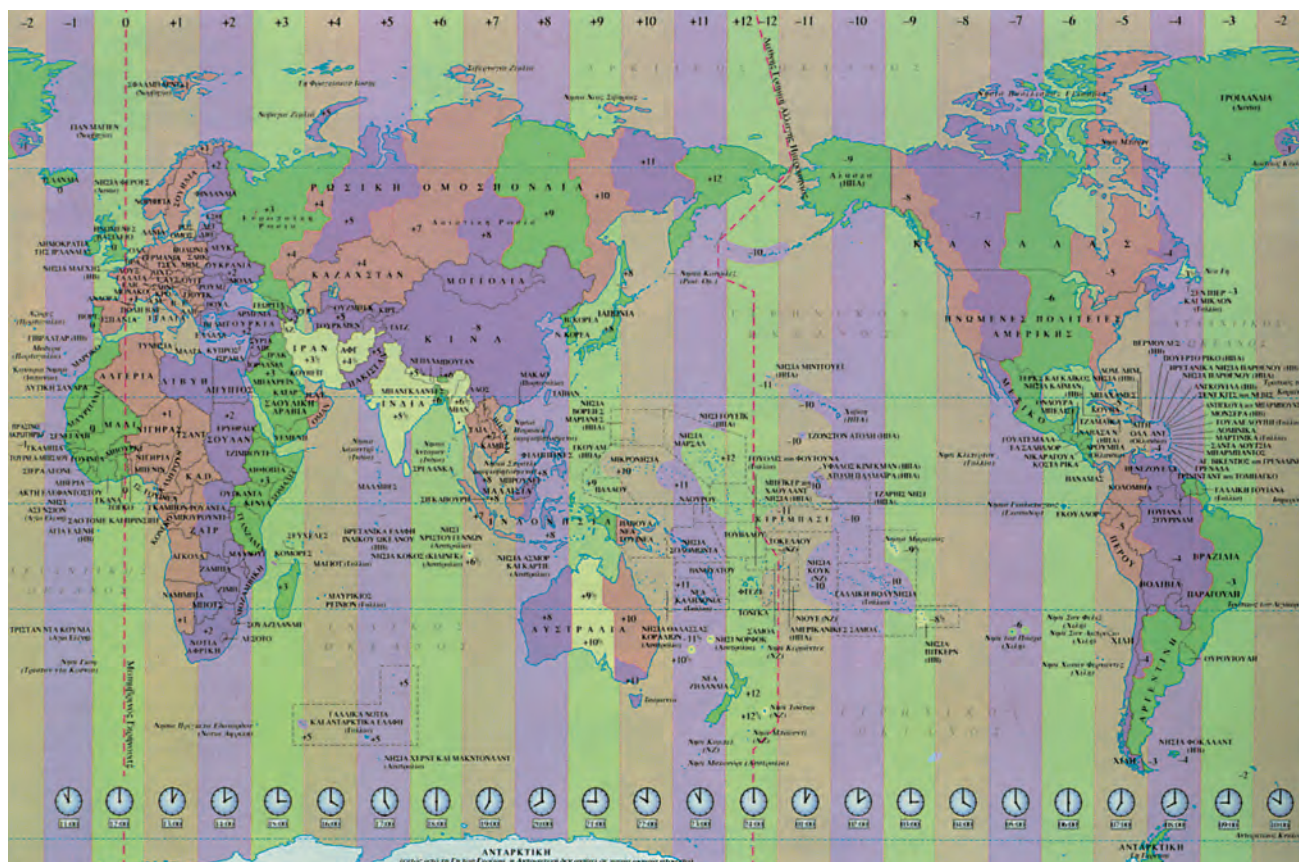
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Εικόνα 1.1
Παγκόσμιος
Γεωμορφολογικός
Χάρτης

Εικόνα 1.2
Παγκόσμιος χάρτης
με τις ζώνες
του χρόνου

1.1 Ιστορία της Παγκόσμιας Τουριστικής Ανάπτυξης

Τα στατιστικά δεδομένα δείχνουν ότι από το 1945 μέχρι σήμερα, η παγκόσμια τουριστική κίνηση πολλαπλασιάστηκε. Η συνολική διεθνής τουριστική δαπάνη αυξήθηκε με τέτοιους ρυθμούς ώστε σήμερα να αντιπροσωπεύει πλέον ένα σημαντικό τμήμα των διεθνών οικονομικών συναλλαγών. Το ταξίδι αναψυχής των οικονομικά προνομιούχων κοινωνικών ομάδων του 19ου αι. και των αρχών του 20ου αι. μεταβάλλεται σε ταξίδι διακοπών προσité σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Με τον τρόπο αυτό οι διεθνείς τουριστικές μετακινήσεις ανάγονται σε σημαντικό παράγοντα κοινωνικής και οικονομικής συναλλαγής μεταξύ των κρατών. Τα στατιστικά δεδομένα για τις αφίξεις και τις τουριστικές συναλλαγματικές εισπράξεις από το 1950 έως και το 1991 δείχνουν ότι η Ευρώπη βρίσκεται στην πρώτη θέση των τουριστικών προτιμήσεων παγκοσμίως και ότι η Αμερικανική ήπειρος καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση. Ένα όλο και μεγαλύτερο μερίδιο της τουριστικής ζήτησης απορροφά σταδιακά τα τελευταία χρόνια η Ανατολική Ασία και η περιφέρεια του Ειρηνικού, καταλαμβάνοντας την τρίτη θέση ως προς τις τουριστικές μετακινήσεις μετά την Ευρώπη και την Αμερική. Όσον αφορά τις υπόλοιπες γεωγραφικές περιφέρειες της γης, ακολουθούν η Αφρική, η Μέση Ανατολή και η Νότια Ασία παραμένοντας στην ίδια ιεραρχική θέση από το 1950 μέχρι σήμερα. Με βάση τα στοιχεία αυτά διαφαίνεται επίσης ότι, στο ίδιο χρονικό διάστημα, ο Ελληνικός τουρισμός παρουσίασε μια ταχύτερη ανοδική πορεία από αυτή του συνολικού διεθνούς τουριστικού ρεύματος. Παρουσιάστηκε, δηλαδή, επιταχυνόμενη ζήτηση για ταξίδια τουρισμού στην Ελλάδα.

Οι εντυπωσιακοί ρυθμοί αύξησης των τουριστικών εισπράξεων και του αριθμού των ταξιδιών διεθνούς και εγχώριου τουρισμού παγκοσμίως φαίνεται ότι θα συνεχιστούν και τις επόμενες δεκαετίες.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις στα μέσα μεταφοράς και επικοινωνίας, συνέτελεσαν στη εξάπλωση του τουριστικού προϊόντος ως τις πιο απομακρυσμένες περιοχές του πλανήτη. Ακόμη και περιοχές οι οποίες στο παρελθόν δε διέθεταν ικανοποιητικούς τουριστικούς πόρους, εισέρχονται πλέον στις διαδικασίες της τουριστικής ανάπτυξης, αφού μπορούν να δημιουργήσουν τεχνητά τέτοιους πόρους.

Η συνεχής εξειδίκευση της ζήτησης δημιουργεί καινούριους απομακρυσμένους προορισμούς που διαθέτουν τοπικής κλίμακας αλλά πλούσιους περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς πόρους, και προσφέρουν εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

1.2 Παγκόσμια Τουριστική Προσφορά και Ζήτηση

1.2.1 Τουριστική Προσφορά

Οι γεωγραφικοί τουριστικοί πόροι διακρίνονται σε φυσικούς-γεωγραφικούς και ανθρωπογεωγραφικούς. Σημαντικό ρόλο στην απόλαυση των διακοπών παίζει η ψυχοσωματική άνεση των επισκεπτών κατά την παραμονή τους στο χώρο που έχουν επισκεφθεί. Άρα, οι κλιματικές συνθήκες στον τόπο υποδοχής θα πρέπει να είναι ήπιες και ευχάριστες, και κατά προτίμηση να επικρατεί ηλιοφάνεια. Τα υψηλά επίπεδα θερμοκρασίας, υγρασίας, βροχόπτωσης, η νεφοκάλυψη και οι δυνατοί άνεμοι δυσχεραίνουν την τουριστική ανάπτυξη, εφόσον οι περισσότερες τουριστικές δραστηριότητες περιορίζονται από αυτές τις κλιματικές συνθήκες. Μετά το κλίμα, οι ακτές και η θάλασσα αποτελούν ίσως τους σημαντικότερους γεωγραφικούς πόλους έλξης τουρισμού, αφού η φύση και η ποιότητά τους διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εξασφάλιση της επιτυχίας του ταξιδιού. Ο δημοφιλέστερος τύπος ταξιδιού στην σημερινή εποχή είναι τα τουριστικά πακέτα διακοπών ήλιου και θάλασσας. Οι τουρίστες αναζητούν καταρχήν μία καθαρή και αμμόδη παραλία, κατάλληλη για ηλιοθεραπεία και ασφαλή για κολύμπι, με βαθμό κυματισμού τέτοιο που να επιτρέπει στα παιδιά να παίζουν στην ακτή. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να υπάρχει επαρκής χώρος για τις δραστηριότητες όλων των λουομένων και η παραλία να απέχει μικρή απόσταση από το κατάλυμα. Τέλος, χαρακτηριστικά όπως το είδος της παραλίας (βότσαλο, άμμος) και η καθαρότητα του νερού της θάλασσας αποτελούν σημαντικά στοιχεία προσέλκυσης τουριστών.

Τουρίστες που προέρχονται κυρίως από αστικά κέντρα προσελκύονται ιδιαίτερα από φυσικά στοιχεία του περιβάλλοντος, όπως καταρράκτες, ηφαίστεια, σπηλιές και τοπία μεγάλης αισθητικής αξίας. Εκεί συχνά έχουν τις δυνατότητες να επιδοθούν σε αθλητικές δραστηριότητες (αναρρίχηση, ιππασία, σκι) που είναι συνυφασμένες με τις ιδιαίτερες περιβαλλοντικές συνθήκες της περιοχής. Η πραγματοποίηση ενός τέτοιου είδους ταξιδιού αποσκοπεί στο βίωμα μιας ξεχωριστής εμπειρίας, στην ανακάλυψη τοπίων ξεχωριστής ομορφιάς και στην απόδραση από την καθημερινότητα των σύγχρονων πόλεων. Το ενδιαφέρον για φυσιολατρικό τουρισμό και για έναν διαφορετικό τρόπο ζωής κοντά στο φυσικό περιβάλλον ολοένα και αυξάνεται στο Δυτικό κόσμο. Τα σημαντικότερα, από πλευράς τουριστικής ελκυστικότητας,

Εικόνα 1.3 Παραλία της Santa Cruz. Torres Vedras

γεωγραφικά χαρακτηριστικά του τοπίου θεωρούνται ο γεωμορφολογικός του χαρακτήρας, η χλωρίδα και η πανίδα και η εν γένει παρουσία του ανθρώπινου παράγοντα, καθώς και ο συνδυασμός του με τους εξωγενείς παράγοντες που περιγράψαμε προηγουμένως.

Εικόνα 1.4 Rafting
στον ποταμό Λούσιο
(Πελοπόννησος)

Στην τουριστική προσφορά εντάσσονται επίσης οι ανθρωπογενείς ή ανθρωπογεωγραφικοί πόροι που είναι συνήθως σύνθετοι και δημιουργημένοι από τον άνθρωπο (παραδοσιακοί οικισμοί, παραδοσιακή αρχιτεκτονική, μουσεία, ιστορικά κέντρα πόλεων, περιβαλλοντικά πάρκα και προστατευόμενες περιοχές). Αυτοί συμπεριλαμβάνουν πολιτιστικούς και ιστορικούς πόρους, κατάλοιπα παλαιότερων εποχών και πολιτισμών, αρχαιολογικά ευρήματα, αρχιτεκτονική και άλλες μορφές τέχνης καθώς και θέσεις μεγάλης ιστορικής και θρησκευτικής αξίας. Η χρήση αυτών των πόρων μπορεί να προορίζεται αποκλειστικά για τους τουρίστες (θεματικό πάρκο Ντίσνεϋλαντ) ή και όχι (παραδοσιακοί οικισμοί υπαίθρου). Οι πολιτιστικές εμπειρίες που βιώνουν οι επισκέπτες στον τουριστικό προορισμό είναι δυνατόν να ποικίλουν πολύ. Σχετίζονται με την προσπάθεια γνωριμίας ενός διαφορετικού τρόπου ζωής, νέων αξιών, θρησκευτικών τελετουργιών, γλωσσικών ιδιωμάτων, εθίμων, τρόπων συμπεριφοράς, μορφών πολιτιστικής έκφρασης, και θεσμών πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης. Κατά την εμπειρία μιας διαφορετικής από τη δική τους κουλτούρας, οι τουρίστες είναι δυνατόν να συμμετάσχουν στην καθημερινή ζωή του τόπου επίσκεψης, χωρίς ωστόσο πάντα να την κατανοούν.

Οι τουριστικές ζώνες είναι ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές που περιλαμβάνουν μεγάλο αριθμό τουριστικών περιοχών οι οποίες ανήκουν στο ίδιο ή σε διαφορετικά κράτη. Οι τύποι τουριστικών περιοχών διαμορφώνονται με τρόπο που να ανταποκρίνεται είτε σε ένα κυρίαρχο κίνητρο (διακοπές, ψυχαγωγία,

Εικόνα 1.5
Δρομάκι στη Χώρα
της Αστυπάλαιας.

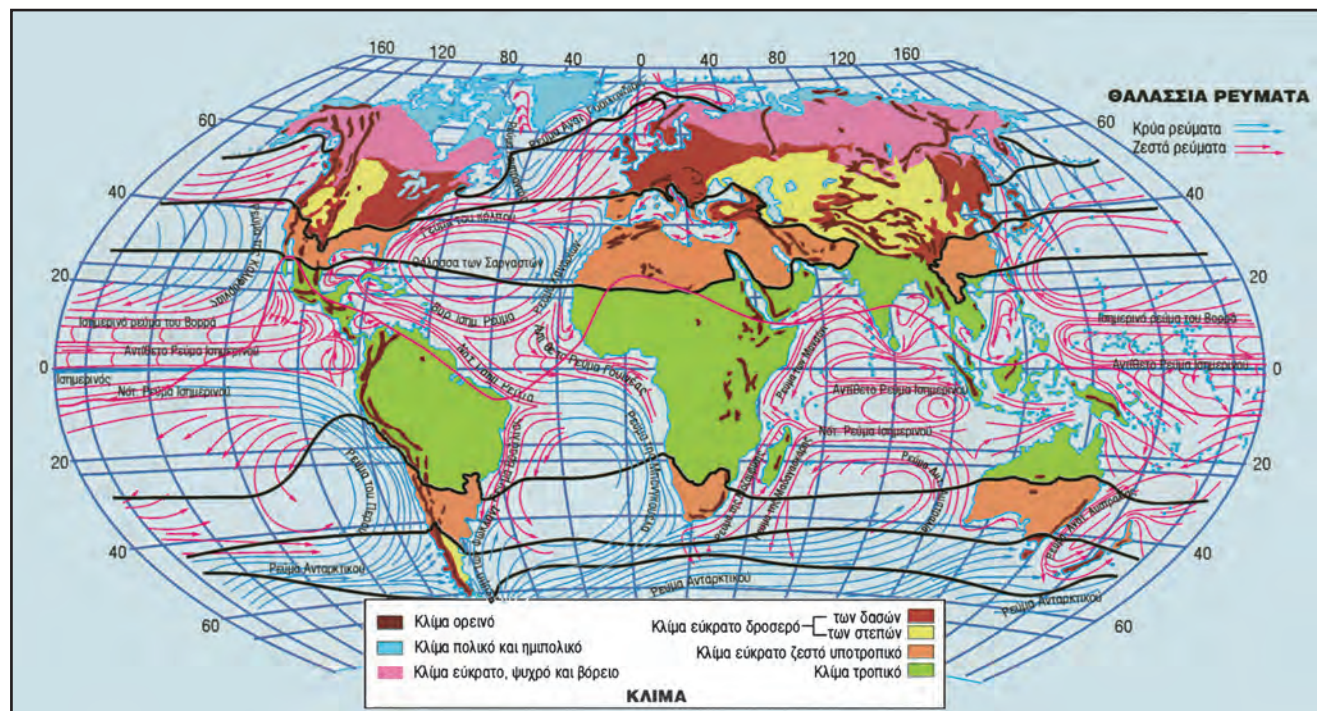
Εικόνα 1.6
Αρχαιολογικός
χώρος στην Κάμιρο
της Ρόδου.

Εικόνα 1.7
Παραδοσιακή φορεσιά
της Πορτογαλίας.

πολιτισμός), είτε σε έναν αριθμό κινήτρων περισσότερων του ενός που διαμορφώνουν πιο σύνθετες μορφές τουριστικής ζήτησης. Τέλος, οι υποδομές και οι προσφερόμενες υπηρεσίες (ξενοδοχεία, πρακτορεία, εταιρίες μεταφορών, λιμάνια, αεροδρόμια, οδικό δίκτυο, επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής) της τουριστικής περιοχής αποτελούν την υλικοτεχνική βάση στην οποία στηρίζεται ο τουριστικός τομέας. Η ποιότητα, η εξειδίκευση και η σωστή διαχείρισή τους αναδεικνύονται σε σημαντικούς παράγοντες καθορισμού των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της προσφοράς κάθε περιοχής.

1.2.2 Τουριστική Ζήτηση

Η πλευρά της τουριστικής ζήτησης χαρακτηρίζεται από δύο κύριες διαστάσεις του τουριστικού ταξιδιού, τη γεωγραφική και την κοινωνιολογική. Η πρώτη αφορά την επιλογή τουριστικού προορισμού, ενώ η δεύτερη συνδέεται με τον τύπο και τα κίνητρα του τουρισμού.

Ως προς την γεωγραφική τους διάσταση, τα τουριστικά ρεύματα διακρίνονται κυρίως σε δύο κατηγορίες.

- Η πρώτη αφορά στο διεθνή τουρισμό και κατευθύνεται προς τις τουριστικές περιοχές της Ευρώπης, της Βόρειας Αμερικής, του Ειρηνικού, της Αφρικής και των υπόλοιπων γεωγραφικών περιφερειών. Αυτά τα ταξίδια διακρίνονται σε ταξίδια κοντινής απόστασης (γειτονική χώρα) και μακρινής απόστασης (διαφορετική ήπειρος).
- Η δεύτερη κατηγορία αφορά τον εσωτερικό τουρισμό και αναφέρεται στα ταξίδια των υπηκόων κάποιου κράτους εντός της επικράτειάς του. Ως τουριστικές ροές στο εσωτερικό μιας χώρας χαρακτηρίζονται και οι μετακινήσεις από τις αστικές περιοχές προς τις ακτές, από τις αστικές περιοχές προς την ύπαιθρο και τους ορεινούς όγκους, από τις αγροτικές περιοχές προς τα αστικά κέντρα καθώς και αυτές μεταξύ αστικών κέντρων.

Η κοινωνιολογική διάσταση των τουριστικών ροών έχει δύο παραμέτρους: τον τύπο των ταξιδιών και τα κίνητρα των τουριστών.

- Στον τύπο ταξιδιών συγκαταλέγονται ταξίδια οργανωμένα από πρακτορείο, αυτόνομα ταξίδια οργανωμένα κυρίως από τους ίδιους τους τουρίστες με χρήση ή μη υπηρεσιών πρακτορείου, τα περιηγητικά ταξίδια και άλλοι τύποι ταξιδιών.
- Στα τουριστικά κίνητρα αντιστοίχα εντάσσονται η ξεκούραση, οι επαγγελματικοί λόγοι, η φυγή από την καθημερινότητα, η αναζήτηση πολιτισμικών εμπειριών, η φαντασία, η νοσταλγία, η περιπέτεια κ.ά. Οι δύο αυτές διαστάσεις του τουριστικού ταξιδιού συνιστούν τις τουριστικές ροές.

Εικόνα 1.8
Παγκόσμιος
κλιματολογικός
χάρτης

1.3 Πρότυπα Τουριστικής Ανάπτυξης

Τα κυριότερα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης είναι τα εξής:

- Πρότυπο οργανωμένου μαζικού τουρισμού διακοπών καλοκαιρινής ή χειμερινής περιόδου. Το πρότυπο αυτό κυριάρχησε στον παγκόσμιο τουρισμό μετά το 1970 και συνδέεται άμεσα με την ευρύτερη ανάπτυξη πολλών περιοχών και κρατών του κόσμου. Βασικά χαρακτηριστικά του προτύπου αυτού είναι οι μεγάλες οργανωμένες προσφερόμενες υποδομές και υπηρεσίες. Ο τουρισμός είναι μια σημαντική δραστηριότητα που ενισχύει την οικονομία ενός τόπου. Έτσι και άλλοι κλάδοι της οικονομίας της περιοχής εξαρτώνται από τον τουρισμό. Η ζήτηση για τέτοιου τύπου προορισμούς προέρχεται συνήθως από τις ανεπτυγμένες χώρες αποστολής τουριστών. Η διαχείριση της ζήτησης για οργανωμένα τουριστικά πακέτα γίνεται από τους tour operators, οι οποίοι με την πολιτική που ασκούν επηρεάζουν τις επιλογές των τουριστών. Τέλος, εσωτερικό χαρακτηριστικό αυτού του τύπου τουριστικής ανάπτυξης είναι η εποχικότητα της ζήτησης με αιχμή, ανάλογα με την τουριστική περιοχή, το καλοκαίρι ή το χειμώνα.
- Πρότυπο τουρισμού ενταγμένου στο τοπικό αναπτυξιακό πλαίσιο, π.χ. αστικός τουρισμός, τουρισμός υπαίθρου. Η τουριστική αυτή ανάπτυξη εντάσσεται στα ευρύτερα δεδομένα της τοπικής παραγωγικής δομής κάθε περιοχής.
- Πρότυπο βιώσιμου τουρισμού με χρήση ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Μετά το 1980 πληθαίνουν οι προσπάθειες προώθησης ενός προτύπου τουριστικής ανάπτυξης του οποίου βασικό χαρακτηριστικό θα είναι η βιώσιμη ανάπτυξη, δηλαδή μια ανάπτυξη που θα έχει διάρκεια.
- Πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης σε θύλακες, π.χ. τουριστικά χωριά, θεματικά πάρκα (π.χ. Ντύσνεϊλαντ κ.τ.λ.). Το πρότυπο αυτό αναπτύσσεται δυναμικά τα τελευταία χρόνια κυρίως σε περιοχές με οργανωμένο τουρισμό διακοπών. Η λειτουργία των προτύπων αυτών χαρακτηρίζεται από μερική ή και πλήρη αυτονομία από τις υπόλοιπες υποδομές και υπηρεσίες που προσφέρει η περιοχή.
- Παραθεριστικό πρότυπο σε περιοχές με μεγάλο αριθμό διαφόρων τύπων παραθεριστικών κατοικιών ή δευτέρων κατοικιών. Πρόκειται για πρότυπο που στηρίζεται στην εντυπωσιακή αύξηση των παραθεριστικών κατοικιών στην περίμετρο των αστικών κέντρων αλλά και σε πολλές τουριστικές περιοχές άλλων τύπων. Συγκροτούνται με αυτό τον τρόπο οργανωμένες περιοχές παραθερισμού, η ανάπτυξη των οποίων έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με το πρότυπο του οργανωμένου τουρισμού διακοπών.
- Πρότυπο εναλλακτικού τουρισμού με έμφαση σε μια ή σε περισσότερες εναλλακτικές μορφές του τουρισμού. Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυρίαρχου κινήτρου στη ζήτηση των επισκεπτών (π.χ. συνέδρια). Το κίνητρο αυτό συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμός, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση. Η πρόσφατη εντυπωσιακή ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε πολλές περιοχές του κόσμου έχει συμβάλει, ιδιαίτερα τις δύο τελευταίες δεκαετίες, στην ανάπτυξη αυτού του προτύπου που εντοπίζεται κυρίως σε περιοχές της υπαίθρου με πλούσιους περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς πόρους.

Ο διαρκώς εντεινόμενος διεθνής ανταγωνισμός, η έλλειψη τεχνογνωσίας και η αναζήτηση της βραχυπρόθεσμης οικονομικής απόδοσης από τον τουρισμό, αποτελούν τους καθοριστικούς παράγοντες στη βάση των οποίων επιλέγουν οι τουριστικές περιοχές τα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης που πρόκειται να υιοθετήσουν.

Πίνακας 1.1.

Η εξέλιξη της ποσοστιαίας (%) κατανομής των διεθνών τουριστικών αφίξεων, κατά περιφέρεια, για τα έτη 1951-1991.

	1950	1960	1970	1980	1991
ΑΦΡΙΚΗ	2,7	1,08	1,51	2,54	2,90
ΑΜΕΡΙΚΗ	29,61	24,11	22,95	21,32	21,50
ΑΝΑΤ. ΑΣΙΑ/ ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ	0,75	0,98	3,04	6,82	11,48
ΕΥΡΩΠΗ	66,60	72,66	70,76	65,55	61,84
ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ	0,78	0,916	1,17	2,98	1,56
ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ	0,19	0,26	0,57	0,79	0,71
ΣΥΝΟΛΟ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΕΥΡΩΠΗ

2.1 Βόρεια Ευρώπη

Εικόνα 2.1
Γεωμορφολογικός
Χάρτης της Ευρώπης

Χώρα	Έκταση σε Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Κύριες θρησκείες	Επίσημη Γλώσσα	Νόμισμα
Δανία	43.075	5.320.000	Κοπεγχάγη	Προτεστάντες	Δανέζικη	Κορώνα Δανίας
Ισλανδία	102.820	279.000	Ρεϊκιαβίκ	Προτεστάντες	Ισλανδική	Κρόνα
Φινλανδία	338.145	5.172.000	Ελσίνκι	Προτεστάντες	Φινλανδική, Σουηδική	Ευρώ
Νορβηγία	323.878	4.489.000	Όσλο	Προτεστάντες, Καθολικοί	Νορβηγική	Κορώνα Νορβηγίας
Σουηδία	449.964	8.842.000	Στοκχόλμη	Προτεστάντες, Καθολικοί	Σουηδική	Κορώνα Σουηδίας

2.2 Δυτική Ευρώπη

Χώρα	Έκταση σε Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Κύριες θρησκείες	Επίσημη Γλώσσα	Νόμισμα
Βρετανία	244.082	55.500.000	Λονδίνο	Αγγλικανοί, Προτεστάντες	Αγγλική	Λίρα Αγγλίας
Ιρλανδία	70.282	3.803.000	Δουβλίνο	Καθολικοί, Προτεστάντες	Αγγλική, Ιρλανδική	Ευρώ
Γαλλία	543.965	56.614.493*	Παρίσι	Καθολικοί	Γαλλική	Ευρώ
Ελβετία	41.293	6.848.700	Βέρνη	Καθολικοί, Προτεστάντες	Γερμανική, Γαλλική, Ιταλική	Ελβετικό Φράγκο
Αυστρία	83.853	8.100.000	Βιέννη	Καθολικοί	Γερμανική	Ευρώ
Γερμανία	356.758	81.700.000	Βερολίνο	Προτεστάντες, Καθολικοί	Γερμανική	Ευρώ
Βέλγιο	30.515	10.200.000	Βρυξέλλες	Καθολικοί	Γαλλική, Φλαμανδική, Γερμανική	Ευρώ
Λουξεμβούργο	2.586	437.000	Λουξεμβούργο	Καθολικοί	Γαλλική, Γερμανική	Ευρώ
Ολλανδία	33.935	14.892.600	Άμστερνταμ	Προτεστάντες, Καθολικοί	Ολλανδική	Ευρώ

*(58.543.000 κάτοικοι με τις αποικίες)

2.3 Κεντρική Ευρώπη

Χώρα	Έκταση σε Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Κύριες θρησκείες	Επίσημη Γλώσσα	Νόμισμα
Πολωνία	312.683	38.605.000	Βαρσοβία	Καθολικοί, Ορθόδοξοι	Πολωνική, Γερμανική	Ζλότι
Τσεχία	78.864	10.272.000	Πράγα	Καθολικοί, Προτεστάντες	Τσεχική, Σλοβάκικη	Τσεχική Κορώνα
Σλοβακία	49.035	5.399.000	Μπρατισλάβα	Καθολικοί, Προτεστάντες, Ορθόδοξοι	Σλοβάκικη, Ουγγρική, Τσεχική	Κορώνα
Ουγγαρία	93.030	9.968.000	Βουδαπέστη	Καθολικοί, Προτεστάντες	Ουγγρική	Φιορίνι

2.4 Ανατολική Ευρώπη

Χώρα	Έκταση σε Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Κύριες θρησκείες	Επίσημη Γλώσσα	Νόμισμα
Ρωσία	17.075.400	145.491.000	Μόσχα	Ορθόδοξοι, Σουνίτες, Μουσουλμάνοι	Ρωσική, Ουκρανική, τοπικές γλώσσες	Ρούβλι
Λευκορωσία	207.600	10.187.000	Μίνσκ	Ορθόδοξοι, Καθολικοί	Ρωσική	Ρούβλι
Ουκρανία	603.700	49.568.000	Κίεβο	Ορθόδοξοι, Καθολικοί	Ουκρανική, Ρωσική	Χρβίνια
Λιθουανία	65.200	3.696.000	Βίλνιους	Καθολικοί, Προτεστάντες, Ορθόδοξοι	Λιθουανική, Ρωσική, Πολωνική	Λίτας
Λετονία	63.700	2.421.000	Ρίγα	Προτεστάντες, Καθολικοί, Ορθόδοξοι	Λετονική, Ρωσική	Λατς
Εσθονία	45.200	1.393.000	Ταλίν	Προτεστάντες, Ορθόδοξοι	Εσθονική, Ρωσική	Κρόυν

2.5 Νότια Ευρώπη

Χώρα	Έκταση σε Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Κύριες θρησκείες	Επίσημη Γλώσσα	Νόμισμα
Ισπανία	504.790	39.100.000	Μαδρίτη	Καθολικοί	Ισπανική	Ευρώ
Πορτογαλία	91.985	10.336.900	Λισσαβόνα	Καθολικοί	Πορτογαλική	Ευρώ
Ιταλία	301.262	57.576.400	Ρώμη	Καθολικοί	Ιταλική	Ευρώ
Μάλτα*	316	345.000	Λα Βαλέτα	Καθολικοί	Μαλτέζικη, Αγγλική	Λίρα Μάλτας
Ελλάδα	131.990	10.610.000	Αθήνα	Ορθόδοξοι	Ελληνική	Ευρώ
Κύπρος**	9.251	722.800	Λευκωσία	Ορθόδοξοι χριστιανοί, Μουσουλμάνοι, Μαρωνίτες	Ελληνική, Αγγλική, Τουρκική	Κυπριακή λίρα
Αλβανία (90% Αλβανοί, 9% Έλληνες)	28.748	3.134.000	Τίρανα	Μουσουλμάνοι, Ορθόδοξοι, Καθολικοί	Αλβανική, Ελληνική	Λέκ
Κροατία	56.538	4.654.000	Ζάγκρεμπ	Καθολικοί, Ορθόδοξοι Μουσουλμάνοι	Κροατική, Σερβική	Κούνα
Βοσνία - Ερζεγοβίνη	51.130	3.977.000	Σεράγεβο	Καθολικοί, Ορθόδοξοι Μουσουλμάνοι, Προτεστάντες	Βοσνιακή, Σερβική, Κροατική	Μάρκα
Γιουγκοσλαβία	102.173	10.552.000	Βελιγράδι	Ορθόδοξοι, Μουσουλμάνοι	Σερβική, Αλβανική, Ουγγρική	Δηνάριο
Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας	25.713	2.034.000	Σκόπια	Ορθόδοξοι, Μουσουλμάνοι	Σκοπτιανή, Αλβανική, Τουρκική	Δηνάριο
Βουλγαρία	110.994	7.949.000	Σόφια	Ορθόδοξοι, Μουσουλμάνοι	Βουλγαρική, Τουρκική, Σκοπτιανή, Ρομάνι	Λέβ
Ρουμανία	237.500	22.438.000	Βουκουρέστι	Ορθόδοξοι, Προτεστάντες, Καθολικοί και Ουνίτες	Ρουμανική, Ουγγρική	Λέου
Σλοβενία	20.251	1.988.000	Λουμπλιάνα	Καθολικοί, Προτεστάντες	Σλοβένικη, Κροατική, Σερβική	Τόλαρ
Ανδόρα	465	86.000	Ανδόρα λα Βέλα	Καθολικοί	Ισπανική, Γαλλική	Ευρώ
Μονακό	2	33.000	Μονακό	Καθολικοί	Γαλλική, Ιταλική, Μονε- γάσικη	Ευρώ
Βατικανό	0,5	480	Βατικανό	Καθολικοί	Ιταλική	Ευρώ
Μολδαβία	33.700	4.295.000	Τσισινάου	Ορθόδοξοι	Ρουμανική, Ουκρανική, Ρωσική	Λέβ

* Η Μάλτα είναι μέλος της Κοινοπολιτείας των πρώην βρετανικών αποικιών (Commonwealth)

** Παράνομοι έποικοι στα Κατεχόμενα της βόρειας Κύπρου, περίπου 100.000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Εικόνα 3.1
Γεωμορφολογικός
Χάρτης της
Ελλάδας

ΕΛΛΑΔΑ

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΓΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.1 Η Ελλάδα μέσα στο Παγκόσμιο Τουριστικό Περιβάλλον

Αφίξεις (%)

Η Ευρώπη προσελκύει το μεγαλύτερο αριθμό τουριστών. Από αυτούς το 88,8% (στοιχεία του 2000) προέρχονται από χώρες της Ευρώπης. Οι Ευρωπαίοι πολίτες συνηθίζουν, στην πλειοψηφία τους, να ταξιδεύουν μέσα στην Ευρώπη.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ*

Ευρώπη	58,9%
Αμερική	19,5%
Ανατολική Ασία	13,9%
Αφρική	4,1%
Μέση Ανατολή	2,7%
Νότια Ασία	0,8%

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ

Δυτική Ευρώπη	32,1%
Νότια Ευρώπη	29,9%
Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη	22,9%
Βόρεια Ευρώπη	11,4%
Ανατολική Μεσόγειος	3,8%

Η τάση που υπάρχει για τις μελλοντικές προτιμήσεις των τουριστών είναι να αυξηθούν τα υπερπόντια ταξίδια έναντι των ταξιδιών μέσα στην ίδια γεωγραφική περιφέρεια**.

Ρυθμός ετήσιας αύξησης του τουρισμού σε γειτονικές στην Ελλάδα χώρες.

(Προβλέψεις)

Κροατία	Ρωσία	Βουλγαρία	Ρουμανία	Λίβανος	Αλβανία	Βοσνία-Ερζεγοβίνη	Αίγυπτος	Τουρκία	Σλοβενία	Συρία	Ελλάδα
8,4%	6,8%	4,6%	4,6%	9%	7,5%	7,5%	7%	5,3%	5%	5%	2%

Η Ελλάδα εμφανίζει χαμηλούς ρυθμούς και δυναμικές τάσεις τουριστικής ανάπτυξης, σε σύγκριση με γειτονικές σε αυτή χώρες. Αυτό οφείλεται στο ότι οι χώρες αυτές αποτελούν καινούριους πόλους έλξης τουριστών (κυρίως τουριστών με χαμηλότερη εισοδηματική δυνατότητα) και βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης του τουρισμού τους. Παρόμοια τάση με την Ελλάδα, με χαμηλούς ρυθμούς τουριστικής ανάπτυξης, εμφανίζουν χώρες όπως η Ιταλία, η Γαλλία και η Ισπανία γιατί είναι ήδη ανεπτυγμένες από τουριστική άποψη και για το λόγο αυτό λέμε ότι το τουριστικό προϊόν τους βρίσκεται σε φάση ωρίμανσης.

* Στατιστικές έρευνες του Παγκόσμιου Τουρισμού, όσον αφορά τις κύριες τάσεις του διεθνούς τουρισμού και την εκτίμησή του για το μέλλον. (Στοιχεία 2000)

** Το 2000 τα υπερπόντια ταξίδια αποτελούσαν το 18,5% του συνόλου των πραγματοποιούμενων ταξιδιών, ενώ τα ενδοπεριφερειακά αποτελούσαν το 81,5%.

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του τουρισμού είναι ο σχεδιασμός και η οργάνωση του τουρισμού στους τόπους υποδοχής τουριστών, η ασφάλεια, το τεχνολογικό επίπεδο της τοπικής ανάπτυξης και το παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον.

Οι θρησκευτικοί δεσμοί μεταξύ χωρών, η συμμετοχή στην ΟΝΕ, η επάρκεια νερού και η παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου επηρεάζουν κατά περίπτωση την κάθε τουριστική περιοχή. Μελλοντικά θα πρωταγωνιστήσουν άλλες ειδικές μορφές τουρισμού που συνδέονται με τον οικολογικό τουρισμό, τα θεματικά πάρκα και τις κρουαζιέρες.

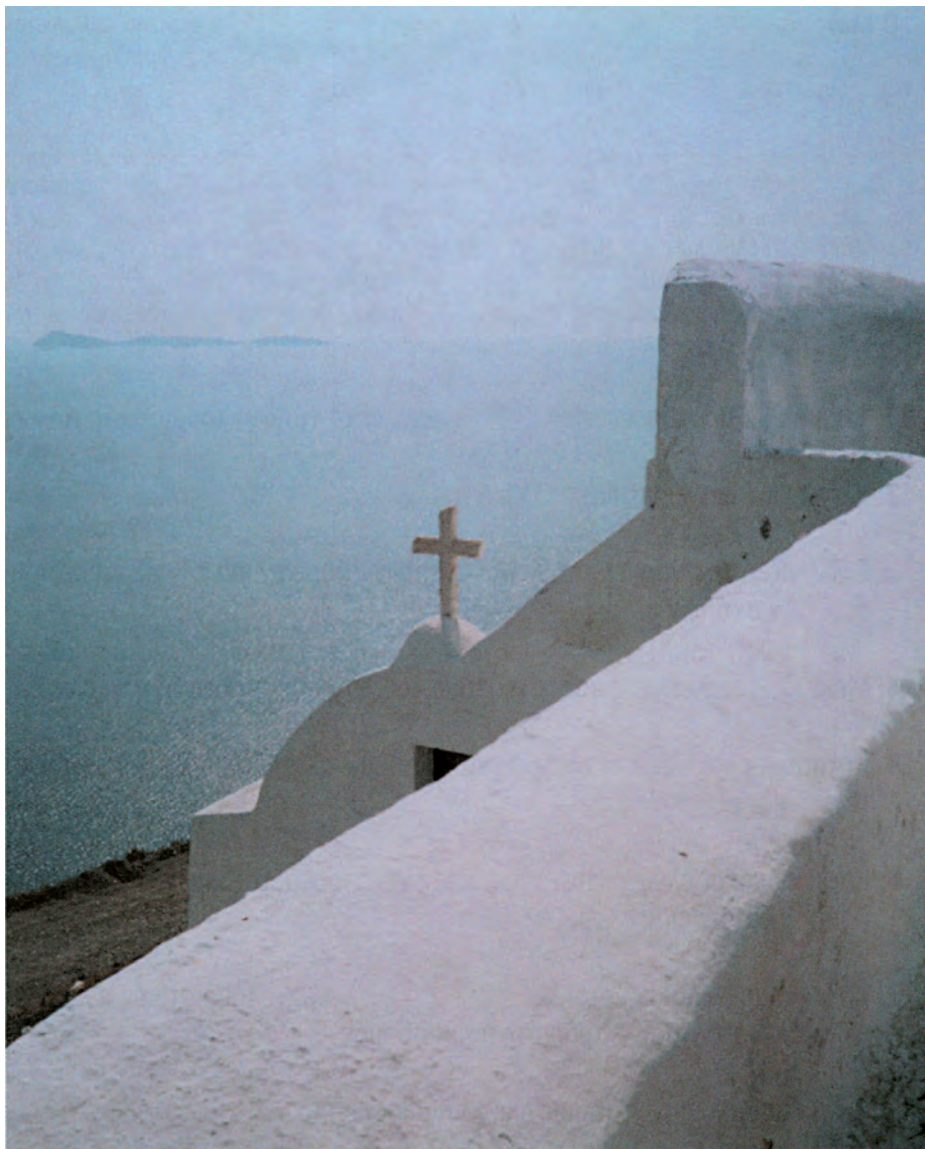
Την αξιοποίηση του τουριστικού ρεύματος με προέλευση από τις ανατολικοευρωπαϊκές αγορές προτείνει για τα επόμενα χρόνια το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων στην έκθεσή του για την Ελληνική οικονομία και τον τουρισμό. Σήμερα ο αριθμός των τουριστών από τις χώρες αυτές ανέρχεται συνολικά σε 30 εκατομ. άτομα. Ο κύριος όγκος των τουριστών προέρχεται από τέσσερις χώρες, τη Ρωσία, την Πολωνία, την Τσεχία και την Ουγγαρία. Με την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη αυτών των χωρών προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί ένα δυναμικό τουριστικής ζήτησης για την προσέλκυση του οποίου θα χρειαστεί να αυξηθούν τα ανάλογα διαφημιστικά κονδύλια, να απλοποιηθούν οι διαδικασίες έκδοσης βίζας και να οργανωθούν και να λειτουργήσουν στην Ελλάδα και στις χώρες αυτές γραφεία διακίνησης ταξιδιωτών.

Έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς προβολής και προώθησης του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος και της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας όλων των εμπλεκομένων με τον τουρισμό φορέων και ιδιωτών αποτελεί η **Διεθνής Έκθεση Τουρισμού «Φιλοξένια»** που γίνεται στην Θεσσαλονίκη. Η έκθεση αποτελεί τόπο προσέλκυσης μεγάλων διεθνών τουρ οπερέιτορς οι οποίοι την επισκέπτονται προκειμένου να προβούν σε επιχειρηματικές συμφωνίες για τις επόμενες τουριστικές περιόδους. Αυξημένο επίσης εμφανίζεται για αυτήν την έκθεση και το ενδιαφέρον των μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων, των αεροπορικών και ναυτιλιακών εταιριών, των πρακτορείων τουρισμού, των επιχειρήσεων ξενοδοχειακού εξοπλισμού και άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται στην τουριστική βιομηχανία.

Ο κλάδος του θαλάσσιου τουρισμού αποτελεί τον σπουδαιότερο τομέα της ελληνικής τουριστικής οικονομίας. Τα ελληνικά νησιά, λόγω των άριστων κλιματικών συνθηκών της χώρας προσελκύουν πολυλούς ξένους τουρίστες κάθε χρόνο, ιδίως κατά τη θερινή περίοδο.

Κύριος σκοπός του Ε.Ο.Τ., του κεντρικότερου και σημαντικότερου δημόσιου φορέα σε θέματα του τουριστικού κλάδου, είναι η οργάνωση, ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού στην Ελλάδα, με την αξιοποίηση όλων των δεδομένων δυνατοτήτων της χώρας (άρθρο 1 παρ. 3 Ν. 2160/93). Σύμφωνα με την πρόσφατη αυτή διάταξη, ο Ε.Ο.Τ. καθίσταται ο κύριος φορέας εισηγησης στην Ελλάδα της τουριστικής πολιτικής και υλοποίησής της, με τις ακόλουθες δραστηριότητες και αρμοδιότητες :

1. Υποβάλλει προτάσεις στην Κυβέρνηση για τη χάραξη τουριστικής πολιτικής.
2. Υλοποιεί την τουριστική πολιτική που χαράσσει η Κυβέρνηση.
3. Συντονίζει τις ενέργειες των συναρμόδιων φορέων για την εξυπηρέτηση των τουριστικών σκοπών.
4. Μελετά, εκτελεί και εποπτεύει έργα τουριστικής υποδομής και ανάπτυξης.
5. Καταρτίζει και εκτελεί το πρόγραμμα τουριστικής προβολής της χώρας στο εσωτερικό και εξωτερικό.
6. Εποπτεύει και ελέγχει τις τουριστικές εγκαταστάσεις και δραστηριότητες οποιασδήποτε κατηγορίας.
7. Κατασκευάζει και εκμεταλλεύεται κάθε κατηγορίας τουριστικές εγκαταστάσεις και άλλες εγκαταστάσεις τουριστικής υποδομής.
8. Έχει την ευθύνη της τουριστικής επιμόρφωσης.
9. Ενισχύει δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και φυσικά ή νομικά πρόσωπα, των οποίων οι ενέργειες αποβλέπουν στην προώθηση των στόχων του Ε.Ο.Τ.
10. Μελετά και καταρτίζει προγράμματα ειδικής και γενικής τουριστικής υποδομής και ανάπτυξης.
11. Ασκεί εποπτεία και ποιοτικό έλεγχο της τουριστικής αγοράς με στόχο την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.
12. Αναλαμβάνει κάθε άλλη δραστηριότητα ή ενέργεια που αποβλέπει στην οργάνωση, ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού.

Εικόνα 3.2
Θέα στο Αιγαίο

Η μέχρι τώρα πολιτική, σχεδιασμός, διοίκηση και οργανωτικές δομές του τουρισμού στην Ελλάδα.

Στη διάρκεια των προηγούμενων δεκαετιών, η Ελλάδα ως τουριστικός προορισμός προσείλκε λίγους και με ειδικά ενδιαφέροντα περιηγητές. Σταδιακά αναδείχθηκε σε μια μεγάλη εθνική βιομηχανία, που συνεισφέρει σημαντικά στην οικονομία, την απασχόληση, και στην προβολή της χώρας μας στο εξωτερικό.

Η σύγχρονη εποχή παρουσιάζει πολύ περισσότερες απαιτήσεις και πολύ περισσότερες προκλήσεις για τον Ελληνικό τουρισμό. Οι ποιοτικές απαιτήσεις έχουν αυξηθεί, ενώ ταυτόχρονα έχει αυξηθεί πολύ και ο ανταγωνισμός, ακόμα και από τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται σε πολύ μακρινές γεωγραφικές θέσεις, ακόμη και σε άλλες ηπείρους.

Απέναντι στις νέες προκλήσεις και νέες απαιτήσεις, η Ελληνική τουριστική πολιτική θα πρέπει:

- να επεκταθεί σε όλη τη χώρα
- να σέβεται τον πολιτισμό και το περιβάλλον και
- να ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη με έναν τρόπο βιώσιμο, αλλά και αντιπροσωπευτικό των αξιών μας της αισθητικής μας.
- να εξυπηρετεί την πολυμορφία, την ποιότητα και τη βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος.

3.2 Αττική

3.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Αττικής στο κέντρο περίπου της Ελλάδας χωρίζεται διοικητικά στις Νομαρχίες: Αθηνών, Ανατολικής Αττικής, Δυτικής Αττικής και Πειραιά. Έδρα της περιφέρειας είναι η **πόλη της Αθήνας**, η οποία και συγκεντρώνει περίπου το ένα τρίτο του πληθυσμού ολόκληρης της Ελλάδας. Η Αττική δέχθηκε, το 1994, 7.365.446 τουρίστες.

3.2.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Αττική αποτελεί τον σημαντικότερο κόμβο μεταφορών και επικοινωνιών της Ελλάδας. Ο εθνικός αερομεταφορέας της χώρας, η Ολυμπιακή Αεροπορία, εκτελεί δρομολόγια με αφετηρία το αεροδρόμιο των Σπάτων «Ελευθέριος Βενιζέλος» προς τις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας και τις πρωτεύουσες και άλλες πόλεις της Ευρώπης, της Βόρειας Αμερικής και των άλλων ηπείρων. Το έργο της συνεπικουρούν μικρότερες κρατικές και ιδιωτικές αεροπορικές εταιρείες. Οι ακτοπλοϊκές συνδέσεις διευθετούνται από και προς το μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας, τον Πειραιά, αλλά και από τα μικρότερης εμβέλειας λιμάνια της Ραφήνας, του Ωρωπού και του Λαυρίου. Η Περιφέρεια Αττικής επίσης αποτελεί τον κεντρικό κόμβο των οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων από και προς Θεσσαλονίκη και Πελοπόννησο.

Εικόνα 3.3
Χάρτης Αττικής

3.2.3 Πόλοι έλξης των τουριστών

Κατά την αρχαιότητα η Αθήνα έφθασε στο απόγειο του πολιτισμού της τον 5ο αι. π.Χ., που είναι γνωστός ως ο Χρυσός Αιώνας του Περικλή. Κτίσματα που χρονολογούνται από αυτή την περίοδο, είναι η Αρχαία Αγορά και η Ακρόπολη.

Εικόνα 3.4
Παρθενώνας

Το βόρειο τμήμα των Αθηνών έχει αναπτυχθεί πολύ πιο πρόσφατα, τον 19ο αι. όταν ο βασιλιάς Όθωνας όρισε την Αθήνα νέα πρωτεύουσα της Ελλάδας. Όταν οι αρχιτέκτονες και πολιτικοί μηχανικοί του σχεδίασαν τη νέα πόλη στη βάση των αρχών του νέου ευρωπαϊκού αστικού σχεδιασμού συμπεριέλαβαν πλατείες, λεωφόρους, όπως η Πανεπιστημίου και Ακαδημίας, όπου σύντομα κτίστηκαν μεγάλα νεοκλασικά δημόσια κτίρια και επαύλεις. Αυτά τα οικοδομήματα σήμερα στεγάζουν τράπεζες, πρεσβείες, δημόσια ιδρύματα και κοσμούν το κέντρο της Αθήνας, όπως και οι αρχαιολογικοί χώροι και ο Εθνικός Κήπος. Η κοσμοπολίτικη συνοικία του Κολωνακίου και η περιοχή γύρω από τις οδούς Πατριάρχου Ιωακείμ και Ηροδότου προσφέρονται για αγορές. Η Αθήνα σήμερα αποτελεί ένα σύγχρονο μητροπολιτικό κέντρο. Πολλές αρχαίες, βυζαντινές ή νεότερες συνοικίες της οποίας έχουν πρόσφατα ανακτηθεί και αξιοποιηθεί με αποτέλεσμα την τεράστια αισθητική, πολιτισμική και κοινωνικό-οικονομική αναβάθμισή της (οδός Διονυσίου Αρεοπαγίτου, Ψυρρή κλπ).

Εικόνα 3.5 Στύλοι
Ολύμπιου Δία

Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον στην Αθήνα παρουσιάζουν τα **μουσεία** της.

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο	Με μοναδικά εκθέματα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού όπως μυκηναϊκά κοσμήματα, γλυπτά και κεραμικά από διάφορα σημεία της Ελλάδας.
Μουσείο Κυκλαδικής και Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης	Με μια από τις πιο ολοκληρωμένες συλλογές αρχαίας κυκλαδικής τέχνης, αρχικά ιδιωτική συλλογή του Νικόλα Γουλανδρή η οποία συμπληρώθηκε με δωρεές και άλλων Ελλήνων ιδιωτών.
Βυζαντινό Μουσείο	Εκτίθενται βυζαντινές εικόνες, τοιχογραφίες και εκκλησιαστικά αντικείμενα τέχνης.
Μουσείο και Κέντρο Μελέτης του Ελληνικού Θεάτρου	Παρουσιάζει την ελληνική θεατρική ιστορία από τα κλασικά χρόνια μέχρι σήμερα.
Μουσείο της Πόλης των Αθηνών	Βρίσκεται στην έπαυλη που έζησαν για επτά χρόνια ο βασιλιάς Όθωνας και η βασίλισσα Αμαλία, με εκθέματα βασιλικών ενθυμίων, επίπλων και οικογενειακών πορτραίτων κλπ.
Μουσείο Μπενάκη	Ιδρύθηκε το 1931 από τον Αντώνη Μπενάκη και στεγάστηκε σε μια νεοκλασική έπαυλη με συλλογή που περιλαμβάνει μια σειρά πινάκων, κοσμημάτων και τοπικών ενδυμασιών.
Εθνικό Ιστορικό Μουσείο	Καλύπτει με εκθέματα όλα τα σημαντικά γεγονότα της Ελληνικής ιστορίας από τη βυζαντινή περίοδο έως τον 20ο αιώνα.
Εθνική Πινακοθήκη	Συλλογές έργων τέχνης Ελλήνων και Ευρωπαίων καλλιτεχνών.
Πολεμικό Μουσείο	Αναπαραστάσεις σκηνών μαχών, στρατιωτικές στολές, όπλα και εικόνες των αρχηγών της ελληνικής επανάστασης.

Αλλα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στην Αθήνα είναι ο **Λόφος του Λυκαβηττού με εκκλησιά του Αγίου Γεωργίου του 19^{ου} αιώνα**, εστιατόρια, καφέ και υπαίθριο θέατρο όπου δίνονται συναυλίες το καλοκαίρι. Η **εκκλησία Καπνικαρέα του 11^{ου} αι.**, η οποία ιδρύθηκε από την Αυτοκράτειρα Ειρήνη (797-802) και ανακατασκευάστηκε υπό την επίβλεψη του Πανεπιστημίου Αθηνών τη δεκαετία του 1950.

Στο νοτιότερο τμήμα της Αθήνας δεσπόζει η **Ακρόπολη**, με τους ναούς του 5ου αι. π.Χ. και μια μνημειώδη είσοδο. Ο **Ναός της Αθηνάς Νίκης**, που βρίσκεται στη δυτική πλευρά των Προπυλαίων, χτίστηκε το 427-424 π.Χ. Τα **Προπύλαια** χτίστηκαν το 437-432 π.Χ. για να αποτελέσουν νέα είσοδο στην Ακρόπολη. Το **Ερεχθείο** φημίζεται παγκοσμίως για τα αγάλματα των Καρυάτιδων που χρησιμοποιήθηκαν αντί κιόνων στη στήριξή του. Ο Παρθενώνας ανήκει στα υψηλότερα επιτεύγματα του ανθρώπινου πολιτισμού και έχει ανακηρυχθεί ως μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς. Η κατασκευή του άρχισε το 447 π.Χ. από τους αρχιτέκτονες Ικτίνο και Καλλικράτη, αρχικά για να φιλοξενήσει το άγαλμα της Αθηνάς, του γλύπτη Φειδία, ύψους 12 μέτρων. Χρειάστηκαν εννέα χρόνια για να ολοκληρωθεί (438 π.Χ.) και αφιερώθηκε στην θεά Αθηνά. Με το πέρασμα των αιώνων χρησιμοποιήθηκε ως εκκλησία, ως τζαμί, ως οπλοστάσιο και έχει υποστεί πολλές ζημιές. Αποτέλεσε έκφραση της δόξας της αρχαίας Αθήνας και παραμένει το έμβλημα της πόλης αλλά και ολόκληρου του Ελληνισμού μέχρι σήμερα. Η περιοχή γύρω από την Ακρόπολη ήταν το κέντρο της δημόσιας ζωής στην Αθήνα. Το **θέατρο του Διονύσου** νοτίως της Ακρόπολης ολοκληρώθηκε τον 4ο αι. π.Χ. ενώ το **θέατρο Ηρώδου του Αττικού** προστέθηκε τον 2ο αι. μ.Χ. Το θέατρο του Ηρώδου Αττικού χτίστηκε αρχικά το 161-174 από τον Ηρώδη Αττικό με χωρητικότητα 5000 ατόμων. Ανακατασκευάστηκε το 1955 και σήμερα αποτελεί έναν από τους ομορφότερους και πιο υποβλητικούς χώρους για συναυλίες και παραστάσεις στην Ελλάδα. Το ιερό του Ασκληπιού στα δυτικά, θεραπευτικό κέντρο της αρχαιότητας, ιδρύθηκε το 420 π.Χ.

Η πολιτική ζωή της Αθήνας κατά τους αρχαίους χρόνους συγκεντρωνόταν στην **Πνύκα** και στον **Άρειο Πάγο**, λόφους που βρίσκονται δυτικά της Ακρόπολης. Ο Λόφος της Πνύκας ήταν τόπος συγκέντρωσης της Εκκλησίας του Δήμου όπου οι πολίτες της Αθήνας συγκεντρώνονταν για να συζητήσουν και να ψηφίσουν σχετικά με σημαντικά θέματα της πολιτείας μέχρι τη ρωμαϊκή κατάκτηση. Ο **Λόφος του Φιλοπάππου**, με το Αστεροσκοπείο του είναι η ψηλότερη κορυφή στο νότιο τμήμα της Αθήνας και προσφέρει υπέροχη θέα προς την Ακρόπολη. Έπαιξε σημαντικό αμυντικό ρόλο στην ιστορία της Αθήνας και πήρε το όνομα του από ένα μνημείο που έχτισαν εκεί οι Έλληνες στη μνήμη του φιλέλληνα Ρωμαίου προξένου Γάιου Ιούλιου Αντίοχου Φιλοπάππου. Η ασυνήθιστη κοίλη μαρμάρινη πρόσοψη του μνημείου 12 μέτρων ύψους, περιέχει κοιλότητες με αγάλματα του Φιλοπάππου και του παππού του, ανάγλυφο γύρω από το μνημείο αποτυπώνει την άφιξη του Φιλοπάππου το έτος 100.

Η **Πλάκα** αποτελεί το ιστορικό κέντρο της Αθήνας. Αν και λίγα οικοδομήματα εδώ χρονολογούνται από την οθωμανική περίοδο, παραμένει η παλιότερη κατοικημένη συνοικία της πόλης. Παρά το πλήθος των τουριστών και των Αθηναίων που συρρέουν στην περιοχή καθημερινά, η Πλάκα διατηρεί ακόμη την αίσθηση της γειτονιάς. Η **Μητρόπολη των Αθηνών** που βρίσκεται στην περιοχή της Πλάκας, χτίστηκε στο δεύτερο μισό του 19ου αι. Το Μοναστηράκι, πρώην κέντρο της οθωμανικής Αθήνας, διατηρεί ακόμη παζάρια και υπαίθρια τουριστικά καταστήματα. Οι ρωμαϊκές επιρροές βρίσκονται επίσης στην περιοχή, όπως και η ρωμαϊκή αγορά, τα ερείπια της βιβλιοθήκης του αυτοκράτορα Ανδριανού και ο πολύ ενδιαφέρον Πύργος των Αέρηδων.

Άλλα σημεία τουριστικής προσέλευσης που βρίσκονται στην **Πλάκα**:

Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης	Συλλογή Κεραμικών Β. Κυριαζόπουλου.
Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων	Εκτίθενται έργα πολλών Ελλήνων καλλιτεχνών.
Κεραμεικός	Αρχαίο κοιμητήριο του 12ου αι. π.Χ. του οποίου πολλοί τάφοι διασώζονται μέχρι και σήμερα.
Η Στοά του Αττάλου	
Ελληνικό Λαογραφικό Μουσείο	Με φιγούρες του θεάτρου σκιών.
Μουσείο Κανελλοπούλου	Ευρήματα του ελληνιστικού κόσμου όπως συλλογή νομισμάτων, κοσμήματα και αγαλματιδίων.
Μουσείο Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών	Συλλογή χαρτών, επιστημονικών εργαλείων κλπ. Από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Πανεπιστημίου.
Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων	Αφιερωμένο στην ιστορία της λαϊκής μουσικής, με συλλογή μουσικών από όλη την Ελλάδα.
Μουσείο Ελληνικής Τέχνης	
Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδας	
Άγιος Νικόλαος Ραγκαβάς 11 ^{ος} αι.	
Τα Αναφιώτικα	Γραφική συνοικία από άσπρα σπιτάκια και ελικοειδείς δρόμους, θυμίζει κυκλαδίτικο χωριό και χτίστηκε το 19ο αι. από αποίκους της Ανάφης.

Στην Πλατεία Συντάγματος βρίσκεται το **Ελληνικό Κοινοβούλιο (παλαιά Ανάκτορα)** και το **μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη**. Ο **Εθνικός Κήπος** πίσω από το κτίριο της Βουλής δημιουργήθηκε από την βασίλισσα Αμαλία τη δεκαετία του 1840. Αν και έχει χάσει την παλιά του αίγλη, είναι από τα πιο ήρεμα σημεία της πόλης. Νότια του Κήπου βρίσκεται το **Ζάππειο**, εντυπωσιακό κτίσμα του 1874-1888. Το σημερινό Προεδρικό Μέγαρο είναι το πρώην βασιλικό παλάτι, το οποίο με την κατάρρευση της μοναρχίας

κατέστη η επίσημη κατοικία του προέδρου της Ελλάδας. Το **Καλλιμάρμαρο Στάδιο**, ένα τεράστιο μάρμαρινο κτίσμα, βρίσκεται στην ίδια ακριβώς θέση όπου βρισκόταν το αρχικό Παναθηναϊκό Στάδιο που χτίστηκε από τον Λυκούργο το 330-329 π.Χ. Το στάδιο αποκαταστάθηκε το 1895 και εκεί διεξήχθησαν οι πρώτοι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1896.

Στη Βόρεια Αττική το αρχαίο ιερό του Ωρωπού βρίσκεται στην αριστερή όχθη του Χειμάρρου, ενός μικρού ποταμού. Ο **Μαραθώνας**, πεδίο μάχης μεταξύ Αθηναίων και Περσών, σήμερα κοσμεύεται με μνημείο των 192 Αθηναίων πολεμιστών που πέθαναν στην ιστορική αυτή μάχη. Δυτικά του Μαραθώνα βρίσκεται η Λίμνη του Μαραθώνα. Το εντυπωσιακό της φράγμα κατασκευάστηκε από άσπρο πεντελικό μάρμαρο το 1926 και με αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκε τεχνητή λίμνη που υπήρξε και η μόνη πηγή νερού στην Αθήνα μέχρι το 1956. Το Πόρτο Ράφτη, είναι ένα από τα ομορφότερα φυσικά λιμάνια της Ελλάδας, έχει εξελιχθεί σε πολυσύχναστο παραθεριστικό θέρετρο. Το Λαύριο, φημισμένο κατά την αρχαιότητα για τα μεταλλεία, αποτελούσε σημαντική πηγή εισοδήματος για το αθηναϊκό κράτος για την κατασκευή των λαμπρών δημόσιων οικοδομημάτων από τον Περικλή στην Αθήνα τον 5ο αι. π.Χ. Τα παλιά νεοκλασικά σπίτια και οι μεγάλοι αποθηκευτικοί χώροι της προκουμαίας συνιστούν μια ένδειξη της προηγούμενης ευημερίας της πόλης. Η Μακρόνησος, το νησάκι απέναντι από το λιμάνι του Λαυρίου, χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή κατά τη διάρκεια του Εμφύλιου Πολέμου. Στο ακρωτήριο Σούνιο διασώζεται ναός προς τιμή του Ποσειδώνα (444 π.Χ.). Στα δυτικά παράλια της Αττικής βρίσκονται τα παραθαλάσσια θέρετρα του Παλαιού Φαλήρου, της Γλυφάδας και του Αλίμου με μαρίνες, ξενοδοχεία και εμπορικά καταστήματα.

Ο **Πειραιάς** ένα από τα μεγαλύτερα λιμάνια της Μεσογείου, και μια από τις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας. Βρίσκεται νοτιοδυτικά της Αθήνας και χαρακτηρίζεται από συνδυασμό πολλών τύπων οικοδομημάτων και χρήσεων γης, από νεοκλασικά σπίτια μέχρι και εργοστάσια. Το 1923 υποδέχθηκε πλήθος προσφύγων από τη Μικρά Ασία, οι οποίοι έφεραν μαζί τους τη δική τους ιδιαίτερη κουλτούρα και έτσι συνέβαλαν στην κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα της πόλης. Στα αξιόλογα κτίρια του Πειραιά συμπεριλαμβάνονται αυτά του Δημαρχείου και του Δημοτικού Θεάτρου. Εδώ βρίσκεται το μεγαλύτερο εμπορικό και

*Εικόνα 3.6
Καλλιμάρμαρο
Παναθηναϊκό στάδιο.
Εδώ αναβίωσαν οι
Ολυμπιακοί Αγώνες στη
σύγχρονη εποχή (1896).*

επιβατικό λιμάνι της χώρας. Στον Πειραιά βρίσκονται επίσης τρία μικρότερα λιμάνια, το Πασαλιμάνι με πολυτελή γιοτ, η Μαρίνα Ζέας που χρησιμοποιείται ως αγκυροβόλιο για τα Ιπτάμενα Δελφίνια που εκτελούν δρομολόγια προς τα νησιά του Αργοσαρωνικού και το Μικρολίμανο που φιλοξενεί μεγάλο αριθμό σκαφών αναψυχής.

Εικόνα 3.7 Το λιμάνι του Πειραιά.

Η ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού στο Μεσογειακό χώρο υπήρξε ραγδαία, ιδίως από τη δεκαετία του 1960. Η γεωγραφική αυτή λεκάνη, ως κοιτίδα πολλών πολιτισμών και ως θαλάσσιος γεωγραφικός χώρος με μοναδικές όμορφες παραλίες και χιλιάδες νησιά προσέλκυσε το ενδιαφέρον για θαλάσσιες περιηγήσεις. Η ιδιαίτερη ανάπτυξη του τουρισμού στα ανατολικά και νότια παράλια της Μεσογείου και πιο συγκεκριμένα στην Κύπρο, στο Ισραήλ, στην Τυνησία και στη Μάλτα, δημιουργεί αυξημένη ζήτηση θέσεων ελλιμενισμού, πολλαπλάσια της αντίστοιχης προσφοράς.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστικών πλοίων ελλιμενίζονται σε εγκαταστάσεις οι οποίες έχουν κατασκευαστεί για άλλους σκοπούς (εμπορικά λιμάνια, αλιευτικά καταφύγια) και σε συνθήκες μειωμένων εξυπηρετήσεων σε σχέση με μία οργανωμένη μαρίνα.

Οι πιέσεις για θέσεις ελλιμενισμού, συνέβαλαν στην μεγάλη αύξηση των σύγχρονων μαρίνων που παρατηρείται σε αυτή την περιοχή τα τελευταία χρόνια.

Επιπρόσθετα, στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας λειτουργούν αρκετοί συνεδριακοί χώροι μικρής και μεσαίας δυναμικότητας τόσο μέσα σε ξενοδοχειακές μονάδες όσο και σε αυτοτελή συνεδριακά κέντρα. Αίθουσες συνεδρίων βρίσκονται σε ξενοδοχεία της Αττικής. Σημαντικός χώρος που χρησιμοποιείται και σαν συνεδριακό κέντρο είναι το Μέγαρο Μουσικής, που έχει δυνατότητα να εξυπηρετήσει 1500 συνέδρους. Έχουν εγκριθεί, στην περιοχή της Αττικής, μελέτες, προκειμένου να ιδρυθούν τρία επιπλέον συνεδριακά κέντρα στο Γκάζι, τον Κεραμεικό και τη Βαρυμπόμπη.

Εικόνα 3.8 Χάρτης της Ελλάδας (Λιμάνια και Μαρίνες)

Εικόνα 3.9 Χάρτης της
Ελλάδας (Αεροπορικές
συνδέσεις)

Μία άλλη μορφή τουρισμού η οποία θα μπορούσε να αναπτυχθεί περισσότερο στην Αττική είναι ο **τουρισμός για γκολφ**. Ως προς τις υποδομές γκολφ, διακρίνουμε πέντε διαφορετικούς τύπους οργάνωσης και λειτουργίας: 1. Πληρώνω και παίζω με καθημερινή ανοιχτή χρήση στο κοινό με την καταβολή εισιτηρίου, 2. Ιδιωτική κλειστή λέσχη με μόνιμα μέλη, 3. Μεικτή λέσχη με χρήση του κοινού αλλά και των μελών, 4. Ξενοδοχεία με υποδομές γκολφ κατάλληλες για να χρησιμοποιηθούν από τουρίστες που ασχολούνται με το άθλημα αυτό και 5. Ξενοδοχεία με συνδυασμένη λειτουργία γηπέδων γκολφ, οικιστικής ανάπτυξης, ξενοδοχείων, εμπορικών κέντρων και άλλων. Στην Ελλάδα υπολογίζεται ότι υπάρχουν περίπου 1200 παίκτες γκολφ και έχουν κατασκευαστεί έξι γήπεδα μέχρι σήμερα, από τα οποία όμως μόνο τέσσερα λειτουργούν. Οι στατιστικές ενδείξεις όσον αφορά τις τάσεις τουριστικής ανάπτυξης στον ευρωπαϊκό χώρο τοποθετούν τη Μεγάλη Βρετανία, τη Γερμανία, τη Γαλλία και τη Σουηδία στις μεγαλύτερες και δυναμικότερες αγορές τουρισμού γκολφ στην Ευρώπη. Οι Η.Π.Α. είναι η μεγαλύτερη αγορά τουρισμού για γκολφ στον κόσμο με προτίμηση στα γήπεδα της Ευρώπης και κυρίως της Αγγλίας κατά το διάστημα Απριλίου-Οκτωβρίου. Παρόμοιες τάσεις επικρατούν και στον τουριστικό τομέα της Ιαπωνικής οικονομίας και κοινωνίας. Οι Σουηδοί γκόλφερς προτιμούν την Ισπανία, Ιταλία, Τσεχία, Μαρόκο και Πορτογαλία, ενώ οι Γερμανοί την Τυνησία, Τουρκία, Νότια Αφρική και Μαρόκο. Οι Βόρειοι Ευρωπαίοι γενικότερα ταξιδεύουν για τουρισμό γκολφ μεταξύ Νοεμβρίου και Μαΐου, οπότε και λόγω των κακών καιρικών συνθηκών που επικρατούν στις χώρες τους, προτιμούν προορισμούς που μπορούν να τους προσφέρουν καλύτερες καιρικές συνθήκες.

Εικόνα 3.10
Παίκτης του Γκολφ

των τουριστών υψηλής στάθμης (Ολυμπιακοί Αγώνες 2004). Ταυτόχρονα, επιχειρείται η συμπλήρωση του πακέτου τουριστικής προσφοράς με τη δημιουργία νέων γηπέδων γκολφ και στους κυριότερους τουριστικούς πόλους της χώρας (Κρήτη, Ρόδος, Κως, Κέρκυρα).

Οι προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί μία περιοχή ως αξιόλογος προορισμός για τουριστικό γκολφ είναι η αεροπορική σύνδεση και η δυνατότητα εύκολης πρόσβασης της συγκεκριμένης περιοχής από αεροδρόμιο, η υψηλής στάθμης ξενοδοχειακή υποδομή και ανάλογη εξυπηρέτηση. Τέτοιες προϋποθέσεις είναι τα υψηλής ποιότητας γήπεδα γκολφ, η υψηλής ποιότητας διαχείριση συντήρησης γηπέδων, η υψηλής στάθμης συνολική τουριστική υποδομή και εξυπηρέτηση των πελατών, το κατάλληλο φυσικό περιβάλλον και το κλίμα καθώς και η δυνατότητα συνοδευτικών τουριστικών πόρων (π.χ. γαστρονομία, πολιτισμός).

Στην Ελλάδα προτείνονται από τον Ε.Ο.Τ. για τα επόμενα χρόνια η αναβάθμιση των ήδη υπαρχόντων τεσσάρων γηπέδων γκολφ και η συμπλήρωση του εύρους της προσφοράς με τη δημιουργία νέων γηπέδων στα δύο μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης για την κάλυψη της μελλοντικής ζήτησης

Εικόνα 3.11 Χάρτης
Στερεάς Ελλάδας
και Εύβοιας

3.3 Στερεά Ελλάδα και Εύβοια

3.3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα της Ελλάδας. Περιλαμβάνει τους Νομούς Βοιωτίας, Φθιώτιδας, Φωκίδας, Ευρυτανίας και Εύβοιας.

3.3.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο κυριότερος οδικός άξονας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας είναι η εθνική οδός Αθηνών-Θεσσαλονίκης, κατεύθυνση την οποία ακολουθεί και η σπονδυλική στήλη του σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας. Στη Χαλκίδα, κρεμαστή γέφυρα ενώνει την Εύβοια, το δεύτερο σε μέγεθος νησί της Ελλάδας μετά την Κρήτη, με την ηπειρωτική Ελλάδα. Το οδικό δίκτυο της Εύβοιας όμως κρίνεται ανεπαρκές και χαρακτηρίζεται στο μεγαλύτερο μέρος του από κακή κατάσταση και κακή χάραξη. Οι ακτοπλοϊκές συνδέσεις της Περιφέρειας περιλαμβάνουν τα δρομολόγια Ιτέα-Αίγιο, Άγιος Κωνσταντίνος-Αιδηψός, Ερέτρια-Σκάλα Ωρωπού, Κάρυστος-Ραφήνα και Κύμη-νησιά Βόρειων Σποράδων και Βορείου Αιγαίου.

3.3.3 Πόλοι έλξης των τουριστών

Νομός Βοιωτίας: Η **Θήβα**, πρωτεύουσα του Νομού Βοιωτίας γνωστή από την αρχαιότητα, καταστράφηκε από τους Μακεδόνες και στην περίοδο της Φραγκοκρατίας απέκτησε και πάλι την αίγλη της όπως φανερώνουν τα ερείπια φράγκικου κάστρου και άλλα αρχαιολογικά ευρήματα που εκτίθενται στο μουσείο της πόλης. Βορειοδυτικά της Θήβας, ο Ορχομενός υπήρξε σημαντικός προϊστορικός οικισμός όπου κατοίκησαν και ανέπτυξαν αξιόλογο πολιτισμό οι Μινύες (1400-1300π.Χ.). Οι Μινύες είχαν καταφέρει να αποξηράνουν τη λίμνη Κωπαΐδα με τη βοήθεια

ενός πολύπλοκου αποχετευτικού συστήματος για να καλλιεργήσουν την ανακτημένη γη.

Σε κοντινή απόσταση από τη Θήβα προς τα νοτιοδυτικά βρίσκεται η πόλη της **Λειβαδιάς**, το αξιόλογο κάστρο της οποίας δεσπόζει πάνω από χαράδρα με εντυπωσιακά πλατάνια. Επίσης, συναντάται στην πόλη το **βυζαντινό μοναστήρι του Όσιου Λουκά του 11^{ου} αι.** με σπουδαία ψηφιδωτά και τον τάφο του οσίου. Στο βορειοδυτικό τμήμα της Βοιωτίας βρίσκεται η **Αράχωβα**, γραφικό ορεινό χωριό γνωστό για την παραγωγή υφαντών και το σημαντικό χιονοδρομικό κέντρο.

Όσον αφορά τον **τουρισμό χιονοδρομικών κέντρων**, η ολοκληρωμένη λειτουργία ενός τέτοιου κέντρου διεκπεραιώνεται σε τρεις επάλληλες ζώνες: το κυρίως χιονοδρομικό κέντρο, οι αναβατήρες και οι πίστες, τα σαλέ, τα μικρά καταστήματα, τα διοικητικά κτίρια, ο χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων, το ξενοδοχειακό κατάλυμα για αθλητές και προπονητές και άλλες κατηγορίες χρηστών, οι χώροι αναψυχής και άθλησης (άθληση τακτικών σκιέρ, αναψυχή περιστασιακών σκιέρ, αναψυχή παιδιών, εκπαίδευση σκιέρ, διοργάνωσης αθλητικών αγώνων σκι) και το άμεσο φυσικό τοπίο και περιβάλλον που περιβάλλει τις εγκαταστάσεις. Σε ορισμένα χιονοδρομικά κέντρα δημιουργείται μεγάλο συγκρότημα ξενοδοχειακών καταλυμάτων υποστηριζόμενο από ευρύ φάσμα υπηρεσιών για ευρύ κοινό που απαρτίζεται από σκιέρ και άλλους

επισκέπτες. Στην άμεση ενδοχώρα του χιονοδρομικού τουριστικού κέντρου κυριαρχούν οι κύριοι οικισμοί υποδοχής και υποστήριξης με καταλύματα και υπηρεσίες, δρόμους πρόσβασης και χώρους αναψυχής. Διεθνώς εκτιμάται ότι οι σκιέρ ανέρχονται στα 65-70εκατομ., από τους οποίους 25-30εκατομ. ζουν στην Ευρώπη, 20εκατομ. στη Βόρεια Αμερική και 14εκατομ. στην Ιαπωνία. Στο χώρο της Ευρώπης, η Γερμανία έρχεται πρώτη ως προς τον αριθμό χιονοδρομικών αθλητών με 5,5εκατομ. σκιέρ και ακολουθούν η Γαλλία και η Σκανδιναβία με 5εκατομ. η καθεμιά ξεχωριστά, η Αυστρία και η Ιταλία με 3εκατομ. η καθεμιά και η Ελβετία με 2εκατομ.

Εικόνα 3.12 Οι χιονοδρομίες είναι ο βασιλιάς των χειμερινών σπορ.

Τα σημαντικότερα ελληνικά χιονοδρομικά κέντρα σήμερα είναι τα ακόλουθα:

Παρνασσού	Βοιωτίας, Φωκίδας και Φθιώτιδας
Σελίου, Βερμίου, 3-5 Πηγαδιών	Ημαθία
Χελμού	Καλάβρυτα (Αχαΐα)
Τυμφρηστού	Βελούχι (Ευρυτανία)
Χάνια Πηλίου	Μαγνησία
Βασιλίτσας	Γρεβενά
Βόρα	Πέλλα
Λαϊλιά	Σέρρες
Καρακόλι, Προφήτη Ηλία, Ανηλίου	Μέτσοβο
Μαϊνάλου	Αρκαδία
Παγγαίου	Καβάλα
Πισοδερίου	Φλώρινα
Περτουλίου	Τρίκαλα
Φαλακρού	Δράμα
Ανωγίων	Κρήτη
Βίτσι	Καστοριά

Η ζήτηση υπηρεσιών χιονοδρομικού τουρισμού στη χώρα μας από Έλληνες και ξένους τουρίστες για διάφορα χειμερινά αθλήματα ή δραστηριότητες εμφανίζεται μειωμένη σε σχέση με την αντίστοιχη ζήτηση σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην περιορισμένη επίσημη προβολή της συγκεκριμένης δραστηριότητας, στο μικρό ενδιαφέρον του οποίου έχει τύχει ο πρωταθλητισμός στον κλάδο αυτό, στην απουσία τουριστικής πολιτικής ενθάρρυνσης των χειμερινών διακοπών, στον πρόχειρο σχεδιασμό της όλης δραστηριότητας και στο ότι ο τρόπος διαχείρισής της οδηγεί σε προσφορά χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών σε υψηλές τιμές. Επίσης, πολλά χιονοδρομικά κέντρα βρίσκονται σχετικά μακριά από μεγάλα αστικά, δύναμι περιοχές προέλευσης τουρισμού καθώς και μακριά από οικισμούς με επαρκή ξενοδοχειακά καταλύματα. Τέλος, οι συνθήκες πρόσβασης μέσω των εθνικών οδικών δικτύων των οικισμών υποδοχής και των χιονοδρομικών εγκαταστάσεων θεωρούνται γενικά προβληματικές, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις κακοκαιρίας.

Τα μειονεκτήματα της Ελλάδας αναφορικά με τη χιονοδρομική τουριστική ανάπτυξη συνοψίζονται στο ότι οι περιοχές που προσφέρονται για αυτού του είδους την ανάπτυξη συχνά αξιολογούνται ως περιοχές περιβαλλοντικής προστασίας με απαγόρευση κάθε είδους δραστηριότητας εκεί, και στο γεγονός ότι η χιονοδρομική περίοδος διαρκεί μόνο 3 μήνες. Θα πρέπει να αναλωθεί πολύς χρόνος και προσπάθεια για να μπορέσει η χώρα μας να κερδίσει την αξιοπιστία ως προς τον χειμερινό τουρισμό που χαίρουν τα χιονοδρομικά κέντρα της κεντρικής Ευρώπης και να ανταγωνιστεί χώρες όπως την Ιταλία, την Ισπανία και την Τουρκία με παρόμοια πλεονεκτήματα κλίματος και περιβάλλοντος. Στα πλεονεκτήματα της χώρας μας ως προς τον τύπο αυτό τουρισμού συγκαταλέγονται τα επαρκή φυσικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού τοπίου. Άλλα συγκριτικά πλεονεκτήματα εντοπίζονται στη διαφορετικότητα του πλούτου και τη διαχρονικότητα του Ελληνικού φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος σε σχέση με τις χώρες της κεντρικής Ευρώπης. Η εσωτερική αγορά εμφανίζεται ιδιαίτερα δυναμική αλλά δυνατότητες υπάρχουν και στη διεθνή αγορά η οποία συνεχώς αναζητά νέους προορισμούς και σε άλλες χώρες εκτός των παραδοσιακών προορισμών χιονοδρομικού τουρισμού.

Νομός Φθιώτιδας: Ο Νομός Φθιώτιδας έχει πολλές ιαματικές πηγές. Γνωστότερες όλων είναι οι **ιαματικές πηγές στα Καμμένα Βούρλα**. Η πόλη έχει εξελιχθεί εδώ και πολλά χρόνια σε πολυσύχναστη λουτρόπολη και κοσμικό παραθεριστικό κέντρο. Άλλες ιαματικές πηγές υπάρχουν στο Καλλίδρομο, την Υπάτη, τις Θερμοπύλες και το Πλατύστομο. Νοτιοανατολικά της Λαμίας, στις Θερμοπύλες, υψώνεται ο ανδριάντας του Λεωνίδα εις μνήμη της περιφημής μάχης του 480π.Χ. κατά των Περσών.

Στην Ευρώπη και πρόσφατα και στην Ελλάδα σημειώνεται δραστική διεύρυνση της παραδοσιακής αγοράς **ιαματικού τουρισμού** των πασχόντων ατόμων μεγάλης ηλικίας και χαμηλών γενικά εισοδηματικών ομάδων, με συμμετοχή όμως και υγιών ατόμων. Τουριστικά κίνητρα στον τύπο αυτό τουρισμού αποτελούν η ψυχική ανάνηψη, η σωματική ανανέωση, η πρόληψη ζημιογόνων καταστάσεων για τον ανθρώπινο οργανισμό, η βελτίωση της αισθητικής και η καλλιέργεια θετικής ψυχικής διάθεσης έναντι της ζωής. Ο ιαματικός τουρισμός στην Ευρώπη χαρακτηρίζεται από υψηλή τεχνολογία, ανεπτυγμένες οργανωτικές δομές και υψηλά ποιοτικά στάνταρ υποδομής και περιβάλλοντος. Στη χώρα μας, σύμφωνα με στοιχεία του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών, υπάρχουν 822 καταγεγραμμένες πηγές μεταλλικών νερών όλων των κατηγοριών, από τις οποίες οι 752 είναι αξιοποιήσιμες. Σήμερα χρησιμοποιούνται από αυτές οι 348 πηγές (42%), εκ των οποίων οι 180 για λουτροθεραπεία, οι 20 για παραγωγή πόσιμου νερού και λουτροθεραπεία και οι 148 μόνο για παραγωγή πόσιμου νερού. Επίσημα από το κράτος, μέσω του Ε.Ο.Τ., έχουν ανακηρυχθεί ως ιαματικές μόνο 76 πηγές, οι 23 από τις οποίες χαρακτηρίζονται ως τουριστικής σημασίας ενώ οι 53 μόνο ως τοπικής σημασίας ιαματικές πηγές.

Η γεωγραφική κατανομή των 822 αυτών καταγεγραμμένων πηγών σε όλη τη χώρα:

Στερεά Ελλάδα- Αττική	19%	Ήπειρος	7%	Κυκλάδες	4%
Εύβοια	3%	Θεσσαλία	7%	Υπόλοιπο Αιγαίου	13%
Πελοπόννησος	14%	Θράκη	3%	Ιόνια Νησιά	4%
Μακεδονία	14%	Θράκη	3%		

Ως προς το ποσοστό τουριστικής χρήσης, οι κυριότερες ιαματικές πηγές με λουτρικές εγκαταστάσεις στην Ελλάδα είναι της **Αιδηψού** (34,8%), **Καμμένων Βούρλων** (9,6%), **Βουλιαγμένης** (9,1%), **Υπάτης** (8,9%), **Μεθάνων** (7,2%), **Σμόκοβου**, **Ικαρίας**, **Δήμου Λουτρακίου**, **Λαγκαδά**, **Καϊάφα**, **Ελευθέρων**, **Θερμοπυλών**, **Λουτρακίου ΕΟΤ**, **Κυλλήνης**, **Νιγρίτας**, **Πλατυστόμου** και **Κύθνου**.

Οι λουτρικές εγκαταστάσεις συνήθως βρίσκονται σε λειτουργία από το Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο με μέση πληρότητα κατά τη διάρκεια του χρονικού αυτού διαστήματος 35%. Η ηλικία των ατόμων που χρησιμοποιούν τις ιαματικές πηγές είναι συνήθως πάνω από τα 50 έτη, με αναλογία γυναικών / ανδρών 2/1. Το 4,8% των Ελλήνων από 50-79 ετών κάνει τακτική χρήση ιαματικών πηγών κάθε χρόνο. Ωστόσο, σήμερα μία νέα ταχέως αναπτυσσόμενη αγορά δημιουργείται καθώς όλο και μεγαλύτεροι αριθμοί ατόμων όλων των ηλικιών σε όλο τον αναπτυσσόμενο κόσμο όπως και στην Ελλάδα αρχίζουν να θέτουν ιδιαίτερη έμφαση στην κατάσταση του σώματος, της υγείας και της ομορφιάς, με συνέπεια να επισκέπτονται τακτικά κέντρα θαλασσοθεραπείας για ιαματικό ή αισθητικό τουρισμό.

Νομός Φωκίδας: Το σημαντικότερο αξιοθέατο του Νομού Φωκίδας είναι οι **Δελφοί**. Η ακτινοβολία και το κύρος του μαντείου των Δελφών διήρκεσαν από τον 7ο αι. μέχρι και τους ελληνοιστικούς χρόνους. Στο δελφικό ιερό πραγματοποιούνταν αγώνες, τα Πύθια, προς τιμή του Απόλλωνα, στον οποίο ήταν αφιερωμένος ο ναός στο κέντρο του ιερού. Στο ναό οδηγούσε Ιερά Οδός και στα βόρεια του συγκροτήματος βρισκόταν θέατρο, γυμνάσιο και το ιερό της Προναίας Αθηνάς.

Εικόνα 3.13 Δελφοί

Στο μουσείο του αρχαιολογικού χώρου εκτίθενται μεταξύ άλλων:

- γλυπτά από τις μετόπες του θησαυρού των Σικυωνίων και των Αθηναίων καθώς και η ζωοφόρος του θησαυρού των Σιφνίων,
- οι αρχαίοι κούροι Κλέοβις και Βίτων του Δουαι.
- το χάλκινο άγαλμα του Ηνίοχου του Δουαι.
- χρυσελεφάντινα και χρυσά αναθήματα από το χώρο των Δελφών
- ασημένιος ταύρος σε φυσικό μέγεθος.

Δυτικά του Κόλπου της Ιτέας, τα γραφικά χωριά της Ιτέας και του Γαλαξειδίου προσφέρουν ένα ήρεμο φυσικό τοπίο και δυνατότητες γαστρονομικού τουρισμού. Βορειότερα, η **Άμφισσα** με το κάστρο της το οποίο έχτισε ο Φίλιππος ο Μακεδόνας και το οποίο άκμασε μέχρι τη Φραγκοκρατία.

Νομός Εύβοιας: Η πρωτεύουσα της Εύβοιας **Χαλκίδα** φημίζεται για τη νυχτερινή της ζωή επικεντρωμένη στην προ-κυμαία της πόλης με πολλούς επισκέπτες από την Αθήνα, κυρίως τα Σαββατοκύριακα. Στον πορθμό του Ευρίπου ενώνεται ο Βόρειος με τον Νότιο Ευβοϊκό Κόλπο δημιουργώντας παλιρροιακό φαινόμενο με περιοδικότητα έξι ωρών. Στη βόρεια πλευρά της παραλίας της πόλης δεσπόζει το Κόκκινο Σπίτι της οικογένειας Μάλλιου του 1884. Η τουριστική ανάπτυξη του νησιού συγκεντρώνεται στην παράκτια ζώνη από τη **Χαλκίδα** μέχρι το **Αλιβέρι** όπου και βρίσκονται τα περισσότερα ξενοδοχεία και παραθεριστικές κατοικίες. Περίπατοι στα δάση της Στενής και της Δίρφης στην κεντρική Εύβοια (με ορειβατικό καταφύγιο και χιονοδρομική πίστα) και αλλού προσφέρουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να θαυμάσουν το πλούσιο φυσικό τοπίο του νησιού. Στους ορεινούς όγκους του νησιού σχηματίζονται πολλά σπήλαια σε μεγάλο βαθμό ανεξερεύνητα και αναξιοποίητα.

Σπήλαια της Εύβοιας

Απάλη (κεντρική Εύβοια) - Γλυφάδα - Άγιο Αθανάσιο - Μανίκια (Κύμη).

Υγροβιότοποι της Εύβοιας:

- **Μικρό και το Μεγάλο Λιβέρι** (λιμνοθάλασσα με πλούσιο και σημαντικό οικοσύστημα στην Ιστιαία).
- **Λίμνη Δύστου** (νοτιοανατολικά του Αλιβερίου με πλούσια πανίδα, σταθμό των αποδημητικών πουλιών στο ταξίδι τους προς την Αφρική).
- **Κάμπος Καρύστου** (όπου απαντώνται 170 είδη πουλιών, και πολλά είδη ερπετών και αμφιβίων).
- **Έλος Ψαχνών** (παράκτια περιοχή με τεράστια φυσική, οικολογική, αισθητική και επιστημονική αξία).

Τουριστικό ενδιαφέρον επίσης προκαλούν τα **κάστρα της Εύβοιας**:

Βενετικό κάστρο Μπούρτζι του 15ου αι.	Παραλία Καρύστου
Κοκκινόκαστρο Καρύστου	Χτισμένο από τους Φράγκους το 1204 για αμυντικούς λόγους έναντι των πειρατών
Ριζόκαστρο Αλιβερίου	Το παλαιότερο από τα Ενετικά κάστρα της Εύβοιας
Κάστρο των Φύλλων	Στο ύψωμα του Λιλάντιου Πεδίου
Κάστρο Καράμπαμπα Χαλκίδας	Χτισμένο το 1684 απέναντι από την πόλη της Χαλκίδας
Πύργος του Δροσύνη	Βόρεια Εύβοια

Επίσης, εντυπωσιακά είναι τα Δρακόσπιτα στην περιοχή μεταξύ Καρύστου και Στύρων. Η κατασκευή τους χρονολογείται από τον 6^ο-2^ο αι. και η ονομασία τους έχει συνδεθεί με διάφορες δοξασίες και μύθους.

Το πιθανότερο είναι ότι τα κτίσματα αυτά ήταν ναοί λατρείας του Ηρακλή, του θεού προστάτη των λατόμων, χτισμένα σε ορεινά υψώματα περιοχών με αρχαία λατομεία.

Τα εκθέματα του **Λαογραφικού Μουσείου Κύμης** περιλαμβάνουν παραδοσιακές φορεσιές, μεταξωτά, κεντήματα και χειρόγραφα της περιόδου 1800-1930, ενώ στο **Αρχαιολογικό Μουσείο Χαλκίδας** στεγάζονται οι συλλογές τιμητικών ψηφισμάτων, επιτύμβιων μνημείων και ρωμαϊκών γλυπτών όπως το ακέφαλο άγαλμα του Απόλλωνα. Ευρήματα από τα Δρακόσπιτα εκτίθενται στο **Αρχαιολογικό Μουσείο Καρύστου**.

Σημαντικός είναι ο αριθμός των μοναστηριών και των εκκλησιών σε ολόκληρη την Εύβοια.

Εκκλησία της Αγίας Παρασκευής Χαλκίδας
Εκκλησία Αγίου Δημητρίου με τοιχογραφίες του 13ου αι
Εκκλησία Αγίου Ιωάννη του Ρώσσου στο Προκόπι με το σκήνωμα του αγίου
Μοναστήρι του Αγίου Νικολάου του 8ου αι.
Μοναστήρι του Οσίου Δαυίδ στη Βόρεια Εύβοια
Μοναστήρι της Παναγίας Περιβλέπτου στα Πολιτικά
Μοναστήρια της Χιλιαδούς και της Γοργούπηκους.

Στη Βόρεια Εύβοια, η πόλη της **Αιδηψού**, εκτός από τις φυσικές ομορφιές της, διαθέτει ιαματικά νερά που ενδείκνυνται για τη θεραπεία αρκετών παθήσεων. Στην περιοχή λειτουργεί σύγχρονο υδροθεραπευτήριο, το **Θέρμαι Σύλλα**, που προσελκύει τουρισμό και για λόγους αισθητικής, αναψυχής και ξεκούρασης. Ο νομός επιπλέον διαθέτει αξιοποιημένες τουριστικές ακτές, ενώ οι παραλίες προς το Αιγαίο είναι λιγότερο αξιοποιημένες και με μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τον επισκέπτη. Σύγχρονα τουριστικά θέρετρα του νομού περιλαμβάνουν την Ερέτρια, την Αμάρυνθο, το Μαρμαρί, την Κάρυστο, τα Νέα Στύρα, και άλλα.

3.4 Δυτική Ελλάδα

3.4.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου και το νοτιοδυτικό άκρο της Στερεάς Ελλάδος, δηλαδή τους Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας. Στο μεγαλύτερο ποσοστό της η περιφέρεια αυτή αποτελείται από ορεινά και ημιορεινά εδάφη. Έχει βουνά με ιδιαίτερα μεγάλο υψόμετρο, φυσικές λίμνες και ποτάμια. Διαθέτει εκτεταμένα παράλια και στους τρεις νομούς.

3.4.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι αφίξεις των τουριστών στη Δυτική Ελλάδα έφθασαν το 1994 τις 1.493.602. Από αυτούς, το 50,2% ήταν ημεδαποί και το 49,2% αλλοδαποί.

3.4.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο κύριος οδικός και ο κύριος σιδηροδρομικός άξονας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ακολουθούν την ακτογραμμή παράλληλα προς την παράκτια οικιστική ζώνη Ακράτας- Πάτρας- Ανδραβίδας- Πύργου- Ζαχάρως. Η Πάτρα είναι η κυριότερη πύλη εισόδου στη Δυτική Ελλάδα, κυρίως λόγω της ακτοπλοϊκής της διασύνδεσης με την Ιταλία. Το Ρίο συνδέεται ακτοπλοϊκά με το Αντίρριο και οι δύο αυτές θέσεις αναμένεται να ενωθούν μελλοντικά και οδικά μέσω γέφυρας υπό κατασκευή. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί η απευθείας σύνδεση της Δυτικής Ελλάδας με την Πελοπόννησο. Από το Αίγιο, τακτικά δρομολόγια φεριμπότ συνδέουν την πόλη με την αντικρινή Ιτέα και την Στερεά Ελλάδα, ενώ από την Κυλλήνη υπάρχει τακτική συγκοινωνία με φεριμπότ από και προς τη Ζάκυνθο και την Κεφαλονιά.

Εικόνα 3.14
Χάρτης Δυτικής Ελλάδας

3.4.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Νομός Αιτωλοακαρνανίας: Η **Ναύπακτος**, βορειοανατολικά του Αντιρρίου, διαθέτει μεταξύ των τουριστικών της αξιοθέατων **βενετσιάνικο κάστρο** χτισμένο επάνω σε μυκηναϊκά ερείπια, **μικρό οχυρωμένο λιμάνι** που φιλοξενεί ψαρόβαρκες και ιδιωτικά σκάφη, ενώ σε κοντινές παραλίες συναντώνται μικρά ψαράδικα χωριά με δυνατότητες απόλαυσης της τοπικής κουζίνας μέσα σε γραφικό περιβάλλον. Δυτικά της Ναυπάκτου βρίσκεται το **Μεσολόγγι**, ιστορική πόλη και τόπος φιλοξενίας, τον περασμένο αιώνα πολλών φιλελλήνων, όπως ο Λόρδος Βύρωνας. Στο πάρκο της σώζονται ακόμα τμήματα του τείχους μέσα από το οποίο οι κάτοικοι του Μεσολογγίου αντιστάθηκαν το 1826 στους Τούρκους καθώς και η πύλη της Εξόδου των «ελευθέρων πολιορκημένων» σύμφωνα με τον εθνικό μας ποιητή Δ. Σολωμό. Στο δημαρχείο του Μεσολογγίου φιλοξενούνται κειμήλια της εποχής της Επανάστασης του 1821. Η λιμνοθάλασσα της πόλης με τα ήρεμα νερά της προσφέρει τοπία υπέροχης θέας. Το χωριό Αστακός με τη θαυμάσια αμμουδιά του και το άφθονο ψάρι αποτελεί πόλο έλξης επισκεπτών. Η **Αμφιλοχία** και η **Βόνιτσα** στην περιοχή αυτή είναι τόποι ιαματικού τουρισμού. Στο ακρωτήριο Άκτιο υπάρχει βενετσιάνικο κάστρο και εκκλησάκι της Αγίας Σοφίας του 12ου αι., όπου το 31π.Χ. έγινε η περίφημη ομώνυμη ναυμαχία μεταξύ του στόλου του Οκταβίου και του στόλου του Αντώνιου και της Κλεοπάτρας.

Νομός Αχαΐας: Η **Πάτρα** είναι η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας και το δεύτερο μεγαλύτερο λιμάνι της. Ιδιαίτερα φημίζεται για το καρναβάλι της. Στην πόλη, σημεία τουριστικής έλξης περιλαμβάνουν την αρχαία ακρόπολη, το βυζαντινό κάστρο, την εκκλησία του Αγίου Ανδρέα και τα Ψηλά Αλώνια. Βορειοανατολικά της Πάτρας, η πόλη του **Αιγίου** αποτελεί εμπορικό κέντρο και σημαντικό συγκοινωνιακό κόμβο της περιοχής. Από το χωριό Διακοφτό οδοντωτός σιδηρόδρομος ανεβαίνει μέσα από το πανέμορφο φαράγγι του Βουραϊκού ποταμού μέχρι τα ιστορικά **Καλάβρυτα**. Η μικρή αυτή πόλη κατοικήθηκε από τον 6^ο αι.π.Χ. και κάηκε και ανοικοδομήθηκε πολλές φορές. Στην **Αγία Λαύρα**, δεσπόζει επιβλητικό το βυζαντινό μοναστήρι, όπου φυλάσσεται ευλαβικά το παραπέρασμα της Ωραίας Πύλης που χρησίμευσε ως σημαία στην Επανάσταση του 1821. Βορειότερα, το **Μέγα Σπήλαιο**, μοναστήρι χτισμένο μέσα στο βράχο, υπήρξε κέντρο ελληνικής παιδείας και γραμμάτων κατά την Τουρκοκρατία.

Νομός Ηλείας: Ο **Πύργος**, πρωτεύουσα του Νομού Ηλείας, είναι μία μικρή πόλη κοντά σε όμορφες και τουριστικά οργανωμένες παραλίες όπως του Κατάκολου, του Αγίου Ανδρέα, της Καρούτας και της Κυλλήνης. Ανατολικά του Πύργου, μεταξύ των ποταμών Αλφειού και Κλαδεού απλώνονται η **Αρχαία Ολυμπία** και η Άλις, το ιερό δάσος του Δία.

Στην περιοχή αυτή κατά τους αρχαίους χρόνους διοργανώνονταν κάθε τέσσερα έτη οι Ολυμπιακοί αγώνες προς τιμή του Δία και διαρκούσαν επτά ημέρες. Ιστορικά οι αγώνες άρχισαν το 776π.Χ., διεκόπησαν το 393μ.Χ. ύστερα από διάταγμα του Θεοδοσίου. Οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί αγώνες έγιναν για πρώτη φορά το 1896 στην Αθήνα.

Στο Μουσείο της Ολυμπίας εκτίθενται σήμερα το ωραιότερο σωζόμενο γλυπτό ο Ερμής του Πραξιτέλη που στο αριστερό του χέρι κρατά το μικρό Διόνυσσο, καθώς και, πλούσια συλλογή χάλκινων αντικειμένων (ειδώλια, ασπίδες, θώρακες, κνημίδες). Το περίφημο φράγκικο κάστρο «Χλεμούτσι» χτίστηκε για την προστασία του λιμανιού της Κυλλήνης και της πόλης της Ανδραβίδας.

Μέχρι τον 5ο αι. ο περίβολος του χώρου των Ολυμπιακών αγώνων περιελάμβανε το Ηραίο, το Πρυτανείο, το Πελόπειο και το Ιπποδάμειο. Έξω από τον περίβολο υπήρχε στάδιο στα δυτικά, χωρητικότητας 45000 θεατών, μόνο για άνδρες, καθώς και Βουλευτήριο στα νότια όπου συνεδρίαζε η Ολυμπιακή Βουλή. Τον 5ο αι. ολοκληρώθηκε η διαμόρφωση του χώρου οριστικά με τον περίπτερο δωρικό ναό του Δία, τις Στοές, το Γυμνάσιο, την Παλαίστρα, τα ιερά και το Φιλιππείο.

3.5 Υπόλοιπη Πελοπόννησος

Εικόνα 3.15 Χάρτης Πελοποννήσου

3.5.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια Πελοποννήσου περιλαμβάνει τους Νομούς Αργολίδας, Αρκαδίας, Κορινθίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας.

Η περιοχή είναι στο μεγαλύτερο μέρος της ορεινή. Οι πεδινές εκτάσεις εντοπίζονται κυρίως στις παράκτιες περιοχές. Η Πελοπόννησος χαρακτηρίζεται από τεράστιο απόθεμα τουριστικών και πολιτισμικών πόρων.

3.5.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Τους περισσότερους τουρίστες συγκεντρώνει ο Νομός Αργολίδας και ακολουθούν οι νομοί Κορινθίας, Μεσσηνίας, Λακωνίας και Αρκαδίας. Στη βόρεια παράκτια ζώνη του νομού Κορινθίας, εξαιτίας της εγγύτητάς της με την Αθήνα, έχουν χτιστεί πολλές εξοχικές κατοικίες, ικανές να εξυπηρετήσουν τουρισμό Σαββατοκύριακου.

3.5.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο τομέας των μεταφορών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από πολύ ικανοποιητικό οδικό δίκτυο. Αυτό αποτελείται από την παράλληλη της παράκτιας ζώνης εθνική οδό η οποία ενώνει την Αθήνα με την Κόρινθο και την Πάτρα και καταλήγει στην Καλαμάτα, ενώ μία δεύτερη εθνική οδός συνδέει την Κόρινθο με την Τρίπολη. Δευτερευόντως, επαρχιακοί δρόμοι συμπληρώνουν το οδικό δίκτυο προσφέροντας σημαντικές συγκοινωνιακές υπηρεσίες στο σύστημα μικρότερων αστικών κέντρων και χωριών της περιφέρειας. Το σιδηροδρομικό δίκτυο δεν καλύπτει ολόκληρη την Πελοπόννησο αλλά περιορίζεται στο τμήμα Κορίνθου- Πάτρας- Πύργου- Καλαμάτας- Κορίνθου. Ακτοπλοϊκές συνδέσεις έχουν ως αφετηρία τα λιμάνια του Γυθείου και της Μονεμβασίας με δρομολόγια προς Κύθηρα και από Μονεμβασία προς Πειραιά.

3.5.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Νομός Αργολίδας: Ο Νομός Αργολίδας αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης πολιτισμικού κυρίως τουρισμού λόγω των αρχαιολογικών του χώρων, του φημισμένου ετήσιου φεστιβάλ αρχαίου δράματος της Επιδαύρου αλλά και των παράκτιων του θέρετρων. Το **Ναύπλιο** αποτελεί μία όμορφη σύγχρονη πόλη με πολλά **σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος**.

Το **Άργος**, βορειοδυτικά του Ναυπλίου, αποτελεί πλούσιο γεωργικό και εμπορικό κέντρο. Μεταξύ των αξιοθέατων του συγκαταλέγονται το αρχαίο θέατρο του 4ου αι. και το Αρχαιολογικό Μουσείο. Οι Μυκήνες, από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα, αποτέλεσε κέντρο του μυκηναϊκού πολιτισμού (1700-1100π.Χ.). Το παλάτι των Μυκηναίων βασιλιάδων ανακαλύφθηκε από τον αρχαιολόγο Σλήμαν το 1874. Τα ευρήματά του εκτίθενται σήμερα κατά το μεγαλύτερο τους μέρος στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών. Η ακρόπολη των Μυκηνών, τα «Κυκλώπεια τείχη» και η περίφημη «Πύλη των Λεόντων» προσελκύουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Μία άλλη πόλη που άκμασε κατά την εποχή του Μυκηναϊκού πολιτισμού, η Τίρυνθα, βορειοδυτικά του Ναυπλίου.

Η **Επίδαυρος**, ανατολικά του Ναυπλίου, είναι γνωστή για το περίφημο αρχαίο θέατρο, χτισμένο μέσα σε ένα δάσος, και εξαιρετικής αρχιτεκτονικής με ακουστικής. Το θέατρο χτίστηκε τον 4ο αι.π.Χ. και ήταν τόπος λατρείας του Ασκληπιού, διοργάνωσης, αθλητικών αγώνων, εορτών και θεατρικών παραστάσεων. Το Τολό και το Πόρτο Χέλι απο-

Εικόνα 3.16 Το Μπούρτζι στο Ναύπλιο

Παλαμήδι	Μεσαιωνικό κάστρο που δεσπόζει στην πόλη
Μπούρτζι	Νησάκι απέναντι από την πόλη με ενετικό φρούριο που στέγασε την πρώτη Βουλή των Ελλήνων
Το Τζαμί	
Το Εκκλησάκι του Αγίου Σπυρίδωνα	Όπου δολοφονήθηκε το 1831 ο πρώτος κυβερνήτης της ελεύθερης Ελλάδας Ιωάννης Καποδίστριας.
Αρχαιολογικό Μουσείο	
Λαογραφικό Μουσείο	
Πολεμικό Μουσείο	

τελούν ανεπτυγμένα παραλιακά τουριστικά θέρετρα με μεγάλη ξενοδοχειακή υποδομή και αμμώδεις παραλίες, ενώ ταυτόχρονα το δεύτερο διατηρεί και τη γραφικότητά του. Η αρχαία πόλη στο Πόρτο Χέλι βρίσκεται βυθισμένη μέσα στη θάλασσα. Στα σημεία όπου γίνονται εμφανή το στάδιο και τα τείχη του διοργανώνονται θαλάσσιες περιηγήσεις με βάρκα.

Νομός Αρκαδίας: Η Αρκαδία χαρακτηρίζεται από πολλά δάση, γραφικά χωριά μέσα στην άγρια φύση και τις ωραίες αμμουδιές. Η Τρίπολη, πρωτεύουσα της Αρκαδίας και σημαντικό διοικητικό κέντρο του νομού, έχει να επιδείξει τα αξιοθέατα:

Νεοκλασικό κτίριο του Μαλλιαροπούλειου Ιδρύματος (σπίτι του ποιητή Κώστα Καρυωτάκη)

Κεντρική πλατεία

Βυζαντινή εκκλησία του Αγίου Βασιλείου

Μονή Παναγίας της Επάνω Χρέπας

Αρχαιολογικό Μουσείο

Εικόνα 3.17 Απομεινάρια αρχαίου θεάτρου λίγα χιλιόμετρα από τη Μεγαλόπολη. Στο βάθος οι εγκαταστάσεις της ΔΕΗ

Νοτιοανατολικά της Τρίπολης, βρίσκεται η περιοχή της αρχαίας Τεγέας, σημαντικής πόλης κατά την αρχαιότητα, όπου έχουν βρεθεί **αρχαϊκός ναός του 4^{ου} αι., αγορά, μαρμάρινο θέατρο και στάδιο**. Στις ανατολικές ακτές του νομού, στον Αργολικό Κόλπο, όμορφες αμμώδεις παραλίες, όπως Ξηροπήγαδο, Άστρος, Άγιος Ανδρέας, Λιβάδι, Πλάκα Λεωνιδίου και άλλες, προσφέρονται για οργανωμένο θαλάσσιο τουρισμό. Βορειοδυτικά της Τρίπολης, το γραφικό χωριό Δημητσάνα έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός και είναι γνωστός από το κάστρο του στο οποίο είχε εγκατασταθεί το 1821 ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Η Δημητσάνα διαθέτει εκπληκτική θέα προς την κοιλάδα του ποταμού Λούσιου, τα Αρκαδικά βουνά και τον κάμπο της Μεγαλόπολης. Στα νερά του ποταμού Λούσιου (**Πηγές των Αθανάτων**) σύμφωνα με τον Πausanias λούστηκε ο Δίας. Τα πανύψηλα πέτρινα σπίτια του χωριού και η μονή Φιλοσόφου (Κοιμήσεως της Θεοτόκου) προσελκύουν πολιτισμικό τουρισμό, ενώ ορειβατικός τουρισμός αναπτύσσεται στο όρος Μαίναλο. Το ορεινό χωριό της Στεμνίτσας με ψηλά πέτρινα σπίτια, μέσα σε ένα καταπράσινο περιβάλλον, είναι ιδανικό για χειμερινές διακοπές.

Εικόνα 3.18
Στεμνίτσα - Παλιό σπίτι

Σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στη Στεμνίτσα:

Βυζαντινή Εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής (15ος αι.)
Βυζαντινή Εκκλησία των Τριών Ιεραρχών
Μοναστήρι του Ιωάννη του Προδρόμου με εικόνες του 14ου-16ου αι.
Λαογραφικό Μουσείο

Νομός Κορινθίας: Αξιόλογοι αρχαιολογικοί χώροι, ωραίες παραλίες, σύγχρονες πόλεις και καζίνο συνθέτουν το τουριστικό τοπίο στο νομό Κορινθίας. Στην **Κόρινθο**, πρωτεύουσα του Νομού, πόλοι έλξης τουρισμού αποτελούν **Μητροπολιτικός ναός του Αποστόλου Παύλου**, το **Εκκλησιαστικό Μουσείο** και το **Αρχαιολογικό Μουσείο** (με ευρήματα από την αρχαία αγορά της Κόρινθου, το ναό του Απόλλωνα).

Στην Αρχαία Κόρινθο, η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως σημαντικά ευρήμα-

τα (Νεολιθικής περιόδου, Μυκηναϊκής περιόδου, Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής). Ο Ακροκόρινθος στα νοτιοδυτικά της Κόρινθου αποτελεί το μεγαλύτερο και παλαιότερο κάστρο της Πελοποννήσου. Η διώρυγα της Κόρινθου που χωρίζει τη Στερεά Ελλάδα από την Πελοπόννησο, ολοκληρώθηκε μεταξύ 1882-1893.

Βορειοανατολικά της Κόρινθου, το Λουτράκι, παραλιακό θέρετρο, θεωρείται ως μία από τις κυριότερες λουτροπόλεις στην Ελλάδα. Ιαματικές πηγές προσελκύουν επισκέπτες. Η πόλη διαθέτει καζίνο. Σημαντικό παράκτιο θέρετρο είναι το Ξυλόκαστρο που προσελκύει σημαντικό αριθμό τουριστών σαββατοκύριακου, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες.

Οι νότιες ακτές του Κορινθιακού Κόλπου έχουν να επιδείξουν όμορφες παραλίες για θαλάσσιο τουρισμό.

Στην ενδοχώρα, η Νεμέα φημίζεται για τους αμπελώνες της και την παραγωγή κρασιού. Πρόκειται για την περιοχή όπου, σύμφωνα με τη μυθολογία, ο Ηρακλής πραγματοποίησε τον πρώτο του άθλο, σκοτώνοντας το λιοντάρι της Νεμέας. Στον αρχαιολογικό χώρο της Νεμέας έχει βρεθεί **ο ναός του Δία του 4^{ου} αι.**, καθώς και τα **λουτρά, η παλαιότερα και το στάδιο**

όπου διεξάγονταν αθλητικοί αγώνες, τα **Νέμεα**. Στο όρος Ζήρεια η **λίμνη της Στυμφαλίας** αποτελεί σημαντικό υδροβιότοπο και καταφύγιο θηραμάτων. Στις όχθες της λίμνης, και πάλι σύμφωνα με τη μυθολογία, ο Ηρακλής απάλλαξε την περιοχή από τις Στυμφαλίδες Όρνιθες. Τέλος, τα ορεινά χωριά της Καστανιάς και των Τρικάλων είναι ιδανικά για χειμερινές διακοπές και ορειβασία στο όρος Ζήρεια.

Νομός Λακωνίας: Οι τουριστικοί πόροι της Λακωνίας περιλαμβάνουν φυσικές ομορφίες, πύργους, κάστρα, σπήλαια και αμμόδεις παραλίες, κατάλληλα για τουριστική ανάπτυξη. Χτισμένη στη μέση ενός εύφορου κάμπου στον ποταμό Ευρώτα, η πρωτεύουσα του νομού **Σπάρτη** είναι ένα σύγχρονο αστικό κέντρο, ενώ ελάχιστα και μόνο ερείπια του ιερού της Αθηνάς του 4ου αι. π.Χ., του θεάτρου, του τείχους και της ρωμαϊκής της στοάς μαρτυρούν σήμερα την εξέχουσα ιστορική της θέση στον αρχαίο κόσμο. Η νεκρή σήμερα πολιτεία του Μυστρά, δυτικά της Σπάρτης στην πλαγιά του Ταΰγετου, υπήρξε η πρωτεύουσα του βυζαντινού και μεσαιωνικού Μυστρά, με ισχυρό φρούριο ιδρύθηκε το 1249 από τους Φράγκους.

Οι επισκέπτες μπορούν σήμερα να θαυμάσουν στο Μυστρά:

Την εκκλησία της Αγίας Σοφίας του 1350
Το ναό της Μονής Περιβλέπτου του 14ου αι. με υπέροχες τοιχογραφίες
Τη Μονή της Παντάνασσας του 1428 (Βασιλική και Πατριαρχική Μονή της Υπεραγίας Θεοτόκου).
Τη μητρόπολη. Είναι ένα συγκρότημα κτιρίων σε ένα από τα οποία στεγάζεται το Βυζαντινό Μουσείο
Τη μικρή εκκλησία της Ευαγγελίστριας
Την εκκλησία των Αγίων Θεοδώρων
Τη Μονή της Οδηγήτριας
Τα Παλάτια και την εκκλησία της Αγίας Σοφίας
Το κάστρο

Η **Μονεμβασία**, στις ανατολικές ακτές του νομού, στο Μυρτώο Πέλαγος, είναι μια οχυρωμένη πόλη χτισμένη σε δυο επίπεδα σε ένα βράχο που υψώνεται 350 μέτρα επάνω από τη θάλασσα. Η Πάνω Πόλη αρχικά οχυρώθηκε κατά τον 6ο αι. για αμυντικούς λόγους και αποτελεί το παλιότερο τμήμα της Μονεμβασίας. Στα στενά λιθόστρωτα δρομάκια της ορθώνονται πέτρινα διώροφα αρχοντικά, ορισμένα από τα οποία λειτουργούν σήμερα ως ξενοδοχειακά καταλύματα. Υπάρχουν βυζαντινές εκκλησίες όπως του Ελκόμενου Χριστού με σπάνιες εικόνες, της Αγίας Σοφίας, της Αγίας Άννας και άλλες.

Από τη Μονεμβασία διοργανώνονται εκδρομές στο **Μυστρά**, την **Αρεόπολη**, τη **Μάνη** και το **σπηλαιο του Δυρού**. Το **Γύθειο**, στο βορειοδυτικό τμήμα των ακτών του Λακωνικού Κόλπου, είναι μία γραφική ιστορική πολιτεία που κατοικήθηκε από την προϊστορική εποχή μέχρι σήμερα και υπήρξε εμπορικός σταθμός των Φοινίκων. Στη σύγχρονη πόλη διακρίνουμε νεοκλασικά κτίρια, ερείπια από την ακρόπολη και του αρχαίου θεάτρου ενώ στο δημαρχείο φιλοξενούνται αρχαιολογική και βυζαντινή συλλογή. Νοτιοδυτικά του Γυθείου διατηρείται σχεδόν αναλλοίωτο το φράγκικο κάστρο του Πασσαβά του 1254.

Εικόνα 3.19 Μάνη,
Το διατηρητέο
παραδοσιακό
χωριό Βάθεια

Η Αρεόπολη, στις ακτές του Μεσσηνιακού Κόλπου, πήρε το όνομά της από τον θεό του πολέμου Άρη και έχει κηρυχθεί διατηρητέος οικισμός. Πόλοι τουριστικού ενδιαφέροντος εδώ περιλαμβάνουν την εκκλησία των Ταξιάρχων του 18ου αι. και το αρχοντικό των Μαυρομιχαλαίων που έχει αναπαλαιωθεί και λειτουργεί ως μουσείο. Πλήθος τουριστών επισκέπτονται τα Σπήλαια Πύργου Δυρού Αλεπτόρυπα, Καταφύγι και Γλυφάδα για να περιηγηθούν με βάρκα κατά μήκος του υπόγειου ρεύματος που περνά ακόμη μέσα από τη σπηλιά Γλυφάδα αντανακλώντας το μαγευτικό θέαμα των σταλακτιτών και των σταλαγμιτών. Πρόκειται για σύμπλεγμα σπηλαίων, στα οποία έχουν βρεθεί ανθρώπινα οστά και απολιθώματα της νεολιθικής εποχής.

Νομός Μεσσηνίας: Η Μεσσηνία έχει εκτεταμένες αμώδεις παραλίες, γραφικούς κολπίσκους, ορεινά χωριά μέσα σε ένα καταπράσινο τοπίο, ήπιο κλίμα, κάστρα και μοναστήρια. Η πόλη της **Καλαμάτας**, χτισμένη στο βόρειο Μεσσηνιακό Κόλπο, διαθέτει ευρεία προκυμαία και απέραντες αμμουδιές.

Σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στην πόλη της **Καλαμάτας:**

Μονή Καλογραιών του 18ου αι. (με περίφημα μεταξωτά)
Μητροπολιτικός ναός της Υπαπαντής (Βυζαντινού ρυθμού του 1859)
Αρχοντικό Κυριακού, όπου στεγάζονται σήμερα το Αρχαιολογικό Μουσείο (με ευρήματα της Λίθινης εποχής, της Μυκηναϊκής εποχής, των Κλασικών και Ρωμαϊκών χρόνων) και η Πινακοθήκη με έργα Μεσσηνίων ζωγράφων.
Βυζαντινός Ναός Αγίων Αποστόλων (1317). Στις 23 Μαρτίου 1821 έγινε εκεί η δοξολογία μετά την απελευθέρωση της πόλης από τους Τούρκους. Εκεί συγκροτήθηκε και η Μεσσηνιακή Γερουσία. Υπάρχει αναμνηστική πλάκα.
Φράγκικο κάστρο

Νοτιοανατολικά της Καλαμάτας, η Καρδαμύλη θεωρείται το σπουδαιότερο χωριό της Μεσσηνιακής Μάνης με σημαντικότερα πολιτισμικά αξιοθέατα, όπως η αρχαία ακρόπολη, το μεσαιωνικό κάστρο του 12ου αι., η βυζαντινή εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα του 8ου αι. και ο πύργος του Μούρτζινου των αρχών του 19ου αι. Άλλοι οικισμοί του νομού με ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον είναι η Μεσσήνη, η Κυπαρισσία και τα Φιλιατρά.

Η **Πύλος**, είναι χτισμένη στις ακτές του όρμου του Ναυαρίνου. Στην πόλη αυτή συναντώνται πολλά παραδοσιακά σπίτια και το μνημείο των Τριών Ναυάρχων, οι οποίοι βύθισαν τον τουρκο-αιγυπτιακό στόλο το 1827, στην κεντρική πλατεία με τα πανύψηλα πλατάνια. Στο δυτικό τμήμα της πόλης βρίσκεται το Νιόκαστρο του 1573. Εκδρομές με βάρκα διοργανώνονται από εδώ προς το βραχώδες νησάκι Σφακτηρία στην είσοδο του όρμου όπου σώζονται υπολείμματα αρχαίου τείχους και κενοτάφια αγωνιστών που έπεσαν στη μάχη της Σφακτηρίας.

Η **Κορώνη**, παραλιακή κωμόπολη, χτισμένη αμφιθεατρικά, υπήρξε κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας εμπορικό, βιοτεχνικό και ναυτικό κέντρο της περιοχής. Τα αρχοντικά της στίπια, το ενετικό κάστρο του 13^{ου} αι. και το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη αποτελούν σημεία τουριστικής έλξης.

Η **Μεθώνη**, επίσης παραλιακή κωμόπολη, υπήρξε σημαντικό λιμάνι της αρχαιότητας. Το ενετικό κάστρο της θεωρείται το μεγαλύτερο και περισσότερο καλοδιατηρημένο του είδους του.

3.5.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Εθνικός τουριστικός στόχος είναι η ανάπτυξη της ορεινής ενδοχώρας με την ανάδειξη της εκεί πολιτισμικής κληρονομιάς και την ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας.

Το Εμπορικό Επιμελητήριο Μεσσηνίας σε συνεργασία με ελληνικά και ξένα επιμελητήρια, διάφορες πόλεις της Μεσογείου και οργανισμούς τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης οργανώνουν γύρω από τη Μεσόγειο το Πολιτιστικό Οδοιπορικό με βάση το κοινό χαρακτηριστικό των χωρών αυτών, την ελιά και τον πολιτισμό που περιστρέφεται γύρω από αυτό το προϊόν. Οι διεθνείς αγορές της Ευρώπης, της Αμερι-

κής και της Ιαπωνίας σήμερα δείχνουν την προτίμησή τους όλο και περισσότερο στον μεσογειακό τρόπο διατροφής και ζωής. Σκοπός, λοιπόν, της κίνησης αυτής είναι η διεθνής προώθηση και προβολή της ελιάς και του ελαιόλαδου με πολιτιστικές εκδηλώσεις και εκδόσεις όπως το βιβλίο «Οι δρόμοι του λαδιού και της ελιάς», και τη φιλοδοξία να ανακηρυχθεί από την ΟΥΝΕΣΚΟ ως μία από τις τέσσερις σημαντικότερες πολιτιστικές διαδρομές στον κόσμο. Παράλληλα με τους χερσαίους δρόμους της ελιάς διαμορφώνονται μέσα από τη συγκεκριμένη αυτή προσπάθεια και θαλάσσιοι δρόμοι που θα ξεκινήσουν από το Λίβανο, και θα δικτυώνουν τη Φώκαια της Τουρκίας, τη Μυτιλήνη, την Κύπρο, την Καλαμάτα, την Κρήτη, την Αλεξάνδρεια, τη Σικελία, το Αλγέρι, την Ισπανία και τη Μασσαλία. Σειρά ντοκιμαντέρ θα συνοδεύει την πρωτοβουλία αυτή συνδέοντας τους διάφορους αυτούς γεωγραφικούς σταθμούς του Οδοιπορικού με την τοπική παράδοση και τους θρύλους που σχηματίζονται με τον πολιτισμό της ελιάς.

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αργολίδας όσο και οι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στο νομό αυτό βρίσκονται στο στάδιο σχεδιασμού και υλοποίησης σημαντικών επενδυτικών προγραμμάτων τουριστικών και άλλων υποδομών με πρώτο χρονικό ορίζοντα τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Άμεση προτεραιότητα δίνεται στη βελτίωση και ριζική αναβάθμιση του οδικού δικτύου και ιδιαίτερα των βασικών οδικών αξόνων που ενώνουν το Ναύπλιο με το Κρανίδι και την Επίδαυρο. Άλλες ενέργειες επικεντρώνονται στην αναστήλωση και ανάδειξη όλων των σημαντικών αρχαιολογικών χώρων του νομού (Ασκληπιείο, Κυκλώπεια Τείχη, Αρχαίο Θέατρο Άργους) και τη λειτουργία του αρχαιολογικού μουσείου Μυκηνών. Άλλες προσπάθειες στοχεύουν στα έργα εκσυγχρονισμού και επέκτασης των λιμένων Ναυπλίου και Επιδαύρου. Ειδικά όσον αφορά το Ναύπλιο, μεταξύ των βασικών τοπικών αναπτυξιακών στόχων περιλαμβάνεται η οργάνωση του σταθμού κρουαζιερόπλοιων με τη δημιουργία μαρίνας μεγάλης δυναμικότητας και ακτοπολική σύνδεση με την Κρήτη.

3.6 Ιόνια νησιά

3.6.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Τα καλοκαίρια εδώ είναι ζεστά και ξηρά αλλά τον υπόλοιπο χρόνο το κλίμα τους είναι ήπιο με έντονες βροχοπτώσεις που συμβάλλουν στην πλούσια βλάστηση. Υπάρχουν υπέροχες παραλίες.

Εικόνα 3.20
Χάρτης Ιόνιων Νησιών

3.6.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων κατέχει εξέχουσα θέση στην Ελληνική τουριστική ανάπτυξη τόσο σε κρατικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Γενικά ο τουρισμός αποτελεί για τα νησιά αυτά τη σημαντικότερη και δυναμικότερη οικονομική δραστηριότητα.

Οι ξένοι τουρίστες που επισκέπτονται τα Ιόνια νησιά προτιμούν τους θερινούς μήνες και ιδιαίτερα κατά τον Αύγουστο.

Αλλοδαποί τουρίστες που επισκέπτονται την Κέρκυρα (αεροπορικώς):

Αγγλοι	Γερμανοί	Ολλανδοί	Αυστριακοί	Σουηδοί	Βέλγοι	Ούγγροι	Νορβηγοί	Τσέχοι	Δανοί
48,96%	21,85%	5,2%	3,4%	3,1%	2,8%	2,4%	2,3%	1,8%	1,5%

Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών στο Νομό Κεφαλληνίας:

Βρετανοί	Σουηδοί	Δανοί	Τσέχοι	Αυστριακοί	Φιλανδοί	Ολλανδοί	Νορβηγοί	Γερμανοί	Σλοβένοι
85,4%	3,4%	2,3%	1,9%	1,8%	1,8%	1,1%	1,1%	-	-

3.6.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Λόγω της γεωγραφικής τους διασποράς, τα Ιόνια νησιά δεν διαθέτουν ικανοποιητική διασύνδεση μεταξύ τους. Περισσότερο ικανοποιητική είναι η σύνδεση των νησιών με την ηπειρωτική χώρα. Η Κέρκυρα συνδέεται ακτοπλοϊκά με το λιμάνι της Ηγουμενίτσας, με την Πάτρα και τους Παξούς. Από την Κεφαλονιά εκτελούνται ακτοπλοϊκά δρομολόγια προς την Ιθάκη, τη Λευκάδα, τη Ζάκυνθο, την Κυλλήνη και την Πάτρα. Η Ζάκυνθος συνδέεται Κεφαλονιά, την Κυλλήνη. Λεωφορεία στις πρωτεύουσες των νησιών διεκπεραιώνουν τις μετακινήσεις στο εσωτερικό τους. Ο επισκέπτης μπορεί να χρησιμοποιήσει ταξί για τη μετακίνησή του. Διατίθενται για ενοικίαση αυτοκίνητα και μοτοσικλέτες.

3.6.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Τα Ιόνια Νησιά έχουν επηρεαστεί από τη Δυτική Ευρώπη καθώς δεν υποδουλώθηκαν ποτέ από τους Τούρκους, εκτός της Λευκάδας. Βρίσκονταν υπό Ενετική κατοχή η οποία διήρκεσε από το 1363 ως το 1797. Επακολούθησε μια σύντομη περίοδος γαλλικής κυριαρχίας οπότε κατέλαβαν τα νησιά οι Βρετανοί το 1815 τα οποία τέλος δώρισαν στο ελληνικό κράτος το 1864. Οι διάφοροι αυτοί Δυτικοί κατακτητές άφησαν πίσω τους πολλές επιδράσεις όπως στοιχεία της αρχιτεκτονικής τους. Η πόλη της **Κέρκυρας** αποτελεί ένα μίγμα ιταλικής, γαλλικής και βρετανικής αρχιτεκτονικής. Η Κέρκυρα είναι ένα καταπράσινο νησί το οποίο προσφέρει στον περιηγητή ποικιλία τοπίων, από απομονωμένους ορμίσκους μέχρι τουριστικά οργανωμένες πλαζ. Ιστορικά είναι από τους πρώτους προορισμούς στη χώρα που αναπτύχθηκαν τουριστικά. Ο τουρισμός της άρχισε να αναπτύσσεται τη δεκαετία του 1950 με τη μορφή των οργανωμένων ταξιδιών και η Κέρκυρα σύντομα κατατάχθηκε ως ο τρίτος σημαντικότερος τουριστικός προορισμός στην Ελλάδα (μετά την Κρήτη και τη Ρόδο) ως προς τις διεθνείς τουριστικές αφίξεις.

Κέρκυρα: Στην πόλη της **Κέρκυρας** δεσπόζει το ιστορικό της κέντρο με δημόσια κτίρια, αρχοντικά, εκκλησίες και πλατείες σε ενετική αρχιτεκτονική.

Εικόνα 3.21
Το Λιστόν στην πόλη
της Κέρκυρας

Σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στην πόλη της Κέρκυρας:

Πλατεία «Σπιανάδα». Ίσως η ωραιότερη και μεγαλύτερη πλατεία στην Ελλάδα.

Το Λιστόν. Άλλοτε μόνο ευγενείς μπορούσαν να περνούν από το δρόμο αυτό. Τα κτίρια του Λιστόν, κτισμένα από τους Γάλλους, θαυμάζονται για την αρχιτεκτονική τους.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο. Στεγάζεται στα Ανάκτορα (μέσα στην πόλη).

Το Σινοϊαπωνικό Μουσείο.

Η Δημόσια Βιβλιοθήκη.

Η Δημοτική Πινακοθήκη.

Η εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα του 1589 με το κόκκινο θολωτό καμπαναριό (το ψηλότερο της πόλης).

Το Παλαιό Φρούριο. Κτισμένο πάνω σε ένα νησάκι περί τα εκατό μέτρα από την κεντρική πλατεία. Χωρίζεται από τη πόλη με την «Κόντρα Φόσσα» και συνδέεται με την ξηρά με μια μεγάλη τισιμενένια γέφυρα. Η Κόντρα Φόσσα είναι μάλλον έργο των Ενετών, ίσως και των Βυζαντινών. Σήμερα χρησιμοποιείται σαν αγκυροβόλιο πλοιαρίων.

Το Νέο Φρούριο. Κτίστηκε από τους Ενετούς. Λέγεται και «Φρούριο του Αγίου Μάρκου».

Ανάκτορα της πόλης. Μοναδικό αρχιτεκτονικό μνημείο «Γεωργιανού» ρυθμού. Κτίστηκε από τους Άγγλους (1818-1823).

Δημαρχείο. Κτίστηκε από τους Ενετούς (1663-1680).

Μονή Πλατυτέρας (στο Μανδούκι). Εδώ βρίσκονται οι τάφοι του Καποδίστρια και του ήρωα της Επανάστασης Φώτη Τζαβέλλα.

Τα σπίτια του Σολωμού, του Καποδίστρια, του Θεοτόκη.

Ναός Αγίων Ιάσωνος και Σωσιπάτρου. Ο αρχαιότερος χριστιανικός ναός της Κέρκυρας. Βρίσκεται στο προ-άστιο Ανεμόμυλος.

Μον Ρεπό. Έπαυλη που βρίσκεται στα νότια του Ανεμόμυλου. Χτίστηκε από τον δεύτερο Ύπατο Αρμοστή των Ιονίων Νήσων το 1824.

Νότια της πόλης της Κέρκυρας βρίσκεται ακόμη ένα πολύ τουριστικό σημείο της Κέρκυρας, η χερσόνησος **Κανόνι** με το μοναστήρι της **Παναγίας της Βλαχέρνας** και το καταπράσινο **Ποντικονήσι** (με τη βυζαντινή εκκλησία του Παντοκράτορος).

Εικόνα 3.22
Το Ποντικονήσι

Η Βόρεια Κέρκυρα προσφέρεται κυρίως για θερινές διακοπές. Διαθέτει μια σειρά από ωραίες παραλίες. Κυριότερες είναι, η Κασσιόπη, το Σιδάρι και Καλάμι. Στο Σιδάρι ασυνήθιστοι σχηματισμοί βράχων, αποτέλεσμα της μακράς διαβρωτικής επίδρασης της θάλασσας, δημιουργούν σπηλιές και υπόγειες σήραγγες, η πιο γνωστή από τις οποίες είναι το Κανάλι της Αγάπης, όπου σύμφωνα με την τοπική παράδοση, αν ένα ζευγάρι κολυμπήσει ανάμεσα από αυτό το κανάλι θα μείνει για πάντα μαζί.

Βορειοδυτικά του νησιού βρίσκεται μια από τις ομορφότερες περιοχές της Κέρκυρας, η Παλαιοκαστρίτσα και ενδότερα το Όρος Παντοκράτωρ. Η Παλαιοκαστρίτσα, ένα από τα δημοφιλέστερα και ομορφότερα σημεία του νησιού, με γραφικούς όρμους και πλούσια βλάστηση, προσφέρεται ιδιαίτερα για οικογενειακές θερινές διακοπές και για θαλάσσιο τουρισμό, ενώ το Όρος Παντοκράτωρ για φυσιολατρικό και ορειβατικό τουρισμό.

Στην Νότια Κέρκυρα συναντώνται ο οικισμός Μπενίτσες 14χλμ νότια της Κέρκυρας, οργανωμένη τουριστική περιοχή που προσελκύει νεαρό πληθυσμό με την έντονη νυχτερινή της ζωή και δυνατότητες για θαλάσσιο τουρισμό, καθώς και, η λίμνη Κορυσίων νότια της Κέρκυρας, σημαντικός υδροβιότοπος. Νοτιότερα, η πανέμορφη παραλία της Μυρτιώπισσας, το γραφικό χωριό Βάτος αποτελούν άλλα σημαντικά σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος. Το παλάτι Αχιλλέων, νοτιοδυτικά της Κέρκυρας, χτίστηκε από την Αυτοκράτειρα Ελισάβετ της Αυστρίας το 1890-1891 και φημίζεται για τους κήπους του με τα διάσπαρτα αγάλματα του Αχιλλέα από τα οποία και πήρε το όνομά του.

Κεφαλονιά: Αρχαιολογικά ευρήματα μαρτυρούν την ευημερία της Κεφαλονιάς από τα μυκηναϊκά χρόνια. Τον 2ο αιώνα π.Χ. κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους και κατά την περίοδο 1500-1700 τελούσε υπό Ενετική κατοχή. Το Αργοστόλι, είναι η πρωτεύουσα του νησιού.

Στοιχεία τουριστικού ενδιαφέροντος:

Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο (με φωτογραφική συλλογή της καταστροφής και ανακατασκευής της πόλης ύστερα από το σεισμό του 1953).

Το Αρχαιολογικό Μουσείο (με ευρήματα από το Ιερό του Πάνα στο σπήλαιό-λίμνη Μελισσανή).

Το **Κάστρο**, η παλιά πρωτεύουσα της Κεφαλονιάς μέχρι το 1757, ευημερεί ακόμη έξω από το βυζαντινό φρούριο του Αγίου Γεωργίου. Το **Όρος Αίνος** (1630μ), είναι η υψηλότερη κορυφή του Ιονίου. Χαρακτηρίζεται σαν Εθνικός Δρυμός. Στον Εθνικό Δρυμό του Αίνου βρίσκουν καταφύγιο άγρια άλογα.

Στην Ανατολική Κεφαλονιά βρίσκεται η πόλη της **Σάμης** με το σπήλαιο **Δρογκαράτη** 3,5χλμ νοτιοδυτικά και το σπήλαιο **Μελισσανή** 2χλμ βόρεια. Η Δρογκαράτη, υπόγειο σπήλαιο, φημίζεται για τους σταλακτίτες της, ενώ η σπηλιά **Μελισσανή** ήταν ιερό του Πάνα κατά τη μυκηναϊκή εποχή. Το **Φισκάρδο** στη Βόρεια Κεφαλονιά, ένα από τα ομορφότερα χωριά του νησιού, διατηρεί μέχρι σήμερα τον ιδιαίτερο του χαρακτήρα παρά το πλήθος των επισκεπτών που συρρέουν εκεί ετησίως.

Ιθάκη: Η Ιθάκη είναι ένα μικρό και ορεινό νησί, γνωστό από τα Ομηρικά Έπη. Η πρωτεύουσα του νησιού, το Βαθύ ή αλλιώς Ιθάκη, είναι ένα ελκυστικό λιμάνι που περιστοιχίζεται από παραδοσιακά στίπια. Καταστράφηκε από σεισμό το 1953, αλλά ξαναχτίστηκε και μάλιστα ανακηρύχθηκε παραδοσιακός οικισμός. Στην πόλη υπάρχει Αρχαιολογικό Μουσείο. Ο Σταυρός είναι το μεγαλύτερο χωριό στη βόρεια Ιθάκη, μια ευημερούσα ημιορεινή κοινότητα και σημαντικό εμπορικό κέντρο. Σε κοντινή απόσταση, η Polis Bay θεωρείται ότι αποτελεί τη θέση του παλιού λιμανιού της αρχαίας Ιθάκης και σπηλαιού λατρείας των Νυμφών. Το παλάτι του Οδυσσέα που αναφέρει ο Όμηρος στην Οδύσσεια πιστεύεται ότι βρίσκονταν πάνω από το σημερινό χωριό Σταυρός.

Λευκάδα: Η **Λευκάδα** παρουσιάζει μια ποικιλία τοπίων από ορεινά χωριά μέχρι παραλιακά θέρετρα. Είχε ένα πολυτάραχο ιστορικό παρελθόν, όπως και τα υπόλοιπα νησιά του Ιονίου, από την εποχή που τη κατέκτησαν οι Κορίνθιοι το 640 π.Χ. μέχρι την απελευθέρωσή της από τους Βρετανούς το 1864. Στην πόλη της **Λευκάδας**, σημεία προσέλκυσης τουριστών αποτελούν τα ερείπια του **φρουρίου Σάντα Μαύρα** του 14ου αι., η Πλατεία του **Αγίου Σπυρίδωνα** με την ομώνυμη εκκλησία του 17ου αι. (με σπάνια μεταλλικά καμπαναριά), το **Μουσείο Φωνογράφων** (ιδιωτική συλλογή) και το **Λαογραφικό Μουσείο**. Έξω από την πόλη, σε μικρή απόσταση, ο Άγιος Νικήτας και η Βασιλική είναι δύο παράκτιες περιοχές που προσφέρονται ιδιαίτερα για θαλάσσιο τουρισμό.

Ζάκυνθος: Η **Ζάκυνθος** προσαρτήθηκε στην Ελλάδα το 1864. Πρόκειται για ένα καταπράσινο νησί με πολλά ορεινά χωριά, μοναστήρια, εύφορες κοιλάδες και τοπία ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς. Η πόλη της **Ζακύνθου** καταστράφηκε από το σεισμό του 1953 και ανακατασκευάστηκε. Στο νότιο άκρο του λιμανιού της πόλης βρίσκεται η εκκλησία του προστάτη του νησιού **Αγίου Διονυσίου**, η οποία επέζησε του σεισμού. Εκτός από το **Βυζαντινό Μουσείο**, η πόλη της Ζακύνθου έχει να επιδείξει και το **Μουσείο του Σολωμού**, όπου και βρίσκεται ο τάφος του ποιητή, και το **Ενετικό κάστρο** με εκπληκτική θέα της πόλης. Η τουριστική ανάπτυξη του νησιού έχει σε μεγάλο βαθμό συγκεντρωθεί στην περιοχή Λαγανάς, στο κέντρο του κόλπου, νότια του νησιού. Εκεί οι τουρίστες έχουν τη δυνατότητα να παρατηρήσουν τις θαλάσσιες χελώνες μέσα σε βάρκες με διάφανο πάτο.

Ωστόσο, η ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη έχει αποδεκατίσει τον πληθυσμό των χελωνών που φωλιάζουν στην παραλία Λαγανάς παρά τις προσπάθειες προστασίας τους. Στο βορειότερο άκρο του νησιού, βρίσκονται οι Μπλε Σπηλιές που σχηματίστηκαν από την συνεχή διαβρωτική επίδραση της θαλάσσιας κίνησης επάνω στα βράχια. Τις σπηλιές μπορεί κανείς να επισκεφθεί είτε με βάρκα από τον κοντινό Άγιο Νικόλαο, είτε με βάρκες που πραγματοποιούν το γύρο του νησιού.

3.6.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Πρωταρχικούς άξονες προτεραιότητας του Περιφερειακού Αναπτυξιακού Προγράμματος 2000-2006 της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων αποτελούν η ολική βελτίωση της ποιότητας όλων των παραγόντων που έχουν σχέση με τον τουρισμό. Στόχος του Προγράμματος είναι η ανάδειξη του ιδιαίτερου πολιτιστικού περιβάλλοντος των Ιονίων Νήσων, με σκοπό την διασφάλιση της ιστορικής συνέχειας των νησιών και τη μελλοντική πολιτιστική σύνδεσή τους με το διεθνές χώρο του πολιτισμού και του τουρισμού. Στις επιμέρους δράσεις περιλαμβάνονται η δημιουργία και βελτίωση των εγκαταστάσεων υποδομής (λιμενικές εγκαταστάσεις, αθλητικά κέντρα, κ.ά.) η δημιουργία κινήτρων για τουριστικές επενδύσεις και ειδικότερα για επενδύσεις σε ξενοδοχεία πρώτης κατηγορίας.

3.6.6 Επιπτώσεις του τουρισμού

Τα βασικά προβλήματα του τουρισμού στα Ιόνια νησιά είναι:

- Το βασικό πρόβλημα της Περιφέρειας των Ιονίων Νήσων, εντοπίζεται στην άνιση τουριστική ανάπτυξη των νησιών. Η Κέρκυρα προσελκύει την συντριπτική πλειοψηφία των τουριστών.
- Άλλο σημαντικό πρόβλημα είναι η έλλειψη αξιόλογων ξενοδοχειακών μονάδων υψηλών κατηγοριών. Τα υπάρχοντα ξενοδοχεία Α' κατηγορίας δεν επαρκούν για να καλύψουν τη ζήτηση.
- Υπάρχει μεγάλος αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων. Αυτό αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην προσπάθεια αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος, στο βαθμό που δεν τηρούν τις απαραίτητες, για το σκοπό αυτό, προδιαγραφές.
- Το γεγονός ότι συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός τουριστών στα νησιά αυτά κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών, μειώνει αναγκαστικά την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Αυτό οφείλεται σε σημαντικό βαθμό και στον περιορισμένο αριθμό των υποδομών.

Εικόνα 3.23
Λίμνη Μελισάνη.

3.7 Θεσσαλία

3.7.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Θεσσαλία περιλαμβάνει στην γεωγραφική επικράτειά της τους Νομούς Καρδίτσας, Λάρισας, Μαγνησίας και Τρικάλων, με έδρα της περιφέρειας τη Λάρισα.

3.7.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας προσελκύει κυρίως Έλληνες επισκέπτες (60,35% Έλληνες έναντι 39,65% ξένων). Οι Έλληνες τουρίστες επισκέπτονται σε μεγαλύτερο ποσοστό το Νομό Μαγνησίας, και ακολουθούν κατά σειρά οι Νομοί Λάρισας, Καρδίτσας και Τρικάλων.

3.7.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Θεσσαλία διαθέτει ικανοποιητικό οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο. Η πόλη της Λάρισας αποτελεί σημαντικό μεταφορικό κόμβο της περιφέρειας αλλά και όλης της χώρας. Από το λιμάνι του Βόλου εκτελούνται επιβατικές ακτοπλοϊκές διασυνδέσεις και μεταφορά εμπορευμάτων από και προς τη Βόρεια και τη Νότια Ελλάδα και τα νησιά του Βορείου Αιγαίου.

3.7.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Νομός Μαγνησίας: Ο **Βόλος**, είναι πρωτεύουσα της Μαγνησίας. Είναι μια βιομηχανική πόλη και σημαντικό λιμάνι. Σημαντικά αξιοθέατα της πόλης του **Βόλου**:

Το Αρχαιολογικό μουσείο. Σ' αυτό εκτίθενται παλαιολιθικά και νεολιθικά ευρήματα από την ευρύτερη περιοχή, καθώς και, ιδιωτική συλλογή έργων λαϊκής τέχνης και πινάκων ζωγραφικής του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου.

Σημαντικά αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής της Μαγνησίας:

Τα ερείπια του **Μυκηναϊκού ανακτόρου** στη θέση της αρχαίας Ιωλκού από όπου ξεκίνησε, σύμφωνα με τη μυθολογία, ο Ιάσοντας την εκστρατεία για το Χρυσόμαλλο Δέντρο.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Πηλίου στην κορυφή Αγριόλευκες (27χλμ. από το Βόλο) συνδυάζει ορεινό και θαλάσσιο τοπίο μέσα σε δάσος με οξιές και λεύκες. Οι σύγχρονες εγκαταστάσεις που δημιουργήθηκαν εκεί τα τελευταία χρόνια εξυπηρετούν χιλιάδες επισκεπτών κάθε χρόνο.

Το τρενάκι του Πηλίου αναρριχάται στο βουνό των μυθικών Κενταύρων διασχίζοντας γραφικά χωριά μέσα σε ένα ορεινό τοπίο με θέα τον Παγασητικό και τελικό προορισμό τον ιστορικό οικισμό, **Μηλιές**.

Φημισμένα χωριά του Πηλίου. **Πορταριά**, **Μακρινίτσα** (με τη Πλατεία με θέα στο Παγασητικό, τη Βασιλική του Αγίου Ιωάννου στη δυτική άκρη της πλατείας, τη Μονή της Παναγίας της Μακρινίτσας (18ο αι.), **Τσαγκαράδα**, **Ζαγορά** (με τη βιβλιοθήκη που ιδρύθηκε στα 1760, τη Σχολή του Ρήγα).

Είκοσι εννέα διαδρομές σε μονοπάτια και λιθόστρωτα του Πηλίου έχουν διαμορφωθεί ειδικά για περπατητικό τουρισμό μέσα σε ένα εξαιρετικό φυσικό τοπίο που προσφέρει διάφορες εναλλακτικές δυνατότητες για άθληση και αναψυχή. Η Μαγνησία προσφέρει επίσης δυνατότητες για θερινό τουρισμό σε παράκτιες περιοχές (Άγιος Ιωάννης, Χορευτό κ.ά.) παράλληλα με την διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων στη διάρκεια του χρόνου στην πόλη του Βόλου και σε όλο το νομό.

Θεσσαλία

Εικόνα 3.24 Χάρτης Θεσσαλίας

Εικόνα 3.25
Μακρυνίτσα

Τα τελευταία χρόνια λειτουργεί στο Πήλιο ένας από τους πιο αξιόλογους γυναικείους **αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς**. Πρωταρχικός στόχος της λειτουργίας του είναι η απασχόληση των γυναικών της περιοχής και η προβολή των τοπικών παραδοσιακών τους προϊόντων στους επισκέπτες, όπως γλυκών του κουταλιού, σπιτικών λικέρ και γλυκών ταψιού.

Ο αγροτουρισμός είναι μία μορφή τουρισμού που αποσκοπεί στη γενικότερη αναβάθμιση και την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της χώρας, παρέχοντας παράλληλα την ευκαιρία στους ταξιδιώτες να γευτούν τις τοπικές νοστιμιές και να γνωρίσουν από κοντά τις ομορφιές της ελληνικής υπαίθρου, την ιστορία του τόπου και τη ζωή στις μικρές επαρχιακές πόλεις και τα χωριά.

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μία σύνθετη και πολύπλευρη δραστηριότητα. Με την ευρεία έννοια, μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ως αγροτουρισμό, όλες εκείνες τις τουριστικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εκτός των πόλεων και των μεγάλων τουριστικών συγκροτημάτων. Οι δραστηριότητες αυτής της μορφής τουρισμού οργανώνονται σε αγροτικές περιοχές και περιλαμβάνουν μία ποικιλία εμπειριών αναψυχής όπως περιπάτους, οικολογικό τουρισμό, κυνήγι, ψάρεμα κλπ.

Βασικό χαρακτηριστικό των αγροτουριστικών μονάδων είναι η μικρή δυναμικότητά τους. Οι επισκέπτες διανυκτερεύουν σε αγροκτήματα ή σε κάμπινγκ ή σε ξενώνες και ενοικιαζόμενα δωμάτια. Οι αγροτουριστικές δραστηριότητες τείνουν να είναι συμπληρωματικές, καθώς ενισχύουν την οικονομική βάση των αγροτικών νοικοκυριών που αναζητούν συμπληρωματικό εισόδημα. Η δημιουργία τους είναι συνήθως αποτέλεσμα συλλογικών προσπάθειών είτε ιδιωτών είτε της τοπικής αυτοδιοίκησης είτε συνδυασμού των παραγόντων αυτών. Στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια, στο πλαίσιο πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης, έχουν διοχετευθεί σημαντικοί πόροι από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση για το σκοπό αυτό.

Ο χαρακτήρας του αγροτουρισμού που είναι κατά βάση παραδοσιακός, ακολουθεί τους ρυθμούς ζωής της υπαίθρου και σέβεται τα τοπικά ήθη και έθιμα.

Νομός Λάρισας: Η πόλη της **Λάρισας** στην πεδιάδα της Θεσσαλίας αποτελεί σημαντικό εμπορικό, βιομηχανικό και μεταφορικό κόμβο της ευρύτερης περιοχής και μια μεγάλη σύγχρονη πόλη. Βορειοανατολικά της βρίσκονται τα Αμπελάκια όπου κατά το 18ο αι. δημιουργήθηκε ένα εκπληκτικός συνεταιρισμός με υποκαταστήματα ακόμη και σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες όπως το Λονδίνο και τη Βιέννη. Με συνεταιρική εργασία δημιουργήθηκε βιομηχανία και αναπτύχθηκε εμπόριο βαμβακερών νημάτων, βαμμένων με την τοπική κόκκινη βαφή ριζάρι. Τα αρχοντικά της περιοχής αντανakλούν την οικονομική ευημερία της κοινωνίας των Αμπελακίων εκείνης της εποχής. Μεταξύ Ολύμπου και Όσσας σχηματίζεται η **κοιλάδα των Τεμπών** με τις περίφημες πηγές των αρχαίων θεοτήτων του Ολύμπου κατά μήκος του Πηνειού ποταμού και το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής, σκαμμένο μέσα στο βράχο της όχθης του.

Νομός Τρικάλων: Τα **Τρίκαλα**, αποτελούν σημαντικό εμπορικό κέντρο στην πεδιάδα της Θεσσαλίας.

Σημαντικά πόλοι έλξης επισκεπτών είναι:

- Ο αρχαίος ναός του **Ασκληπιού**,
- Το **βυζαντινό φρούριο** στη θέση αρχαίας ακρόπολης του 4ου αι π.Χ.,
- Το **Κουρσούμ Τζαμί** του 1550 και,
- την **οθωμανική συνοικία Βαρούσι** με αρκετές βυζαντινές εκκλησίες.

Βορειότερα η **Καλαμπάκα** φημίζεται για τις βυζαντινές εκκλησίες της όπως του Ιωάννη του Προδρόμου του 11ου αι., των Αγίων Πάντων με τοιχογραφίες του 18ου αι. και την Μητρόπολη του 13ου αι. με τοι-

Εικόνα 3.26
Τα Μετέωρα

χογραφίες και μαρμάρινο άμβωνα. Στους πανύψηλους άγονους βράχους των Μετεώρων, κοντά στην πόλη της Καλαμπάκας, ορθώνονται μοναστήρια με εξαιρετικής θρησκευτικής, πολιτισμικής και αισθητικής σημασίας τοιχογραφίες, εντυπωσιακά ιερά κειμήλια και αμέτρητα χειρόγραφα. Η θέα από και προς τους βράχους των Μετεώρων είναι μαγευτική.

Νομός Καρδίτσας: Η πόλη της Καρδίτσας, βρίσκεται στο δυτικό άκρο του θεσσαλικού κάμπου. Έχει να επιδείξει αξιόλογο παζάρι με υφαντά και ξυλόγλυπτα. Μια σειρά από όμορφα νεοκλασικά κτίρια κοσμούν την πόλη. Είκοσι πέντε χιλιόμετρα δυτικά της Καρδίτσας βρίσκεται ένα συναρπαστικό τοπίο, επίκεντρο του οποίου είναι η

πανέμορφη λίμνη Νικολάου Πλαστήρα. Η περιοχή παρέχει στον επισκέπτη τη δυνατότητα για ορειβασία, ψάρεμα, περιπάτους στο δάσος, κολύμπι και κυνήγι. Τα ορεινά χωριά της περιοχής αποτελούν σημαντικό πόλο έλξης ορεινού παραθεριστικού τουρισμού κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες. Η περιοχή έχει ιδιαίτερο πολιτιστικό πλούτο και φημίζεται για τα πολυάριθμα μοναστήρια της και τις εορταστικές εκδηλώσεις καθόλη τη διάρκεια του χρόνου. Από τα σημαντικότερα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής είναι η Ιερά Μονή Κορώνας που φημίζεται για το τετρακίονο αθωνίτικο καθολικό της, η Ιερά Μονή Πέτρης με τοιχογραφίες του 17ου αιώνα, το επιβλητικό κάστρο στο χωριό Φανάρι, η εκκλησία της Παναγίας του 13ου αιώνα στο χωριό Πόρτα και πολλά άλλα.

3.7.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας και οι επιχειρηματικοί φορείς, στον τομέα του τουρισμού, στόχο έχουν να ενισχύσουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής, δίνοντάς της νέες δυνατότητες ανάπτυξης. Προτεραιότητα δίνεται στην τουριστική ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον, στην ανάπτυξη και προβολή του οικολογικού και του πολιτιστικού τουρισμού και την αξιοποίηση του παραδοσιακού σιδηροδρομικού δικτύου του Πηλίου.

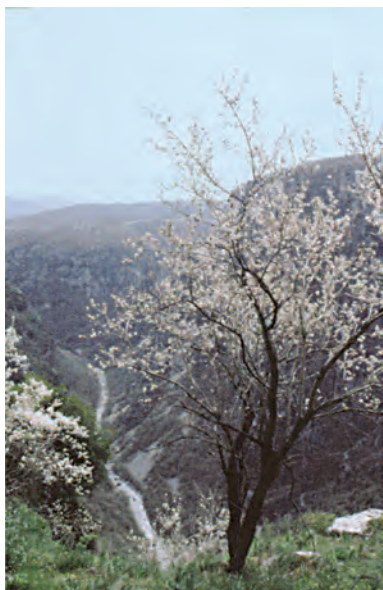
Ο Νομός Μαγνησίας μπορεί να αποτελέσει πόλο ανάπτυξης στην κεντρική γεωγραφική θέση του μεταξύ Αθήνας και Θεσσαλονίκης με τη σύνδεση Βόλου και Εγνατίας Οδού, την ηλεκτροκίνηση της σιδηροδρομικής γραμμής Βόλου-Λάρισας, τον εκσυγχρονισμό των αεροδρομίων της Νέας Αγχιάλου και της Σκιάθου. Κρίσιμο αναπτυξιακό ζήτημα εγείρεται με την τουριστική αξιοποίηση της Ολυμπιάδας του 2004, δεδομένου ότι ο Βόλος αποτελεί Ολυμπιακή Πόλη, η οποία θα φιλοξενήσει τον προκριματικό όμιλο ποδοσφαίρου. Στις αναπτυξιακές ενέργειες περιλαμβάνονται και έργα όπως η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας, η ολοκλήρωση του νοσοκομείου, η ανάπτυξη του πανεπιστημίου, οι παρεμβάσεις ορθολογικής διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού, η ολοκλήρωση του νομαρχιακού δικτύου μεταφορών.

3.8 Ήπειρος

3.8.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Ηπείρου αποτελείται από τους Νομούς Άρτας, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρέβεζας. Η περιοχή είναι ορεινή, έχει πολλά νερά (ποτάμια, χείμαρρους). Διαθέτει ένα υπέροχο φυσικό περιβάλλον, με μοναδική χλωρίδα και πανίδα, εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους. Η παράκτια ζώνη των νομών Πρεβέζης και Θεσπρωτίας είναι τουριστικά ανεπτυγμένη, ενώ η ζώνη των ορεινών

Εικόνα 3.27
Η Χαράδρα του Βίκου

όγκων που εκτείνεται κατά μήκος του ανατολικού ορίου της Περιφέρειας στους νομούς Ιωαννίνων και Άρτας (Ζαγόρι, Μέτσοβο, Κόνιτσα, Τζουμέρκα) παρουσιάζει δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης. Υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί, μεγάλη ιστορική - πολιτιστική κληρονομιά και περιοχές μεγάλης φυσικής ομορφιάς.

3.8.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Ήπειρος συγκεντρώνει κυρίως εσωτερικό τουρισμό. Το 1994, το 36,05% των επισκεπτών ήταν Έλληνες, που επισκέφθηκαν κυρίως τους Νομούς Ιωαννίνων και Πρέβεζας. Δεν διαθέτει καταλύματα υψηλής ποιότητας σε επαρκή αριθμό και η μέση διάρκεια διαμονής των τουριστών εδώ είναι πολύ χαμηλή*

3.8.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Σε ότι αφορά τις οδικές μεταφορές της Ηπείρου, η κατάσταση του οδικού δικτύου έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια χωρίς όμως ακόμη να θεωρηθεί ικανοποιητική. Με την κατασκευή της Εγνατίας Οδού, την ζεύξη Ρίου - Αντιρρίου, την κατασκευή νέου λιμένα στην Ηγουμενίτσα και τη ζεύξη του Ακτίου με την Πρέβεζα, η Ήπειρος αναδεικνύεται σε βασικό κόμβο των διευρωπαϊκών μεταφορικών δικτύων μεταξύ Ανατολικής και Δυτικής Μεσογείου. Οι αεροπορικές διασυνδέσεις πραγματοποιούνται κυρίως από το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων.

3.8.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Νομός Ιωαννίνων: Στο Νομό Ιωαννίνων κυριαρχεί ο ορεινός όγκος της Πίνδου με τα βουνά Γράμμος και Σμόλικας. Οι κυριότεροι τουριστικοί προορισμοί του νομού είναι τα **Ιωάννινα**, το **Μέτσοβο**, η Κόνιτσα και τα Ζαγοροχώρια.

Οι κυρίαρχες μορφές τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί εδώ είναι:

- ο **αγροτουρισμός**, κυρίως στις περιοχές Μετσόβου, Ζαγορίων, Πωγωνίου, Κόνιτσας και Τζουμέρκων,
- ο **χειμερινός τουρισμός** στο Μέτσοβο, στα Ζαγόρια και στο Δίστρατο Κονίτσης με το χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας,
- **πολιτιστικός τουρισμός** στην πόλη των Ιωαννίνων, στα Ζαγόρια, στο Μέτσοβο και στον αρχαιολογικό χώρο της Δωδώνης,

Εικόνα 3.28
Το γεφύρι της Πλάκας
στον ποταμό Άραχθο

* κατά μέσο όρο 3 διανυκτερεύσεις έναντι 6 για το σύνολο της χώρας για αλλοδαπούς επισκέπτες και κάτω των 2 διανυκτερεύσεων έναντι 2,5 για τους Έλληνες επισκέπτες.

- **ιαματικός τουρισμός** στον Αμάραντο και στα Καβάσιλα,
- **φυσιολατρικός- οικολογικός τουρισμός** στην περιοχή Μετσόβου- Ζαγορίου- Κόνιτσας συνδυάζει με μοναδικό τρόπο τη φυσική ομορφιά του τοπίου με το δομημένο περιβάλλον (παραδοσιακοί οικισμοί και τεχνητή λίμνη του Αώου ποταμού, Τζουμέρκα με τη χαράδρα του Αράχθου). Υπάρχουν δυνατότητες για περιπατητικό, περιηγητικό και ορειβατικό τουρισμό, δράσεις κανό καγιάκ στους ποταμούς Αώο, Σαραντάπορο, Βοϊδομάτη, Καλαμά και Άραχθο.

Στο νομό Ιωαννίνων έχουν ανακηρυχθεί δυο Εθνικοί Δρυμοί, ο Εθνικός Δρυμός Βίκου-Αώου και ο Εθνικός Δρυμός Πίνδου. Πρόκειται για περιοχές εξαιρετικής αισθητικής και οικολογικής σημασίας με πολλά σπάνια και απειλούμενα είδη χλωρίδας και πανίδας. Επίσης, στο νομό Ιωαννίνων βρίσκεται το **Αισθητικό Δάσος Ιωαννίνων**, ένα τεχνητό δάσος πεύκων και κυπαρισσιών που δεσπόζει στην πόλη των Ιωαννίνων και στην ομώνυμη λίμνη.

Η πόλη των **Ιωαννίνων** άκμασε το 17ο-19ο αι. όταν άρχισαν να ιδρύονται τότε εκεί σχολές του Ελληνικού Διαφωτισμού.

Αξιοθέατα των Ιωαννίνων:

Το κάστρο των Ιωαννίνων. Από αυτό, η θέα προς την πόλη και τη φημισμένη λίμνη των Ιωαννίνων είναι μοναδική.

Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων. Εκεί εκτίθενται τα ευρήματα των ανασκαφών της Δωδώνης.

Στο νησάκι στο κέντρο της λίμνης βρίσκονται τα μοναστήρια του **Ντίλιου του 11ου αι.** και του **Παντελεήμονα του 16ου αι.**, καθώς και το σπίτι όπου κατέφυγε και σκοτώθηκε ο Αλή Πασάς το 1822.

Το Μουσείο Προεπαναστατικής Περιόδου στο Νησί των Ιωαννίνων.

Το Βυζαντινό Μουσείο.

Το Δημοτικό Λαογραφικό Μουσείο.

Το Μουσείο Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών.

Το Λαογραφικό Μουσείο Πωγωνιανής.

Εικόνα 3.29
Λίμνη των Ιωαννίνων

Σημαντικοί πόλοι έλξης τουριστών στην ευρύτερη περιοχή είναι:

Από τους γνωστότερους αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα, η **Δωδώνη**, κατά την αρχαιότητα ήταν μα-
ντείο όπου λατρεύονταν ο Δίας. Στον αρχαιολογικό χώρο της Δωδώνης διακρίνονται δείγματα των ερειπίων της
ακρόπολης, των οικισμών, των νεκροταφείων καθώς επίσης και σπήλαια σταλαγμιτών και σταλακτιτών

Μουσείο Κέρινων Ομοιωμάτων Π. Βρέλλη στο Μπιζάνι.

Μουσείο Κέρινων Ομοιωμάτων στους Μουζακαίους.

Το Λαογραφικό Μουσείο στο Μέτσοβο.

Η Αβερύφεια Πινακοθήκη στο Μέτσοβο.

Το Πολεμικό Μουσείο 1940-41 στο Καλπάκι.

Η περιοχή επίσης διαθέτει πλούτο βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων, και παραδοσιακών
οικισμών.

Οι παραδοσιακοί οικισμοί Καλαρρίτες, Συρράκο, Μέτσοβο, Ζαγοροχώρια, Άνω Κλει-
δωνιά της Κόνισσας, Πυρσόγιαννη, Δελβινάκι, Μερώπη και Κάτω Μερώπη προσφέρουν
τη δυνατότητα στους επισκέπτες να θαυμάσουν την ιδιαίτερη τοπική αρχιτεκτονική σε
συνδυασμό με την ομορφιά του φυσικού τοπίου, τους παραδοσιακούς νερόμυλους, τα
γεφύρια, τα πέτρινα πηγάδια και τις στέρνες.

Νομός Πρεβέζης: Η πόλη της **Πρέβεζας** βρίσκεται στην είσοδο του Αμβρακικού
Κόλπου. Η προκουμαία της πόλης φιλοξενεί πολλά καφέ και εστιατόρια που προσφέρουν
τη δυνατότητα στους τουρίστες να απολαύσουν τη ντόπια κουζίνα. Δυο κατεστραμμένα
φρούρια ανακαλούν στη μνήμη την ενετική κατοχή κατά το χρονικό διάστημα 1499-
1798, οπότε η πόλη πέρασε στα χέρια του Αλή Πασά.

Η **Πάργα** αποτελεί το κυριότερο παραλιακό θέρετρο θαλάσσιου τουρισμού ολόκλη-
ρης της Ηπείρου. Στη δυτική πλευρά του λιμανιού δεσπόζει το ενετικό κάστρο του 1624.
Νότια της Πάργας συναντώνται τα ερείπια του Νεκρομαντείου της Εφύρας, της μυθικής
πύλης του Άδη, και ο ποταμός Αχέροντας ο οποίος δημιουργεί ένα σπάνιο οικοσύστη-
μα στις όχθες και τις εκβολές του. Οι εκβολές μάλιστα του ποταμού Αχέροντα σχηματί-
ζουν από τους ομορφότερους υδροβιότοπους της Ελλάδας. Η αρχαία πόλη Κασσώπη
βρίσκεται σε οροπέδιο, βόρεια της Πάργας, με εξαιρετική θέα προς το Ιόνιο Πέλαγος
και το νησί των Παξών. Στην περιοχή βρίσκεται επίσης η **Μονή Ζαλόγγου** με το μνη-
μείο προς τιμή των γυναικών που έπεσαν από τους βράχους, για να μην πέσουν στα
χέρια των Τούρκων κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Εικόνα 3.30
Μονή Βελλά,
το ιεροδιδασκαλείο

Νομός Άρτας: Η πόλη της **Άρτας** είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Ηπείρου, μετά τα Ιωάννινα.
Η Άρτα δεν έχει αξιοποιηθεί τουριστικά.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το φρούριο του 13ου αι., όταν η πόλη ήταν πρωτεύουσα του Δε-
σποτάτου της Ηπείρου και οι βυζαντινές εκκλησίες του 13ου και 14ου αιώνα. Το Δεσποτάτο εκτεινόταν
από τη Θεσσαλονίκη ως την Κέρκυρα και ήταν ένα ανεξάρτητο βυζαντινό κρατίδιο που δημιουργήθηκε
μετά την πρώτη Άλωση της Κωνσταντινούπολης (1204). Δυτικά της Άρτας ρέει ο ποταμός Άραχθος με
το πέτρινο γεφύρι της Άρτας του 17ου αιώνα. Σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση, ο χτίστης της γέφυρας
που συναντούσε συνεχώς δυσκολίες στο χτίσιμό της κατάφερε να την φέρει εις πέρας μόνο αφού ανα-
γκάστηκε να θάψει τη γυναίκα του ζωντανή στα θεμέλιά της.

Νομός Θεσπρωτίας: Ο Νομός Θεσπρωτίας συνδυάζει την κομβική γεωγραφική του θέση με μεγάλη
ποικιλία παραδοσιακών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πόρων τουριστικού ενδιαφέροντος.

Μεταξύ των κύριων αξιοθέατων του νομού συγκαταλέγονται η χερσόνησος Λυγιάς με τείχη αρχαίων
οχυρωμένων οικισμών, ο Πύργος Ραγίου με κάστρο και μεταβυζαντινό πύργο, το Λαδοχώρι με ρωμαϊκή
έπαυλη στην οποία έχουν βρεθεί ανάγλυφες σαρκοφάγοι του 2ου-3ου αι., το Πρασούδι με ερείπια παλαιο-
χριστιανικού ναΐσκου, το Κάστρο της Ηγουμενίσσας, οι αμμόδεις παραλίες μεταξύ Δρέπανου και Μακρυ-
γιαλίου, η Μονή Γερομερίου αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου του 13ου αι., η Μονή Καμύτσιανης
του Αγίου Γεωργίου του 18ου αι., η Μονή Αγίου Αθανασίου Βαβουρίου.

3.9 Δυτική Μακεδονία

3.9.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αποτελείται από τους νομούς Γρεβενών, Καστοριάς, Κοζάνης και Φλώρινας. Είναι περιοχή κατεχογήν ορεινή.

3.9.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας είναι ιδιαίτερα μικρή. Πρόκειται για μια περιοχή που υποδέχεται μικρό αριθμό τουριστών, οι οποίοι, στη συντριπτική πλειονότητα, είναι Έλληνες. Η ξενοδοχειακή υποδομή επίσης είναι ανεπαρκής. Τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός στην περιοχή παρουσιάζει έντονα αυξητική πορεία. Η αύξηση αυτή εντοπίζεται στο ενδιαφέρον για εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

3.9.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Εγνατία Οδός που συνδέει την Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας με τα σημαντικά λιμάνια της Ηγουμενίτσας και της Αλεξανδρούπολης, οι κάθετοι οδικοί άξονες που τη συνδέουν με την Αλβανία και τη Βόρεια Μακεδονία, τα εκσυγχρονισμένα αεροδρόμια και το αναβαθμισμένο εθνικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο δημιουργούν σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης και συμβάλλουν στην ελάττωση της γεωγραφικής της απομόνωσης.

3.9.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Νομός Φλώρινας: Ο Εθνικός Δρυμός των λιμνών Μικρής και Μεγάλης Πρέσπας προσφέρει τις προϋποθέσεις ανάπτυξης φυσιολατρικού τουρισμού. Μικρά χωριά βρίσκονται διασκορπισμένα γύρω από τις λίμνες, όπως οι Ψαράδες στη Μεγάλη Πρέσπα, ένα όμορφο και παραδοσιακό χωριό με τις εκκλησίες της Παναγίας του 15ου αι. και της Μεταμόρφωσης του 13ου αι. με εικόνες ζωγραφισμένες πάνω σε βράχους. Από το χωριό αυτό περιηγήσεις πραγματοποιούνται με βάρκες στον σπάνιο υδροβιότοπο. Βορειοανατολικά του Δρυμού βρίσκεται το χωριό Άγιος Γερμανός με βυζαντινή εκκλησία του 11ου αι. και όμορφη τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική τεχνοτροπία. Στο χωριό βρίσκεται επίσης και το Κέντρο Πληροφόρησης Πρεσπών με μόνιμη έκθεση που παρέχει πληροφοριακό υλικό αναφορικά με την οικολογική σημασία του Δρυμού. Το **χιονοδρομικό κέντρο** Βίγλας Πισοδερίου, δυτικά της Φλώρινας, επίσης προσελκύει πλήθος τουριστών. Άλλα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στο νομό αποτελούν ο **παραδοσιακός οικισμός του Νυμφαίου**, οι **ετήσιες πολιτιστικές εκδηλώσεις Πρέσπεια**, το **Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης** της πόλης της Φλώρινας και το κέντρο προστασίας της αρκούδας «Αρκτούρος».

Νομός Καστοριάς: Η πόλη της Καστοριάς και η ομώνυμη λίμνη της με τους κάστορες, οι οποίοι έδωσαν το όνομα τους στην πόλη, συνιστούν τους σημαντικότερους πόλους έλξης τουριστών στο Νομό Καστοριάς.

Αξιοθέατα της Καστοριάς:

Στην νοτιοανατολική συνοικία της πόλης της Καστοριάς βρίσκονται επαύλεις του 17ου και 18ου αι. που μαρτυρούν την ευημερία της εξαιτίας του εμπορίου γούνας που είχε τις απαρχές του στον 17ο αι.

Το Λαογραφικό Μουσείο. Εκεί εκτίθεται ο τρόπος ζωής των γουναράδων.

Το Βυζαντινό Μουσείο με εικόνες από τις πολλές βυζαντινές εκκλησίες της πόλης.

Η πόλη έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός οικισμός. Κάθε χρόνο, τις Απόκριες, φιλοξενεί καρναβαλικές εκδηλώσεις. Το **χιονοδρομικό κέντρο Βιτσιού**, το **αισθητικό δάσος Γράμμου**, ο **ποταμός Αλιάκμονας**, οι **αρχαιότητες Δισπηλιού** και το **απολιθωμένο δάσος Νόστιμου** προσελκύουν σημαντικό αριθμό τουριστών.

Νομός Κοζάνης: Το σημείο του μεγαλύτερου τουριστικού ενδιαφέροντος στο νομό, ο **παραδοσιακός οικισμός της Σιάτιστας**, ιδρύθηκε το 1430 μετά από εισβολή των Τούρκων. Η πόλη αναπτύχθηκε χάρη στο εμπόριο γούνας φτάνοντας στο απόγειό της τον 18ο αι., γεγονός που διαφαίνεται από τις πολλές επαύλεις με οθωμανικές επιρροές που χτίστηκαν τότε και οι οποίες διατηρούνται μέχρι σήμερα. Η πόλη της **Κοζάνης** επίσης διαθέτει στοιχεία τουριστικής έλξης, όπως την **εκκλησία του Αγ. Νικολάου**, το ετήσιο **καρναβάλι**, **Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο** και το **Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης**. Επίσης, στο νομό ιδιαίτερο πολιτιστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι παραδοσιακοί οικισμοί Πεντάλοφου και Βελβεντού.

Νομός Γρεβενών: Ο **εθνικός δρυμός Βάλια Κάλντα** αποτελεί το σημαντικότερο στην Ελλάδα δασικό οικοσύστημα με μεγάλη ποικιλία ειδών χλωρίδας και πανίδας*. Στους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς του Νομού Γρεβενών περιλαμβάνονται το **χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας** και οι **παραδοσιακοί οικισμοί Σπηλαίου και Σαμαρίνας**.

* Επτά είδη δρυός, πέντε σφενδάμου, τρία πεύκης, πολλά και σπάνια είδη πλατύφυλλων, μανιτάρια, την καφετιά αρκούδα, λύκους, αγριόγατους, τον γύπα τον Ασπροκάρη, τον χρυσαετό, τον σταυραετό, τον πετρίτη και τον χρυσόγέρακο.

3.10 Κεντρική Μακεδονία

3.10.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αποτελείται από τους νομούς Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Σερρών, Κιλκίς, Πέλλας, Ημαθίας και Πιερίας και έχει έδρα την πόλη της **Θεσσαλονίκης**. Κατέχει μία ιδιαίτερα ευνοϊκή θέση στη διασάυρωση των εθνικών οδών (Πάτρας- Αθήνας, Θεσσαλονίκης- Ευζώνων) και Εγνατίας Οδού, οι οποίες, σε συνδυασμό με το επεκτεινόμενο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, αναμένεται ότι θα ενισχύσουν τις προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης της περιφέρειας.

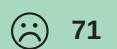
3.10.2 Εξέλιξη του τουρισμού

Οι τουριστικές υποδομές είναι συγκεντρωμένες σε μεγάλο βαθμό, στη Χαλκιδική, μια από τις σημαντικότερες τουριστικές περιοχές της Ελλάδας. Στη Χαλκιδική συναντάμε περιοχές με έντονα τα χαρακτηριστικά τουριστικού κορεσμού. Υπάρχουν όμως και περιοχές με πολλές δυνατότητες, που δεν έχουν ως τώρα αξιοποιηθεί.

Κυριαρχεί ο παράκτιος μαζικός θερινός τουρισμός. Η ιδιαίτερα μεγάλη συγκέντρωση τουριστών, κατά τους θερινούς κυρίως μήνες, επηρεάζει αρνητικά τη ποιότητα των υποδομών αλλά και των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Εικόνα 3.31
Χάρτης Κεντρικής Μακεδονίας,

Τουριστική κίνηση στο Νομό Χαλκιδικής (1999):

Αφίξεις	Έλληνες (%)	Ξένοι (%)
373.158	35,6%	64,4%

3.10.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης, 25χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης, εξυπηρετεί διεθνείς και εγχώριες πτήσεις. Η Θεσσαλονίκη συνδέεται με πλοία με τις Σποράδες και τα νησιά του Βόρειου Αιγαίου και σιδηροδρομικά με την Αθήνα και την Κωνσταντινούπολη, ενώ τακτικά δρομολόγια λεωφορείων εκτελούν τις ενδοπεριφερειακές διασυνδέσεις.

3.10.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Νομός Θεσσαλονίκης: Η πόλη της Θεσσαλονίκης, η δεύτερη σε μέγεθος πόλη της Ελλάδας μετά την Αθήνα, ιδρύθηκε το 315 π.Χ. από το βασιλιά Κάσσανδρο. Υπήρξε πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής επαρχίας της Μακεδονίας από το 146 π.Χ., τμήμα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από το 395 μ.Χ. Το 1430 κατακτήθηκε από τους Τούρκους, από τους οποίους απελευθερώθηκε το 1912. Σήμερα είναι μια ακμάζουσα κοσμοπολίτικη πόλη στο Θερμαϊκό Κόλπο με πλούσια πολιτιστική ζωή. Σημαντικό είναι το εμπορικό της κέντρο, όπου τα τελευταία χρόνια διεξάγονται πολλές διεθνείς εμπορικές εκθέσεις.

Εικόνα 3.32
Ο Λευκός Πύργος,
σήμα κατατεθέν
της Θεσσαλονίκης

Αξιοθέατα της Θεσσαλονίκης:

Η εκκλησία της Αγίας Σοφίας του 8ου αι. (αντίγραφο της ομώνυμης της Κωνσταντινούπολης).
Η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου του 5ου αι. (όπου και μαρτύρησε ο προστάτης άγιος της πόλης).
Ο Λευκός Πύργος (το πιο φημισμένο αξιοθέατο στην παραλία της πόλης, αποτελούσε μέρος των τειχών που χτίστηκαν από τους Τούρκους το 1430 και σήμερα φιλοξενεί συλλογή βυζαντινών εικόνων και ιστορικών πηγών).
Η Αψίδα του Γαλέριου (σηματοδοτεί το ανατολικό άκρο της Εγνατίας Οδού και χτίστηκε το 303 από το Ρωμαίο Αυτοκράτορα Γαλέριο για να γιορτάσει τη νίκη του έναντι των Περσών το 297).
Η Ροτόντα (βόρεια της Αψίδας του Γαλέριου, θεωρείται ότι χτίστηκε ως μauseλείο για το Γαλέριο).
Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού (με βυζαντινές εικόνες από τον 15ο έως και τον 19ο αι. και κοσμήματα).
Το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης (με ευρήματα από την ευρύτερη περιοχή της πόλης αλλά και γενικά ολόκληρη τη Μακεδονία, όπως για παράδειγμα από τη Βεργίνα).
Το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα (με φωτογραφίες, εφημερίδες, όπλα, έγγραφα και προσωπικά αντικείμενα που αφηγούνται την ιστορία των Ελλήνων κατά την περίοδο αυτή).
Το Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο (στο οποίο εκτίθενται παραδοσιακές φορεσιές και αναπαραστάσεις αγροτικών δραστηριοτήτων).

Στο πλαίσιο της οργανωτικής προσπάθειας μορφών εναλλακτικού τουρισμού και ειδικότερα πολιτιστικού τουρισμού επιχειρήθηκε η αναζωογόνηση της υποβαθμισμένης αστικής περιοχής των Μύλων Θεσσαλονίκης*, μετατρέποντάς τον σε χώρο εστίασης, ψυχαγωγίας και γενικότερα δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου.

Στο πλαίσιο της προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες γαστρονομικής και οινολογικής ανάδειξης της Μακεδονικής υπαίθρου, με έκδοση βιβλίων, διοργάνωση ποικίλων πολιτιστικών εκδηλώσεων που συνδέονται άμεσα με την ιστορία, τις τοπικές γιορτές, τα ήθη και τα έθιμα του χώρου επίσκεψης των τουριστών.

Ο Συνεδριακός Τουρισμός αποτελεί μία μορφή τουρισμού στην οποία ο σύνεδρος-τουρίστας συνδυάζει την εργασία με την αναψυχή. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα τις αυξημένες απαιτήσεις από πλευράς τουριστών, τόσο σε ότι αφορά τη συνεδριακή υποδομή, όσο και σε ότι αφορά τις υποδομές πολιτιστικής και κοινωνικής ζωής και αναψυχής. Επομένως, οι προορισμοί οι οποίοι καθίστανται διεθνώς ελκυστικοί ως τόποι προορισμού συνεδριακού τουρισμού είναι κυρίως δύο τύπων:

Ο πρώτος τύπος περιοχής αναφέρεται στα μητροπολιτικά κέντρα. Στην πλειονότητά τους, διεθνώς, διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού και έχουν αναπτύξει κατάλληλη αυτοτελή υποδομή με τη μορφή συνεδριακών κέντρων.

Ο δεύτερος τύπος περιοχής περιλαμβάνει τουριστικά παραθεριστικά κέντρα, όπου το συνέδριο συνδυάζεται με θαλάσσιο, ορεινό ή άλλο τύπο τουρισμού διακοπών. Στις περιπτώσεις αυτές τα συνέδρια κατά κανόνα διοργανώνονται σε χώρους, που διαθέτουν οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις. Η δημιουργία συνεδριακών χώρων πρέπει να εξασφαλίζει άνετες οδικές, σιδηροδρομικές και αεροπορικές προσβάσεις στο χώρο παραμονής και κατάλληλο συγκοινωνιακό δίκτυο μετρό, λεωφορείων και ταξί. Πρέπει να εξασφαλίζεται επίσης άρτια ξενοδοχειακή τουριστική υποδομή, καθώς και δυνατότητες πολιτιστικής δραστηριότητας. Δύο είναι οι κύριες κατηγορίες συνεδρίων, που προωθούνται μέσω αυτών των ενεργειών: τα επιχειρηματικά και τα μη επιχειρηματικά, τα οποία προσδιορίζονται από το διοργανωτή. Τα επιχειρηματικά είναι συνήθως επαγγελματικά συνέδρια μικρής τάξης, μεγέθους, αριθμού και διαρκούν 1-2 μέρες. Τα μη επιχειρηματικά διοργανώνονται είτε από διεθνείς κρατικούς οργανισμούς είτε από μη κρατικούς φορείς. Τα πρώτα είναι μεγάλα συνέδρια με διάρκεια 3-5 ημέρες, τα οποία χρησιμοποιούν αμιγή συνεδριακά κέντρα. Οι κατεξοχήν μήνες συνεδριακού τουρισμού παγκοσμίως είναι: ο Μάιος, ο Οκτώβριος και ακολουθούν ο Ιούνιος και ο Σεπτέμβριος. Την πρώτη θέση στη γεωγραφική προτίμηση των συνέδρων για διεξαγωγή συνεδρίων, κατέχει η Ευρώπη. Στη δεύτερη και τρίτη θέση βρίσκονται αντίστοιχα η Αμερική και η Ασία. Στην Ευρώπη, η Μεγάλη Βρετανία, η Ισπανία, η Ολλανδία και η Γαλλία είναι μεταξύ των κυριοτέρων προτιμώμενων

* Αντίστοιχα με ενέργειες ανάκτησης αστικών περιοχών, όπως του Ψυρρή στην Αθήνα και τα παλιά εμπορικά κέντρα της Ξάνθης και της Καλαμάτας.

χωρών προορισμού. Το Λονδίνο και η Νέα Υόρκη είναι από τους δημοφιλέστερους προορισμούς ενώ η Μαδρίτη, η Βιέννη, η Κοπεγχάγη και η Βαρκελώνη είναι από τις πόλεις, που παρουσιάζουν τάσεις ανόδου. Το Παρίσι και η Νίκαια εξακολουθούν να είναι δημοφιλείς ενώ η Ελλάδα βρίσκεται στην 35η θέση διεθνώς και στην 25η στην Ευρώπη, ως προς τη μορφή αυτή του τουρισμού.

Νομός Χαλκιδικής: Στη βορειοδυτική Χαλκιδική, ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα **Σπήλαια των Πετραλώνων**, όπου ανακαλύφθηκαν ευρήματα που χρονολογούνται περίπου 300.000 χρόνια πριν από σήμερα.

Στη **χερσόνησο της Κασσάνδρας**, στο νοτιοδυτικό τμήμα του Νομού Χαλκιδικής έχουν αναπτυχθεί από τις δεκαετίες του 1960 και 1970 πάρα πολλά θέρετρα θαλάσσιου τουρισμού.

Στη χερσόνησο της Σιθωνίας, ανατολικά της Κασσάνδρας, συναντώνται επίσης πολλά παραλιακά θέρετρα. Μεταξύ αυτών, το Πόρτο Καρράς είναι ένα μεγάλο ξενοδοχειακό συγκρότημα υψηλής κατηγορίας, με μαρίνα, γήπεδο γκολφ, τένις και άλλες πολλές δυνατότητες αναψυχής.

Η **χερσόνησος του Αγίου Όρους** έχει διοικητική αυτονομία. Σε αυτήν επιτρέπεται η είσοδος μόνο σε ενήλικες άντρες. Από την κωμόπολη της Ουρανούπολης, βάρκες πραγματοποιούν το περίπλου της χερσονήσου του Αγίου Όρους παρέχοντας τη δυνατότητα στους επισκέπτες να αποβιβαστούν σε διάφορα σημεία.

Στη δυτική ακτή της χερσονήσου του Αγίου Όρους βρίσκονται οι ελληνικές ορθόδοξες Μονές: Ξενοφώντος, του 10ου αι, Ξηροποτάμου, Σίμωνος Πέτρας, Αγίου Διονυσίου, Αγίου Παύλου, Γρηγορίου. Επίσης, το ρωσικό μοναστήρι του Αγίου Παντελεήμονος και το σέρβικο του Χελανδαρίου. Στην ανατολική ακτή συναντώνται οι Μονές Μεγίστης Λάβρας, Ιβήρων, Σταυρονικήτα και Βατοπεδίου.

Νομός Πιερίας: Η οροσειρά του Ολύμπου, με υψηλότερη κορυφή το Μύτικα στα 2917μ., φιλοξενεί περίπου 1700 είδη χλωρίδας και ενδείκνυται για ορειβατικό και φυσιολατρικό τουρισμό. Οι ορειβάτες που ανεβαίνουν στον Όλυμπο έχουν ως βάση την κωμόπολη του Λιτοχώρου, η οποία διαθέτει ξενώνες, ξενοδοχεία και ταβέρνες καθώς και κέντρα τουριστικής πληροφόρησης, ακολουθούν σημειωμένα μονοπάτια, που οδηγούν στον Εθνικό Δρυμό, όπου και κατασκηνώνουν σε οργανωμένα καταφύγια. Το χωριό Δίον, 10χλμ βόρεια από το Λιτόχωρο, διαθέτει μουσείο με εκθέματα από το αρχαίο χωριό Δίον, στο οποίο οι ανασκαφές έχουν φέρει στο φως, το ιερό του Δία, θέατρο, ψηφιδωτά, ρωμαϊκά λουτρά και στάδιο από τον 4ο αι π.Χ.

Εικόνα 3.33
Ο αρχαιολογικός
χώρος στο Δίον
κοντά στο Λιτόχωρο

Νομός Ημαθίας: Η πόλη της **Βέροιας** παρουσιάζει ιδιαίτερο πολιτισμικό και αγοραστικό τουριστικό ενδιαφέρον, λόγω των εκκλησιών του 17ου και 18ου αι., του Βήματος του Αποστόλου Παύλου, του Αρχαιολογικού της Μουσείου (με ενδιαφέρουσα συλλογή εκθεμάτων, που ανακαλύφθηκαν στην ευρύτερη περιοχή) και της λαϊκής αγοράς εμπορίας προϊόντων τοπικής παραγωγής. Η Βεργίνα, 12χλμ νοτιοανατολικά της Βέροιας, είναι η περιοχή όπου ο αρχαιολόγος Μανόλης Ανδρόνικος το 1977 βρήκε την είσοδο ενός τάφου, που ανήκε στον Φίλιππο Β', βασιλιά της Μακεδονίας και πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Σε κοντινή απόσταση από τον τάφο του Φιλίππου βρέθηκαν και οι άλλοι μακεδονικοί τάφοι και ερείπια παλατιού και θεάτρου του 3ου αι.π.Χ. Τα ευρήματα του αρχαιολογικού αυτού χώρου σήμερα εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Η πόλη της **Νάουσας**, στη βορειοδυτική Ημαθία είναι φημισμένη για το μεγάλο αστικό πάρκο του Αγίου Νικολάου, γνωστό επίσης και ως Χίλια Δέντρα, με παραποτάμιες ταβέρνες, που προσφέρουν φρέσκια πέστροφα και καλό ντόπιο κρασί.

Αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής της Νάουσας:

Η τοποθεσία **Λευκάδια**, είναι γνωστή για τους τέσσερις αρχαίους Μακεδονικούς της Τάφους.

- **Τον Τάφο των Δικαστών** ή Μεγάλο Τάφο (ο μεγαλύτερος που έχει ανακαλυφθεί στη Μακεδονία, με τοιχογραφίες που απεικονίζουν τον Αιακό και τον Ραδάμανθυ, Δικαστές του Άδη).
- **Τον Τάφο των Ανθεμίων** ή Τάφο των Λουλουδιών (με καλοδιατηρημένες τοιχογραφίες λουλουδιών στην οροφή τους).
- **Τον Τάφο των Λύσωντα και Καλλικλή**
- **Τον Τάφο του Kinch** (ονομασία που πήρε από τον Δανό αρχαιολόγο, που τον ανακάλυψε).

Τα γνωστά διεθνώς χιονοδρομικά κέντρα **Σέλι** και **3-5 Πηγάδια** προσελκύουν κάθε έτος πλήθος επισκεπτών χειμερινού τουρισμού από τη Βόρεια Ελλάδα.

Νομός Πέλλας: Η Έδεσσα, αποτελεί δημοφιλές καλοκαιρινό θέρετρο, το οποίο φημίζεται για τους καταρράχτες. Σε αυτά προστίθενται: το Λαογραφικό Μουσείο, το Υπαίθριο Μουσείο Νερού (μουσείο με υδρόμυλους και εργοστάσια αναπαλαιωμένα), το παλιό Παρθεναγωγείο, η εκκλησία της Κοίμησης της Θεοτόκου του 14ου αι. και η αρχαία Έδεσσα.

Η Αρχαία Πέλλα, μικρή τοποθεσία βορειοδυτικά της Θεσσαλονίκης, ήταν κάποτε η ακμαία πρωτεύουσα της αρχαίας Μακεδονίας και γενέτειρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Στο μουσείο της εκτίθενται σήμερα αρχαιολογικά ευρήματα και καλοδιατηρημένα ψηφιδωτά.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο υδροβιότοπος της λίμνης Άγρα- Νησιού- Βρυτών, η λίμνη Βεγορίτιδα, το αεραθλητικό κέντρο Μακεδονίας, ο παραδοσιακός οικισμός του Αγίου Αθανασίου, το Μαύρο Δάσος, ο χώρος των ιαματικών λουτρών Λουτρακίου και το χιονοδρομικό κέντρο Βόρας- Καϊμακτσαλάν.

3.11 Ανατολική Μακεδονία και Θράκη

Εικόνα 3.34
Χάρτης Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης

3.11.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια αυτή αποτελείται από τους νομούς: Καβάλας, Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου και διασχίζεται από μεγάλους ποταμούς, όπως το Νέστο, το Στρυμόνα και τον Έβρο. Ο Νέστος αποτελεί το φυσικό όριο μεταξύ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

3.11.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι σημερινές προσπάθειες για τουριστική ανάπτυξη βασίζονται στην πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό περιβάλλον της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης και αναμένεται ότι θα επιμηκύνουν την τουριστική περίοδο και θα προσελκύσουν τουρισμό υψηλότερης ποιότητας.

Τουριστικές αφίξεις στο Νομό Καβάλας (1999)

Αφίξεις	Έλληνες (%)	Ξένοι (%)
212.081	69,9%	30,1%

Η περίοδος τουριστικής αιχμής εντοπίζεται στους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο. Η Θάσος, προσελκύει τουρίστες κυρίως από τις Σκανδιναβικές χώρες (Νορβηγία και Σουηδία), τη Γερμανία, την Ολλανδία, την Αυστρία και τη Σερβία.

3.11.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Το οδικό δίκτυο της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης περιλαμβάνει τόσο εθνικές οδούς όσο και το πυκνότερο επαρχιακό δίκτυο στην Ελλάδα και χαρακτηρίζεται γενικά ως ικανοποιητικό. Η περιφέρεια, διασχίζεται από τμήμα της Εγνατίας Οδού καθώς και από τέσσερις από τους οχτώ κάθετους άξονες, που συνδέουν την Ελλάδα με τους κύριους διευρωπαϊκούς οδικούς άξονες. Ακόμη διαθέτει οκτώ λιμάνια, εκ των οποίων τρία στη Θάσο και ένα στη Σαμοθράκη. Τα λιμάνια της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας, συνδέονται ακτοπολικά με τις Σποράδες και τα νησιά Βορείου Αιγαίου. Ικανοποιητική κρίνεται και η σιδηροδρομική κάλυψη όλων των νομών, εκτός του νομού της Καβάλας. Η Αλεξανδρούπολη συνδέεται σιδηροδρομικά με την Κωνσταντινούπολη, τη Βουλγαρία και την Θεσσαλονίκη. Επίσης, λειτουργούν στην περιφέρεια δύο κρατικά πολιτικά αεροδρόμια, της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης, που διεκπεραιώνουν πτήσεις εσωτερικού.

3.11.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Νομός Δράμας: Ο Νομός Δράμας έχει πλούσιο φυσικό του περιβάλλον (μοναδικούς βιότοπους και εντυπωσιακά δάση). Ο υψηλότερος ορεινός όγκος, που δεσπόζει στο νομό είναι το όρος Φαλακρό.

Πόλοι έλξης στην ευρύτερη περιοχή της Δράμας:

Παρθένο Δάσος Φρακτού.	Έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο της φύσης από το 1980, λόγω της τεράστιας οικολογικής και ιστορικής του αξίας και έχει απαγορευτεί κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα εκτός της επιστημονικής έρευνας.
Στην κεντρική Ροδόπη, εκτείνεται το Δάσος Ελατίας, με υψηλά κωνοφόρα δέντρα.	Προσελκύει πλήθος επισκεπτών για δασική αναψυχή. Εδώ μάλιστα τον Ιούλιο πραγματοποιείται το αντάμωμα των Σαρακατσάνων με όλες τις σχετικές παραδοσιακές εκδηλώσεις.
Ιαματικές πηγές.	Στο 38χλμ. του δρόμου Παρανέστι- Φρακτό υπάρχουν θερμές πηγές με μεγάλη ιαματική αξία.
Αρχαιολογικό μουσείο της Δράμας.	Εκτίθενται σ' αυτό πολυάριθμα ευρήματα από νεολιθικούς οικισμούς.
Αρχαίο ιερό του Διονύσου.	Στο χωριό Καλή Βρύση.
Επιγραφικές μαρτυρίες, ταφικά μνημεία, οχυρωματικές ακροπόλεις.	Η περιοχή κατακτήθηκε από το βασιλιά Φίλιππο της Μακεδονίας, γεγονός που διαπιστώνεται από τα πλούσια αρχαιολογικά ευρήματα.
Κάστρα, Μοναστήρια, Εκκλησίες.	Η βυζαντινή και η μεταβυζαντινή περίοδοι έχουν αφήσει πίσω τους μοναδικά ευρήματα, όπως εκκλησιαστικές εικόνες και σπάνια χειρόγραφα.
Συγκροτήματα καπναποθηκών.	Τα εντυπωσιακά συγκροτήματα των καπναποθηκών και τα μεγαλοπρεπή αρχοντικά της νεότερης ιστορίας της Δυτικής Μακεδονίας και Θράκης φανερώνουν την πρόσφατη και σύγχρονη άνθηση της καλλιέργειας και εμπορίας καπνού.

Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί στην περιφέρεια ένα πρόγραμμα νέων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ο επισκέπτης έτσι έχει την δυνατότητα να περιπλανηθεί στα μοναδικά της δάση, να απολαύσει τα μνημεία της φύσης (σπήλαια, φαράγγια), να κάνει ορεινή πεζοπορία και ορειβασία αλλά και να ακολουθήσει πολιτιστικές διαδρομές επισκεπτόμενος βυζαντινά μοναστήρια και εκκλησίες, αρχαιολογικούς χώρους και τοπικά μουσεία. Επίσης, έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει λαογραφικές εκδηλώσεις και να συμμετάσχει σε τοπικά πανηγύρια. Στην ύπαιθρο είναι δυνατόν να έρθει σε επαφή με τις τοπικές συνήθειες, φιλοξενούμενος από τους κατοίκους της περιοχής και παρακολουθώντας τις παραδοσιακές αγροτικές ασχολίες.

Νομός Καβάλας: Η Καβάλα είναι μια από τις μεγαλύτερες και πιο ενδιαφέρουσες πόλεις της Βόρειας Ελλάδας. Στη θέση της σημερινής πόλης βρισκόταν στην αρχαιότητα η Νεάπολη. Η ιστορία την αναφέρει για πρώτη φορά το 600 π.Χ. ως αποικία Ερετριέων. Καθοριστική για την πόλη υπήρξε η τουρκική επιρροή κατά τη διάρκεια της οθωμανικής της κατοχής (1371-1912).

Μεταξύ των αξιοθέατων ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος είναι:

Το Υδραγωγείο του 16ου αι.	Χτισμένο από Τούρκους.
Το σπίτι του Μεχμέτ Αλή.	Πασά της Αιγύπτου που γεννήθηκε στην Καβάλα.
Το Κάστρο.	
Το Αρχαιολογικό Μουσείο.	Με εκθέματα από ευρήματα προερχόμενα από τα Αβδηρα.
Το Δημοτικό Μουσείο.	Με συλλογή τοπικών φορεσιών, οικιακών αντικειμένων και έργων ντόπιων καλλιτεχνών, όπως του γλύπτη Πολύγνωτου Βάγκη από τη Θάσο.

Στα ανατολικά του Νομού Καβάλας, ο ποταμός Νέστος λειτουργεί ως φυσικό σύνορο μεταξύ Μακεδονίας και Θράκης. Στην πορεία του περιηγητικές διαδρομές οδηγούν σε απρόσιτα απόκρημνα φαράγγια, κοιλάδες, δάση οξιάς και μικρά γραφικά χωριά, το μεγαλύτερο από τα οποία είναι η Σταυρούπολη.

Νομός Ξάνθης: Η πόλη της Ξάνθης ιδρύθηκε τον 11ο αι. και στις αρχές του 19ου αιώνα αναπτύχθηκε εκεί μεγάλη βιομηχανία καπνού.

Εικόνα 3.35
Ξάνθη, άποψη
της πόλης

Μεταξύ των αξιοθέατων ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος είναι:

Το Λαογραφικό Μουσείο.	Υπάρχει έκθεση κοσμημάτων, φορεσιών και αναπαραστάσεων που συνδέονται με τη διαδικασία παραγωγής και επεξεργασίας καπνού. Αποτελεί χώρο συγκέντρωσης Ελλήνων, Τούρκων, Πομάκων και Τσιγγάνων.
Η αρχαία πόλη των Αβδήρων.	Ιδρύθηκε στα μέσα του 7ου αι.π.Χ. από πρόσφυγες που προέρχονταν από τις Κλαζομενές της Μικράς Ασίας. Σήμερα είναι εμφανή εκεί τα ερείπια των τειχών της ακρόπολης και τάφοι από τη ρωμαϊκή και αρχαϊκή περίοδο.
Η λίμνη Βιστονίδα.	Σημαντικός υδροβιότοπος με άγρια πανίδα. Στα νότια της λίμνης βρίσκεται το Πόρτο Λάγος, ένα παλιό λιμάνι με το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου.
Αγροτουριστικός συνεταιρισμός.	Οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν τη μοναδική ελληνική φιλοξενία και την τοπική κουζίνα. Παράλληλα, οι γυναίκες του συνεταιρισμού ξεναγούν τους φιλοξενούμενους στο λαογραφικό μουσείο της πόλης και στα δέκα παρεκκλήσια που βρίσκονται γύρω από τη Σταυρούπολη.

Νομός Ροδόπης: Η Κομοτηνή, χαρακτηρίζεται τόσο από ελληνικές όσο και από τουρκικές επιρροές. Παρέμεινε τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από το 1363 έως το 1920. Καταφανή σημάδια του οθωμανικού πολιτισμού στην πόλη είναι οι μιναρέδες και τα τζαμιά που λειτουργούν κανονικά μέχρι και σήμερα λόγω του έντονου μουσουλμανικού στοιχείου στην περιοχή.

Μεταξύ των αξιοθέατων ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος είναι:

Το Λαογραφικό και Ιστορικό Μουσείο.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο (με ευρήματα από τα αρχαία Αβδηρα και τη Μαρώνεια). Στην αρχαία πόλη της Μαρώνειας του 8ου αι.π.Χ. έχουν έρθει στο φως από την αρχαιολογική σκαπάνη, θέατρο και ιερό αφιερωμένο στο Διόνυσο.

Στην περιοχή υπάρχουν επίσης πολλές μικρές αγροτικές κοινότητες που παράγουν καπνό, βαμβάκι και λάδι.

Νομός Έβρου: Η Αλεξανδρούπολη, πρωτεύουσα του Νομού Έβρου, κτίστηκε το 1878. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα της πόλης είναι ο φάρος του 1800 στην προκουμιά.

Μεταξύ των αξιοθέατων ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος είναι:

Το Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης, με αξιόλογη συλλογή εικόνων και άλλων εκκλησιαστικών αντικειμένων.

Το Δάσος της Δαδιάς βρίσκεται στην κοιλάδα του Έβρου και είναι ένα από τα σημαντικότερα φυσικά τοπία της Ευρώπης για την παρακολούθηση των σπάνιων πουλιών που προσελκύει.

Το νησί της Σαμοθράκης επίσης διαθέτει μοναδικό φυσικό περιβάλλον. Η βόρεια πλευρά του καλύπτεται από πυκνή βλάστηση και τα μικρά και μεγάλα ρυάκια που το διαρρέουν σχηματίζουν πολλούς καταρράκτες. Τα άφθονα νερά, οι πανέμορφοι καταρράκτες και οι λιμνούλες καθιστούν το νησί πόλο έλξης για τους επισκέπτες.

Εικόνα 3.36
Διδυμότειχο,
άποψη της πόλης

Η νοτιοανατολική πλευρά της Σαμοθράκης χαρακτηρίζεται από απότομα βράχια με ιδιόμορφους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς, ρυάκια και μικρές αμμώδεις παραλίες προσβάσιμες από δύσβατα μονοπάτια και από τη θάλασσα. Στις θαλάσσιες σπηλιές της περιοχής βρίσκει καταφύγιο η απειλούμενη με εξαφάνιση μεσογειακή φώκια.

Άλλα αξιοθέατα του νησιού είναι:

- Ο αρχαιολογικός χώρος και το Αρχαιολογικό Μουσείο στην Παλιάπολη.
- Το Λαογραφικό Μουσείο στη Χώρα.
- Τα Μεσαιωνικά Κάστρα στη Χώρα, τους Νερόμυλους, τις εκκλησίες, τα βυζαντινά ξωκλήσια και τον παραδοσιακό οικισμό της Χώρας.

Εκτός από πανέμορφες και καθαρές παραλίες, η Σαμοθράκη διαθέτει και θειούχες ιαματικές πηγές στο δημοτικό υδροθεραπευτήριο. Πολλές είναι και οι μικρές ταβερνούλες του νησιού, όπου μπορεί κανείς να γευτεί την παραδοσιακή κουζίνα. Επίσης, ολόκληρο το χρόνο διοργανώνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις, σημαντικότερη από τις οποίες είναι τα Καβείρια.

3.11.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στοχεύει στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων, οι οποίες θα την καταστήσουν κέντρο ανάπτυξης της ευρύτερης Βαλκανικής περιοχής.

Ο κάθετος άξονας Αλεξανδρούπολης-Ορμενίου συνδέει σήμερα την Εγνατία Οδό με τον κάθετο διευρωπαϊκό άξονα Αλεξανδρούπολης-Ελσίνκι ενώ οι κάθετοι άξονες Δράμας-Εξοχής, Κομοτηνής-Νυμφαίας και Ξάνθης-Βουλγαρίας πρόκειται να συνδέσουν τα επόμενα χρόνια την Εγνατία με τον οριζόντιο διευρωπαϊκό άξονα Κωνσταντινούπολης-Δρέσδης. Ο διεθνής χαρακτήρας των οδικών έργων της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης συμπληρώνεται με έργα βελτίωσης των αεροδρομίων της Αλεξανδρούπολης και της Χρυσούπολης Καβάλας και την ταυτόχρονη επέκταση των λιμανιών τους, που θα επιτρέψουν σε μεγάλο αριθμό σκαφών να ελλιμενίζονται εξυπηρετώντας τις μεταφορές και συγκοινωνία από και προς τα Βαλκάνια, τις Παρευξείνιες χώρες και την Ανατολή και από και προς την Ευρώπη. Παράλληλα, επιχειρείται ο εκσυγχρονισμός του σιδηροδρομικού δικτύου της ευρύτερης περιφέρειας με στόχο την ταχύτερη μετακίνηση των επιβατών.

Ο Νομός Δράμας λόγω της γεωγραφικής του θέσης, της απομόνωσής του από τον αναπτυξιακό άξονα βορρά-νότου, και από τα δύο λιμάνια και τα δύο αεροδρόμια της περιφέρειας, με έντονη τη διαφοροποίηση μεταξύ του νότιου πεδινού του τμήματος και του βόρειου ορεινού τμήματος κάνει σημαντικές προσπάθειες αναβάθμισής του. Οι προσπάθειες αυτές στοχεύουν στην άρση της απομόνωσής του και στην αξιοποίηση των συγκριτικών του πλεονεκτημάτων. Τα τελευταία χρόνια σε ολόκληρη την περιοχή παρατηρείται μια έξαρση του οικολογικού τουρισμού, που πιθανότατα θα αποτελέσει ένα νέο πρότυπο ανάπτυξης στην ορεινή ζώνη του νομού Δράμας.

3.12 Κρήτη

Εικόνα 3.37 Χάρτης Κρήτης

3.12.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Είναι το πέμπτο σε μέγεθος νησί στη Μεσόγειο. Η Κρήτη χωρίζεται διοικητικά στους νομούς Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου και Λασιθίου.

3.12.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Κρήτη αποτελεί τον μεγαλύτερο τουριστικό προορισμό της Ελλάδας.

Τουριστική κίνηση προς τη Κρήτη (2000)

Αφίξεις	Έλληνες (%)	Ξένοι (%)	Διανυκτερεύσεις Έλληνες (%)	Διανυκτερεύσεις Ξένοι (%)
1.679.142	15,3%	84,7%	6,5%	93,5%

Τουριστικοί προορισμοί της Κρήτης [Αφίξεις κατά Νομό (%)]

Νομός Ηρακλείου	Νομός Χανίων	Νομός Ρεθύμνου	Νομός Λασιθίου
48,1%	21,7%	14%	16,2%

Τουριστικοί προορισμοί της Κρήτης [Διανυκτερεύσεις κατά Νομό (%)]

Νομός Ηρακλείου	Νομός Χανίων	Νομός Ρεθύμνου	Νομός Λασιθίου
48,9%	18%	17,2%	15,9%

Πληρότητα των καταλυμάτων (%)

1998	1999	2000
76,7%	82,3%	79,94%

Στην Κρήτη οι περισσότερες αφίξεις και διανυκτερεύσεις αλλοδαπών πραγματοποιούνται στα ξενοδοχεία Α' κατηγορίας. Σε αυτή την κατηγορία επίσης παρατηρείται το υψηλότερο ποσοστό πληρότητας (83,39%).

Οι αφίξεις στην Κρήτη με ναυλωμένες πτήσεις (πτήσεις charters) το 2000 έφθασαν τις 2.494.631*. Χρονικά οι αφίξεις σημειώθηκαν κατά τους μήνες Απρίλιο-Οκτώβριο και περίοδο αιχμής τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο.

Ξένοι τουρίστες που φθάνουν στο αεροδρόμιο:

του Ηρακλείου:		των Χανίων:	
Γερμανοί	33,42%	Σκανδιναβοί	61,16%
Άγγλοι	18,31%	Άγγλοι	12,15%
Σκανδιναβοί	8,55%	Γερμανοί	9,19%
Ολλανδοί	8,82%	Ανατολικο-Ευρωπαίοι	5,76%
Γάλλοι	6,28%	Βέλγοι	3,88%
Αυστριακοί	5,03%	Ολλανδοί	3,20%
Βέλγοι	3,9%	Αυστριακοί	1,79%
Ελβετοί	3,11%	Γάλλοι	0,50%
Ιταλοί	4,19%	Ιταλοί	0,03%
Ανατολικο-Ευρωπαίοι	5,58%	Ελβετοί	1,09%

* Οι 2.044.666 (82%) από αυτές καταγράφηκαν στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου ενώ οι 449.965 (12%) των Χανίων.

Διακίνηση πλοίων στο Λιμάνι του Ηρακλείου (2000).

Σύνολο πλοίων	Πλοία γραμμών εσωτερικού	Κρουαζιερόπλοια εξωτερικού	Θαλαμηγοί με ελληνική σημαία	Θαλαμηγοί με ξένη σημαία
1.397(100%)	67,8%	26,3%	0,4%	5,4%
Σύνολο επιβατών	Επιβάτες (%)	Επιβάτες (%)	Επιβάτες (%)	Επιβάτες (%)
603.051 (100%)	69,9%	30,1%	0,004%	0,04%

3.12.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Κρήτη διαθέτει δύο αεροδρόμια, των Χανίων και του Ηρακλείου, από τα οποία εκτελούνται όλες οι εσωτερικές πτήσεις και οι αφίξεις των πτήσεων charters που μεταφέρουν το μεγαλύτερο αριθμό τουριστών, που την επισκέπτονται. Όσον αφορά στις ακτοπλοϊκές διασυνδέσεις, το λιμάνι της Σούδας συνδέεται ακτοπλοϊκά με τον Πειραιά, το Καστέλλι Κισάμου με το Γύθειο και τα Κύθηρα, η Παλαιοχώρα με τη Γαύδο (το νοτιότερο σημείο της Ευρώπης) το λιμάνι του Ρεθύμνου με τον Πειραιά, το λιμάνι του Ηρακλείου με Πειραιά, Κάρπαθο, Κάσο, Σαντορίνη, το λιμάνι του Αγίου Νικολάου με τη Μήλο και τη Σητεία και το λιμάνι της Ιεράπετρας τη Χρυσή.

3.12.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Νομός Χανίων: Τα Χανιά είναι μια από τις ομορφότερες πόλεις του νησιού και αποτελεί αφετηρία για την περιήγηση στη Δυτική Κρήτη. Οι νεοκλασικές επαύλεις και τα ενετικά φρούρια της πόλης μαρτυρούν το πολυτάραχο παρελθόν των Χανίων, τα οποία κατακτήθηκαν από διαδοχικά από Ρωμαίους, Βυζαντινούς, Ενετούς, Γενουάτες, Τούρκους και Αιγυπτίους. Το νησί ολόκληρο προσαρτήθηκε στην Ελλάδα το 1913 και δέχθηκε την εισβολή των Γερμανών το 1941.

Τα πιο ενδιαφέροντα αξιοθέατα της πόλης συγκεντρώνονται στην παλιά ενετική συνοικία γύρω από το λιμάνι.

Το Ναυτικό Μουσείο.
Το τζαμί του Janissaries χρονολογείται γύρω στο 1645 και είναι το παλιότερο οθωμανικό οίκημα στην Κρήτη.
Η συνοικία Καστέλι , το παλιότερο τμήμα της πόλης.
Το Αρχαιολογικό Μουσείο που στεγάζεται στην ενετική εκκλησία του Αγίου Φραγκίσκου και εκθέτει ευρήματα από τη Δυτική Κρήτη (κεραμικά, ψηφιδωτά, νομίσματα).
Η σκεπαστή αγορά με τη χαρακτηριστική ποικιλία ντόπιων φρούτων και λαχανικών και κρητικά τουριστικά ενθύμια
Το γερμανικό πολεμικό κοιμητήριο με πάνω από 4000 τάφους.

Η Κρήτη διαθέτει 155χλμ. με αμμώδεις παραλίες κατά μήκος των ακτών της.

Στα Λευκά Όρη βρίσκονται διασκορπισμένα αξιόλογα μικρά ορεινά χωριά, γνωστά για τις βυζαντινές εκκλησίες τους, όπως οι Άνυδροι με βυζαντινή εκκλησία του Αγίου Γεωργίου του 14ου αι. Το χωριό Σούγια στα νότια, στην αρχή του φαραγγιού της Αγίας Ειρήνης. Δυτικά του βρίσκεται η **αρχαία πόλη-κράτος**

Εικόνα 3.38
Το φαράγγι της Σαμαριάς.

Λισσός, αναπτυγμένο εμπορικό κέντρο κατά τα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια. Το πιο θαυματικό φυσικό τοπίο στην Κρήτη θεωρείται το **φαράγγι της Σαμαριάς**, στο οροπέδιο Ομαλού στα Λευκά Όρη, το οποίο αναγνωρίστηκε το 1962 ως Εθνικό Πάρκο. Το μήκους 16χλμ. φαράγγι είναι ένα από τα εντυπωσιακότερα της Ευρώπης και κάθε χρόνο αποτελεί πόλο έλξης χιλιάδων επισκεπτών περιπατητικού τουρισμού. Η **λίμνη Κουρνά**, περιτριγυρισμένη από λόφους, προσφέρει ένα ειδυλλιακό σε θέαμα τοπίο και ενδιαφέρουσα χλωρίδα και πανίδα.

Σημαντική - γνωστή σε όλο τον κόσμο - είναι η κρητική - μεσογειακή κουζίνα. Είναι αξιοσημείωτο ότι, ως αποτέλεσμα μελετών που ανέδειξαν την ουσιαστική συμβολή της διατροφής αυτής στην υγεία, έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια στην Κρήτη ο αριθμός των αλλοδαπών τουριστών.

Νομός Ρεθύμνου: Η πόλη του **Ρεθύμνου** αναδείχθηκε σε σπουδαίο πνευματικό και καλλιτεχνικό κέντρο κατά την περίοδο της κατοχής της από τους Ενετούς τον 16ο αι. Παρά τη σύγχρονη ανάπτυξη και την τεράστια εισροή τουριστών, η πόλη έχει διατηρήσει τη γοητεία της και παραμένει η πνευματική και πολιτιστική πρωτεύουσα του νησιού. Η παλιά συνοικία αποτελείται από καλοδιατηρημένα κτίσματα ενετικής και οθωμανικής επιρροής. Η τεράστια Ενετική Φορτέσα του 16ου αι., που είχε χτιστεί για αμυντικούς λόγους κατά των πειρατών, δεσπόζει του λιμανιού με το φάρο του 13ου αι. Η προκουμιά του Ρεθύμνου κατακλύζεται από καφέ και εστιατόρια.

Στα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος της πόλης εντάσσονται:

- Το Αρχαιολογικό Μουσείο.
- Το Λαογραφικό Μουσείο.
- Το τζαμί Νεραντζές του 17ου αιώνα, που αρχικά χτίστηκε ως εκκλησία από τους Ενετούς και αργότερα μετατράπηκε σε τζαμί από τους Τούρκους.

Τα Σφακιά, γεωγραφικά απομονωμένα μέχρι πρόσφατα, σήμερα έχουν προσανατολιστεί στην προσέλκυση επισκεπτών και στην τουριστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής τους που αποτελεί κομβικό σημείο για την εξερεύνηση της νοτιοδυτικής ακτής. Το χωριό Λουτρό, βρίσκεται σε προστατευόμενο όρμο, και με παραλία η οποία περιστοιχίζεται από τα άσπρα σπίτια του χωριού, αντιπροσωπεύει την τυπική εικόνα του επισκέπτη για το «ελληνικό χωριό». Το Φραγκοκάστελο, ανατο-

Εικόνα 3.39 Κνωσσός

λικά των Σφακίων, Ενετικό φρούριο-οχυρό κτισμένο για λόγους προστασίας από τους πειρατές, διαθέτει παραλία με ήσυχια και θερμά νερά.

Άλλες ακτές κατάλληλες για θερινό τουρισμό είναι ο Πλακιάς, το Δαμνόνι, η Σούδα και η Πρέβελη. Η **Μονή Πρέβελη**, στα νότια του νομού βρίσκεται σε μια απομονωμένη αλλά ελκυστική τοποθεσία και έχει να επιδείξει εκκλησία του 19ου αιώνα και μικρό μουσείο. Η **Μονή Αρκαδίου**, νοτιοανατολικά του Ρεθύμνου, χρονολογείται από τον 5ο αιώνα και βρίσκεται στην κορυφή ενός φαραγγιού. Έχει μείνει γνωστή για την ανατίναξη του 1866, όταν οι κάτοικοι της περιοχής αρνήθηκαν με αυτό τον τρόπο να παραδοθούν στους Οθωμανούς. Το **Όρος Ίδη ή Ψηλορείτης** (2456μ.) είναι το υψηλότερο βουνό της Κρήτης. Εκεί είναι εγκατεστημένα τα Ανώγεια που χρονολογούνται από τον 13ο αιώνα. Το χωριό καταστράφηκε από τους Τούρκους το 1821 και από το γερμανικό στρατό το 1944. Στο παλιό τμήμα του ιστορικού αυτού τοποθετείται ένα από τα σημαντικότερα κέντρα υφαντικής και κεντήματος στην Κρήτη, όπου διατίθενται τοπικά υφαντά, χαλιά και κεντήματα. Οι λάτρες της παραδοσιακής μουσικής εδώ μπορούν να αποτίσουν φόρο τιμής στο **Νίκο Ξυλούρη**, το μεγάλο Κρητικό λαϊκό τραγουδιστή της δεκαετίας του '70.

Νοτιότερα βρίσκεται το **σπήλαιο Καμάρες**, ένα από τα 4700 περίπου σπήλαια της Κρήτης που χρησιμοποιούνταν από τη νεολιθική εποχή ως τόποι λατρείας, και από τα οποία μόνο τα 2000 έχουν μέχρι σήμερα εξερευνηθεί.

Νομός Ηρακλείου: Η πόλη του Ηρακλείου στα βόρεια του νομού προσφέρει στον επισκέπτη την ευκαιρία να περιηγηθεί στο παλιό λιμάνι με το ενετικό κάστρο που χτίστηκε μεταξύ 1523 και 1540.

Στα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος της πόλης εντάσσονται:

Το Ιστορικό Μουσείο (που σκιαγραφεί την ιστορία της Κρήτης από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια).

Η ενετική εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης του 16ου αιώνα (σήμερα φιλοξενεί το Μουσείο Θρησκευτικής Τέχνης με συλλογή βυζαντινών εικόνων, κειμένων και τοιχογραφιών).

Η εκκλησία του Αγίου Μάρκου (χτισμένη από τους Ενετούς το 1239, σήμερα αποτελεί χώρο εκθέσεων και συναυλιών).

Η εκκλησία του Αγίου Τίτου του 15ου αι.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο με τη μεγαλύτερη συλλογή Μινωικής τέχνης, που περιλαμβάνει κεραμική, λιθογραφία, σφραγιδογλυφία, μικρογλυπτική, χρυσοχοΐα, μεταλλοτεχνία, τοιχογραφίες και σαρκοφάγους.

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας.

Τα **ανάκτορα της Κνωσού**, 5χλμ νότια του Ηρακλείου, άρχισαν να χτίζονται το 1900 π.Χ., καταστράφηκαν από σεισμό το 1700 π.Χ. περίπου και σύντομα ξαναχτίστηκαν. Στα ερείπιά τους περιλαμβάνονται το ανάκτορο του Μίνωα, οι οικίες των αξιωματούχων και των ιερέων και οι κατοικίες των απλών κατοίκων. Στο πολυώροφο και δαιδαλώδες αυτό συγκρότημα, χτισμένο γύρω από έναν κεντρικό πυρήνα, συμπεριλαμβάνονταν φωταγωγοί, διάδρομοι, η αίθουσα του θρόνου, λατρευτικοί χώροι, θησαυροφυλάκια, εργαστήρια, θέατρο και άλλα, εσωτερικά διακοσμημένα με τοιχογραφίες.

Η **Φαιστός**, στα νοτιοδυτικά του Νομού Ηρακλείου, θεωρείται η δεύτερη σε σπουδαιότητα Μινωική πόλη της Κρήτης και κατοικείται από τη Νεολιθική Εποχή.

Στην Αγία Τριάδα, δυτικά της Φαιστού, βρέθηκε μια μινωική έπαυλη με αρχαιολογικούς θησαυρούς που εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου.

Βορειοανατολικά της Φαιστού, ο **οικισμός Γόρτυς** άκμασε από τα μινωικά ως τα χριστιανικά χρόνια. Στο χωριό Βόροι, 6χλμ βορειοανατολικά της Αγίας Τριάδας, βρίσκεται το **Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας** στο οποίο εκτίθεται συλλογή εργαλείων που χρησιμοποιούνταν στην καθημερινή ζωή της αγροτικής Κρήτης. Νότια της Αγίας Τριάδας, τα Μάταλα είναι γνωστά για τις εντυπωσιακές σπηλιές τους μέσα στα βράχια και τις κοινότητες «χίππυς» που είχαν εγκατασταθεί εκεί στην αμμώδη παραλία της κατά τη δεκαετία 1960-1970.

Κατεχοήνη κέντρο θερινών διακοπών, η Χερσόνησος, ανατολικά του Ηρακλείου, προσελκύει μαζικό τουρισμό.

Νομός Λασιθίου: Η πόλη του **Λασιθίου** έχει να προσφέρει στον τουρίστα γραφικό φυσικό και αστικό περιβάλλον και μια τεράστιας σημασίας πολιτιστική κληρονομιά.

Η Ελούντα, που χτίστηκε από τους Ενετούς το 1579 ως οχυρωματικό λιμάνι, αποτελεί σήμερα σημαντικό τουριστικό θέρετρο στην παραλία του κόλπου Μιραμπέλλου στο Βόρειο Λασίθι. Η πόλη είναι προικισμένη με αμμώδεις παραλίες και προσφέρει μεγάλη ποικιλία καταλυμάτων.

Η πόλη του **Αγίου Νικολάου** στην ίδια περιοχή αποτελεί τουριστικό κέντρο με Λαογραφικό Μουσείο, Αρχαιολογικό Μουσείο, την εκκλησία του Αγίου Νικολάου του 10ου-11ου αι. (από την οποία και πήρε το όνομά της) και παραλίες σε μικρή απόσταση, όπως ο Αλμυρός και τα Χαβάνια.

Η **Σητεία**, στη βορειοανατολική πλευρά του νομού φημίζεται για την παλιά συνοικία στο κέντρο, το γραφικό λιμάνι και ενετικό κάστρο, το Λαογραφικό Μουσείο, το Αρχαιολογικό Μουσείο με ευρήματα από την περιοχή της Σητείας και τη Μονή Τοπλού του 14ου αι. Η **παραλία Βαΐ**, 28χλμ βορειοανατολικά της Σητείας, με το μοναδικό φοινικόδασος της Ευρώπης, αποτελεί δημοφιλές τουριστικό θέρετρο θερινού τουρισμού.

Η **Ιεράπετρα**, βρίσκεται στη νοτιοανατολική πλευρά της Κρήτης. Χαρακτηριστική είναι η είσοδος στο παλιό λιμάνι που φυλάσσεται από ένα ενετικό κάστρο του 13ου αιώνα, ενώ δυτικά του κάστρου απλώνεται η τουρκική συνοικία με αξιόλογο τζαμί και οθωμανική κρήνη.

Ανατολικά της Ιεράπετρας εκτείνεται μια σειρά από αμμώδεις παραλίες.

Στα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος της περιοχής εντάσσονται:

Αρχαιολογικό Μουσείο της Ιεράπετρας.	Εκτίθενται ευρήματα που χρονολογούνται από τη μινωική έως τη ρωμαϊκή εποχή.
Οι Εκκλησίες του Αγίου Ιωάννη και Αγίου Πνεύματος.	Με βυζαντινές τοιχογραφίες.
Το σπήλαιο του Δικταίου Άντρου στο οροπέδιο του Λασιθίου.	Είναι, σύμφωνα με τη μυθολογία, ο τόπος γέννησης του Δία.
Τα χωριά του οροπεδίου του Λασιθίου.	Χτισμένα από τον 15ο αιώνα διατηρούν πολλά αρχιτεκτονικά στοιχεία της εποχής εκείνης, όπως αποθήκες σιτηρών από την ενετική περίοδο. Χαρακτηριστικό στοιχείο του τοπίου του Λασιθίου αποτελούν οι σιδερένιοι παραδοσιακοί ανεμόμυλοι που αντλούσαν νερό για τις αγροτικές και οικιακές ανάγκες των κατοίκων του.
Προστατευόμενες περιοχές.	Έτσι έχουν χαρακτηριστεί η περιοχή της Ελούντας- Σπιναλόγκας, η περιοχή Βρόκαστρου-Μονής Φανερωμένης-Γουρνιών, ο παραδοσιακός οικισμός Κριτσάς, το φοινικόδασος Βάι, οι αρχαιότητες και το φαράγγι Ζάκρου και η περιοχή Παλαίκαστρου.

3.12.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Ο τομέας του τουρισμού αποτελεί έναν από τους βασικότερους τομείς της Κρητικής οικονομίας, συγκεντρώνοντας το 25% των τουριστικών υποδομών της χώρας. Η Κρήτη αποτελεί έναν «παραδοσιακό» μαζικό προορισμό αναψυχής που προσφέρει ήλιο, θάλασσα, παραλίες και πολιτιστικά μνημεία.

Ο Σύνδεσμος Ελαιοκομικών Δήμων Κρήτης έχει αναλάβει την ίδρυση και λειτουργία «ελαιοθηκών». Στους χώρους αυτούς θα συγκεντρώνονται και θα προβάλλονται σε ημεδαπούς και αλλοδαπούς επισκέπτες σύγχρονα και παραδοσιακά πολιτισμικά στοιχεία αναφορικά με την ελαιοκομία και την διατροφική αξία της ελιάς. Επίσης, μέσα από εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα, θα προσανατολίζονται στην προστασία και αξιοποίηση όλων εκείνων των στοιχείων που συνδέονται με την πολιτιστική κληρονομιά της ελαιοκομίας στην Κρήτη, όπως ελαιώνες εξαιρετικού κάλλους ή μνημειακού χαρακτήρα, παλιά ελαιοτριβεία, σαπωνοποιεία, εργαλεία, σκεύη κλπ. Τέλος, οι χώροι αυτοί θα αποτελούν κέντρα έκδοσης και διανομής ενημερωτικών οδηγιών που θα περιλαμβάνουν χάρτες και πληροφορίες για όλες τις αξιόλογες υποδομές, στοιχεία της παραγωγής και της ποιότητας καθώς και πολιτιστικά, ιστορικά, παραδοσιακά, βιολογικά, διατροφικά και τεχνολογικά χαρακτηριστικά της Κρητικής ελαιοκομίας.

3.12.6 Επιπτώσεις του τουρισμού

Η προσέλκυση τουριστών μόνο κατά τη θερινή περίοδο καταδικάζει σε αδράνεια το κεφαλαιουχικό και ανθρώπινο δυναμικό από Νοέμβριο μέχρι τις αρχές Απριλίου. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Στο βόρειο τμήμα του νησιού και ιδιαίτερα μεταξύ Ηρακλείου-Αγίου Νικολάου παρατηρείται πολύ μεγάλη συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας, των μεταφορικών και ξενοδοχειακών υποδομών, ακόμη και των χρηματοδοτήσεων για το οδικό δίκτυο. Δυσανάλογα μεγάλη επιβάρυνση υφίσταται το αεροδρόμιο του Ηρακλείου. Προβλήματα που συνεχίζουν να μαστίζουν την περιφέρεια είναι η παρουσία απορριμμάτων στους κοινόχρηστους χώρους και τις παραλίες και ο περιορισμένος βαθμός διατήρησης του παραδοσιακού αρχιτεκτονικού χαρακτήρα των πόλεων και της υπαίθρου.

3.13 Νησιά Νοτίου Αιγαίου

Εικόνα 3.40 Χάρτης Νησιών Νοτίου Αιγαίου

3.13 Νησιά Νοτίου Αιγαίου

3.13.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου καταλαμβάνουν το νοτιοανατολικό και μέρος του ανατολικού τμήματος της επικράτειας της Ελλάδας και συνίστανται στα Δωδεκάνησα και στις Κυκλάδες.

Εικόνα 3.41
Αστυπάλαια - Η Χώρα

3.13.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Ρόδος και η Κως είναι τα περισσότερο ανεπτυγμένα νησιά των Δωδεκανήσων και αποτελούν πόλο τεράστιου τουριστικού ενδιαφέροντος, με σημαντική υποδομή και έντονη δραστηριοποίηση των τοπικών επιχειρηματιών του νησιού. Η Κάλυμνος, η Λέρος, η Πάτμος, η Κάρπαθος και η Σύμη βρίσκονται ήδη υπό τουριστική ανάπτυξη και τέλος η Αστυπάλαια, η Νίσυρος, η Τήλος, η Χάλκη, το Καστελόριζο, η Κάσος, οι Λειψοί και το Αγαθονήσι βρίσκονται σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης. Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (Κυκλάδες και Δωδεκάνησα) αποτελεί τον πλέον καταξιωμένο τουριστικό προορισμό της χώρας τόσο στην ημεδαπή όσο και στην αλλοδαπή αγορά.

Τουριστική κίνηση στα Δωδεκάνησα (2000)

Αφίξεις	Διανυκτερεύσεις	Αφίξεις (Ρόδος) (%)	Αφίξεις (Κως) (%)
1.875.013	16.335.610	68,5%	27,8%

Προέλευση τουριστών (αφίξεις)

Έλληνες	Ξένοι
224.410	1.650.603
12%	88%

Προέλευση Ξένων Τουριστών (%)

Γερμανοί	Άγγλοι	Ιταλοί	Σουηδοί	Ολλανδοί	Αυστριακοί	Δανοί
25%	16%	6%	5,4%	5,3%	5%	3,6%

Ελβετοί	Βέλγοι	Νορβηγοί	Φιλανδοί
3,1%	2,8%	2,5%	2,5%

Αφίξεις κατά τη χειμερινή περίοδο (Νοέμβριος 1999 – Μάρτιος 2000)

Έλληνες	Ξένοι
82.674	129.851

Οι Έλληνες επισκέπτες των νησιών του Αιγαίου που επέλεξαν το χειμερινό τουρισμό ταξίδεψαν:

Νοέμβριο	Δεκέμβριο	Ιανουάριο	Φεβρουάριο	Μάρτιο
18,1%	16,2%	15,8%	19,5%	29,8%

Οι χειμερινές αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών παρουσιάζουν αιχμές:

Νοέμβριο	Δεκέμβριο	Ιανουάριο	Φεβρουάριο	Μάρτιο
51,2%	6,6%	7%	9,7%	25,4%

Αφίξεις στο λιμάνι της Ρόδου (2000)

Σύνολο αφίξεων	Αφίξεις με κρουαζιερόπλοια	Επιβατικά πλοία γραμμής Ρόδος-Κύπρος - Ισραήλ	Πλοία της γραμμής Ρόδος - Μαρμαράς Τουρκίας	Θαλαμηγοί
609.284	74,4%	13,3%	11,7%	0,6%

Συγκέντρωση δυναμικότητας τουριστικών καταλυμάτων στα Δωδεκάνησα (2000)

Ρόδος	Κως
61,3% των ξενοδοχειακών κλινών	το 29,3% των ξενοδοχειακών κλινών
48,8% των κλινών ενοικιαζόμενων δωματίων	31,5% των κλινών ενοικιαζόμενων δωματίων.

Εικόνα 3.42
Το Μανδράκι (Νίσυρος).

Οι ίδιες τάσεις συγκέντρωσης ισχύουν και για άλλους τομείς του τουρισμού στα Δωδεκάνησα. Για παράδειγμα, πρώτιστα η Ρόδος, και στη συνέχεια η Κως, διαθέτουν σημαντικό αριθμό τουριστικών γραφείων και ξεναγών, καθώς και επιχειρήσεων ενοικίασης αυτοκινήτων και μοτοσικλετών.

Τουριστική κίνηση στις Κυκλάδες (1994)

Σύνολο αφίξεων	Έλληνες (%)	Ξένοι (%)
1.372.181	32,6%	67,4%

Ως προς τον τουρισμό του συνόλου της χώρας, οι Κυκλάδες προσέλκυαν το 1994

Έλληνες	Ξένοι	Πληρότητα καταλυμάτων με Έλληνες	Πληρότητα καταλυμάτων με ξένους
3,7%	2,2%	15,1%	29,3%

3.13.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Κως στο βορρά και η Ρόδος στο νότο είναι οι σημαντικότεροι **συγκοινωνιακοί αεροπορικοί και ακτοπλοϊκοί κόμβοι των Δωδεκανήσων**. Αεροδρόμια διαθέτουν τα νησιά της Ρόδου, της Κω και της Καρπάθου, όπου εκτελούνται εσωτερικές και εξωτερικές πτήσεις, καθώς και της Λέρου, Αστυπάλαιας, Κάσου μόνο με εσωτερικές διασυνδέσεις.

Οι ακτοπλοϊκές συνδέσεις μεταξύ των νησιών δεν είναι πάντα εφικτές, ακόμη και όταν οι αποστάσεις μεταξύ τους είναι πολύ μικρές. Ωστόσο, όλα συνδέονται με το λιμάνι του Πειραιά. Τα δρομολόγια των λεωφορείων είναι αρκετά τακτικά ειδικά στα μεγάλα νησιά και υπάρχουν πάντα αυτοκίνητα και μηχανές προς ενοικίαση ή για τις εσωτερικές μετακινήσεις ταξί.

Η Πάρος και η Σύρος είναι οι σημαντικότεροι συγκοινωνιακοί κόμβοι των Κυκλάδων. Πλοία κάθε τύπου εξυπηρετούν τις συγκοινωνιακές ανάγκες των περισσότερων νησιών, συνδέοντάς τα με τον Πειραιά, την Κρήτη και τα Δωδεκάνησα.

Εικόνα 3.43
Η Σύμη όπως φαίνεται από το πλοίο που μπαίνει στο λιμάνι.

3.13.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου το συγκριτικό πλεονέκτημα είναι οι ακτές της. Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί πόλο έλξης λόγω του μεγάλου αριθμού ευαίσθητων και σπάνιας αξίας οικοσυστημάτων.

Τριάντα περιοχές έχουν προταθεί για ένταξη στο Δίκτυο «NATURA 2000» (προστατευόμενη περιοχή κεντρικών Κυκλάδων, εθνικό θαλάσσιο πάρκο δυτικών Κυκλάδων, Κάσος, Κουφονήσια, κεντρική Κάρπαθος, Καστελόριζο, Προφήτης Ηλίας- Επτά Πηγές και Πεταλούδες Ρόδου, Νίσυρος, Ακρωτήριο Λούρος- Αλυκή στην Κω, ανατολική Αστυπάλαια με νησίδες γύρω της, κεντρικός ορεινός όγκος Άνδρου, χερσόνησος Κάλαμος- Ρούκουνας Ανάφης, Νέα και Παλαιά Καμένη- Προφήτης Ηλίας Σαντορίνης, ανατολική έως δυτική Σίκινο Φολέγανδρου, Προφήτης Ηλίας έως δυτικές ακτές Σίφνου, νότια Σέριφος, Πεταλούδες Πάρου, όρος Σύριγγας έως Παραλία Σύρου, Μυρσίνη- Ακρωτήριο Λιβάδα Τήνου και Βραχονήσια). Τα νησιά Παλαιά και Νέα Καμένη, Σίφνος, Πάρος και Αστυπάλαια έχουν κηρυχθεί από το ελληνικό κράτος ως τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους, ενώ το φυσικό δάσος κυπαρισσιών στον Έμπωνα Ρόδου έχει κηρυχθεί ομοίως μνημείο της φύσης. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της περιφέρειας είναι ο ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός παραδοσιακών οικισμών που ανέρχονται σε 47 ανακηρυγμένους για το Νομό Δωδεκανήσου και 165 για το Νομό Κυκλάδων, διεσπαρμένους σε 27 νησιά. Μάλιστα, το 30% του συνολικού αριθμού των οικισμών της περιφέρειας έχουν χαρακτηριστεί από την πολιτεία ως παραδοσιακοί οικισμοί.

Ρόδος: Η Ρόδος, πρωτεύουσα των Δωδεκανήσων, με πολλές αμμώδεις παραλίες και έντονη νυχτερινή ζωή προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο.

Η πόλη της Ρόδου χτίστηκε αρχικά το 408 π.Χ. και ανοικοδομήθηκε από τους Ιππότες του Αγίου Ιωάννη που κυριάρχησαν στο νησί μεταξύ 1306-1519. Η μεσαιωνική ακρόπολη των Ιπποτών ταυτίζεται με το κέντρο της Παλιάς Πόλης ενώ η νέα πόλη απλώνεται πέρα από τα αρχικά τείχη.

Εικόνα 3.44
Το κάστρο των Ιπποτών

Τα κυριότερα αξιοθέατα της παλιάς πόλης:

Το Παλάτι του Μεγάλου Μάγιστρου του 14ου αι., η Οδός των Ιπποτών του 14ου αι. (σε γοθικό ρυθμό ανάμεσα στο λιμάνι και το Παλάτι του Μεγάλου Μάγιστρου).

Το Αρχαιολογικό Μουσείο (όπου στεγάζεται στο Γοθικό Νοσοκομείο των Ιπποτών 1440 - 1481, με γνωστό-τερο έκθεμα το μαρμάρινο άγαλμα της Αφροδίτης της Ρόδου του 1ου αι.).

Το Μουσείο Διακοσμητικών Τεχνών (με τοπικές φορεσιές και ανακατασκευασμένο παραδοσιακό ροδίτικο σπίτι).

Το Βυζαντινό Μουσείο, το τζαμί (που κατασκευάστηκε το 1522 στη μνήμη της νίκης του Σουλτάνου Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή εναντίον των Ιπποτών).

Η βιβλιοθήκη Αχμέτ Χαβούζ (με συλλογή σπάνιων αραβικών και περσικών χειρόγραφων και εικονογραφημένα Κοράνια).

Το Χαμάρ (χτισμένο από το Μουσταφά Πασά το 1765) και το τζαμί Ιμπραήμ Πασά του 1531.

Στην είσοδο του λιμανιού στέκεται ένα ζευγάρι ελαφιών στο σημείο όπου πιστεύεται ότι βρισκό-ταν ο Κολοσσός της Ρόδου, ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου.

Μεταξύ των αξιοθέατων ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος του λιμανιού της Ρόδου συ-μπεριλαμβάνονται:

Τα επιβλητικά δημόσια κτίρια.

Η εκκλησία του Ευαγγελισμού του 1925.

Το τζαμί του Μουράντ Ρέις.

Η αγορά πώλησης ψαριών και πολλά καφέ, εστιατόρια και εμπορικά καταστήματα.

Το Μοντ Σμιθ, ένας λόφος δυτικά της πόλης, προσφέρει πανοραμική θέα της Ρόδου στη θέση της ομώνυμης ελλη-νιστικής πόλης του Ζουαί. που κοσμεύεται από στάδιο, ακρόπολη και μικρό θέατρο, που σήμερα χρησιμοποιείται για θερινές παραστάσεις αρχαίου δράματος.

Εικόνα 3.45 Λίνδος
(Το κάστρο)

Το **Πάρκο Ροδίνι**, 3χλμ νότια της πόλης της Ρόδου, αποτελεί χώρο προστασίας του ελαφιού της Ρόδου.

Η **Αρχαία Ιαλυσός**, 15χλμ νοτιοδυτικά της Ρόδου, διαθέτει ακρόπολη του 3ου αι.π.Χ. και ναούς του Δία και της Αθήνας.

Η **Μονή Φιλερήμου** στην ίδια περιοχή διαθέτει θολωτά εκκλησάκια, μεταξύ των οποίων η εκκλησία των Ιπποτών του 14ου αι. αφιερωμένη στην Παναγία.

Η περιοχή διαθέτει παραλίες με βότσαλο και συγκεντρώνει μεγάλο τμήμα της ξενοδοχειακής υποδομής του νησιού.

Η **κοιλάδα των Πεταλούδων**, 26χλμ νοτιοδυτικά της Ρόδου, κατακλύζεται από ένα συγκεκριμένο είδος πεταλούδας από τον Ιούνιο ως το Σεπτέμβριο.

Η **αρχαία Κάμιρος**, 36χλμ νοτιοδυτικά της Ρόδου, προσφέρει στον επισκέπτη τη δυνατότητα ξενάγησης στα ερείπια δωρικού ναού του 3ου αι., στα δημόσια λουτρά και στη δεξαμενή του 6ου αι.

Το **χωριό Έμπωνας**, νοτιοδυτικά της Ρόδου, φημίζεται για το κρασί του και τις ετήσιες γιορτές παραδοσιακής μουσικής και χορού.

Το **Φαληράκι**, είναι το πιο δημοφιλές και αναπτυγμένο τουριστικό θέρετρο του νησιού, με αμμώδεις παραλίες, ξενοδοχεία, εστιατόρια, μπαρ και κάθε τύπου υποδομές για θαλάσσιο τουρισμό.

Ο **Αρχάγγελος**, το μεγαλύτερο χωριό του νησιού, είναι γνωστός για την παραγωγή κεραμικών, χειροποίητων χαλιών, δερμάτινων, καθώς και για την **εκκλησία των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ** και για τα **ερείπια κάστρου των Σταυροφόρων του 1467**.

Νοτιότερα, η **βυζαντινή Μονή Τσαμπίκα του 11ου αι.** προσελκύει πλήθος πιστών για το προσκύνημα της εικόνας της Παναγίας (προκειμένου να τεκνοποιήσουν).

Τέλος, η **Λίνδος**, νοτιότερα, αποτελεί πόλο έλξης τουριστών για το **κάστρο των Σταυροφόρων, την ακρόπολη**, τα ελικοειδή στενά δρομάκια και το **μουσείο** της με τα **κέρνα ομοιώματα ανδρών της μυθολογίας**.

Κως: Είναι το δεύτερο σε μέγεθος νησί των Δωδεκανήσων και δεύτερος μεταξύ αυτών πόλος έλξης τουρισμού μετά τη Ρόδο. Υπήρξε γενέτειρα του Ιπποκράτη, γεγονός που συντέλεσε στην φήμη του νησιού. Η **Κως** είναι σήμερα γνωστή για τον πλούτο των αρχαιολογικών της χώρων (ελληνιστικά και ρωμαϊκά ερείπια, βυζαντινά και ενετικά κάστρα) και για τις αμμώδεις παραλίες της στα νοτιοδυτικά και βορειοδυτικά του νησιού, κατάλληλες για θαλάσσιο τουρισμό.

Τα κύρια αξιοθέατα της πόλης της Κω είναι:

Το Κάστρο των Ιπποτών.

Το αρχαιολογικό μουσείο (με ευρήματα ελληνιστικής και ρωμαϊκής εποχής, όπως μαρμάρινο άγαλμα του Ιπποκράτη του 4ου αι. και ψηφιδωτό του Ασκληπιού του 3ου αι.).

Το λιμάνι που λειτουργεί ως αγκυροβόλιο για τα σκάφη αναψυχής, ενώ η προκυμαία σφύζει από κόσμο που διασκεδάζει στα διάφορα καφέ.

Το Ασκληπιείο, 4χλμ βορειοδυτικά της Κω, σε ένα πευκόφυτο λόφο, ξεχώρισε από τον 4ο αι. π.Χ. ως τόπος ξεκούρασης και ανάρρωσης. Περιλαμβάνει ναό, σχολή και ιατρικό κέντρο, χτισμένο μετά το θάνατο του Ιπποκράτη και αφιερωμένο στον Ασκληπιό, θεό της ιατρικής.

Τα δημοφιλή θέρετρα Τηγκάκι, και Μαρμάρι διαθέτουν αμμόδεις παραλίες ιδανικές για θαλάσσιο τουρισμό, ενώ στις γειτονικές το χωριό Καρδάμαινα ήταν παλαιότερα ένα ήσυχο ψαροχώρι φημισμένο για τα κεραμικά του. Σήμερα αποτελεί το σημαντικότερο τουριστικό θέρετρο του νησιού, με έντονη νυχτερινή ζωή, πόλο έλξης κυρίως νεαρών τουριστών από την Ευρώπη. Τέλος, το Καμάρι, διαθέτει τις ομορφότερες νοτιοδυτικές παραλίες του νησιού, οι περισσότερες με δύσκολη πρόσβαση. Κοντά στο Καμάρι βρίσκονται και τα ερείπια της **αρχαίας πόλης Αστυπάλειας**, γενέτειρας του Ιπποκράτη.

Κάρπαθος: Η Κάρπαθος είναι ένα βραχύδες νησί, το τρίτο σε μέγεθος των Δωδεκανήσων.

Έχει παραμείνει σχεδόν ανέπαφο από τον τουρισμό παρά την αύξηση εκεί των τουριστικών αφίξεων τα τελευταία χρόνια. Η πόλη της **Καρπάθου**, γνωστή και ως Πηγάδια, είναι το κύριο λιμάνι και η πρωτεύουσα του νησιού. Στη δυτική ακτή του νησιού το χωριό Αρκάσα έχει μετεξελιχθεί σε τουριστικό θέρετρο θαλάσσιου τουρισμού. Βόρεια της Καρπάθου, σε ένα από τα παραδοσιακά σπίτια του χωριού Όθος στεγάζεται **Λαογραφικό Μουσείο** με υφαντά και κεραμικά. Το **χωριό Όλυμπος** στα βορειοδυτικά, αποκομμένο από το υπόλοιπο νησί λόγω της γεωγραφικής θέσης του, διατηρεί αναλλοίωτα σε μεγάλο βαθμό τα παραδοσιακά έθιμα και τις ασχολίες των κατοίκων. Εδώ ακόμη και οι παραδοσιακές φορεσιές φοριούνται καθημερινά από τις μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες του χωριού.

Σχεδόν ανέγγιχτο από τον τουρισμό, το **νησί της Κάσου** στα νότια της Καρπάθου, είναι ιδανικό για θαλάσσιο τουρισμό και περιήγηση σε σπήλαια σταλακτιτών και σταλαγμιτών.

Κάλυμνος: Η **Πόθια** αποτελεί την πρωτεύουσα και το κύριο λιμάνι του νησιού. Το νησί είναι γνωστό πρωταρχικά για τη σπογγαλιεία του, αφού είναι το σημαντικότερο σπογγαλιευτικό κέντρο της Ελλάδας. Μεταξύ των αξιοθέατων της πόλης διακρίνονται το **παλιό Παλάτι του Κυβερνήτη**, η **τρουλωτή εκκλησία του Χριστού**, η **Γοργόνα** έργο ντόπιων γλυπτών στο λιμάνι, το **Αρχαιολογικό Μουσείο**, η Σπογγαλιευτική Σχολή και το **Μουσείο Ιστορίας των Σπόγγων**. Τα κυριότερα θερινά τουριστικά θέρετρα εμφανίζονται στη δυτική ακτή του νησιού.

Πάτμος: Το νησί της Πάτμου αναπτύχθηκε από παλιά ως θρησκευτικό κέντρο της Ορθόδοξίας από την άφιξη εκεί του Αγίου Ιωάννη το 95μ.Χ. και την ίδρυση του ομώνυμου Μοναστηριού το 1088. Σήμερα, η Πάτμος επιδιώκει να καθιερωθεί ως προορισμός τόσο θαλάσσιου όσο και θρησκευτικού τουρισμού. Στην κορυφή της Χώρας, πρωτεύουσας του νησιού, κυριαρχεί το **Μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη**, που περιλαμβάνει στενά δρομάκια και περισσότερα από 40 μοναστήρια και εκκλησάκια σε βυζαντινή αρχιτεκτονική, όπως η **εκκλησία της Αγίας Άννας** και η **εκκλησία της Παναγίας με τη Σπηλιά της Αποκάλυψης** στην οποία ο Άγιος Ιωάννης ύστερα από όραμα υπαγόρευσε σε μαθητή του το βιβλίο της Αποκάλυψης. Την Μεγάλη Πέμπτη εκατοντάδες πιστοί προσέρχονται στη Χώρα για να παρακολουθήσουν την τελετή του Νιπτήρα στην οποία ο ηγούμενος του μοναστηριού πλένει συμβολικά τα πόδια 12 μοναχών, αναπαριστώντας την πράξη του Χριστού προς τους μαθητές του πριν από το Μυστικό Δείπνο.

Το κύριο τουριστικό θέρετρο του νησιού είναι το χωριό Γρίγος στο νότιο τμήμα του νησιού, ενώ αμμόδεις παραλίες συναντώνται σε ολόκληρο το νησί.

3.13.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί την κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα για τα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων. Όπως στα Δωδεκάνησα, τα νησιά με τη σημαντικότερη τουριστική κίνηση και τις μεγάλες τουριστικές υποδομές, είναι τα μεγαλύτερα σε μέγεθος. Σημαντικό μέρος της τουριστικής οικονομικής ζωής των νησιών αποτελούν τα ενοικιαζόμενα δωμάτια που τελευταία αποτελούν ισχυρό οικονομικό κίνητρο που κρατάει τους κατοίκους των μικρότερων νησιών στον τόπο τους.

Άνδρος: Η Άνδρος έχει διατηρήσει την παραδοσιακή γοητεία της παρόλο που δέχεται πολλούς αλλοδαπούς τουρίστες κάθε έτος. Στις αμμόδεις παραλίες του νησιού υπάρχουν δυνατότητες για θαλάσσιο τουρισμό και στις ορεινές της περιοχές έχει αναπτυχθεί ο περπατητικός τουρισμός με καλά οργανωμένο δίκτυο μονοπατιών.

Κύρια αξιοθέατα της Άνδρου

Υπέροχα νεοκλασικά κτίρια, ιδιοκτησίας μερικών από τις μεγαλύτερες Ελληνικές εφοπλιστικές οικογένειες.

Αρχαιολογικό Μουσείο.

Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (με ενδιαφέρουσα συλλογή έργων ζωγράφων του 20ου αιώνα, αλλά και πολλές περιοδικές εκθέσεις).

Ναυτικό Μουσείο.

Το Κάτω Κάστρο (η μεσαιωνική πόλη).

Την εκκλησία Παναγία Θεοσκέπαστη.

Η **Μεσαριά**, νοτιοδυτικά της πόλης της Άνδρου είναι ένα γραφικό μεσαιωνικό χωριό. Στην ίδια περιοχή βρίσκεται η **Μονή Παναχράντου**, όπου φυλάσσονται τα λείψανα του Αγίου Παντελεήμονα. Το **Μπατσί**, στις δυτικές ακτές του νησιού, είναι ένα όμορφο τουριστικό κέντρο χτισμένο γύρω από αμμόδη παραλία, με γραφικό λιμανάκι, στενούς δρόμους και έντονη νυχτερινή ζωή.

Εικόνα 3.46
Το χωριό Πύργος,
γενέτειρα του
γλύπτη Χαλεπά

Τήνος: Το νησί της Τήνου κατακλύζεται κάθε χρόνο από χιλιάδες ορθόδοξους επισκέπτες, που καταφτάνουν για προσκύνημα στην **εκκλησία της Παναγίας Ευαγγελίστριας** στην πόλη της Τήνου, ιδιαίτερα γύρω στις 15 Αυγούστου και στις 25 Μαρτίου. Χτισμένος το 1830, ο ναός της Παναγίας κυριαρχεί στην πόλη και φιλοξενεί τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας και μουσείο με ντόπιων γλυπτών και ζωγράφων. Το νησί είναι επίσης γνωστό για τους διάσπαρτους περιστερώνες του ενώ η πόλη της Τήνου είναι μια κλασική νησιωτική πρωτεύουσα με πολυάσχολο λιμάνι.

Άλλα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στο νησί είναι:

- Το Αρχαιολογικό Μουσείο.
- Το Ιερό του Ποσειδώνα και της Αμφιτρίτης του 4ου αι.π.Χ.
- Η Μονή Κεχροβουνίου του 12ου αι.
- Το χωριό Πύργος (με το μουσείο Χαλεπά και πολλά εργαστήρια γλυπτικής).
- Το παραλιακό χωριό Πάνορμος.

Μύκονος: Αν και η Μύκονος είναι ένα ξηρό και άγονο νησί, οι αμώδεις παραλίες της και η έντονη νυχτερινή ζωή την τοποθετούν μεταξύ των δημοφιλέστερων νησιών της Ελλάδας. Η πόλη της Μυκόνου αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αναπαλαιωμένου κυκλαδίτικου χωριού, με ασβεστωμένα σπίτια και στενά δρομάκια.

Τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν:

- Το Αρχαιολογικό Μουσείο.
- Το Ναυτικό Μουσείο.
- Το Λαογραφικό Μουσείο.
- Η Δημοτική Γκαλερί Τέχνης.
- Το Κάστρο, το παλιότερο τμήμα της πόλης
- Η εκκλησία της Παναγίας Παραπορτιανής.
- Οι παραλίες Πλατύς Γιαλός, Παράγκα, Παρανταίς, Σούπερ Παρανταίς.

Πρόκειται για ένα κοσμοπολίτικο νησί, με έντονη νυχτερινή ζωή, που προσελκύει διασημότητες από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Αναπτύσσεται στο νησί έντονη οικοδομική δραστηριότητα με κατασκευές πολυτελών εξοχικών κατοικιών, που εξυπηρετούν τον τουρισμό Σαββατοκύριακου από την Αθήνα και τα άλλα μεγάλα αστικά κέντρα.

Δήλος: Η Δήλος, η οποία δεν κατοικείται είναι από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς τόπους της Ελλάδας. Από την ίδρυσή της υπήρξε θρησκευτικό κέντρο και αργότερα (2ο-3ο αι. π.Χ.) εμπορικό λιμάνι. Σήμερα αποτελεί ένα εκτεταμένο υπαίθριο αρχαιολογικό μουσείο με ψηφιδωτά και μαρμάρινα ερείπια

Εικόνα 3.47
Η μικρή Βενετία
της Μυκόνου

εκτεθειμένα στη φυσική βλάστηση του νησιού. Στο Αρχαιολογικό της Μουσείο βρίσκονται συγκεντρωμένα τα περισσότερα ευρήματα του νησιού, μεταξύ των οποίων κούροι του 7ου αι. π.Χ.

Σύρος: Η Σύρος αποτελεί εμπορικό, διοικητικό και πολιτιστικό κέντρο των Κυκλάδων. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές έχουν φέρει στο φως ευρήματα Κυκλαδικού Πολιτισμού, που χρονολογούνται το 2800- 2300 π.Χ. Η Σύρος συγκαταλέγεται στα λίγα ελληνικά νησιά των οποίων η οικονομία δεν εξαρτάται ολοκληρωτικά από τον τουρισμό.

Μεγάλος αριθμός επισκεπτών της προσέρχονται στο νησί για πολιτιστικό τουρισμό και περισσότερο για την αρχιτεκτονική της κληρονομιά λόγω της οποίας έχει χαρακτηριστεί Εθνικό Ιστορικό Μνημείο. Η **Ερμούπολη**, πρωτεύουσα του νησιού, είναι χτισμένη αμφιθεατρικά γύρω από το λιμάνι και χωρίζεται στην Άνω και στην Κάτω Πόλη.

Κυριότεροι πόλοι έλξης είναι:

Αρχαιολογικό Μουσείο της Σύρου.
Ο Άγιος Νικόλαος.
Η συνοικία Βατόρια με νεοκλασικές επαύλεις πλοιοκτητών της Σύρου.
Η μεσαιωνική συνοικία της Άνω Σύρου ή Κάστρο .
Το Μουσείο Βαμβακάρη , αφιερωμένο στη ζωή και το έργο του γνωστού Συριανού μουσικοσυνθέτη.
Το Καθολικό Νεκροταφείο .
Η πλατεία του Δημοτικού Θεάτρου .
Η εκκλησία της Αναστάσεως .

Σίφνος: Φημισμένη για τα κεραμικά της, η Σίφνος έχει και αυτή αναδειχθεί σε δημοφιλή τουριστικό προορισμό θερινού τουρισμού. Οι επισκέπτες συρρέουν στο νησί γοητευμένοι από τα παραδοσιακά χωριά και την εξοχή της, τους αρχαίους πύργους, τους ενετικούς περιστερώνες και τις όμορφες αμμώδεις παραλίες. Η **Απολλωνία**, η πρωτεύουσα του νησιού, είναι ένας κυκλαδικός λαβύρινθος άσπρων σπιτιών. Πήρε την ονομασία της από τον **Ναό του Απόλλωνα του 7ου αι.π.Χ.** που βρισκόταν πάνω από την πόλη εκεί όπου σήμερα βρίσκεται η εκκλησία της **Παναγίας Ουρανοφόρας του 18ου αι.** Στο **Λαογραφικό Μουσείο** της Σίφνου εκτίθενται κεραμικά και κεντήματα, ενώ τα χωριά Αρτεμώνας και Κάστρο φημίζονται για την εντυπωσιακή ενετική τους αρχιτεκτονική. Ο δημοφιλέστερος τουριστικός προορισμός του νησιού για θαλάσσιο τουρισμό είναι ο Πλατύς Γιαλός στα νότια, με αμμώδη παραλία και αξιόλογη τουριστική υποδομή.

Πάρος: Μολονότι στην Πάρο έχουν αναπτυχθεί πολλά παραλιακά τουριστικά θέρετρα, το νησί διατηρεί ακόμη σε μεγάλο βαθμό τον παραδοσιακό του χαρακτήρα με τα γραφικά χωριά και τα αγροτικά του τοπία. Το λιμάνι της **Παροικιάς** διατηρεί τα σημάδια της βυζαντινής και ενετικής κυριαρχίας του νησιού, ενώ η **Παναγία η Εκατονταπυλιανή**, στα δυτικά της πόλης, αποτελεί τόπο προσκυνήματος χιλιάδων πιστών κάθε χρόνο. Το **Αρχαιολογικό Μουσείο** και το Κάστρο προσελκύουν επισκέπτες πολιτιστικών ενδιαφερόντων στην πόλη. Το νησί γενικά έχει ακόμη να επιδείξει τις **Τρεις Εκκλησίες του 17ου αι.**, τη

Εικόνα 3.48
Σύρος.
Η συνοικία τα Βατόρια

Μονή Λογκοβάρδας του 17ου αι., τη Νάουσσα (κοσμοπολίτικο κέντρο με στενά παραδοσιακά δρομάκια όπου οργανώνεται γιορτή κρασιού και ψαριού στις 6 Αυγούστου), τις Λεύκες (παραδοσιακό οικισμό με μεσαιωνικά σπίτια), το Πίσω Λιβάδι (ψαροχώρι που έχει αναπτυχθεί τουριστικά), τις παραλίες Μόλος, Πούντα, Χρυσή Ακτή και Δρυός, από τις ομορφότερες του νησιού.

Νάξος: Η πόλη της Νάξου αποτελείται από τέσσερις διακριτές περιοχές, το λιμάνι, τη **Νέα Χώρα** ή **Άγιο Γεώργιο** (με καταλύματα, εστιατόρια κλπ.), την **παλιά πόλη** και το **ενετικό κάστρο του 13ου αι.**

Κυριότερα αξιοθέατα είναι:

Βόρεια του λιμανιού δεσπόζει η **μαρμάρινη πύλη Πορτάρα του 522π.Χ.**, είσοδος στον Ναό του Απόλλωνα από τον οποίο διασώζονται μόνο ερείπια.

Το **Αρχαιολογικό Μουσείο** της Νάξου διαθέτει μια από τις σημαντικότερες συλλογές κυκλαδικών μαρμάρινων αγαλματιδίων και ρωμαϊκών ψηφιδωτών.

Νότια της Χώρας βρίσκεται το κύριο τουριστικό κέντρο του **Αγίου Γεωργίου**.

Υπέροχες αμμώδεις παραλίες όπως η **Αγία Άννα**, η **Πλάκα**, η **Μικρή Βίγλα** και το **Καστράκι**, εκτείνονται κατά μήκος των δυτικών ακτών.

Η ενδοχώρα προσφέρεται για περιπατητικό τουρισμό.

Άλλα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στο νησί είναι:

Το χωριό **Μύλοι** με δύο τεράστιους μαρμάρινους κούρους του 6ου αι.π.Χ.

Το χωριό **Χαλκή** σε ενετική αρχιτεκτονική και βυζαντινό πύργο.

Η **Απείραθος**, γνωστή για τη μεγάλη πολιτιστική της παράδοση, προσελκύει με τα μαρμαρόστρωτα δρομάκια της, τους ενετικούς πύργους του 14ου αι., το Γεωλογικό Μουσείο και το αρχαιολογικό μουσείο με συλλογή πρωτο-Κυκλαδικών μαρμάρινων πλακών, όπου αναπαριστώνται σκηνές της καθημερινής ζωής στην αρχαιότητα.

Το παραθαλάσσιο χωριό **Απόλλωνας** με τον ομώνυμο Κούρο.

Εικόνα 3.49
Η Πορτάρα της Νάξου

Ιος: Η Ιος είναι γνωστή ως τόπος ταφής του Ομήρου και τόπος εορτασμού των Ομηρείων κάθε 15 Μαΐου. Φημίζεται περισσότερο για τη νυχτερινή της ζωή και προσελκύει κυρίως νέους σε ηλικία τουρίστες. Το νησί διαθέτει πάνω από 400 εκκλησάκια καθώς και γραφικά τοπία και μερικές από τις ομορφότερες αμμώδεις παραλίες των Κυκλάδων.

Μήλος: Η ηφαιστειογενής Μήλος χαρακτηρίζεται για τους βραχώδεις γεωμορφολογικούς της σχηματισμούς, τις θερμές πηγές και τα χωριουδάκια της προσελκύουν όλο και περισσότερους τουρίστες. Στο **Αρχαιολογικό Μουσείο** του νησιού βρίσκεται αντίγραφο της Αφροδίτης της Μήλου ενώ εδώ υπάρχουν επίσης **Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο**, η **εκκλησία της Παναγίας Σχοινιότισσας**, οι καλοδιατηρημένες **χριστιανικές κατακόμβες του 1ου αι. μ.Χ.**, ηφαιστειακά απομεινάρια και υπέροχες αμμώδεις παραλίες.

Σαντορίνη: Η Σαντορίνη ή Θήρα απέκτησε τον σημερινό της γεωμορφολογικό χαρακτήρα, το σημαντικότερο τουριστικό πόλο ελκυστικότητάς της, από την έκρηξη του ηφαιστίου της το 1450 π.Χ. Διαθέτει όμορφα χωριά, παραλίες με άμμο ή βότσαλο και δυνατότητες σύντομων εκδρομών σε γειτονικά νησιά. Στο **Ακρωτήριο** και την **Αρχαία Θήρα**, τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους του νησιού, προσφέρονται οργανωμένες αρχαιολογικές περιηγήσεις. Στην αρχαία Θήρα, στα νοτιοδυτικά, βρίσκονται τα ερείπια δωρικής πόλης του 4ου-3ου αι. π.Χ. Γύρω από την περιοχή υπάρχουν δυο δημοφιλείς παραλίες, το Καμάρι και η Περίσσα, τα σημαντικότερα θέρετρα θαλάσσιου τουρισμού του νησιού με μαύρη ηφαιστειακή άμμο και ανεπτυγμένη τουριστική υποδομή. Η **Οία**, στο βορειότερο τμήμα του νησιού, είναι γνωστή για το υπέροχο ηλιοβασίλεμά της και για τον παραδοσιακό οικισμό της. Οργανωμένες εκδρομές με βάρκες πραγματοποιούνται στα γύρω νησιά, όπως στην Παλαιά Καμένη (με δυνατότητες για θερμά λασπόλουτρα) και την Νέα Καμένη (με δυνατότητες περιήγησης στον ηφαιστειακό κώνο και τον κρατήρα του).

3.13.16 Επιπτώσεις του τουρισμού

Ο μεγάλος αριθμός νησιών και η γεωγραφική διασπορά της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου αποτελούν πηγή πολλών προβλημάτων για τους κατοίκους κυρίως των μικρών νησιών και ιδιαίτερα αυτών της άγονης γραμμής κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Η ανεξέλεγκτη και με γοργούς ρυθμούς ανάπτυξη, η έλλειψη θεσμοθετημένου χωροταξικού σχεδιασμού έχουν οδηγήσει στη συσσώρευση πολλών και δυσεπίλυτων προβλημάτων.

Εικόνα 3.50
Η Σαντορίνη

3.14 Νησιά Βορείου Αιγαίου

Εικόνα 3.51 Χάρτης Νησιών Βορείου Αιγαίου

3.14.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η οικονομία της περιφέρειας του Βορείου Αιγαίου στηρίζεται κατά κύριο λόγο στους τομείς της πρωτογενούς παραγωγής (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία) και της παροχής υπηρεσιών, ενώ ο τουριστικός τομέας παρουσιάζει σημαντική άνοδο τα τελευταία χρόνια.

3.14.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Λήμνος και η Λέσβος συνδέονται αεροπορικά και ακτοπλοϊκά με την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη. Η Χίος, η Ικαρία και η Σάμος συνδέονται μόνο με την Αθήνα. Η Χίος, η Λέσβος και η Σάμος εξυπηρετούνται ικανοποιητικά από τις υπηρεσίες αστικών και υπεραστικών λεωφορείων ενώ η Ικαρία και η Λήμνος υστερούν ως προς τα οδικά τους δίκτυα παροχής παρόμοιων μεταφορικών υπηρεσιών. Σε όλα τα νησιά της περιφέρειας διατίθενται επίσης αυτοκίνητα και μηχανές προς ενοικίαση.

3.14.3 Πόλοι έλξης των τουριστών

Λήμνος: Η πρωτεύουσα του νησιού **Μύρινα**, με τους πλακόστρωτους δρόμους της, το κάστρο και τα παλιά οθωμανικά της σπίτια, βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού. Στην βόρεια παραλία συναντώνται τα κέντρα της νυχτερινής ζωής, ενώ στην νότια εκτείνεται το λιμάνι. Το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης εκθέτει ευρήματα από τις τέσσερις αρχαίες πόλεις της Λήμνου. Οι καλύτερες παραλίες του νησιού, βρίσκονται στη νότια πλευρά του. Νοτιοανατολικά της Μύρινας, ο Κοντιάς, είναι ένα από τα ομορφότερα χωριά του νησιού στο ηφαιστειογενές του τοπίο. Η Ηφαιστεία, στις ακτές του κόλπου Τηγάνι, άκμασε κατά τη βυζαντινή εποχή και σήμερα αποτελεί αρχαιολογικό χώρο με ρωμαϊκό θέατρο, νεκρόπολη και θεμέλια του ναού του Ηφαίστου. Στην ίδια περιοχή κατοικούσαν κατά το παρελθόν οι Κάβειροι ή Μεγάλοι Θεοί οι οποίοι λατρεύονταν στη Λήμνο. Κάτω από τα ερείπια του ιερού των Μεγάλων θεών σχηματίζεται ένα θαλάσσιο σπήλαιο, γνωστό ως **Σπηλιά του Φιλοκτήτη**.

Λέσβος: Το καταπράσινο νησί της Λέσβου είναι η γενέτειρα πολλών σύγχρονων και αρχαίων καλλιτεχνών, όπως η λυρική ποιήτρια Σαπφώ. Η **Μυτιλήνη**, πρωτεύουσα του νησιού, στην οποία Τούρκοι κυριάρχησαν από το 1462 έως το 1912.

Διαθέτει πολλά σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος:

Το Γενί Τζαμί.
Τους ναούς του Αγίου Θεράποντα και των Αγίων Θεοδώρων.
Το Κάστρο από την εποχή των Γατελούζων.
Το Αρχαιολογικό Μουσείο.
Το Βυζαντινό Μουσείο με εικόνες του 13ου-18ου αι.
Το Μουσείο Θεόφιλου Χατζημιχαήλ.
Το Μουσείο Τεριάντ.

Στην ενδοχώρα κυριαρχούν πευκοδάση, ελαιώνες και γραφικά χωριά.

Το **Πλωμάρι**, νοτιοδυτικά της Μυτιλήνης, είναι χτισμένο αμφιθεατρικά με σπίτια που χρονολογούνται από τον 19ο αι., όταν ήταν σημαντικό ναυπηγικό κέντρο και τόπος παραγωγής ούζου και σαπουνιών. Οι παραλίες της περιοχής ονομάζονται Άγιος Ισίδωρος και Μελίντα.

Βορειότερα, η κωμόπολη της **Αγιάσου**, κρυμμένη σε μια δασώδη τοποθεσία κάτω από το Όρος Όλυμπος είναι το ομορφότερο παραδοσιακό χωριό της Λέσβου με στενούς λιθόστρωτους δρόμους, εργαστήρια κατασκευής υφαντών και ξυλόγλυπτων και το ναό της Παναγίας που προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο.

Ο **Μανταμάδος**, βορειοδυτικά της Μυτιλήνης, φημίζεται για την κατασκευή κεραμικών και την παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων. Σημαντικό θρησκευτικό προσκύνημα του χωριού είναι η **Μονή Παμμεγίστων Ταξιαρχών του 17ου αι.** σε κοντινή απόσταση, η Συκαμινιά, βορειοδυτικά της Μυτιλήνης, με εξαιρετική θέα στο Αιγαίο Πέλαγος είναι γνωστή ως γενέτειρα του συγγραφέα Ευστράτιου Σταματόπουλου, γνωστού ως **Στρατή Μυριβήλη**, όπως φημισμένο είναι και το εκκλησάκι στο λιμάνι της Συκαμινιάς ως η εκκλησία της Παναγίας της Γοργόνας, που αναφέρεται σε βιβλίο του.

Στο βορειότερο σημείο του νησιού, ο **Μόλυβος**, αποτελεί τον δημοφιλέστερο θερινό τουριστικό προ-

ορισμό. Στο υψηλότερο τμήμα του χωριού κυριαρχεί το βυζαντινό Κάστρο. Νοτιότερα στις πλαγιές του λόφου όπου είναι χτισμένο το χωριό αρχίζουν τα πολυτελή τριώροφα σπίτια σε ανατολική αρχιτεκτονική και στους πρόποδες του λόφου εμφανίζονται τα παραδοσιακά σπίτια του λιμανιού. Ολόκληρος ο οικισμός έχει ανακηρυχθεί προστατευόμενος και απαγορεύονται οποιεσδήποτε οικιστικές παρεμβάσεις.

Στο κέντρο της γειτονικής **Πέτρας** κυριαρχεί ο ηφαιστειακός μονόλιθος με την εκκλησία του Αγίου Νικολάου του 16ου αι., ενώ 103 σκαλοπάτια οδηγούν στην **Παναγιά Γλυκοφιλούσα του 18ου αι.** στην κορυφή του βράχου.

Η **Καλλονή**, εμπορική πόλη της Λέσβου βορειοδυτικά της Μυτιλήνης, βρίσκεται σε κομβικό σημείο στο κέντρο του νησιού στον ομώνυμο κόλπο, όπου αλιεύονται οι φημισμένες σαρδέλες Καλλονής. Σε κοντινή απόσταση, η **Μονή Λειμώνος** περιλαμβάνει εκκλησιαστικό και λαογραφικό μουσείο και όμορφο κήπο στον οποίο φιλοξενούνται πολλά ζώα.

Αν και χωρίς δέντρα και σχετικά ξηρή και βραχύωδη, η Δυτική Λέσβος διαθέτει ιδιαίτερη φυσική ομορφιά με τα γραφικά της χωριά, παραλιακά θέρετρα και σημαντικά μοναστήρια. Η **Αντισσα**, βορειοδυτικά της Μυτιλήνης, είναι το μεγαλύτερο χωριό της περιοχής με παλιά κεντρική πλατεία στην οποία κυριαρχούν τα καφενεία και οι ταβέρνες υπό τη σκιά μεγάλων πλατάνων. Η **Μονή Υψηλού**, βορειοδυτικά Μυτιλήνης, βρίσκεται στην κορυφή του Όρους Όρδυμνος, σε ένα ανενεργό ηφαιστείο. Η Μονή **ιδρύθηκε το 12ο αι.** και διαθέτει πλούσια έκθεση εκκλησιαστικών κειμηλίων. Δυτικά της Μονής βρίσκεται η κύρια είσοδος στο **απολιθωμένο δάσος της Λέσβου**, το οποίο σήμερα προσελκύει τουρίστες που έρχονται να θαυμάσουν την παγκόσμια μοναδικότητά του. Το απολιθωμένο δάσος σχηματίστηκε ύστερα από έκρηξη ηφαιστείου.

Στην περιοχή βρίσκεται επίσης το χωριό Σίγρι, με **οθωμανικό κάστρο του 18ου αι., λιμάνι και εκκλησία της Αγίας Τριάδας** και η **Σκάλα Ερεσσού** με τον **ναό του Αγίου Ανδρέα** με ψηφιδωτά του 5ου αι. και υπέροχη εκτεταμένη παραλία, σημαντικό παράκτιο τουριστικό θέρετρο.

Χίος: Η πόλη της **Χίου** είναι μια σύγχρονη νησιωτική πρωτεύουσα με μεσαιωνικό Κάστρο, όπου περικλείονται μουσουλμανικές και εβραϊκές συνοικίες.

Κυριότερα αξιοθέατα είναι:

Το Μουσείο Ιουστινιάνι.
Το Βυζαντινό Μουσείο.
Το Μουσείο Αργέντη.
Η βιβλιοθήκη του Αδαμάντιου Κοραή.
Το Αρχαιολογικό Μουσείο.

Η παράκτια ζώνη νότια της πόλης αποτελεί τουριστικό θέρετρο κατά τους θερινούς μήνες.

Στην νότια ενδοχώρα, τα **Μαστιχοχώρια** αποτελούνται από περίπου 20 οικισμούς που ονομάστηκαν έτσι από την παραγωγή του ιδιαίτερου τοπικού τους προϊόντος, της μαστίχας, που είναι μοναδική παγκόσμια. Οι Γενουάτες προσπάθησαν να θωρακίσουν τα χωριά αυτά έναντι των πειρατών κατά τον 14ο και 15ο αιώνα με ιδιόζουσα αμυντική αρχιτεκτονική τεχνοτροπία. Μεταξύ των χωριών συναντώνται το **Πυργί** γνωστό για τους εξωτερικούς τοίχους των σπιτιών του, με ιδιότυπη τεχνική ασπρόμαυρων γεωμετρικών σχημάτων, τα **Αρμόλια** γνωστά για τα κεραμικά τους και τα **Μεστά**, το πιο καλοδιατηρημένο από όλα τα Μαστιχοχώρια, με περιμετρικούς γωνιακούς πύργους.

Η **Νέα Μονή**, δυτικά της Χίου, χρονολογείται από τον 11ο αι. και διατηρεί εκκλησιαστικό μουσείο.

Τα **Αυγώνυμα** είναι ο κοντινότερος οικισμός προς τη Νέα Μονή και από τα πιο όμορφα χωριά της Χίου με θέα προς το Αιγαίο Πέλαγος.

Σε κοντινή απόσταση, ο **Ανάβατος**, που έχει κηρυχθεί διατηρητέος, είναι ένας ακατοίκητος οικισμός περιτριγυρισμένος από το άγριο φυσικό περιβάλλον. Οι παραλίες στο δυτικό τμήμα του νησιού είναι ιδανικές για θαλάσσιο τουρισμό. Η **Βολισσός**, βορειοδυτικά της Χίου, έχει αναπαλαιωθεί ενώ λίγα χιλιόμετρα βορειοδυτικά της, η **Αγία Μαρκέλλα** αποτελεί θρησκευτικό προσκύνημα.

Ικαρία: Το νησί της Ικαρίας πήρε το όνομά του από τον Ίκαρο, του οποίου τα τεχνητά φτερά καταστράφηκαν, όταν πέταξε σύμφωνα με τη μυθολογία επάνω από το Αιγαίο, όπου πνίγηκε. Ο **Άγιος Κήρυκος**, πρωτεύουσα και κύριο λιμάνι του νησιού, είναι μια μικρή γραφική πόλη. Σε κοντινή απόσταση προς αυτόν βρίσκονται δύο **ιαματικά λουτρά**, τα οποία χρονολογούνται από τα ρωμαϊκά χρόνια και τα οποία προσελκύουν ακόμη επισκέπτες για ιαματικό τουρισμό.

Αρχαιολογικά μνημεία υπάρχουν στον Κάμπο (ερείπια ναού του 12ου αι. και βυζαντινή έπαυλη), τα Κοσοίκια (φρούριο και βυζαντινό κάστρο του 10ου αιώνα) και το Φανάρι (ελληνιστικός πύργος του 3ου αι. π.Χ.).

Το Λιβιάδι και η Μεσσακλή είναι από τις δημοφιλέστερες παραλίες και τα πιο αναπτυγμένα τουριστικά θερινά θέρετρα του νησιού.

Σάμος: Το **Βαθύ**, πρωτεύουσα της Σάμου, διακρίνεται στο παλιό Άνω Βαθύ από το 1600 και τη συνοικία του λιμανιού από το 1832.

Κυριότερα αξιοθέατα της Σάμου

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης φιλοξενεί πολλά εκθέματα από τις ανασκαφές του αρχαιολογικού χώρου του Ηραίου, όπως έναν μεγάλο κούρο και κόρες.

Το Ευπαλίνειο Όρυγμα, είναι ένα υδραγωγείο 1040 μέτρων που κατατάσσεται στα πρώτα μηχανικά κατορθώματα του αρχαίου κόσμου (529-524 π.Χ.).

Στους πρόποδες του λόφου του Ευπαλίνειου Ορύγματος απλώνεται το **Πυθαγόρειο**, γενέτειρα του φιλόσοφου Πυθαγόρα (580 π.Χ.) και μεγάλο τουριστικό θέρετρο. Τα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στο Πυθαγόρειο περιλαμβάνουν τον **πύργο- έπαυλη του 19ου αι. του Λυκούργου Λογοθέτη** (ντόπιος οπλαρχηγός που οδήγησε ναυμαχία εναντίον των Τούρκων), την **εκκλησία της Μεταμόρφωσης και ερείπια των ρωμαϊκών λουτρών**.

Σε κοντινή απόσταση με το Πυθαγόρειο βρίσκεται το **Ηραίον με ναό αφιερωμένο στην Ήρα**, θεά της γονιμότητας. Τα περισσότερα ευρήματα από τον αρχαιολογικό αυτό χώρο εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο, στο Βαθύ και χρονολογούνται από τον 8ο ως 6ο αιώνα π.Χ. εποχή ακμής του ιερού.

Μυτιληνιοί είναι ένα χωριό που συγκεντρώνει το τουριστικό ενδιαφέρον για το Παλαιοιολογικό του Μουσείο με οστά προϊστορικών ζώων στη βάση των οποίων η επιστήμη της Παλαιοιολογίας αποδεικνύει ότι η Σάμος δεν ήταν πάντοτε νησί, αλλά ήταν ενωμένη με τα μικρασιατικά παράλια.

Στις βόρειες ακτές του νησιού βρίσκεται το **Κοκκάρι**, ένα μικρό γοητευτικό λιμάνι και το τρίτο μεγαλύτερο τουριστικό θέρετρο της Σάμου μετά το Πυθαγόρειο και το Βαθύ, ιδανικό για θαλάσσιο τουρισμό.

Άλλοι πόλοι έλξης τουριστών:

Το **Καρλόβασι**, είναι η δεύτερη μεγάλη πόλη της Σάμου. Εντυπωσιακά διατηρούνται τα αρχοντικά σπίτια και τα Ταμπάκικα, μάρτυρες του ιστορικού παρελθόντος της πόλης. Έξω από το Καρλόβασι, το **εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου** προσφέρει εξαιρετική θέα προς το Αιγαίο Πέλαγος. Ακόμη δυτικότερα, στην τοποθεσία Ποτάμι, σχηματίζονται καταρράκτες μέσα σε ένα υπέροχο καταπράσινο φυσικό τοπίο.

3.14.4 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Τα βασικά προβλήματα των νησιών του Βορείου Αιγαίου είναι η γεωγραφική απομόνωση, η πληθυσμιακή μείωση και η οικονομική υστέρηση.

Μεσοπρόθεσμος και μακροπρόθεσμος στόχος της τουριστικής πολιτικής είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και η ανάδειξη της ντόπιας κουζίνας. Στο πλαίσιο των παραπάνω, κύριος στόχος είναι η άρση της απομόνωσης των μικρότερων και λιγότερο ανεπτυγμένων τουριστικά νησιών, ώστε να έχουν μια ισόρροπη και βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, χωρίς να εξαρτώνται από τα μεγάλα νησιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1 Γενικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Νότια Ευρώπη περιλαμβάνει την Ιβηρική χερσόνησο (Πορτογαλία, Ισπανία, Ανδόρα), την Ιταλική (Ιταλία, Βατικανό), τη Βαλκανική χερσόνησο (Ελλάδα, Αλβανία, Κροατία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Σλοβενία, Σερβία και Μαυροβούνιο, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Βουλγαρία, Ρουμανία, Μολδαβία), την Μάλτα και την Κύπρο*.

Τα γενικά χαρακτηριστικά του κλίματος της Μεσογείου την καθιστούν ιδανική για τουριστική ανά-

* Από γεωγραφική άποψη στη Βαλκανική Χερσόνησο ανήκει και η Ρουμανία, η οποία όμως, λόγω θέσης, μπορεί να θεωρηθεί και χώρα της Κεντρικής Ευρώπης. Από τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας προέρχεται και η Σλοβενία, η οποία γεωγραφικά μεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως Βαλκανική Χώρα, αλλά πολιτιστικά έχει επηρεαστεί κυρίως από την Αυστρία, γι' αυτό και θεωρείται χώρα της Κεντρικής Ευρώπης.

ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

πτυξη. Τα καλοκαίρια είναι ζεστά και ξηρά, ενώ οι χειμώνες είναι ήπιοι, έτσι ώστε να δημιουργείται ένα άνετο περιβάλλον για πολλούς τύπους τουρισμού τις περισσότερες μέρες του χρόνου. Η ηλιοφάνεια και ο καθαρός ουρανός επικρατούν καθ' όλη τη διάρκεια της ξηρής καλοκαιρινής περιόδου. Ακόμη και το χειμώνα υπάρχει η δυνατότητα τουριστικής ανάπτυξης, καθώς σε πολλές παραθαλάσσιες περιοχές της Μεσογείου οι θερμοκρασίες κατά τους ψυχρότερους μήνες Δεκέμβριο και Ιανουάριο σπάνια πέφτουν κάτω των 10°C ενώ και οι βροχοπτώσεις συγκεντρώνονται μέσα στο φθινόπωρο ή το χειμώνα, με μεγάλα ενδιάμεσα διαστήματα ηλιοφάνειας.

Η Ευρώπη υπήρξε κέντρο πολιτισμού και οικονομικών επιτευγμάτων. Οι Αρχαίοι Έλληνες και οι Ρωμαίοι και αργότερα η Αναγέννηση που άρχισε το 14ο αι., οι εξερευνησεις από το 15ο αι. και τα ταξίδια σε μακρινές χώρες από Ευρωπαίους εξερευνητές, η βιομηχανική επανάσταση του 18ου αι. δημιούργησαν μια μακραίωνη παράδοση στην Ευρώπη, σε όλους τους τομείς, στη φιλοσοφία, τη λογοτεχνία, τις καλές τέχνες, την αρχιτεκτονική και την πολιτική.

Εικόνα 4.1
Χάρτης της νότιας
Ευρώπης με
τις κυριότερες πόλεις

Οι ταξιδιωτικές μετακινήσεις των ανθρώπων, κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, έχουν κυρίως θρησκευτικό κίνητρο. Η περίοδος της Αναγέννησης εμπλουτίζει τις μορφές του τουρισμού και πολλαπλασιάζει τα κίνητρα τουριστικής μετακίνησης. Το 17ο αι. εκδόθηκαν βιβλία ταξιδιωτικού περιεχομένου. Αποτέλεσμα της ανάπτυξης του τουρισμού ήταν και η καθιέρωση των «tour» (περιηγήσεων) στη Γαλλία, οι οποίοι ουσιαστικά υλοποιούσαν το κίνητρο ενός πολιτιστικού ταξιδιού, επιτρέποντας την ανακάλυψη και άλλων περιοχών. Στη Γαλλία, οι περιηγήσεις αφορούσαν το Παρίσι και το νοτιοδυτικό τμήμα της Γαλλίας καθώς και τη νότια και νοτιοανατολική Γαλλία και τη Βουργουνδία. Τέλος, οι νεαροί πλούσιοι Άγγλοι πραγματοποιούσαν τις παραπάνω περιηγήσεις περίπου για δύο έτη ως απαραίτητο συμπλήρωμα της μόρφωσής τους. Πόλεις όπως το Παρίσι, η Ρώμη και η Μαδρίτη εξελίχθηκαν σε κέντρα πολιτισμού, προσελκύοντας πλήθος επισκεπτών.

4.2 Τουριστικά χαρακτηριστικά

Το βασικό χαρακτηριστικό του τουρισμού και ο κυριότερος πόλος έλξης των μεσογειακών περιοχών, ως τουριστικών προορισμών, είναι η θάλασσα και οι αναρίθμητες παραλίες που φιλοξενούν χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο (θερινός τουρισμός). Η φύση της Νότιας Ευρώπης, οι δυνατότητες για άσκηση πολλαπλών δραστηριοτήτων αναψυχής που συντελούνται εκεί (π.χ. αθλητικός τουρισμός) αλλά και κίνητρα θρησκευτικά, αποτελούν επιπλέον λόγους για τουριστική μετακίνηση. Εκτός από το φυσικό περιβάλλον (βουνά, δάση, ακτές), οι τουρίστες έλκονται και από τα μνημεία των μεγάλων αρχαίων πολιτισμών της περιοχής αυτής, καθώς και από τους γραφικούς «παραδοσιακούς» οικισμούς που διατηρούν μέχρι σήμερα κάποια προβιομηχανικά στοιχεία ζωής (συντηρούν αυτό που ονομάζουμε πολιτισμικό τουρισμό). Επίσης, οι μεγάλες πόλεις (Ρώμη, Βαρκελώνη, Αθήνα κλπ) προσελκύουν σημαντικό αριθμό τουριστών (αστικός τουρισμός) λόγω των πολιτιστικών τους μνημείων, αλλά και όλο και περισσότερο στη βάση της διάθεσης ικανής υποδομής για τη διοργάνωση συνεδρίων, εκθέσεων και διασκέψεων (επαγγελματικός, συνεδριακός τουρισμός).

Ο τουρισμός διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις εθνικές οικονομίες της Νότιας Ευρώπης. Από το 18ο αιώνα μάλιστα μικρές ομάδες των προνομιούχων κοινωνικών τάξεων επισκέπτονταν παραθαλάσσια κέντρα και λουτροπόλεις, κυρίως κατά μήκος της Μεσογειακής ακτής. Σήμερα, ο τουρισμός δεν αποτελεί πλέον προνόμιο μόνο των ανώτερων οικονομικά τάξεων, αλλά του συνόλου του πληθυσμού.

4.3 Επιπτώσεις του τουρισμού

Μέχρι πρόσφατα κατά μήκος των ακτών της Νότιας Ευρώπης είχε δοθεί έμφαση στον τομέα του τουρισμού με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης, χωρίς ωστόσο να εκδηλώνεται ανάλογο ενδιαφέρον και για την παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος. Καθώς όμως η Μεσόγειος είναι μια κλειστή θάλασσα, τα περιβαλλοντικά προβλήματα που απειλούν τη μελλοντική τουριστική ανάπτυξη των ακτών της είναι πολύ σοβαρά. Τα αστικά κέντρα που βρέχονται από αυτή εκκενώνουν τα απόβλητά τους, απευθείας ή μέσω των ποταμών, σε αυτή. Θαλάσσια ρύπανση οφείλεται και στον τεράστιο αριθμό βιομηχανιών κατά μήκος της ακτογραμμής. Το πρόβλημα οξύνεται από την παρουσία πολυάριθμων τουριστών τους καλοκαιρινούς μήνες, καθώς και από τις υψηλές πιθανότητες μόλυνσης από πετρελαιοκηλίδες, που προκαλούνται από ατυχήματα με τα εκατοντάδες πετρελαιοφόρα που τη διασχίζουν.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, και ενώ μέχρι τότε ο τουρισμός παρουσίαζε ανοδική πορεία, η τουριστική κίνηση, παρουσίασε κάμψη. Μερικοί από τους σημαντικότερους λόγους της κάμψης αυτής ήταν η ρύπανση του περιβάλλοντος, η ανεξέλεγκτη δόμηση, η φθορά των υποδομών (ξενοδοχεία, οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα κ.τ.λ.), οι πυρκαγιές κατά τη θερινή περίοδο, η πλημμελής συντήρηση και αξιοποίηση των αξιοθέατων, ο μεγάλος ανταγωνισμός και άλλα. Για να επιτευχθεί η ανάκαμψη, έχει συσταθεί προσπάθεια από τους κατά τόπους αρμόδιους τουριστικούς φορείς, ώστε να αναπτυχθεί τουριστική κίνηση και εκτός της θερινής περιόδου αιχμής με βιώσιμες μορφές εναλλακτικού τουρισμού (χειμερινός τουρισμός, συνεδριακός τουρισμός, αγροτικός τουρισμός κ.τ.λ.). Οι αρμόδιοι κυβερνητικοί φορείς έχουν επενδύσει τόσο στη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων υποδομής (δημιουργία ή εκσυγχρονισμός οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων και αεροδρομίων, ανακαίνιση ξενοδοχείων και αναπαλαίωση κτιρίων, ορθολογική βελτίωση των όρων της δόμησης, αποκατάσταση παραδοσιακών οικισμών) όσο και στην προστασία παράλληλα του φυσικού περιβάλλοντος (αναδάσωση, καθαρισμός ακτών). Έτσι ενισχύονται οι μικρές παραδοσιακές βιοτεχνίες (παραδοσιακή χειροτεχνία, όπως για παράδειγμα, στην Ισπανία τα υφαντά της Ίμπιζα και οι μικρές βιοτεχνίες δερμάτων ειδών στη Μινόρκα).

Εικόνα 4.2
Ιβηρική Χερσόνησος

4.4 Ισπανία

4.4.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Ισπανία βρίσκεται στη νοτιοδυτική Ευρώπη. Καταλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα της Ιβηρικής Χερσονήσου. Στην Ισπανία ανήκουν επίσης οι νησιωτικοί σχηματισμοί των Βαλεαριδών στη Μεσόγειο και των Καναρίων στον Ατλαντικό. Ως προς τη μορφολογία του εδάφους, πρόκειται ουσιαστικά για ένα οροπέδιο περιτριγυρισμένο από οροσειρές και παραλιακές λωρίδες κυρίως στις Μεσογειακές ακτές, όπου σημειώνεται και η μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη. Τα Καντάβρια και τα Πυρηναία Όρη κυριαρχούν στο βορρά ενώ η Σιέρα Νεβάδα στα νότια. Το κλίμα στην παράκτια Μεσογειακή περιοχή είναι μεσογειακό, με ζεστά καλοκαίρια και ήπιους χειμώνες. Στη βορειοδυτική Ισπανία το κλίμα επηρεάζεται από τον Ατλαντικό Ωκεανό και δέχεται πολλές βροχές καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

4.4.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η μετάβαση στην Ισπανία πραγματοποιείται αεροπορικά με ένα εξαιρετικό δίκτυο εναέριων μεταφορών και συγκοινωνιών από τις περισσότερες πρωτεύουσες των χωρών της Ευρώπης και της Β. Αμερικής και κύριους προορισμούς τη Μαδρίτη, τη Μάλαγα, τη Βαρκελώνη και τη Σεβίλλη. Ο εθνικός αερομεταφορέας της Ισπανίας είναι η IBERIA, η οποία εξυπηρετεί και τις εσωτερικές πτήσεις. Το μεγαλύτερο αεροδρόμιο της χώρας βρίσκεται 15χλμ βορειοανατολικά της Μαδρίτης. Το σιδηροδρομικό δίκτυο εξυπηρετεί τη σύνδεσή της με την Ευρώπη, ενώ στο εσωτερικό, η χώρα διαθέτει εξαιρετικό οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, που επιτρέπουν τη γρήγορη και άνετη πρόσβαση σε πολλές περιοχές. Η Βαρκελώνη και η Μαδρίτη διαθέτουν και υπόγειο σιδηρόδρομο.

4.4.3 Εξέλιξη του τουρισμού

Η Ισπανία γνώρισε μια μεγάλη ευκαιρία να διαμορφώσει την εικόνα της και να την προβάλει προς τα έξω το 1992, τη χρονιά των Ολυμπιακών Αγώνων στη Βαρκελώνη, της Διεθνούς Έκθεσης στη Σεβίλλη και της αναγνώρισης της Μαδρίτης ως Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πρωτεύουσας. Παρόλο που ο μαζικός τουρισμός θάλασσας και ήλιου αντιπροσωπεύει τον κύριο πόλο έλξης των τουριστών, γίνονται προσπάθειες να αναπτυχθούν και άλλες μορφές τουρισμού προκειμένου να περιοριστεί το φαινόμενο της εποχικότητας, να εξαπλωθεί γεωγραφικά ο τουρισμός και να αυξηθούν οι τουριστικές δαπάνες.

4.4.4 Πόλοι έλξης τουριστών

Η Ισπανία διαιρείται σε δύο ευρείες τουριστικές περιοχές: την ακτή και την ενδοχώρα. Η πρώτη αποτελεί πολύ σημαντικό προορισμό τουρισμού που αναζητά τον ήλιο, τη θάλασσα και τις ακτές ενώ η δεύτερη αποτελεί προορισμό λιγότερων τουριστών του ίδιου τύπου, αν και υπάρχει πληθώρα πολιτιστικών και ιστορικών αξιοθέατων.

Οι ακτές της Βόρειας Ισπανίας είναι περισσότερο δημοφιλείς ως τουριστικός προορισμός για τους ντόπιους κυρίως λόγω των κλιματολογικών συνθηκών που χαρακτηρίζονται από σχετικά δροσερά καλοκαίρια και έντονες βροχοπτώσεις στη διάρκεια του έτους. Η πλειονότητα των ξένων τουριστών προτιμά τις ακτές και τα νησιά της Μεσογείου. Η πρώτη περιοχή που αναπτύχθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1950 στις ακτές της Μεσογείου ήταν η Κόστα Μπράβα, ανάμεσα στο Blanes και το Port Bou στα Γαλλικά σύνορα. Το τοπίο εδώ είναι τραχύ, με εντυπωσιακές ακτές από αμμώδεις παραλίες κατά μήκος χαμηλών απόκρημνων οροσειρών. Υπάρχουν κάποιες σχετικά ήσυχες παραλίες, ωστόσο γενικά πρόκειται για περιοχή μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης με πολυώροφα ξενοδοχεία, που κατακλύζονται από τουρίστες. Πρόσθετα, χαρακτηριστικό της περιοχής είναι η ύπαρξη ενός αυξανόμενου αριθμού δεύτερων κατοικιών που χρησιμοποιούνται ως εξοχικά και βρίσκονται εγκατεστημένα σε παρυφές των λόφων με εξαιρετική θέα προς τη Μεσόγειο. Τα στοιχεία αυτά συνθέτουν το σκηνικό και για τις υπόλοιπες παραλιακές περιοχές της Ισπανίας που βρίσκονται εκτός της Μεσογείου.

Η μεγαλύτερη ισπανική πόλη κατά μήκος της Μεσογειακής ακτής στη βορειοανατολική Ισπανία είναι η Βαρκελώνη, η πρωτεύουσα της Καταλονίας. Πρόκειται για σημαντικό λιμάνι της Μεσογείου αλλά και εμπορικό, οικονομικό και βιομηχανικό κέντρο.

Εικόνα 4.3

Στην πόλη βρίσκονται το **μνημείο του Χριστόφορου Κολόμβου**, το **Αρχαιολογικό Μουσείο** με εκθέματα προϊστορικής, ελληνιστικής και ρωμαϊκής εποχής, το **Μουσείο Αρχαίας και Μοντέρνας Τέχνης**, το **Ναυτικό Μουσείο** και η **συνοικία μεσαιωνικών κτιρίων** με γοθικές επιρροές καθώς και πολλοί καθεδρικοί ναοί. Βόρεια και νότια της Βαρκελώνης απλώνονται παραλιακά τουριστικά θέρετρα, γραφικά χωριά και η αρχαία πόλη Ταραγκόνα με ρωμαϊκά και μεσαιωνικά ερείπια. Το καλοκαίρι του 1992 η Βαρκελώνη φιλοξένησε τους Ολυμπιακούς Αγώνες και απέκτησε έτσι ένα σημαντικό αριθμό επιπλέον κλινών και βελτιωμένες τουριστικές υποδομές.

Ο τουρισμός διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και στην επαρχία της Βαλένθια, μία πλούσια αγροτική περιοχή, πρωτεύουσα της οποίας είναι η ομώνυμη πόλη **Βαλένθια**, που βρίσκεται στην **ανατολική Ισπανία**, κοντά στον ποταμό Τούρο στη Μεσόγειο Θάλασσα. Η πόλη διαθέτει **Μουσείο Καλών Τεχνών**, το ομώνυμο **πανεπιστήμιο** και **μνημεία της εποχής των Γόθων** (13ος-15ος αιώνας). Το λιμάνι της εξασφαλίζει θαλάσσια σύνδεση με τις Βαlearίδες Νήσους. Η περιοχή νότια της Βαλένθια στην Ανατολική Ισπανία ονομάζεται Κόστα Μπλάνκα και έχει καθιερωθεί ως μεγάλο τουριστικό θέρετρο θερινού τουρισμού. Το κύριο θέρετρο της τουριστικής αυτής ζώνης είναι το κοσμοπολίτικο Benidorm, ένα μικρό χωριό ψαράδων, που δέχεται 4 εκατομμύρια επισκέπτες ετησίως, με 250.000 αφίξεις μόνο κατά τις πρώτες εβδομάδες του Αυγούστου.

Τοποθετημένη στο νοτιότερο σημείο της Ισπανίας, στην επαρχία της Ανδαλουσίας, η **Κόστα Ντε Σολ** διαθέτει το τουριστικό πλεονέκτημα του χειμερινού τουρισμού στη Σιέρα Νεβάδα, στις χιονοσκεπείς ορεινές της περιοχές από το Δεκέμβριο ως τον Ιούνιο. Εξασφαλίζει εύκολη πρόσβαση στην Ανδαλουσία με μερικά από τα σημαντικότερα πολιτιστικά αξιοθέατα της Ισπανίας, καθώς και δυνατότητες εκδρομών στο Μαρόκο και το Γιβραλτάρ.

Ο συνδυασμός των κατάλευκων σπιτιών με τα κόκκινα κεραμίδια και την παραδοσιακή Μαυριτανική αρχιτεκτονική τεχνοτροπία καταδεικνύει τις έντονες ισλαμικές επιρροές στον πολιτισμό της ευρύτερης περιοχής, η οποία επίσης προσφέρει εξαιρετικές παραλίες και ήπιο κλίμα.

Στην ίδια περιοχή, η πόλη της **Γρανάδας** επίσης χαρακτηρίζεται από την Μαυριτανική αρχιτεκτονική, φημισμένο παράδειγμα της οποίας είναι η Αλάμπρα, ανάκτορο με περίτεχνους πύργους, συντριβάνια, αυλές, κήπους και χρυσά ψηφιδωτά. Ήταν το οχυρό κατά την περίοδο της Ισλαμικής κυριαρχίας (8ος-13ος αι.) και αποτελεί ένα από τα υψηλότερα επιτεύγματα της ισλαμικής τέχνης και αρχιτεκτονικής. Βορειοδυτικά της Γρανάδα, η **Κόρντοβα** είναι μία από τις γνωστότερες παγκοσμίως πόλεις με επίκεντρο του πολιτιστικού ενδιαφέροντος το Αλκαζάρ, παλιό μουσουλμανικό ανάκτορο με περίφημους κήπους, δείγμα της περίτεχνης Ισλαμικής αρχιτεκτονικής τοπίου.

Εικόνα 4.4
Βαρκελώνη

Η τρίτη μεγάλη πόλη της Ανδαλουσίας, η **Σεβίλλη**, γνώρισε στο παρελθόν την κατοχή των Ρωμαίων, Βησιγόθων και Μαυριτανών, οι οποίοι της άφησαν όλοι σημάδια του πολιτισμού τους. **Είναι χτισμένη στην αριστερή όχθη του ποταμού Γουαδαλκιβίρ.**

*Μερικά από τα σημαντικότερα αξιοθέατα της περιοχής είναι το **Μεγάλο Τζαμί** (12ος αι.) με το Μινάρé και τον πύργο Τζιράλντα, η **Μητρόπολη** (καθεδρικός ναός γοθικού ρυθμού), το **Αλκαζάρ** κτισμένο το 712 (φρούριο των Μαυριτανών και βασιλική κατοικία μέχρι σήμερα), η **Μαεστράνζα** (γνωστή αρένα για ταυρομαχίες), οι **συνοικίες Σάντα Κρουζ και Μακαρένα**, η **Πλάζα Ντε Εσπάνια**, ο **Χρυσός Πύργος** που στεγάζει το **Ναυτικό Μουσείο** και το **Μουσείο Καλών Τεχνών**. **Φημίζεται για τις ταυρομαχίες, την παραδοσιακή ισπανική μουσική και το χορό φλαμέγκο.***

Στην κεντρική Ισπανία βρίσκεται η Μαδρίτη, η πρωτεύουσα της χώρας και το πολιτιστικό, πολιτικό και εμπορικό της κέντρο, η μοναδική περιοχή της ενδοχώρας που συγκεντρώνει σημαντικό αριθμό τουριστών. Πρόκειται για μια ιστορική, αλλά και σύγχρονη βιομηχανική πόλη πέντε εκατομμυρίων κατοίκων.

*Η Μαδρίτη διαθέτει ένα από τα μεγαλύτερα μουσεία του κόσμου, το **Εθνικό Μουσείο Ζωγραφικής και Γλυπτικής** γνωστό ως **Πράδο**. Σε αυτό φυλάσσονται σημαντικά έργα Ισπανών, Φλαμανδών και Ιταλών καλλιτεχνών, όπως των Ελ Γκρέκο, Βελάσκεθ, Μουρίλο, Γκόγια, Μποτιτσέλι και άλλων. Το **Βασιλικό Ανάκτορο** (1737-1764), διακοσμημένο με φλαμανδικές ταπετσαρίες, έργα τέχνης από πορσελάνη, προσωπογραφίες του Γκόγια και πανέμορφους κήπους, υπήρξε βασιλική κατοικία και σήμερα στεγάζει βιβλιοθήκη και μουσείο όπλων. Σημαντικά σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος είναι επίσης και το **Εθνικό Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης**, το **Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο**, το **Εθνολογικό Μουσείο**, το **Μουσείο Φυσικής Ιστορίας**, οι **βοτανικοί κήποι**, το **Πλανητάριο**, το **Ενυδρείο** και ο **Καθεδρικός Ναός της Μαδρίτης** που χτίστηκε το 17ο αιώνα σε γοθικό ρυθμό, με Αναγεννησιακά στοιχεία.*

Σε μικρή απόσταση από τη Μαδρίτη βρίσκεται το **Τολέδο**, το θρησκευτικό κέντρο της Ισπανίας, με πλήθος εκκλησιών και η **συνοικία του El Greco** όπου διασώζεται το αναπαλαιωμένο σπίτι του Ελληνικής καταγωγής ζωγράφου με πολλούς πίνακές του. Στο υψηλότερο σημείο της πόλης το τοπίο συμπληρώνεται με το **φρούριο και τους ανεμόμυλους** που έγιναν διάσημοι από το βιβλίο του Θερβάντες «Δον Κιχώτης», το γνωστότερο πρόσωπο της ισπανικής λογοτεχνίας.

Αν και ο κύριος όγκος της ισπανικής τουριστικής ανάπτυξης είναι συγκεντρωμένος κατά μήκος της Μεσογειακής ακτής, οι ακτές του Ατλαντικού επίσης διαθέτουν κατάλληλες συνθήκες τουρισμού. Στη **βόρεια Ισπανία**, στην ακτή Αστοουριάν, οι τουρίστες επισκέπτονται την πόλη του **Σανταντέρ** και να ξεναγηθούν στο παγκόσμια φημισμένο σπήλαιο της Αλταμίρα με τοιχογραφίες ηλικίας 15000 ετών. Οι ακτές εδώ φιλοξενούν πολλούς τουρίστες από τη γειτονική Γαλλία, ενώ η **Pamplona** έχει γίνει γνωστή για το ετήσιο φεστιβάλ της ελεύθερης **διαδρομής των ταύρων** μέσα στην ομώνυμη πόλη. Τα όρη της Κανταβρίας, στην ενδοχώρα, αντιπροσωπεύουν μία εναλλακτική πλευρά του τουρισμού και προβάλλονται ως η «πράσινη Ισπανία». Πρόκειται για μια περιοχή με ποτάμια κατάλληλα για κανό και ράφτινγκ, και γενικά για κάθε είδους υπαίθρια δραστηριότητα εναλλακτικού τουρισμού (περπάτημα, ιππασία, ψάρεμα, σκι), ενώ ανατολικότερα, τα Πυρηναία Όρη ελκύουν σημαντικό αριθμό ξένων τουριστών τόσο κατά τη χειμερινή, όσο και την καλοκαιρινή περίοδο.

Δυο ομάδες ισπανικών νησιών σε κάποια απόσταση από την ηπειρωτική Ισπανία, οι **Βαlearίδες στη Δυτική Μεσόγειο*** και τα **Κανάρια στον Ατλαντικό****. Η Μινόρκα έχει πιο το ποικίλο τοπίο, με αρκετά όμορφα λιμανάκια και κατάλληλες υποδομές για γιότινγκ και ιστιοπλοΐα. Εδώ έχει αναπτυχθεί από τις αρχές του 19ου αι. μια καλά οργανωμένη κοινότητα εξοχικών κατοικιών Βρετανών, που διαμένουν στη Μινόρκα μετά τη συνταξιοδότησή τους. Η Μαγιόρκα είναι το μεγαλύτερο από όλα τα νησιά με τεράστια τουριστική ανάπτυξη συγκεντρωμένη κυρίως σε μια στενή λωρίδα κατά μήκος της νότιας ακτής της.

Τα Κανάρια νησιά βρίσκονται εκτός της Μεσογειακής λεκάνης και εγγύτερα προς την βορειοδυτική Αφρικανική ακτή στον Ατλαντικό Ωκεανό. Είναι ηφαιστειογενή, με εντυπωσιακό ανάγλυφο και υπέροχη θέα από το εσωτερικό του νησιού. Μεγάλος αριθμός κρουαζιερόπλοιων συγκεντρώνονται εδώ στα λιμάνια Σάντα Κρουζ και Λας Πάλμας, τα οποία προσφέρουν στους επισκέπτες αγορές αφορολόγητων ειδών. Το τοπίο ποικίλει από τροπικά δάση μέχρι έρημους και φιλοξενεί πάνω από 900 είδη φυτών και

* Μαγιόρκα, Μινόρκα, Ίμπιζα και Φορμεντέρα, αποτελούν το σημαντικότερο τουριστικό προορισμό της Ισπανίας

** Τενερίφη, Λανζαρότε, Φουερτεβεντούρα, Γκομέρα, Λα Πάλμα, Χιέρο

220 είδη πουλιών, συμπεριλαμβανομένου και του ντόπιου καναρινιού. Η Τενερίφη χαρακτηρίζεται από το ποικίλο φυσικό της τοπίο και το μεσογειακό κλίμα. Τα δυο νησιά στα ανατολικά, το Λανζαρότε και το Φουερτεβεντούρα, είναι τα ξηρότερα και πιο ηλιόλουστα των Καναρίων λόγω της εγγύτητας τους προς τη Σαχάρα ενώ οι άνεμοι που επικρατούν στην περιοχή προσφέρουν ιδανικές συνθήκες για ιστιοσανίδα.

4.4.5 Γιβραλτάρ, Ανδόρα

Ο «Βράχος» του Γιβραλτάρ, που βρίσκεται στο νοτιότερο τμήμα της Ισπανίας και τελεί υπό αγγλικό έλεγχο, διαθέτει δυνατότητες για θαλάσσιο τουρισμό με ωραίες παραλίες, υποδομές θαλασσίων σπορ, αγορά αφορολόγητων τουριστικών ειδών, πολιτιστικά αξιοθέατα (π.χ. φρούριο των Μαυριτανών) και δυνατότητες φυσιολατρικού / οικολογικού τουρισμού (π.χ. παρατήρησης των πιθήκων Μπίερμπερι).

Στο βόρειο άκρο της χώρας, στα σύνορα Ισπανίας και Γαλλίας, βρίσκεται το πριγκιπάτο της Ανδόρα (ανεξάρτητο κράτος), του οποίου η θέση στα Πυρηναία Όρη του προσδίνει εξαιρετικά φυσικά χαρακτηριστικά, όπως ελκυστικά τοπία με λίμνες για φυσιολατρικό τουρισμό, καθώς και εγκαταστάσεις για κατασκήνωση και σκι. Προσελκύει επισκέπτες σε όλη τη διάρκεια του έτους λόγω της γεωγραφικής του θέσης και των αδασμολόγητων τουριστικών ειδών.

4.5 Πορτογαλία

4.5.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Πορτογαλία βρίσκεται στο δυτικό άκρο της Ιβηρικής χερσονήσου και βρίσκεται, στη νοτιοδυτική Ευρώπη. Περιλαμβάνει και τα νησιά Αζόρες και Μαδέρα τα οποία της ανήκουν διοικητικά. Η Πορτογαλία είναι μία χώρα ορεινή. Διασχίζεται από τρεις μεγάλους ποταμούς, τον Τάγο (στις όχθες του οποίου είναι χτισμένη η πρωτεύουσα Λισαβόνα), το Ντούρο και το Γκουαντιάνα. Η χώρα χωρίζεται κλιματικά σε δύο ζώνες. Η πρώτη, βόρεια του ποταμού Τάγου, είναι ορεινή και το κλίμα ήπιο. Νότια του Τάγου οι βροχοπτώσεις είναι λιγότερες, το κλίμα ζεστό και το ανάγλυφο είναι πεδινό. Τόσο οι Αζόρες, όσο και τα νησιά Μαδέρα έχουν κλίμα ήπιο και υποτροπικό, κατάλληλο για τουριστική ανάπτυξη.

Εικόνα 4.5
Αεροφωτογράφιση.
Η περιοχή του Αλεντέχο
στη νότια Πορτογαλία.

4.5.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Διεθνείς πτήσεις πραγματοποιούνται καθημερινά στο διεθνές αεροδρόμιο της Λισσαβόνας από και προς χώρες της Αμερικής και της Ευρώπης. Οι αεροπορικές μεταφορές εκτελούνται από τον εθνικό αερομεταφορέα της Πορτογαλίας, την Transportes Aéreos Portugueses καθώς και από άλλες εταιρείες, ενώ η χώρα διαθέτει και σημαντικό οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο. Τα μεγαλύτερα γνωστά λιμάνια της είναι η Λισσαβόνα και το Οπόρτο. Η Λισσαβόνα, η πρωτεύουσα της Πορτογαλίας, εξυπηρετείται από άριστα μέσα μαζικής συγκοινωνίας και υπόγειο σιδηρόδρομο.

4.5.3 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Πορτογαλία σημείωσε τη μεγαλύτερη τουριστική αύξηση σε αριθμό αφίξεων στη Δυτική Ευρώπη τη δεκαετία του 1980 και τις αρχές του 1990. Πιο συγκεκριμένα, οι αφίξεις των ξένων τουριστών στην Πορτογαλία, οι οποίες άρχισαν να σημειώνουν αύξηση από τη δεκαετία του '70, έφθασαν το 1990 τα 8 εκατομμύρια. Αν συμπεριληφθούν σε αυτούς και οι Ισπανοί εκδρομείς που διασχίζουν τα σύνορα για να ψωνίσουν ή να επισκεφθούν φίλους και συγγενείς, και οι επιβάτες κρουαζιερόπλοιων, τότε προστίθενται δέκα επιπλέον εκατομμύρια επισκεπτών ετησίως. Οι Βρετανοί, Γερμανοί και Γάλλοι τουρίστες πραγματοποιούν ταξίδια με μακρύτερη παραμονή και αυξημένες τουριστικές δαπάνες. Η τουριστική περίοδος διαρκεί από τον Απρίλιο έως τον Οκτώβριο, με τουριστική αιχμή τους μήνες του Ιουλίου και κυρίως του Αυγούστου.

Όσον αφορά τα νησιά Μαδέρα, αυτά υποδέχονται τουρίστες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, αν και μεταξύ Απριλίου και Ιουνίου οι κλιματολογικές συνθήκες είναι ευνοϊκότερες για ταξίδια αναψυχής. Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στα νησιά Μαδέρα από τη δεκαετία του 1960 περιορίστηκε από την απουσία επαρκών αμμωδών παραλίων, την αδυναμία επέκτασης του αεροδρομίου για προσεδάφιση μεγάλων αεροσκαφών και την έλλειψη γης για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη.

4.5.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Οι κύριοι πόλοι τουριστικής έλξης στην Πορτογαλία βρίσκονται συγκεντρωμένοι σε τρεις κυρίως γεωγραφικούς πυρήνες, την **πρωτεύουσα Λισαβόνα** και τα περίχωρά της, την **Αλγκάρβε** και τα **νησιά Μαδέρα**. Ο τουρισμός στην κεντρική Πορτογαλία εντοπίζεται στη **Λισαβόνα**, μια από τις παλαιές πρωτεύουσες της Ευρώπης, που λειτουργεί ως διοικητικό και οικονομικό κέντρο της χώρας. Η Λισαβόνα ιδρύθηκε το 1200π.Χ. από τους Φοίνικες και είναι χτισμένη στις όχθες του ποταμού Τάγου, επάνω σε εφτά λόφους. Τα φρούρια και άλλα παλιά της οικοδομήματα μαρτυρούν τη μεγάλη επίδραση των Μαυριτανών στη χώρα, αλλά η πόλη είναι πλούσια και σε ενθύμια της ναυτικής ιστορίας της Πορτογαλίας.

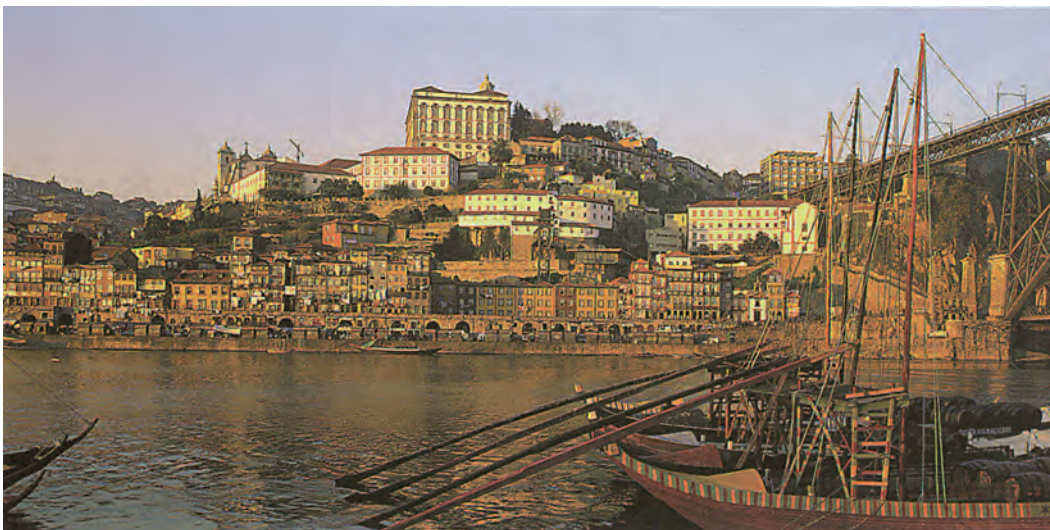
Εικόνα 4.6
Η γέφυρα Βάσκο Ντε
Γκάμα στη Λισαβόνα

Μέσα στην πρωτεύουσα βρίσκεται το **μοναστήρι του Τζερόνιμο** και ο **πύργος Μπέλεμ** από όπου ο Πορτογάλος εξερευνητής Βάσκο Ντα Γκάμα ξεκίνησε για το πρώτο του εξερευνητικό ταξίδι προς τις Ινδίες. Και τα δύο αυτά κτίσματα συμπεριλαμβάνονται από το 1983 στον κατάλογο της UNESCO για την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά. Άλλα αξιοθέατα είναι το **Εθνικό Μουσείο Αρχαίας Τέχνης** (με έργα από το 12ο έως τον 19ο αιώνα), το **μουσείο Gulbenkian** (με έργα Περσικής τέχνης και Αιγυπτιακά γλυπτά) και ο **βοτανικός κήπος**. Στην παλιά συνοικία *Alfama* οι επισκέπτες περιπλανώνται στους στενούς και δαιδαλώδεις δρόμους της πόλης των Μαυριτανών.

Εικόνα 4.7
Το Παλάτι Pena.

Η **Οπόρτο** είναι η δεύτερη σημαντικότερη πόλη της Πορτογαλίας χτισμένη στις εκβολές του ποταμού Ντούρο κοντά στον Ατλαντικό Ωκεανό. Βρίσκεται στα βορειοδυτικά της χώρας και αποτελεί σημαντικό εμπορικό κόμβο για τη βόρεια Πορτογαλία. Φημίζεται για τη βιομηχανία οινοποιίας της παρόλο που οι αμπελώνες από όπου παράγονται τα σταφύλια βρίσκονται 150 χιλιόμετρα μακριά από την πόλη. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το παλιό τμήμα της πόλης με τα γραφικά στενά δρομάκια, όπως επίσης και ο καθεδρικός ναός, το κτίριο του Πανεπιστημίου (από το 1911) και το Εθνικό Μουσείο με συλλογές έργων ζωγραφικής και αρχαιοτήτες. Η πόλη **Φατίμα**, 160 χλμ βόρεια της Λισσαβόνας, αποτελεί τόπο προσκυνήματος αφού λέγεται ότι η Παρθένας Μαρία εμφανίστηκε εκεί σε τρεις βοσκούς.

Εικόνα 4.8
Αποψη της πόλης του Οπόρτο από το λιμάνι.

Οι τραχείς ορεινές εκτάσεις της Βόρειας Πορτογαλίας είναι δασώδεις και προσφέρουν δυνατότητες οικολογικού/ φυσιολατρικού τουρισμού και υποδομές αναρρίχησης. Αυτές οι περιοχές της Πορτογαλίας, σε αντίθεση προς τις υπόλοιπες τουριστικές περιφέρειες της χώρας, συνιστούν πόλο έλξης των ντόπιων τουριστών. Η Αλγκάρβε είναι η δημοφιλέστερη περιοχή στο νότο με αμμώδεις παραλίες και γραφικά ψαράδικα χωριά.

Ο τουρισμός στα **νησιά Μαδέρα** έχει αναπτυχθεί περισσότερο από την υπόλοιπη χώρα λόγω της εύκολης πρόσβασης από το Μαρόκο. Η Μαδέρα απέχει 400 μίλια από τις αφρικανικές ακτές δυτικά του Μαρόκου και είναι το κύριο τουριστικό νησί του συμπλέγματος. Η ηφαιστειακότητα, το ήπιο κλίμα, οι μέτριες βροχοπτώσεις, το ορεινό έδαφος με τα εντυπωσιακά φαράγγια, οι αμπελώνες και οι φυτείες μπανάνας συνθέτουν ένα εξαιρετικό τοπίο διαμονής. Τα νησιά αποτελούν σημαντικό προορισμό για τους βορειοευρωπαίους και κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών λόγω του ήπιου κλίματός της που διαρκεί όλο το χρόνο.

Εικόνα 4.9

Αζόρες
(το νησί Φαγιάλ).
Η μαύρη άμμος
προδίδει την ύπαρξη
του ηφαιστείου, (João
Paulo, Πορτογαλία)

Οι **Αζόρες** συνίστανται από εννιά νησιά, 800 μίλια δυτικά της Πορτογαλίας. Αν και το κλίμα επιτρέπει την καλλιέργεια τροπικών φυτειών όπως τσάι και ανανά, η ηλιοφάνεια δεν είναι εδώ αρκετή για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού όπως στη Μεσόγειο. Ο θερινός τουρισμός κυρίως αναπτύσσεται σε παραθαλάσσια θέρετρα και ιαματικές πηγές, αλλά οι ελκυστικότεροι πόλοι τουριστικού ενδιαφέροντος είναι το θαυματικό ηφαιστειακό τοπίο με λίμνες-κρατήρες και οι θερμές πηγές και θερμοπίδακες στο Sao Miguel. Ιδιαίτερα αναπτυγμένος είναι και ο οικολογικός τουρισμός.

4.6 Ιταλία

4.6.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Ιταλία καταλαμβάνει τη χερσόνησο σε σχήμα μπότας που βρίσκεται στο κέντρο της Μεσογειακής ακτής της Ν. Ευρώπης. Στην επικράτειά της συμπεριλαμβάνονται τα νησιά Σικελία (νότια της Ιταλίας) και Σαρδηνία (μεταξύ Τυρρηνικού Πελάγους και Θάλασσας της Σαρδηνίας) καθώς και το ανεξάρτητο κράτος του Βατικανού και το ανεξάρτητο κρατίδιο του Αγίου Μαρίνου.

Η χώρα χωρίζεται φυσιογραφικά και πολιτισμικά σε **τέσσερις ενότητες**:

- Η πρώτη, ο Βορράς, εκτείνεται στις νότιες πλαγιές των Άλπεων όπου το ορεινό τοπίο με πολλές λίμνες και άρτια υποδομή χειμερινού τουρισμού προσελκύει μεγάλο αριθμό τουριστών.
- Η δεύτερη περιοχή, η τεράστια εύφορη κοιλάδα της Λομβαρδίας, περιλαμβάνει σπουδαία βιομηχανικά κέντρα της Ευρώπης και πολλές ιστορικές πόλεις όπως το Μιλάνο.
- Η τρίτη, η ηπειρωτική Ιταλία, κυριαρχείται από τα Απέννινα Όρη τα οποία σε μεγάλο βαθμό παρεμποδίζουν τις επικοινωνίες Ανατολής - Δύσης και
- Τέταρτη ο Νότος περιλαμβάνει τις περιοχές νότια της Νάπολης και τα νησιά της Σικελίας και Σαρδηνίας, από τις φτωχότερες περιοχές της Ευρώπης.

Το κλίμα της Ιταλίας ποικίλει αρκετά από περιοχή σε περιοχή. Στη Βόρεια Ιταλία είναι ηπειρωτικό, με ψυχρό χειμώνα και θερμό καλοκαίρι. Νοτιότερα, προς την Κεντρική Ιταλία μετατρέπεται σε μεσογειακό, με ήπιο χειμώνα και θερμό και ξηρό καλοκαίρι. Η Νότια Ιταλία και η Σικελία κλιματικά επηρεάζονται λόγω της εγγύτητάς τους από τη βόρεια Αφρική. Έτσι, το καλοκαίρι σημειώνονται υψηλές θερμοκρασίες ενώ ο χειμώνας είναι ήπιος και βροχερός.

Εικόνα 4.10
Χάρτης Ιταλίας,
Βαλκανικής

4.6.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Οι αεροπορικές συνδέσεις της Ιταλίας με όλο τον κόσμο και ιδιαίτερα με τη Βόρεια Αμερική, τη Δυτική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή πραγματοποιούνται από τον εθνικό αερομεταφορέα Alitalia και άλλες αεροπορικές εταιρείες. Οι σιδηροδρομικές συνδέσεις, τόσο στο εσωτερικό, όσο και με το εξωτερικό, είναι επίσης εξαιρετικές. Το ίδιο ισχύει και για το οδικό δίκτυο ακόμη και στις πιο μικρές πόλεις. Η χώρα διαθέτει επίσης μία από τις μεγαλύτερες οδικές σήραγγες στον κόσμο, στις Άλπεις, η οποία συνδέει την Ιταλία με τη Γαλλία, και πλήθος λιμανιών (Νάπολη, Γένοβα, Βενετία, Αγκόνα, Μεσσήνη), που υποδέχονται χιλιάδες επισκέπτες και κρουαζιερόπλοια ετησίως.

4.6.3 Υποδομές και οργάνωση τουρισμού

Λόγω της εξαιρετικής σημασίας του για την οικονομία της χώρας, ο τουρισμός στην Ιταλία εντάσσεται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Τουρισμού, το οποίο ελέγχει είκοσι αυτοδιοικούμενα διαμερίσματα. Το υπουργείο αυτό φέρει την ευθύνη για τις άδειες λειτουργίας των καταλυμάτων, την κατάρτιση του προσωπικού και τις τουριστικές επενδύσεις. Σε ένα δεύτερο επίπεδο ασχολείται με τον τομέα των μεταφορών με σκοπό τη διεύρυνση της εξωτερικής και εσωτερικής τουριστικής προσπελασιμότητας της Ιταλίας. Τέλος, μεριμνά για την επίλυση προβλημάτων τρομοκρατίας και δημόσιας τάξης έτσι ώστε να είναι σε θέση να προβάλλει την Ιταλία ως ασφαλή τουριστικό προορισμό στις διεθνείς αγορές.

4.6.4 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Με τον τεράστιο πλούτο και ποικιλία πόλων τουριστικής έλξης που διαθέτει, η Ιταλία είναι από τις πρώτες χώρες στον κόσμο στον τουρισμό. Αν και πρόσφατα, ο εμφύλιος πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία λειτούργησε ανασταλτικά για το τουρισμό της. Η αναψυχή παραμένει ο πιο σημαντικός λόγος τουριστικής επίσκεψης, ειδικά για παραλιακές περιοχές και ιστορικές πόλεις. Οι επισκέπτες προσελκύονται από τα ιστορικά μνημεία και τα καλλιτεχνικά εκθέματα, από το κλίμα και το φυσικό περιβάλλον. Οι Ιταλοαμερικανοί επισκέπτονται συγγενείς και φίλους. Αρκετοί είναι οι επισκέπτες από όλο τον κόσμο που επισκέπτονται το Βατικανό για θρησκευτικούς λόγους, πραγματοποιώντας έτσι προσκύνημα στον τόπο αναφοράς του Καθολικισμού.

Ο τουρισμός στην Ιταλία χαρακτηρίζεται από τον έντονα εποχικό του χαρακτήρα. Οι περιοχές των παράκτιων περιοχών υποδέχονται τους περισσότερους τουρίστες κατά τους θερινούς μήνες Ιούλιο και

Εικόνα 4.11
Βενετία, η πλατεία
του Αγίου Μάρκου

κυρίως Αύγουστο. Ο πλούσιος Βορράς, εκτός από τους θερινούς επισκέπτες, δέχεται και κατά τους χειμερινούς μήνες επισκέπτες, για χειμερινό τουρισμό και περιήγηση στα σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Αντίθετα, η λιγότερο οικονομικά αναπτυγμένη Νότια Ιταλία δεν αποτελεί πόλο έλξης μεγάλου συγκριτικά με τις άλλες περιοχές, αριθμού επισκεπτών.

Οι Ιταλοί που ταξιδεύουν στο εξωτερικό στρέφονται όλο και περισσότερο στους μακρινούς προορισμούς. Οι περισσότεροι από αυτούς ταξιδεύουν σε γειτονικές χώρες. Επισκέπτονται για παράδειγμα τα νησιά του Ιονίου και τα Δωδεκάνησα στην Ελλάδα.

4.6.5 Πόλοι έλξης των τουριστών

Στις νότιες παρυφές των Άλπεων οι λίμνες Ματζόρε, Κόμο, Γκάρντα και οι υψηλές κορυφές των βουνών με γνωστότερη αυτή του Μοντ Μπλαν, συνθέτουν ένα εξάισιο φυσικό τοπίο τόσο κατά τη χειμερινή, όσο και την καλοκαιρινή περίοδο. Το γνωστότερο σημείο τουριστικού ενδιαφέροντος είναι το Dolomites, μια θαυματική οροσειρά, στους πρόποδες της οποίας βρίσκεται το θέρετρο **Cortina d' Ampezzo, όπου πραγματοποιήθηκαν οι χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες το 1956**. Οι ομαλές πλαγιές εδώ ενδείκνυται ιδιαίτερα για χιονοδρομικό τουρισμό.

Νοτιότερα, η **κοιλιάδα Aosta**, στη βορειοανατολική Ιταλία, είναι γνωστή για τη φυσική της ομορφιά, τα μεσαιωνικά χωριά και την υπέροχη θέα προς τα υψηλότερα βουνά της Ευρώπης, Μοντ Μπλαν και Μόντε Ρόσα. Η Βόρεια Ιταλική πεδιάδα, που απλώνεται από το Τορίνο ως την Αδριατική, έχει ηπειρωτικό κλίμα με κρύους χειμώνες και ζεστά καλοκαίρια. Εδώ οι κύριοι πόλοι τουριστικής έλξης είναι οι ιστορικές πόλεις όπου έχουν διατηρηθεί, παρά τη βιομηχανοποίηση της ευρύτερης περιφέρειας, ποικίλοι θησαυροί της τέχνης και η μεσαιωνική της αρχιτεκτονική.

Το **Μιλάνο**, η πρωτεύουσα της επαρχίας της Λομβαρδίας και γνωστό βιομηχανικό κέντρο κατασκευής αυτοκινήτων, θεωρείται και αυτό κέντρο των καλών τεχνών. Ανάμεσα στα αξιοθέατά του διακρίνουμε τον **καθεδρικό ναό στην Piazza San Giovanni, όπου φυλάσσεται η Αγία Σινδόνη**. Στην **Πιάτσα Ντε Ντουόμο**, στο κέντρο της πόλης, δεσπόζει ο **καθεδρικός ναός του Αγίου Αμβροσίου** γοτθικού ρυθμού, δεύτερος σε μέγεθος ναός της Ιταλίας και η περίφημη Σκάλα του Μιλάνου, το γνωστότερο μελοδραματικό θέατρο (Όπερα) στον κόσμο.

Νοτιότερα, η ιταλική Ριβιέρα, μεταξύ των συνόρων της Ιταλίας με τη Γαλλία και της Ιταλικής πόλης Πίζα, διαθέτει πολυάριθμες παραλίες για θερινό τουρισμό, δραστηριότητα που ενισχύεται από το ήπιο

Εικόνα 4.12
Βενετία, τα κανάλια
(Δ. Παπούλιας)

κλίμα της περιοχής. Δάση, προϊστορικά μνημεία, παράκτια ψαράδικα χωριά και μεγάλες πόλεις συνθέτουν ένα πολύ ποικίλο σκηνικό που δύναται να ικανοποιήσει ένα ευρύ φάσμα τουριστικών απαιτήσεων. Πιο φημισμένο θέρετρο της ευρύτερης περιοχής παραμένει το **Σαν Ρέμο** για το καζίνο του. Πρωτεύουσα της Ιταλικής Ριβιέρα είναι η **Γένοβα**, ένα λιμάνι με έντονη δραστηριότητα από την εποχή ακόμη του Χριστόφορου Κολόμβου, το σπίτι του οποίου διατηρείται μέχρι σήμερα ως τουριστικό αξιοθέατο. Κατά μήκος της κύριας οδικής αρτηρίας προς το νοτιότερο άκρο της χώρας, οι ακτές της Αδριατικής προσφέρουν αμυγδαλιές παραλίες εξαιρετικής ομορφιάς γεγονός που τις καθιστά εξαιρετικά δημοφιλείς για θερινό τουρισμό.

Η **Βενετία**, πασίγνωστο τουριστικό κέντρο, είναι κτισμένη πάνω σε πολυάριθμα νησάκια στο βόρειο άκρο της Αδριατικής. Η ιστορική αυτή πόλη, λόγω της στρατηγικής της θέσης, εξελίχθηκε κατά την περίοδο της Αναγέννησης σε μεγάλη ναυτική δύναμη. Σήμερα, η μετακίνηση στο εσωτερικό της πόλης πραγματοποιείται με σκάφη ενώ οι γόνδολες χρησιμοποιούνται σχεδόν αποκλειστικά για τις μετακινήσεις των τουριστών.

Η γέφυρα του Ριάλτο, η πλατεία και ο καθεδρικός ναός του Αγίου Μάρκου, εξαιρετικής βυζαντινής αρχιτεκτονικής, το παλάτι των Δόγηδων στο ανατολικό τμήμα της πλατείας του Αγίου Μάρκου, η Γέφυρα των Στεναγμών που ενώνει το Παλάτι των Δόγηδων με τις φυλακές και πλήθος μουσείων, ανακτόρων, εκκλησιών, βιβλιοθηκών και πινακοθηκών μένουν ανεξίτηλα στη μνήμη των επισκεπτών.

Ο μεγάλος αριθμός τουριστών επιβαρύνει πολύ τα τεράστια προβλήματα ρύπανσης στα κανάλια της πόλης, ενώ συχνές πλημμύρες προκαλούν συνεχώς ζημιές στα κτίριά της. Για την αντιμετώπισή τους, οι τοπικές αρχές υπό την εποπτεία της UNESCO καταβάλλουν τεράστιες προσπάθειες να προστατεύσουν την ιστορική πόλη της Βενετίας. Άλλοι τουριστικοί προορισμοί κοντά στη Βενετία είναι το **νησί Λίντο**, παραθεριστικό τουριστικό θέρετρο σε απόσταση 1,5χλμ από την πόλη και το **νησί Μουράνο**, γνωστό για την παραγωγή καλλιτεχνημάτων από φυσικό γυαλί.

Η **Φλωρεντία**, πρωτεύουσα της Τοσκάνης, θεωρείται κέντρο της Ιταλικής Αναγέννησης (14ος-15ος αι.). Βρίσκεται στις όχθες του ποταμού Άρνου στο κεντρικό τμήμα της Ιταλίας. Στη Φλωρεντία έζησαν μερικοί από τους σημαντικότερους ζωγράφους, γλύπτες και συγγραφείς. Η πόλη της Φλωρεντίας αποτελεί ζωντανό μουσείο. Από το 1982 η πόλη εντάσσεται στον Κατάλογο της UNESCO ως μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας.

Εικόνα 4.13
Ponte Vecchio και
ο ποταμός Άρνος.

Εικόνα 4.14
Το Ντουόμο και το
Βαπτιστήριο

Τα κυριότερα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος της Φλωρεντίας εντοπίζονται στον **καθεδρικό ναό της Σάντα Μαρία ντελ Φιόρε** που χρονολογείται από τον 13ο αιώνα, στον **Πύργο του Ρολογιού** του 14ου αιώνα, στο **Βαπτιστήριο του San Giovanni** του 11ου-15ου αι. (διακοσμημένος με σκηνές από την Παλιά Διαθήκη), το **Εθνικό Μουσείο** όπου εκτίθενται και γλυπτά του Ντονατέλι, τη **Piazza della Signoria**, το **Pallazzo Uffizi** του 16ου αι. (όπου στεγάζεται η πινακοθήκη που φιλοξενεί μεταξύ των έργων τη «Γέννηση της Αφροδίτης» του Μποτιτσέλι και την «Αγία Οικογένεια» του Μιχαήλ Αγγέλου), το **Pallazzo Pitti** του 1458 που αποτελούσε κατοικία των Δούκων της Τοσκάνης από το 1550-1859 και την **Ακαδημία** όπου βρίσκεται και το περίφημο άγαλμα «Δαυίδ» του Μιχαήλ Αγγέλου.

Στη βορειοδυτική Ιταλία, σε κοντινή απόσταση από τη Φλωρεντία, στους πρόποδες των Άλπεων και τις όχθες του ποταμού Αδίγη, βρίσκεται η Βερόνα, την οποία η τραγωδία του Σαίξπηρ «Ρωμαίος και Ιουλιέτα» κατέστησε ως πόλη των αιώνια ερωτευμένων. Χαρακτηριστικά της Βερόνα είναι τα οικοδομήματα με τα κόκκινα τούβλα και το Ρωμαϊκό Θέατρο. Στην κεντρική Ιταλία, στην όχθη του ποταμού Άρνου στην Τοσκάνη, η Πίζα είναι γνωστή για τα ρωμαϊκά κτίρια του Καθεδρικού Ναού, του Βαπτιστηρίου, του Κωδωνοστασίου και του Κεκλιμένου Πύργου.

Στην κεντρική Ιταλία επίσης βρίσκονται η **Ρώμη** και το **ανεξάρτητο κρατίδιο του Βατικανού**. Η Ρώμη, πρωτεύουσα της Ιταλίας, εκτείνεται στις όχθες του ποταμού Τίβερη, θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως. Αυτή η δημοτικότητα οφείλεται κυρίως στα ιστορικά της μνημεία και στην τεράστια ποικιλία αξιοθέατων αναγεννησιακής τέχνης και αρχιτεκτονικής.

Αξιοθέατα τουριστικού ενδιαφέροντος της Ρώμης είναι το **Κολοσσαίο** (το Αμφιθέατρο του Φλαβίου, σε ελλειπτική μορφή με αρένα και χωρητικότητα 50000 θεατών), η **Ρωμαϊκή Αγορά** (πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο κατά τη Ρωμαϊκή εποχή), το **Πάνθεον** (κυκλικός ναός που κατασκευάστηκε το 27μ.Χ. από το Μάρκο Αγρίππα), η **Αψίδα του Κωνσταντίνου** του 315μ.Χ. (με γλυπτές αναπαραστάσεις των εκστρατειών του αυτοκράτορα), το **Καπιτώλιο** (σχεδιασμένο από το Μιχαήλ Αγγέλο το 1538 σε αναγεννησιακό ρυθμό, περιλαμβάνει τρία παλάτια που λειτουργούν ως μουσεία), τα **Λουτρά του Καρακάλα** και το **Διοκλητιανού**, τα **Μαυσωλεία του Αυγούστου και του Αδριανού**, η **Βίλα Μποργκέζε** (το μεγαλύτερο δημόσιο πάρκο της Ρώμης που φιλοξενεί και την ομώνυμη γκαλερί με γλυπτά και πίνακες γνωστών καλλιτεχνών όπως Τιτσιάνο, Ραφαέλ, Μπερνίνι), οι **κατακόμβες του San Calisto** (υπόγειο μνημείο των πρώτων χριστιανικών χρόνων), η **Φοντάνα ντι Τρέβι** (κρήνη όπου κατά την παράδοση αν οι επισκέπτες ρίξουν ένα νόμισμα θα επιστρέψουν στη Ρώμη) και η **Πιάτσα ντε Σπάνια** (σημείο καθημερινής συνάντησης της νεολαίας και των τουριστών) που χτίστηκε το 18ο αι.

Εικόνα 4.15
Το Κολοσσαίο

Το ανεξάρτητο **κράτος του Βατικανού** καταλαμβάνει μία έκταση 109 εκταρίων στο εσωτερικό της πόλης της Ρώμης και αποτελεί το κέντρο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Βρίσκεται στον βορειοδυτικό τομέα της πόλης, δυτικά του Τίβερη. Ο **ναός και η πλατεία του Αγίου Πέτρου**, το **Παλάτι του Βατικανού** (όπου βρίσκονται η κατοικία του Πάπα, κυβερνητικά γραφεία, παρεκκλήσια και βιβλιοθήκη), το **μουσείο με εκθέματα Ελληνιστικής Αιγυπτιακής και Ετρουσκικής τέχνης**, αρχείο με ανεκτίμητα ιστορικά έγγραφα και οι περίφημοι «κήποι του Βατικανού» αποτελούν ορισμένα από τα κυριότερα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος του μικρότερου ανεξάρτητου κρατιδίου στον κόσμο.

Εικόνα 4.16
Βατικανό –
Η Βασιλική του
Αγίου Πέτρου.

Εικόνα 4.17
Η Αιώνια Πόλη
όπως φαίνεται
από το ύψος των λόφων
όπου βρίσκονται οι
κήποι της βίλας
Borghese.

Στη **Νότια Ιταλία** η πιο φημισμένη τουριστική περιφέρεια είναι η **Καμπανία** που περιστοιχίζει τον κόλπο της Νάπολης και περιβάλλεται από το Βεζούβιο, τη χερσόνησο Sorrento και τα νησιά Capri και Ischia. Η Νάπολη ιδρύθηκε από τους Έλληνες τον 4ο αι.π.Χ. και έκτοτε αποτέλεσε σημαντικό εμπορικό και καλλιτεχνικό κέντρο της Νότιας Ευρώπης. Διαθέτει μεγαλοπρεπή αρχιτεκτονικά μνημεία και πολυσύχναστες αγορές με εμπορικά καταστήματα. Στα περίχωρα της Νάπολης βρίσκεται η **πόλη της αρχαίας Πομπηίας**, όπου οι ανασκαφές έχουν φέρει στο φως συναρπαστικά ιστορικά στοιχεία για τις λεπτομέρειες της ζωής των κατοίκων της περιοχής. Στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Νάπολης φυλάσσονται τα απομεινάρια της Πομπηίας και του Ηρακλείου, των δύο πόλεων που καταστράφηκαν το 79μ.Χ. από την έκρηξη του ηφαιστείου του Βεζούβιου. Επίσης σημαντικά αξιοθέατα της πόλης είναι η Όπερα του Σαν Κάρλο, το Ινστιτούτο Θαλάσσιας Ζωολογίας και το Ενυδρείο, από τα μεγαλύτερα στον κόσμο.

Το νησί της Σικελίας, αποικήθηκε κατά τη διάρκεια της ιστορίας του από τους Αρχαίους Έλληνες, Άραβες, Νορμανδούς και Ισπανούς, γεγονός που μαρτυρούν τα πολυάριθμα ιστορικά μνημεία που έχουν βρεθεί εκεί. Το **Παλέρμιο** είναι η μεγαλύτερή του πόλη και πρωτεύουσα. Το κλίμα της Σικελίας είναι μεσογειακό και μάλιστα το νησί μαστίζεται ιδιαίτερα από ξηρασία όταν φυσά ο Σιρόκος από τις Αφρικανικές ακτές. Οι βροχοπτώσεις είναι λίγες κι εκδηλώνονται με τη μορφή καταιγίδων. Στα ανατολικά του νησιού

Εικόνα 4.18
Η πόλη Κάλιαρι
στη Σαρδηνία
(Δ. Μαντής)

κυριαρχεί το ηφαίστειο της Αίtnας. Οι εξαίσιες παραλίες ενδείκνυνται για θαλάσσιες δραστηριότητες και διακρίνονται πάντως προοπτικές περαιτέρω τουριστικής ανάπτυξης στο νησί. Η **Σαρδηνία** είναι το δεύτερο σε μέγεθος νησί της Μεσογείου και προσφιλές σημείο παραθερισμού, ιδίως για άτομα υψηλών εισοδηματικών κατηγοριών. Βρίσκεται ανάμεσα στο Τυρρηνικό Πέλαγος και τη Θάλασσα της Σαρδηνίας. Η πόλη Κάλιαρι είναι η πρωτεύουσα του νησιού και συνδέεται με την Ιταλία μέσω ακτοπλοϊκών και αεροπορικών γραμμών. Το ανάγλυφο του εδάφους είναι σε ορισμένες περιπτώσεις απόκρημνο, αλλά το νησί φημίζεται για τα ελκυστικά φυσικά τοπία και ιστορικά μνημεία της εποχής των Ρωμαίων και των Φοινίκων.

4.7 Μάλτα

Το κύριο τμήμα του πληθυσμού της Μάλτας κατοικεί μια ομάδα νησιών -Μάλτα, Γκόζο, Κομίνο και κάποια μικρότερα- στο κέντρο της Μεσογείου, 93χλμ. νότια της Σικελίας και 290χλμ. βόρεια της Βόρειας Αφρικανικής ακτής. Τα νησιά αυτονομήθηκαν το 1964 από τη βρετανική κατοχή και σήμερα συνιστούν μία από τις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές του πλανήτη. Οι μετακινήσεις από και προς τη Μάλτα διεξάγονται αεροπορικά από τον εθνικό αερομεταφορέα της, την Air Malta, και μάλιστα κυρίως από την Ευρώπη και τη Βόρεια Αφρική. Επιπλέον, οχηματαγωγά πλοία συνδέουν με τακτικά δρομολόγια τα νησιά αυτά με τη Σικελία και τη Νάπολη. Το κλίμα είναι και εδώ μεσογειακό, με ήπιους βροχερούς χειμώνες και ζεστά ξηρά καλοκαίρια, ενώ το τοπίο χαρακτηρίζεται από το συνδυασμό μικρών υψιπέδων και χαμηλών βραχώνων εκτάσεων. Οι θάλασσες της Μάλτας φημίζονται για τα καθαρά τους νερά, κατάλληλα για θαλάσσιο και αθλητικό τουρισμό και οι λιγιστές της παραλίες είναι αμμόδεις. Η Μάλτα είναι γνωστή και ως ένας εξαιρετικός προορισμός για θαλάσσια αθλήματα, όπως καταδύσεις και σέρφινγκ, ενώ διαθέτει επίσης συνεδριακά κέντρα και λειτουργεί ως ενδιάμεσος σταθμός για τα κρουαζιερόπλοια και τα γιοτ που εκτελούν δρομολόγια σε ολόκληρη τη Μεσόγειο.

Η **πρωτεύουσα Βαλέτα**, διοικητικό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο της Μάλτας, χωροθετείται στο καλύτερο φυσικό λιμάνι της Νότιας Ευρώπης.

Πόροι τουριστικού ενδιαφέροντος εδώ θεωρούνται η κατοικία του Κυβερνήτη, το Κάστρο του Τάγματος των Ιπποτών και ο Καθεδρικός Ναός με τους τάφους των ιπποτών. Σημαντικοί τουριστικοί πόλοι είναι και οι προϊστορικοί ναοί στα νησιά Μάλτα και Γκόζο που χρονολογούνται στην περίοδο του Χαλκού. Η νεκρόπολη Hal Saflieni, μία γιγάντια υπόγεια κατασκευή, χρονολογείται από το 2500π.Χ. Λόγω της στρατηγικής του θέσης στη Μεσόγειο το νησί ήταν πάντοτε οχυρωμένο κατά τη διάρκεια της ιστορίας του με τείχη τα οποία διασώζονται μέχρι σήμερα.

Η χώρα εξαρτάται πολύ από τη Βρετανική τουριστική αγορά η οποία ευθύνεται σχεδόν για τα 2/3 των αφίξεων. Οι δεσμοί με το Ηνωμένο Βασίλειο χρονολογούνται από το 1800 όταν άρχισε η βρετανική αποικιοκρατία αλλά συνεχίστηκαν οι τουριστικοί δεσμοί και μετά την ανεξαρτησία της Μάλτας το 1964. Τη Μάλτα επισκέπτονται επίσης αρκετοί Γερμανοί και Ιταλοί τουρίστες.

4.8 Κύπρος

4.8.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Κύπρος βρίσκεται στην Ανατολική Μεσόγειο. Πρόκειται για το τρίτο σε έκταση νησί της Μεσογείου μετά τη Σικελία και τη Σαρδηνία. Το βόρειο τμήμα της κατέχεται παράνομα από τους Τούρκους από το 1974. Οι παράνομοι έποικοι στα κατεχόμενα τμήματα της βόρειας Κύπρου υπολογίζονται σε 100.000, σε σύνολο πληθυσμού που αριθμεί τις 700.000.

Το κλίμα της Κύπρου είναι μεσογειακό με ζεστά και ξηρά καλοκαίρια και υγρούς ήπιους χειμώνες, καθιστώντας το νησί σημαντικό τόσο θερινό, όσο και χειμερινό τουριστικό προορισμό.

4.8.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Το νησί διασυνδέεται αεροπορικά με όλο τον κόσμο και ιδιαίτερα με την Ελλάδα, την Τουρκία και τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες αλλά και τη Βόρεια Αμερική. Ο εθνικός αερομεταφορέας είναι η Cyprus Airways με διεθνή αεροδρόμια στη Λάρνακα και την Πάφο. Υπάρχει σημαντικό οδικό δίκτυο.

4.8.3 Υποδομές και οργάνωση τουρισμού

Ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού είναι το κύριο κυβερνητικό όργανο που διαμορφώνει την τουριστική πολιτική και προωθεί το τουριστικό προϊόν της Κύπρου μέσω γραφείων πληροφόρησης σε πολλές χώρες του εξωτερικού. Λόγω της σπουδαιότητας που αποδίδει η κυπριακή κυβέρνηση στον τουρισμό, έχει προωθήσει από το 1983 κίνητρα για την αναδιοργάνωση της τουριστικής βιομηχανίας με στεγαστικά δάνεια για δημιουργία νέων καταλυμάτων και έχει υποστηρίξει τον κρατικό κυπριακό αερομεταφορέα. Οι ενέργειες αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη πολλών παραλιακών θερέτρων κατά μήκος των ακτών του νησιού. Αξίζει εδώ να επισημανθεί ότι πριν από το 1974, οπότε και έγινε η εισβολή των Τούρκων, το πλέον ανεπτυγμένο τουριστικά μέρος ήταν οι βόρειες ακτές της Κύπρου.

Στόχος της κυπριακής κυβέρνησης είναι η προσέλκυση τουριστών με υψηλά εισοδήματα σε ξενοδοχεία πολλών αστέρων. Επιπλέον, η προσοχή στρέφεται και προς τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, π.χ. προς το συνεδριακό και τον πολιτιστικό τουρισμό. Το πλήθος και ο πλούτος των ιστορικών και αρχαιολογικών στοιχείων της νεολιθικής, ελληνιστικής, ρωμαϊκής και οθωμανικής περιόδου και της περιόδου των Σταυροφόρων αποτελούν μάρτυρες της κεντρικής γεωγραφικής θέσης του νησιού στο σταυροδρόμι των διασυνδέσεων με την Ανατολική Μεσόγειο.

4.8.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Οι νότιες Κυπριακές ακτές διαθέτουν αμμόδεις παραλίες, με την Coral Bay (δυτικά της Πάφου) και την Αγία Νάπα (στην νοτιοανατολική ακτή) τις μεγαλύτερες και τις πιο σημαντικές από πλευράς τουριστικής κίνησης. Η Αγία Νάπα είναι ένα μικρό χωριό ψαράδων όπου στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις

Εικόνα 4.19
Χάρτης της Κύπρου

αρχές του 1990 η τουριστική ανάπτυξη άρχισε με διάσπαρτα μεγάλα ξενοδοχεία κατά μήκος της ακτής και μέσα σε δέκα χρόνια η ευρύτερη περιοχή καθιερώθηκε ως θέρετρο που προσελκύει μεγάλο αριθμό τουριστών ετησίως. Εκτός από το θαλάσσιο τουρισμό, οι νότιες περιοχές του νησιού διαθέτουν και πολλά πολιτιστικά αξιοθέατα όπως κατάλοιπα ελληνιστικής και ρωμαϊκής εποχής, κάστρα των σταυροφόρων και αναρίθμητες εκκλησίες και μοναστήρια στην αγροτική ενδοχώρα.

Μεγάλα κέντρα αστικού τουρισμού χαρακτηρίζονται η **Λάρνακα**, η **Λεμεσός**, η **Λευκωσία**.

Πιο συγκεκριμένα, η **Λάρνακα** στη νοτιοανατολική Κύπρο διαθέτει Αρχαιολογικό Μουσείο με συλλογές από τη Νεολιθική μέχρι τη Ρωμαϊκή εποχή, Μεσαιωνικό Φρούριο που σήμερα έχει μετατραπεί σε μουσείο, αρχαιολογικά ευρήματα της αρχαίας πόλης Κίτιο και υδραγωγείο του 18ου αι.

Η **Λεμεσός** αποτελεί σημαντικό τουριστικό και εμπορικό κέντρο του νησιού, όπου ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν το Φρούριο του 14ου αι. όπου στεγάζεται το Μεσαιωνικό Μουσείο, το Αρχαιολογικό Μουσείο και το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης. Η ευρύτερη περιοχή της Λεμεσού περιλαμβάνει αρχαιολογικούς χώρους όπως το Κούριο (αρχαία πόλη με Ελληνο-Ρωμαϊκό θέατρο που χρησιμοποιείται σήμερα για καλλιτεχνικές παραστάσεις), το Ιερό του Απόλλωνα Υλάτη και την Αμαθού (αρχαία πόλη όπου έχουν ανασκαφεί τάφοι, η Ακρόπολη και τμήμα της πόλης).

Η **Λευκωσία**, πρωτεύουσα της Κυπριακής Δημοκρατίας, βρίσκεται στο εσωτερικό του νησιού και αποτελεί οικονομικό, διοικητικό και πολιτιστικό κέντρο της χώρας. Διαθέτει σημαντικά αξιοθέατα τουριστικού ενδιαφέροντος όπως τα Ενετικά Τείχη του 16ου αι., το Κυπριακό Μουσείο με συλλογές από τη νεολιθική μέχρι την πρώιμη βυζαντινή εποχή, το Βυζαντινό Μουσείο με συλλογή βυζαντινών εικόνων που καλύπτει την περίοδο 9ο-18ο αι., το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, το Μουσείο του Εθνικού Αγώνα, τον Καθεδρικό ναό του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου από το 1662 που χτίστηκε από τον Αρχιεπίσκοπο Νικηφόρο), την Πύλη της Αμμοχώστου και την Εκκλησία της Παναγίας Χρυσανινιώτισσας (1450).

Εικόνα 4.20
Λεμεσός
Κολόσσι -
Μεσαιωνικό κάστρο

Στη νοτιοδυτική ακτή της Κύπρου βρίσκεται η πόλη Πάφος. Σε μία ακτή της σύμφωνα με την παράδοση αναδύθηκε από τη θάλασσα η αρχαία θεά του έρωτα και της ομορφιάς Αφροδίτη και έτσι η περιοχή αποτελούσε τόπο λατρείας της. Σε ολόκληρη την πόλη βρίσκονται διάσπαρτοι αρχαιολογικοί χώροι οι οποίοι προστατεύονται από την UNESCO ως μνημεία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς. Επίσης τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν το Αρχαιολογικό, Βυζαντινό και Εθνογραφικό Μουσείο, το Μεσαιωνικό Φρούριο, οι Τάφοι των Βασιλέων του 4ου αι., η εκκλησία της Αγίας Σολομονής που αρχικά ήταν κατακόμβη, τα ψηφιδωτά της Πάφου σε επάυλεις των ευγενών του 3ου-5ου αι., το Ωδείο του 2ου αι., το Ασκληπιείο, κατάλοιπα της Ρωμαϊκής Αγοράς και η Ακτή της Αφροδίτης που αποτελεί μία από τις ομορφότερες παραλίες της Μεσογείου με έξοχη φυσική ομορφιά. Στην οροσειρά Τρόδο στην ενδοχώρα διατίθενται εγκαταστάσεις για χειμερινό τουρισμό.

4.9 Βαλκανικές Χώρες

Η Βαλκανική Χερσόνησος στη Νότια Ευρώπη οριοθετείται δυτικά από την Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος, νότια από τη Μεσόγειο Θάλασσα, ανατολικά από το Αιγαίο Πέλαγος και τη Μαύρη Θάλασσα και βόρεια από τους ποταμούς Σάβο και Δούναβη. Τη Βαλκανική Χερσόνησο συνιστούν τα κράτη: Ελλάδα, Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Σερβία και Μαυροβούνιο, Κροατία, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας και Βουλγαρία. Η περιοχή αυτή κατοικήθηκε από την αρχαιότητα. Από τα κράτη αυτά τον μεγαλύτερο αριθμό τουριστικών αφίξεων συγκεντρώνει η Ελλάδα.

Η πολιτική αστάθεια και οι συχνές πολιτικές αναταραχές που διαδραματίζονται στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων (εκτός της Ελλάδος) καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό και την τουριστική ανάπτυξη. Η πολιτική αστάθεια της περιοχής των Βαλκανίων εντάθηκε και πάλι κατά τη δεκαετία του 1990, εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία.

Η Βαλκανική Χερσόνησος διαθέτει μία μεγάλη ποικιλία φυσικών πόρων αξιοποιήσιμων μέσω της τουριστικής της ανάπτυξης. Ωστόσο, ο διεθνής της τουρισμός στο μεγαλύτερό της βαθμό συγκεντρώνεται στην περιοχή των ακτών της Αδριατικής Θάλασσας. Εκεί το μεσογειακό κλίμα και το τοπικό προσελκύουν χιλιάδες επισκέπτες ετησίως, αν και οι παραλίες είναι βραχύδεις και πετρώδεις. Πέρα από την Ελλάδα, η Κροατία είναι η Βαλκανική χώρα που διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στην περιοχή στην προσέλκυση τουρισμού ήλιου και θάλασσας.

Οι πολιτιστικοί, ιστορικοί και αρχιτεκτονικοί πόροι όπως και η τουριστική υποδομή της ενδοχώρας των κρατών που ενεπλάκησαν στον πόλεμο της πρώην Γιουγκοσλαβίας υπέστησαν σοβαρές φθορές. Άρα οι συνέπειες στο τουρισμό των χωρών που ενεπλάκησαν στη κρίση ήταν καταστροφικές. Καθίσταται αναγκαία η πάροδος ικανού χρόνου προκειμένου να αποκτήσουν οι τουρίστες και πάλι την αίσθηση της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης για αναψυχή στην ευρύτερη αυτή περιοχή.

4.9.1 Αλβανία

4.9.1.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Αλβανία βρίσκεται στο δυτικό τμήμα της Βαλκανικής Χερσονήσου. Το κλίμα των ακτών της είναι μεσογειακό με ήπιους χειμώνες και ζεστά καλοκαίρια ενώ στην ενδοχώρα είναι ηπειρωτικό. Η χώρα από το 1990 και μετά έχει αρχίσει να ανοίγει τα σύνορά της και να υποδέχεται τουρίστες από τις χώρες της Δύσης, ωστόσο, ο τουριστικός της τομέας δεν είναι ακόμη αναπτυσσόμενος.

4.9.1.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Αλβανία διαθέτει διεθνές αεροδρόμιο στα **Τίρανα**, πρωτεύουσα της χώρας, από όπου και εκτελούνται πτήσεις σε αρκετές γειτονικές χώρες. Τα μεγαλύτερα λιμάνια της είναι του Δυρραχίου και των Αγίων Σαράντα. Το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο όμως, όπως και οι περισσότερες υπόλοιπες υποδομές της δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένα λόγω του γεγονότος ότι η χώρα είναι από τα λιγότερο οικονομικά αναπτυγμένα κράτη της σύγχρονης Ευρώπης.

4.9.1.3 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η Αλβανία προσφέρεται για θαλάσσιο και φυσιολατρικό τουρισμό. Η χώρα διαθέτει αμμόδεις παραλίες στα παράλια της Αδριατικής Θάλασσας αλλά και η ενδοχώρα έχει να επιδείξει φυσικούς πόρους όπως δασώδη βουνά και λίμνες (η λίμνη της Σκόδρας, η Οχρίδα και τμήμα της Μ. Πρέσπας). Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζει στη βορειοδυτική Αλβανία η πόλη **Butrinti**, η οποία έχει συμπεριληφθεί στον κατάλογο της UNESCO για τα μνημεία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Διατηρεί μνημεία της ιστορικής της διαδρομής μέσα από την ελληνική, ρωμαϊκή, βυζαντινή και βενετική κατοχή. Άλλες σημαντικές Αλβανικές πόλεις από πλευράς τουριστικού ενδιαφέροντος είναι τα **Τίρανα** και το **Δυρράχιο** καθώς και οι πόλεις **Απολλωνία** και **Μπεράτι** όπου διασώζονται στοιχεία του ιστορικού του παρελθόντος.

4.9.2 Κροατία

4.9.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Κροατία βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Βαλκανικής Χερσονήσου. Το κλίμα στις παράκτιες περιοχές χαρακτηρίζεται μεσογειακό ενώ στην ενδοχώρα ηπειρωτικό.

4.9.2.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Κροατίας είναι η Croatian Airlines. Η χώρα διαθέτει εννέα διεθνή αεροδρόμια με σημαντικότερα αυτά του Ζάγκρεμπ και του Ντουμπρόβνικ, καθώς επίσης αξιόλογα είναι και το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο.

4.9.2.3 Πόλοι έλξης των τουριστών

Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον στην Κροατία παρουσιάζουν στην Αδριατική Θάλασσα οι ακτές της Δαλματίας και η χερσόνησος της Ίστριας. Οι παγκόσμια γνωστές Δαλματικές ακτές σχηματίζουν πολυάριθμους κόλπους, νησίδες και παραλίες. Πολλά παράκτια τουριστικά θέρετρα και λουτροπόλεις βρίσκονται σε αυτή την περιοχή προσελκύοντας χιλιάδες επισκέπτες κάθε καλοκαίρι. Η **πρωτεύουσα της Κροατίας, το Ζάγκρεμπ**, στα βόρεια της χώρας, αποτελεί σημαντικό βιομηχανικό και πολιτιστικό κέντρο. Ορισμένα από τα αξιοθέατά της ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος είναι **το Πανεπιστήμιο, η Όπερα, η Ακαδημία Μουσικής και Κινηματογράφου, η Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών, ο ναός του Αγίου Μάρκου του 12ου αι. (σε νεογοθικό ρυθμό), μουσεία και πινακοθήκες.**

Άλλες σημαντικές πόλεις της Κροατίας είναι **το Σπλιτ, το Ντουμπρόβνικ και το Πόρεκ** στις ακτές της Αδριατικής.

Στο **Σπλιτ** τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν η **παλιά πόλη** και το **Ανάκτορο του Διοκλητιανού** του 3ου-4ου αι., **εκκλησίες του 12ου και 13ου αι., μεσαιωνικές οχυρώσεις, παλάτια σε γοθικό ρυθμό του 15ου αι., ανάκτορα σε αναγεννησιακό και μπαρόκ ρυθμό** και τα φεστιβάλ παραδοσιακής μουσικής. Το Ντουμπρόβνικ, στα νότια της Κροατίας, είναι λιμάνι με υπέροχες παραλίες ενώ παράλληλα αποτελεί και μία από τις καλύτερα διατηρημένες μεσαιωνικές πόλεις της Ευρώπης. Η πόλη υπήρξε θαλάσσια δύναμη από το 13ο αι. και έχει συμπεριληφθεί στον κατάλογο της UNESCO ως μνημείο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

4.9.3 Βουλγαρία

Η Βουλγαρία βρίσκεται στη βορειοανατολική Βαλκανική Χερσόνησο. Το κλίμα της χώρας είναι ηπειρωτικό. Ο εθνικός αερομεταφορέας της Βουλγαρίας είναι η Balkan Bulgarian Airlines που εκτελεί πτήσεις τόσο στο εξωτερικό, όσο και στο εσωτερικό της χώρας. Τα οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα είναι ικανοποιητικά. Ιδιαίτερα το σιδηροδρομικό δίκτυο είναι σημαντικό λόγω της δυνατότητας σύνδεσης που παρέχει όλων των περιοχών της χώρας με τα τουριστικά θέρετρα της Μαύρης Θάλασσας. Τέλος, η θαλάσσια αρτηρία του Δούναβη, η οποία καταλήγει στη Μαύρη Θάλασσα, είναι ιδιαίτερα σημαντική στον τομέα των μεταφορών για εμπορικούς και τουριστικούς λόγους.

Η Βουλγαρία διαθέτει μεγάλο αριθμό παράκτιων θέρετρων στη Μαύρη Θάλασσα όπως τα Αλμπένα, Ζλάτνι, Slunchev και άλλα που προσελκύουν το ενδιαφέρον των τουριστών για θερινό τουρισμό. Η **πρωτεύουσα της χώρας Σόφια** στα δυτικά της χώρας αποτελεί σημαντικό εμπορικό, μεταφορικό και πολιτιστικό κέντρο. Η πόλη διατηρεί τα σημάδια των Θρακών, Ρωμαίων, Βυζαντινών και Τούρκων που πέρασαν από την πόλη σε διάφορες περιόδους της ιστορίας της. Ορισμένα αξιοθέατά της είναι **ο ναός του Αγίου Γεωργίου 1600 ετών (από τα παλαιότερα οικοδομήματα), τα ερείπια του ναού της Αγίας Σοφίας του 6ου αι., το τζαμί Buyuk Dzhamiya του 15ου αι. και ο καθεδρικός ναός του Αλέξανδρου Νιέφσκι από τα τέλη 19ου αι.** (που κατασκευάστηκε στη μνήμη των Ρώσων που έχασαν τη ζωή τους στον απελευθερωτικό αγώνα της Βουλγαρίας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά τη διάρκεια του Ρωσοτουρκικού πολέμου 1877- 1878). Η Βουλγαρία προσελκύει ντόπιους επισκέπτες αλλά και εισερχόμενους από γειτονικές χώρες όπως η Τουρκία. Προσελκύει επίσης τουρίστες από τη Γερμανία, την Ιταλία, τη Ρωσία και την Ελλάδα, οι οποίοι χρησιμοποιούν τη χώρα ως ενδιάμεσο σταθμό στο ταξίδι επίσκεψης άλλων γειτονικών χωρών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Εικόνα 5.1 Χάρτης Δυτικής Ευρώπης

5.1 Γενικά

Η Δυτική Ευρώπη παρουσιάζει γεωμορφολογική πολυμορφία. Οι χαρακτηριστικότεροι ορεινοί όγκοι της διαμορφώνουν ένα έντονο ανάγλυφο που επηρεάζει το τοπίο της Αυστρίας, της βόρειας Ιταλίας και της Ελβετίας, και στα δυτικά φθάνει ως τα κεντρικά υψίπεδα της Γαλλίας.

Η βορειοδυτική Ευρώπη εκτείνεται έως τη Σκωτία, τη Βόρεια Αγγλία και την Ιρλανδία. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του τοπίου είναι οι χαμηλοί ορεινοί όγκοι (τα Southern Uplands στο νότο και τα Highlands στο βορρά), με λίμνες ανάμεσά τους, αποτέλεσμα καθιζήσεων του εδάφους γνωστών ως Lowlands.

Η πεδινή Δυτική Ευρώπη έχει ομαλά φυσικά χαρακτηριστικά και είναι πυκνοκατοικημένη. Την περιοχή αυτή διασχίζουν μεγάλοι και σημαντικοί ποταμοί όπως ο Τάμεσης στην Αγγλία, ο Ρήνος στα σύνορα Γερμανίας, Γαλλίας και ο Σηκουάνας που διασχίζει το Παρίσι, που είναι σπουδαίοι ποταμοί γιατί διευκολύνουν την επικοινωνία και το εμπόριο.

Στο νότιο και ανατολικό τμήμα της πεδινής Δυτικής Ευρώπης, στην Αυστρία και την Ελβετία, βρίσκονται οι οροσειρές των Άλπεων. Το ορεινό αυτό περιβάλλον φημίζεται για το χειμερινό κυρίως τουρισμό.

Οι χώρες της Δυτικής, μαζί με αυτές της Νότιας και Βόρειας Ευρώπης απαρτίζουν τη σημαντικότερη τουριστική περιοχή παγκοσμίως, τόσο όσον αφορά τον εξερχόμενο, όσο και τον εισερχόμενο και εγχώριο τουρισμό. Πρόκειται καταρχήν για μια γεωγραφική περιφέρεια με πολύ καλή και εύκολη οδική και σιδηροδρομική πρόσβαση. Υπάρχουν εξαιρετικές αεροπορικές διασυνδέσεις με ολόκληρο τον κόσμο και προπαντός με τη Βόρεια Αμερική. Οι Η.Π.Α. και ο Καναδάς αποτελούν την κύρια πηγή προέλευσης του τουρισμού που στρέφεται προς την Ευρώπη.

Οι τουρίστες (ιδίως αυτοί που προέρχονται από τη Βόρεια Αμερική) επισκέπτονται κυρίως την Αυστρία, τη Γαλλία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Δευτερευόντως επισκέπτονται τη Γερμανία, το Βέλγιο, την Ολλανδία και την Ελβετία. Κατά τους θερινούς μήνες οι προορισμοί προς τη νότια Ευρώπη έχουν μεγαλύτερη ζήτηση.

5.2 Μεγάλη Βρετανία

5.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Μεγάλη Βρετανία ανήκει στη δυτική Ευρώπη. Αποτελείται από την Αγγλία, την Ουαλία, τη Σκωτία, τη βόρεια Ιρλανδία, τα νησιά του στενού της Μάγχης και τη Νήσο του Μάη. Το κλίμα της είναι ήπιο και αυτό οφείλεται στην επίδραση του θερμού ρεύματος του Κόλπου του Μεξικού, ενώ βροχοπτώσεις σημειώνονται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

5.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι περισσότεροι τουρίστες (Βρετανοί και ξένοι) στρέφονται στις περιοχές που εντοπίζονται κατά μήκος της ακτογραμμής της Νότιας και νοτιοδυτικής Αγγλίας. Εκεί υπάρχει ο καλύτερος δυνατός συνδυασμός θερμοκρασίας και ηλιοφάνειας, για την περιοχή αυτή. Εκεί βρίσκονται και οι σημαντικότερες τουριστικές υποδομές. Στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας οι παράκτιες τουριστικές υποδομές βρίσκονται γύρω από τις πυκνοκατοικημένες βιομηχανικές ζώνες του βορρά, εξυπηρετώντας έτσι τόσο τις ανάγκες για διακοπές όσο και για μονοήμερες εκδρομές.

Οι Βρετανοί προτιμούν για τις καλοκαιρινές τους διακοπές το εξωτερικό. Όσοι δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν οικονομικά σε ένα τέτοιο ταξίδι, προτιμούν τα παλιά παράκτια τουριστικά θέρετρα του νότου της Αγγλίας.

Η σήραγγα της Μάγχης αυξάνει τον αριθμό των επισκεπτών από τη Γαλλία και ενισχύει τον εισερχόμενο εκδρομικό τουρισμό.

Εικόνα 5.2
Το περίφημο
Μπιγκ Μπεν

Οι διεθνείς αφίξεις τουριστών στη Βρετανία αφορούν κατά κύριο λόγο τον πολιτιστικό τουρισμό. Γεωγραφικά ο πολιτιστικός τουρισμός εντοπίζεται πρωταρχικά στο αστικό κέντρο του Λονδίνου και ακολουθούν τα αστικά κέντρα του Στάντφορντ, της Οξφόρδης, του Κέιμπριτζ και άλλων ιστορικών πόλεων. Ταυτόχρονα, σημειώνονται ετησίως πολλές αφίξεις για επαγγελματικούς σκοπούς. Το 1992 οι διεθνείς τουρίστες προέρχονταν από τις Η.Π.Α. και την Ευρώπη (κυρίως Γαλλία και Γερμανία). Η μέση διάρκεια παραμονής τους στη Μεγάλη Βρετανία είναι 11,6 ημέρες, η μακρύτερη περίοδος τουριστικής παραμονής σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Ο εξερχόμενος τουρισμός του Ηνωμένου Βασιλείου αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς και η πλειοψηφία των ταξιδιών αυτών αφορά στην πραγματοποίηση διακοπών με χαρακτήρα αναψυχής. Αν και η Βρετανία διαθέτει πλήθος παραλίες και όμορφα φυσικά τοπία, το κλίμα της είναι υγρό και χαρακτηρίζεται από αστάθεια. Έτσι οι Βρετανοί στρέφονται όλο και περισσότερο σε προορισμούς στο εξωτερικό προκειμένου να εξασφαλίσουν τις κατάλληλες κλιματολογικές συνθήκες για τις διακοπές τους.

Οι δημοφιλέστεροι, για τους Βρετανούς, θερινοί τουριστικοί προορισμοί εντοπίζονται στην Ισπανία, την Πορτογαλία, τη Γαλλία, την Τυνησία και την Ελλάδα. Οι χειμερινές διακοπές των Βρετανών παρουσιάζουν μεγαλύτερη διαφοροποίηση ως προς τον γεωγραφικό τους προορισμό. Οι περισσότεροι - περίπου το 40% από αυτούς που αποφασίζουν να κάνουν τις διακοπές τους χειμερινούς μήνες - επιλέγουν ηλιόλουστους προορισμούς και το 15% επιλέγει χειμερινά θέρετρα της υπόλοιπης Ευρώπης. Ολοένα αυξανόμενη είναι η ζήτηση των Βρετανών για διακοπές σε μακρινούς προορισμούς (Νησιά Καραϊβικής, Νοτιοανατολική Ασία κ.τ.λ.).

5.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Μεγάλη Βρετανία διαθέτει ένα άρτιο και εκτεταμένο δίκτυο ακτοπλοϊκών μεταφορών. Το τούνελ της Μάγχης, που κατασκευάστηκε από κοινού με τη Γαλλία, ενώνει τις δύο χώρες εξυπηρετώντας την σιδηροδρομική και οδική σύνδεση μεταξύ τους. Το ταξίδι Λονδίνο-Παρίσι πραγματοποιείται σήμερα σε τρεις μόλις ώρες. Οι Βρετανικοί σιδηρόδρομοι θεωρούνται από τους πλέον αξιόπιστους και συνεπείς στα δρομολόγια τους παγκοσμίως. Ο εθνικός αερομεταφορέας (British Airways), ο οποίος παρέχει υπηρεσίες προς 155 προορισμούς και 72 χώρες, επίσης συγκαταλέγεται ανάμεσα στους μεγαλύτερους και πιο αξιό-

πιστους αερομεταφορείς του κόσμου. Εκτός όμως από τον εθνικό της αερομεταφορέα, η Βρετανία διαθέτει και μεγάλο αριθμό ιδιωτικών αεροπορικών εταιρειών και εταιρειών charters. Το μεγαλύτερο αεροδρόμιο της Βρετανίας βρίσκεται στο Χήθροου και ακολουθούν αυτά του Μάντσεστερ και του Γκάτγουικ.

5.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Το Λονδίνο, η πρωτεύουσα του Ηνωμένου Βασιλείου και από τις μεγαλύτερες πόλεις στον κόσμο, βρίσκεται στις όχθες του ποταμού Τάμεση στη νοτιοανατολική Αγγλία και αποτελεί κέντρο της πολιτικής και οικονομικής ζωής του κράτους από τη Ρωμαϊκή εποχή. Το χαμηλό ύψος των κτιρίων και η πληθώρα πάρκων προσδίδουν ένα ιδιαίτερο χαρακτήρα στην πόλη.

Ο επισκέπτης βιώνει με πολλούς τρόπους την τοπική παράδοση που εκδηλώνεται με μεγάλο αριθμό παρελάσεων και τελετών στη διάρκεια του έτους όπως η καθημερινή αλλαγή της φρουράς στα ανάκτορα του Μπάκιγχαμ, το κλειδωμα του Πύργου του Λονδίνου και οι ετήσιες ειδικές γιορτές που αφορούν στην πολιτική ζωή της πόλης (τα γενέθλια της Βασίλισσας, η έναρξη του Κοινοβουλίου κλπ).

Εικόνα 5.3
Κεντρικός
δρόμος στο Λονδίνο

Το **Λονδίνο** διαθέτει αξιόλογα τουριστικά αξιοθέατα όπως το **Αβαείο του Westminster** (όπου στέφονται οι βασιλείς της Αγγλίας), τον **Καθεδρικό ναό του Αγίου Παύλου**, το **Κοινοβούλιο**, το **Μπιγκ Μπεν**, τα **ανάκτορα του Μπάκιγχαμ**, τον **Πύργο** και τη **Γέφυρα του Λονδίνου**, την **Εθνική Πινακοθήκη**, το **Βρετανικό Μουσείο** (από τα μεγαλύτερα μουσεία στον κόσμο με συλλογές από όλα τα μέρη της γης, ανάμεσα στις οποίες συγκαταλέγονται και τα μάρμαρα του Παρθενώνα, το χειρόγραφο της Magna Carta και τα πρώτα χειρόγραφα του Σαίξπηρ), το **Μουσείο Βικτόριας και Αλβέρτου**, το **Μουσείο κέρινων ομοιωμάτων της Μαντάμ Τισσώ**, το **Πλανητάριο** και **μεγάλες αγορές με εμπορικά καταστήματα**.

Δυτικά του Λονδίνου βρίσκεται η γνωστή πόλη του **Γκρήνουιτς** όπου καθορίζονται τα παγκόσμια μέτρα μέτρησης του χρόνου.

Πολλά από τα σημερινά πολυτελή ξενοδοχεία του Λονδίνου ήταν παλιότερα δημόσια κτίρια που μετατράπηκαν τα τελευταία χρόνια σε τουριστικά καταλύματα που φημίζονται για την κομψότητα και την πολυτέλειά τους (Savoy, Claridges, Ritz). Άλλος χαρακτηριστικός τύπος διαμονής στο Λονδίνο είναι τα ευρέως διαδεδομένα **Bed and Breakfast** που προσφέρουν απλά κλίνη και ημιδιατροφή, χωρίς επιπρόσθετες υπηρεσίες.

Το Λονδίνο διαθέτει επίσης αρκετά καζίνο, από τα πιο οργανωμένα στον κόσμο.

Η περιοχή **Cotswolds**, γενέτειρα του Σαίξπηρ, συγκεντρώνει αρκετό τουριστικό ενδιαφέρον για τις μικρές γραφικές της πόλεις και χωριά. Συναντώνται εδώ μεσαιωνικά φρούρια και αρχοντικά σπίτια που περιβάλλονται από τάφρους και σιδερένιες γέφυρες. Στην ίδια περιοχή βρίσκεται και η Οξφόρδη με το περίφημο πανεπιστήμιο, τους πύργους και τους εξαιρετικούς του κήπους καθώς και τις ιδιάζουσες παραδόσεις του.

Τα γραφικά λιμάνια και τα εξαιρετικά φυσικά τοπία της περιοχής συμπληρώνουν αυτή την ιδιαίτερα ελκυστική εικόνα του προς τους τουρίστες.

Στην ενδοχώρα της Αγγλίας ιδιαίτερο επίσης τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι βαλτώδεις εκτάσεις και τα **δύο εθνικά πάρκα, το Dartmoor στο Devonshire και το Exmoor στο Somerset**. Στο δυτικό τμήμα της Βόρειας Αγγλίας βρίσκεται η **λίμνη District** με εξαιρετικό φυσικό τοπίο, που απαρτίζεται από χαμηλούς καταπράσινους λόφους και βαλτώδεις εκτάσεις, περιοχή δημοφιλής στον ντόπιο πληθυσμό για περιπατητικό και αθλητικό τουρισμό.

Η Ουαλία προσελκύει σημαντικό αριθμό επισκεπτών λόγω των ιστορικών της πόρων και του εξαιρετικού φυσικού της τοπίου. Πρόκειται κυρίως για εκδρομείς από τα αστικά κέντρα της περιφέρειας οι οποίοι περιοδεύουν με σύντομες αποδράσεις το γραφικό τοπίο της, τα άγρια βουνά και τις παραλιακές περιοχές της, όπως επίσης και τα διάσπαρτα μεσαιωνικά φρούρια που προσδίδουν ένα ιδιαίτερο χαρακτήρα στο τοπίο.

Ο σημαντικότερος πόλος τουριστικής έλξης στη Σκωτία είναι η πόλη και πρωτεύουσα **Εδιμβούργο**.

Παγκόσμια γνωστό, είναι το **ετήσιο φεστιβάλ κινηματογράφου** που διαδραματίζεται εκεί κάθε Αύγουστο. Η τελετή ξεκινά στο Castle Esplanada, όπου πλήθος ντόπιων και τουριστών συρρέει για να συμμετάσχει τα καλλιτεχνικά δρώμενα. Στο Εδιμβούργο, επίσης, το Royal Mile, αποτελούμενο από ένα πλέγμα γραφικών δρόμων, συνδέει μεταξύ τους στην παλιά πόλη τα σημαντικότερα κάστρα και το παλάτι της βασίλισσας. Δείγματα του πολιτισμού της Σκωτίας βρίσκονται συγκεντρωμένα στην Εθνική Πινακοθήκη και το Βασιλικό Μουσείο της Σκωτίας.

Στην **Γλασκόβη, τη δεύτερη σε μέγεθος πόλη της Σκωτίας** και βιομηχανικό κέντρο, βρίσκεται η Loch Lamond, μία από τις ομορφότερες λίμνες της Ευρώπης, μικρά χωριά και γραφικά φιόρδ όπου αναπτύσσεται ο φυσιολατρικός τουρισμός, όπως και σε ολόκληρη τη Σκωτία.

Εικόνα 5.4
Χάρτης
Βρετανικών Νησιών

Εικόνα 5.5
Κάστρο στη Σκωτία.
Εδώ γυρίστηκαν
σκηνές από την
τηλεοπτική σειρά
Χαϊλάντερς.

Η Βόρεια Ιρλανδία φημίζεται για τα υπέροχα φυσικά της τοπία που χαρακτηρίζονται από συνδυασμό λιμνών και δασών με μικρά χωριά και παράκτια ζώνη με συνεχόμενους κολπίσκους και παραλίες. Ωστόσο, οι τουριστικοί αυτοί πόροι παραμένουν βασικά αναξιοποίητοι λόγω της πολιτικής αστάθειας και των συνεχών τρομοκρατικών ενεργειών στη Βόρεια Ιρλανδία. Πρωτεύουσα της Βόρειας Ιρλανδίας είναι το **Μπέλφαστ**, όπου το μουσείο Ulster φιλοξενεί εκθέματα προϊστορικής και κελτικής εποχής, τα οποία σε συνδυασμό με τα μεσαιωνικά φρούρια και τα άλλα ιστορικά μνημεία της περιοχής αποτελούν πόλο έλξης πολιτιστικού τουρισμού.

5.2.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Οι Βρετανοί αποδίδουν μεγάλη σπουδαιότητα στην ιστορία και τα μνημεία του πολιτισμού τους, τα οποία μετατρέπονται σε χώρους επίσκεψης των χιλιάδων επισκεπτών από τη χώρα και το εξωτερικό. Η προστασία και συντήρηση κάστρων και αρχοντικών, αποτελεί προτεραιότητα τόσο της κυβέρνησης όσο και άλλων φορέων*.

Ο τομέας του τουρισμού απασχολεί το 6% του Βρετανικού εργατικού δυναμικού, ποσοστό μεγαλύτερο από αυτό που απασχολείται στις τράπεζες, τις χρηματιστικές εταιρείες και τον ασφαλιστικό τομέα της χώρας. Η πλειοψηφία των τουριστικών πόρων βρίσκεται συγκεντρωμένη στο δυτικό και κεντρικό Λονδίνο προκαλώντας συνωστισμό ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες αιχμής.

Η συνεχής βελτίωση των μεταφορικών υποδομών ενθαρρύνει τον επαγγελματικό τουρισμό, τον τουρισμό θαλάσσιου αθλητισμού, τη δημιουργία ξενοδοχειακών υποδομών, την προσέλκυση τουριστών για διακοπές και ψυχαγωγία καθώς και μονοήμερες εκδρομές.

** Για συγκεκριμένα πρόκειται για περίπου 200 ιστορικά κτίρια, 416 μίλια αναξιοποίητων ακτών, ολόκληρα χωριά και κωμοπόλεις, αναρίθμητα κάστρα και αβαεία, λίμνες και λοφώδη τοπία. Περισσότερα από 1000 αρχοντικά σπίτια, για παράδειγμα λόγω της αδυναμίας των ιδιοκτητών τους να τα συντηρήσουν, έχουν περιέλθει στη δικαιοδοσία του κράτους το οποίο έχει αναλάβει την ολική ευθύνη συντήρησής τους.*

5.3 Ιρλανδία

Η Ιρλανδία βρίσκεται στη βορειοδυτική Ευρώπη και βρέχεται από τον Ατλαντικό Ωκεανό. Το κλίμα της είναι ωκεάνιο, με ψυχρούς χειμώνες και ήπια καλοκαίρια. Λόγω της πληθυσμιακής της διασποράς, τόσο το σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας όσο και το οδικό δίκτυο είναι ιδιαίτερα αναπτυσσόμενα και συνδέουν ικανοποιητικά τις μεγαλύτερες Ιρλανδικές πόλεις μεταξύ τους. Τα διεθνή αεροδρόμια, με κυριότερο αυτό του Δουβλίνου, εξυπηρετούν άριστα τις ενάερες μεταφορικές ανάγκες της Ιρλανδίας.

Η Ιρλανδία δεν προσελκύει ιδιαίτερα σημαντικό αριθμό τουριστών σε σχέση με τα άλλα κράτη της Δυτικής Ευρώπης λόγω της σχετικής γεωγραφικής της απομόνωσης από τις υπόλοιπες τουριστικές αγορές της ηπειρωτικής Ευρώπης. Οι επισκέπτες της Ιρλανδίας προέρχονται κυρίως από τις Η.Π.Α. και τον Καναδά, τη Γερμανία και τη Γαλλία. Η διάρκεια παραμονής των τουριστών είναι υψηλή και ανέρχεται κατά μέσο όρο στις 10,8 ημέρες. Η πολιτική αστάθεια και οι τρομοκρατικές ενέργειες στη Βόρεια Ιρλανδία έχουν επηρεάσει αρνητικά και τον Ιρλανδικό τουρισμό.

Πρωτεύουσα της χώρας είναι το Δουβλίνο.

Τα κύρια σημεία του τουριστικού ενδιαφέροντος στο Δουβλίνο εντοπίζονται στον εθνικό προτεσταντικό ναό του 13ου αι., το κτίριο της Τράπεζας της Ιρλανδίας του 17ου αι. με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική (πρόσωση χωρίς παράθυρα), το Δημαρχείο, το κάστρο του Δουβλίνου του 13ου αι., το Leinster House (έδρα της Ιρλανδικής Βουλής και της Γερουσίας), την Εθνική Πινακοθήκη και το Εθνικό Μουσείο, ενώ όμορφα πάρκα και μεγαλόπρεπα οικοδομήματα κοσμούν ολόκληρη την πόλη.

Εικόνα 5.6

Το **Κορκ**, η δεύτερη σε μέγεθος πόλη, βρίσκεται στη Νότια Ιρλανδία και συνδέεται με την ηπειρωτική Ευρώπη μέσω οχηματαγωγών πλοίων από τη Γαλλία. Στις νότιες και δυτικές περιοχές της Ιρλανδίας εκτείνονται οι δημοφιλέστερες ακτές.

5.4 Γαλλία

5.4.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Γαλλία είναι χώρα της Δυτικής Ευρώπης. Η Βόρεια και Δυτική Γαλλία χαρακτηρίζεται από κρύους χειμώνες και ήπια καλοκαίρια, ενώ η Νότια Γαλλία φημίζεται για το μεσογειακό της κλίμα με ζεστά καλοκαίρια και ήπιους χειμώνες. Στα ορεινά το κλίμα είναι ηπειρωτικό με ψυχρούς χειμώνες και έντονες χιονοπτώσεις στη μεγαλύτερη διάρκεια του έτους.

Εικόνα 5.7
Χάρτης Γαλλίας,
Βελγίου, Ολλανδίας,
Ελβετίας

5.4.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Το 82% των Γάλλων προτιμούν να επισκέπτονται, για διακοπές, την ίδια τους τη χώρα. Οι Γάλλοι κάνουν διακοπές κυρίως τον Ιούλιο και τον Αύγουστο. Το χειμώνα, αρκετοί από αυτούς αφιερώνουν μία

ή δύο εβδομάδες για χειμερινές διακοπές*.

Μόνο το 18% των Γάλλων ταξιδεύουν στο εξωτερικό. Προτιμούν κυρίως γειτονικούς προορισμούς όπως είναι η Ισπανία και η Ιταλία. Μακρινοί προορισμοί όπως η Βόρεια Αμερική και η Ασία κατά τους θερινούς μήνες και το Μεξικό, τα Γαλλικά νησιά της Καραϊβικής και η Γαλλική Πολυνησία τους χειμερινούς μήνες γίνονται όλο και πιο δημοφιλείς τα τελευταία χρόνια. Η Ισπανία και τα Κανάρια νησιά αποτελούν δημοφιλείς προορισμούς το χειμώνα, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία δέχονται πολλούς Γάλλους επισκέπτες κυρίως για επαγγελματικό τουρισμό.

Ο αριθμός των ξένων τουριστών στη Γαλλία αυξάνει σταθερά από τη δεκαετία του 1970. Η πλειονότητα των ξένων τουριστών προέρχονται από τις Η.Π.Α., τη Γερμανία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, την Ιταλία, την Ισπανία, την Αυστραλία, τον Καναδά, και την Ιαπωνία. Ο μισός περίπου αριθμός των διεθνών τουριστών φθάνει στη Γαλλία κατά τους θερινούς μήνες. Η Γαλλική Ριβιέρα αποτελεί τον δημοφιλέστερο τουριστικό προορισμό για τους εισερχόμενους τουρίστες και ακολουθούν το Παρίσι, οι Άλπεις, Aquitaine και Languedoc-Roussillon.

5.4.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Γαλλία διαθέτει ένα από τα πιο προηγμένα συστήματα μεταφορών και συγκοινωνιών σε ολόκληρη την επικράτειά της, γεγονός που ευνοεί ιδιαίτερα την τουριστική μετακίνηση. Οι δύο εθνικοί αερομεταφορείς της Γαλλίας (Air France, Air Inter) εξασφαλίζουν πρόσβαση από πολλά αεροδρόμια του εξωτερικού προς τη Γαλλία, ενώ παράλληλα παρέχουν υπηρεσίες και στις διακινήσεις εντός της χώρας. Γνωστότερα είναι τα μεγάλα αεροδρόμια του Παρισιού Σάρλ ντε Γκώλ και Ορλύ. Το οδικό σύστημα είναι επίσης άρτιο και εκτεταμένο, ενώ χαρακτηριστικό των Γαλλικών σιδηροδρόμων είναι τα τρένα υψηλής ταχύτητας που εκτελούν τα δρομολόγια της με ταχύτητα, άνεση και αξιοπιστία. Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει τέλος και στον υπόγειο σιδηρόδρομο του Παρισιού, έναν από τους πιο φημισμένους στον κόσμο.

5.4.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η Γαλλία χαρακτηρίζεται από μια τεράστια ποικιλία τουριστικών πόρων: διαφορετικοί τύποι ακτών και κλίματος, ελκυστικές «παραδοσιακές» αγροτικές περιοχές, ορεινοί όγκοι, πλήθος ιστορικών και πολιτισμικών αξιοθέατων, νυχτερινή ζωή και γαστρονομία.

Εικόνα 5.8
Γέφυρα
Μ. Αλεξάνδρου στο
Σικουάνα

* Οι μισοί από τους Γάλλους που ταξιδεύουν για διακοπές στο εσωτερικό της χώρας τους επιλέγουν κατά τους θερινούς μήνες τις ακτές, το 25% επιλέγει τις εξοχές και το 17% τις ορεινές περιοχές. Το χειμώνα η αναλογία αντιστρέφεται. Αυτοί που αποφασίζουν να κάνουν διακοπές στη χώρα τους κατά τους χειμερινούς μήνες, επιλέγουν σε ποσοστό 17% τις ακτές, σε ποσοστό 28% την εξοχή και σε ποσοστό 40% τις ορεινές περιοχές για τα χειμερινά αθλήματα.

Εικόνα 5.9 Αφροδίτη της Μήλου (Λούβρο)

Εικόνα 5.10 Η Παναγία των Παρισίων

Το **Παρίσι**, πρωτεύουσα της Γαλλίας, είναι χτισμένο στις όχθες του Σηκουάνα. Αποτελεί σημαντικό τουριστικό κέντρο προσφέροντας πολλά σημαντικά αξιοθέατα. Σημαντικότερα από αυτά είναι ο **Πύργος του Άιφελ**, η **Αψίδα του Θριάμβου** (κατασκευάστηκε από το Ναπολέοντα στο άκρο της εμπορικής λεωφόρου στα Ηλύσια Πεδία), ο **καθεδρικός ναός της Παναγίας των Παρισίων**, η **Όπερα**. Η πόλη φιλοξενεί επίσης μερικά από τα σπουδαιότερα μουσεία του κόσμου, όπως το **Μουσείο του Λούβρου** (περιλαμβάνει έργα τέχνης και συλλογές από ολόκληρο τον κόσμο μεταξύ των οποίων την Αφροδίτη της Μήλου, τη Νίκη της Σαμοθράκης και τη Τζιοκόντα του Λεονάρντο ντα Βίντσι), το **Μουσείο ντε Ορσέ** (παλαιός σιδηροδρομικός σταθμός που φιλοξενεί σημαντικά έργα τέχνης).

Η νυχτερινή ζωή και η γαλλική κουζίνα επίσης συγκαταλέγονται στους σημαντικότερους ελκτικούς παράγοντες τουρισμού. Στο Σηκουάνα προσφέρονται περιηγήσεις με πλοία όλο το εικοσιτετράωρο. Το Παρίσι, κέντρο της εμπορικής ζωής της Γαλλίας, εξυπηρετείται από εθνικά και διεθνή συγκοινωνιακά δίκτυα και διαθέτει σύγχρονα συνεδριακά κέντρα και πολυτελή ξενοδοχεία. Στα περίχωρα του Παρισιού εκτείνονται οι **κήποι και τα ανάκτορα των Βερσαλλιών** (παλιά βασιλική κατοικία και σήμερα εθνικό μουσείο) και τα **ανάκτορα Φοντενεμπλώ**, νοτιοανατολικά του Παρισιού, (θερινή κατοικία των Γάλλων μοναρχών για περίπου 4 αιώνες). Σημαντικούς πόλους έλξης τουριστών επίσης αποτελούν και τα θεματικά πάρκα του Αστερίξ και της Eurodisney, 40 και 80χλμ. αντίστοιχα από την πόλη του Παρισιού.

Οι ακτές του Ατλαντικού χαρακτηρίζονται από όμορφες παραλίες και κλίμα κατάλληλο για την ανάπτυξη θαλάσσιου τουρισμού. Οι Γαλλικές Άλπεις στο Κεντρικό Οροπέδιο προσφέρονται για χειμερινό τουρισμό. Τα σημαντικότερα χιονοδρομικά κέντρα της περιοχής με χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο είναι το Σαμονί, το Αβοριάζ, το Ισολά, το Σεν Ζερβέ. Τα νερά των ιαματικών πηγών στις Γαλλικές Άλπεις ενδείκνυνται για ειδικές ασθένειες και την ανάπτυξη του θερμολιστικού τουρισμού. Κατά μήκος των συνόρων με την Ισπανία βρίσκονται τα **Πυρηναία Όρη**, με ωραίο φυσικό περιβάλλον και δυνατότητες ιαματικού τουρισμού.

Αξιόλογοι από τουριστικής πλευράς είναι και οι **εθνικοί δρυμοί** που χρονολογούνται από το 1960 και περιλαμβάνουν τα πάρκα στη Cevennes, τις **Άλπεις και τα Πυρηναία**. Η τουριστική πρόσβαση στους δρυμούς αυτούς ρυθμίζεται με σύστημα διαχωρισμού σε ζώνες, προκειμένου να διατηρηθούν η φυσική χλωρίδα και πανίδα. Η τουριστική χρήση, για παράδειγμα, επιτρέπεται μόνο στην εξωτερική ζώνη. Η αμέσως γειτονική υπόκειται σε αυστηρές ρυθμίσεις για το κυνήγι και άλλες ανταγωνιστικές προς το περιβάλλον δραστηριότητες, ενώ η εσωτερική ζώνη διαφυλάσσεται μόνο για ερευνητικούς σκοπούς. Τοπικοί φυσικοί δρυμοί βρίσκονται και σε άλλα σημεία της χώρας όπως για παράδειγμα η περιοχή Camargue στη νότια Γαλλία.

Για την αποσυμφόρηση της Γαλλικής Ριβιέρα έχει σχεδιαστεί ένας καινούριος τουριστικός προορισμός, το **Languedoc-Roussillon** στα σύνορα με την Ισπανία. Το συγκριτικό του πλεονέκτημα έγκειται στην αμυγδαλένια Μεσογειακή του παραλία, τις μικρές πόλεις και τα χωριά και τα αρχαία φρούρια των Βησιγόθων και των Ρωμαίων τα οποία είναι διασκορπισμένα στο εσωτερικό της ευρύτερης περιοχής.

Ανατολικότερα βρίσκεται η **Κυανή Ακτή**, παγκόσμια γνωστή για τα γραφικά λιμάνια, τις μαρίνες και τις παραλίες της. Οι ήπιοι χειμώνες και η παρατεταμένη ηλιοφάνεια την καθιστούν σημαντικό τουριστικό προορισμό σε όλη τη διάρκεια του χρόνου. Φημισμένες είναι οι πόλεις-θέρετρα της Μεσογείου: **Σαιν Τροπέ, Κάνες και Νίκαια**. Το φεστιβάλ κινηματογράφου των Κανών προσελκύει κάθε άνοιξη, στην ετήσια αυτή γιορτή της 7ης τέχνης, παράγοντες του κόσμου του κινηματογράφου και επισκέπτες από ολόκληρο τον κόσμο. Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι πολλές οινοπαραγωγικές περιοχές της Γαλλίας όπως αυτή που βρίσκεται στα περίχωρα της πόλης **Μπορντώ** στη νοτιοδυτική Γαλλία.

Στην ανατολική Γαλλία βρίσκεται η πόλη **Στρασβούργο**, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο, **έδρα του Συμβουλίου της Ευρώπης**, η οποία φιλοξενεί συχνά συνεδριάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που αποτελεί όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη νοτιοδυτική Γαλλία, η πόλη **Λούρδη**. Λέγεται ότι το 1858 παρουσιάστηκε σε ένα κορίτσι η Παρθένος Μαρία. Ο τόπος του θαύματος αυτού προσελκύει χιλιάδες πιστούς.

Τέλος, το **νησί της Κορσικής**, ανήκει στη Γαλλία. Το κλίμα της Κορσικής είναι μεσογειακό και ο τουρισμός διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία του νησιού, με γνωστές πόλεις την **Αγιάτσο** (γενέτειρα του Ναπολέοντα) και την **Μπάστια** (ιδρύθηκε το 14ο αι. από τους Γενοβέζους).

Το **Πριγκιπάτο του Μονακό**, ένα βραχύως ακρωτήριο, είναι ένα ανεξάρτητο κρατίδιο στις μεσογειακές ακτές της νοτιοανατολικής Γαλλίας. Η οικονομία του Μονακό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό. Η πρωτεύουσα **Μόντε Κάρλο**, η οποία εξυπηρετείται από το διεθνές αεροδρόμιο της Νίκαιας, είναι ο κύριος τόπος κατάλυσης των τουριστών και γνωστό ως τόπος μόνιμης διαμονής πλούσιων και ευγενών της Ευρώπης. Το φημισμένο από παλιά καζίνο του Μόντε Κάρλο αποτελεί την κύρια πηγή εσόδων για το πριγκιπάτο. Σημαντικός επίσης αριθμός τουριστών έλκεται ετησίως από το γνωστό ράλι της φόρμουλα 1 που διεξάγεται κάθε χρόνο.

5.4.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Ένα συγκεντρωτικό σύστημα προγραμματισμού έχει συμβάλει στην συστηματική τουριστική ανάπτυξη, ιδιαίτερα των αγροτικών περιοχών με σκοπό την ενίσχυση των τοπικών οικονομιών. Οι προσπάθειες εστιάζονται στην επέκταση του τουρισμού από τα κέντρα προς την περιφέρεια και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

5.4.6 Επιπτώσεις του τουρισμού

Η συνεχής ροή τουριστών από το βόρειο τμήμα της χώρας προς τους τουριστικούς πόρους του νότου δημιουργεί την περίοδο τουριστικής αιχμής αναπόφευκτα μεγάλο συνωστισμό στους αυτοκινητόδρομους που οδηγούν από το Παρίσι προς τις μεσογειακές ακτές. Η υψηλή δημοτικότητα της Ριβιέρα έχει δημιουργήσει μεγάλα προβλήματα στην περιοχή αυτή. Η σε υπερβολικό βαθμό οικοδόμηση δεύτερων κατοικιών και η αντίστοιχη δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων κατά μήκος της ακτής επηρεάζει αρνητικά το περιβάλλον. Η εντατικοποίηση της τουριστικής βιομηχανίας στην περιοχή οφείλεται και στο γεγονός ότι οι Γάλλοι θέλουν να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό των γειτόνων τους, Ισπανών και Ιταλών.

5.5 Ελβετία

5.5.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Πρόκειται για μία ορεινή χώρα, το 70% της έκτασης της οποίας καλύπτεται από τις Άλπεις. Το κλίμα της Ελβετίας παρουσιάζει διακυμάνσεις. Στις πεδιάδες είναι ήπιο, ενώ στις ορεινές περιοχές σημειώνονται χιονοπτώσεις οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις διαρκούν ολόκληρο το έτος.

Εικόνα 5.11
Λουκέρνη

5.5.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η γεωγραφική θέση της χώρας στην κεντρική Ευρώπη λειτουργεί θετικά στην προσέλκυση τουριστών. Οι Ελβετοί ταξιδεύουν αρκετά, τόσο στο εσωτερικό της χώρας τους, όσο και στο εξωτερικό. Το 60% των Ελβετών που ταξιδεύουν στο εξωτερικό απολαμβάνουν τις διακοπές τους στις χώρες της Μεσογείου.

Όσον αφορά τον εισερχόμενο τουρισμό, το 70% των τουριστών που επισκέπτονται την Ελβετία προέρχονται από Ευρωπαϊκές χώρες και είναι κυρίως Γερμανοί, Άγγλοι και Δανοί. Οι επισκέπτες από την Αμερική ανέρχονται στο 10% του συνόλου των εισερχόμενων τουριστών.

5.5.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο αερομεταφορέας της Ελβετίας, η Swiss International Airlines, συνδέει τα διεθνή αεροδρόμια της Ζυρίχης και της Γενεύης με όλες τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου. Το σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο της Ελβετίας είναι εξαιρετικά και ιδιαίτερα εκτεταμένα και μεγάλο μέρος της κίνησης των επιβατών των σιδηροδρόμων αφορά μετακινήσεις μεταξύ Γαλλίας και Ιταλίας.

5.5.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Οι Άλπεις αποτελούν τον κυριότερο τουριστικό πόλο στην Ελβετία με επισκέπτες από ολόκληρο τον κόσμο, τόσο κατά τους χειμερινούς, όσο και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Τα σημαντικότερα Ελβετικά χιονοδρομικά κέντρα το Νταβός και το Σαιν Μόριτς είναι τα πιο γνωστά.

Το Σαιν Μόριτς βρίσκεται στην νοτιοανατολική Ελβετία στον ποταμό Ινν και στην ομώνυμη λίμνη.

Αποτελεί το γνωστότερο χειμερινό τουριστικό θέρετρο. **Η πόλη φιλοξένησε το 1928 και το 1948 τους χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες.** Παράλληλα διαθέτει ιαματικές πηγές γνωστές από το 15ο αι. Πολυάριθμες λίμνες προσελκύουν σημαντικό αριθμό τουριστών, με σημαντικότερες τις **Λίμνες της Γενεύης, της Κωνσταντίας, Λουγκάνο, της Ζυρίχης και την Μεγάλη Λίμνη.** Όλες τους προσφέρουν μοναδικής ομορφιάς φυσικά τοπία στον επισκέπτη, κατάλληλα για φυσιολατρικό τουρισμό.

Η πρωτεύουσα της Ελβετίας, η Βέρνη, βρίσκεται στις όχθες του ποταμού Ααρ και αποτελεί σημαντικό εμπορικό, βιομηχανικό, διοικητικό κέντρο και έδρα πολλών διεθνών οργανισμών.

Μεταξύ των τουριστικών αξιοθέατων περιλαμβάνονται το Κοινοβούλιο, ο Καθεδρικός ναός χτισμένος σε γοτθικό ρυθμό, το Δημαρχείο (1406), το Πανεπιστήμιο (1834), η Βιβλιοθήκη και τα μουσεία της.

Στη νοτιοδυτική Ελβετία στις όχθες της λίμνης της Γενεύης βρίσκεται η ομώνυμη πόλη της Γενεύης, σημαντικό οικονομικό, εμπορικό και τραπεζικό κέντρο.

Η πόλη διαθέτει πολλούς τουριστικούς πόρους όπως ο καθεδρικός ναός του Αγίου Πέτρου του 10ου-11ου αι., το Δημαρχείο του 16ου αι., η κατοικία όπου γεννήθηκε ο Ζαν Ζακ Ρουσσώ, γραφικά δρομάκια, πάρκα και πλατείες. Είναι παγκοσμίως γνωστή για την κατασκευή ρολογιών ακριβείας. Αποτελεί έδρα πολλών διεθνών οργανισμών όπως και του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Στη βόρεια Ελβετία στις όχθες της λίμνης της Ζυρίχης είναι χτισμένη η πόλη της **Ζυρίχης,** σημαντικό εμπορικό, βιομηχανικό, οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο.

Η πόλη διαθέτει ένα ξεχωριστό παραδοσιακό χαρακτήρα, στον οποίο συντελούν αξιοθέατα όπως ο γοτθικός καθεδρικός ναός Grossmönster του 11ου-13ου αι., το Δημαρχείο του 17ου αι., ο ναός του Αγίου Πέτρου του 13ου αι., το Πανεπιστήμιο και το Ελβετικό Ινστιτούτο Τεχνολογίας.

Εικόνα 5.12
Ζυρίχη

Τέλος, η **Λωζάνη** στη δυτική Ελβετία αποτελεί σημαντικό εμπορικό κέντρο και τουριστικό θέρετρο.

Ανάμεσα στα αξιοθέατα της πόλης διακρίνονται το Πανεπιστήμιο που ιδρύθηκε το 1537 και ο καθεδρικός ναός Notre Dame του 13ου αι.

5.5.5 Επιπτώσεις του τουρισμού

Ο διεθνής τουρισμός είναι πολύ σημαντικός για την εθνική οικονομία της Ελβετίας, δημιουργώντας το 9% του εθνικού εισοδήματος και το 14% της συνολικής απασχόλησης. Η αποψίλωση των πλαγιών σε

υπερβολικό βαθμό για τη δημιουργία και συντήρηση χιονοδρομικών κέντρων και των αντίστοιχων υποδομών, διαταράσσει το φυσικό περιβάλλον. Εξαιτίας της αποψίλωσης των πλαγιών τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί σημαντικά οι χιονοστοιβάδες. Πολλοί χιονοδρόμοι, αλλά και ολόκληρα χωριά έχουν, στο κοντινό παρελθόν, καταπλακωθεί από τέτοιες χιονοστοιβάδες.

5.6 Αυστρία

5.6.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Αυστρία είναι ορεινή χώρα και το 70% της έκτασής της το καταλαμβάνουν οι Άλπεις. Το κλίμα είναι ηπειρωτικό.

5.6.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Ο εσωτερικός τουρισμός προέρχεται κυρίως από τη Βιέννη και καταλήγει στην ανατολική Αυστρία. Οι ακτές της Κροατίας προς την Αδριατική αποτελούσαν τον δημοφιλέστερο θερινό προορισμό, για τους Αυστριακούς. Η τάση αυτή ανατράπηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 λόγω της πολιτικής αστάθειας στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Έτσι οι Αυστριακοί τουρίστες στράφηκαν προς τις ιταλικές ακτές της Αδριατικής.

Εικόνα 5.13
Χάρτης
Γερμανία, Αυστρία

Οι ξένοι τουρίστες που επισκέπτονται την Αυστρία είναι κυρίως Γερμανοί, Ολλανδοί, Ιταλοί, Βρετανοί, Ελβετοί, Γάλλοι, και Αμερικανοί. Η Αυστρία προσελκύει και τουρίστες από την Ανατολική Ευρώπη.

5.6.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Αυστρίας είναι οι Αυστριακές Αερογραμμές, οι οποίες μαζί και με άλλες κρατικές ή ιδιωτικές αεροπορικές εταιρείες συνδέουν τη χώρα με το εξωτερικό. Εξαιρετικά αναπτυγμένο είναι το σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας. Στον τομέα των μεταφορών εξέχουσα επίσης σημασία κατέχουν τα πλωτά μεταφορικά δίκτυα, κυρίως του Δούναβη.

5.6.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Οι φυσικοί πόροι της Αυστρίας (πυκνά δάση, λίμνες, αλπικά τοπία, βλάστηση, ποτάμια συστήματα) προσελκύουν χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο.

Η Βιέννη, είναι πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη της χώρας. Βρίσκεται στις όχθες του Δούναβη και έχει πολλά ανάκτορα, εκκλησίες και άλλα ιστορικά μνημεία.

Εικόνα 5.14
Το Ανάκτορο Χοφμπουργκ

Ορισμένα από τα αξιοθέατα της Βιέννης είναι το **Κοινοβούλιο** (σε ελληνιστικό ρυθμό με κίονες κορινθιακού ρυθμού), το **Δημαρχείο**, το κτίριο του **Πανεπιστημίου**, το **Εθνικό Θέατρο** (ακριβές αντίγραφο του Θησείου της Αθήνας), η **Εθνική Βιβλιοθήκη** (με πλήθος βιβλίων, χειρογράφων, χαρτών κτ), η **Όπερα** (τις παραστάσεις της οποίας όλο το χρόνο παρακολουθούν χιλιάδες επισκέπτες από ολόκληρο τον κόσμο), ο **ναός του Αγίου Στεφάνου** (σε γοτθικό ρυθμό), το **Ανάκτορο Hofburg** (βασιλική κατοικία των Αψβούργων για έξι αιώνες), το **Ανάκτορο Belvedere** (θερινή βασιλική κατοικία που στεγάζει σήμερα την Πινακοθήκη), η **Ισπανική Σχολή Ιππασίας**, το **Ανάκτορο Schonbrunn** (σε ρυθμό ροκοκό, το οποίο περιβάλλεται από θαυμάσιο πάρκο του 18ου αι. και ζωολογικό κήπο από το 1752 και στεγάζει σήμερα την περίφημη συλλογή αυτοκρατορικών αμαξών), το **Μουσείο του 20ου αι.**, το **Μουσείο Φυσικής Ιστορίας** και το **Μουσείο Καλών Τεχνών**.

Εικόνα 5.15 Το Ανάκτορο Μπελβεντέρε

Δυτικά της πόλης εκτείνονται τα γνωστά **Βιεννέζικα δάση** που φθάνουν μέχρι τους πρόποδες των Άλπεων, πύργοι και μεσαιωνικά μοναστήρια. Η Βιέννη, η οποία κατά τη διάρκεια του 18ου-20ου αι. υπήρξε η πατρίδα διάσημων μουσικοσυνθετών όπως **ο Μότσαρτ, ο Μπετόβεν και ο Σούμπερτ**, παραμένει έως σήμερα η πόλη με τη σημαντικότερη μουσική και πολιτιστική παράδοση στην Ευρώπη.

Το **Σάλτσμπουργκ** στη βορειοδυτική Αυστρία είναι χτισμένο στις όχθες του ποταμού Σάλτσαχ και φημίζεται για τις πολιτιστικές του εκδηλώσεις, θεωρείται η πόλη της μουσικής και των καλλιτεχνών της Αυστρίας.

Εικόνα 5.16
Αποψη της πόλης

Σημεία που συγκεντρώνουν το τουριστικό ενδιαφέρον είναι το σπίτι όπου γεννήθηκε ο Μότσαρτ (λειτουργεί ως μουσείο), το Residenz (κατοικία των αρχιεπισκόπων και πριγκίπων του 7ου αι.), το ανάκτορο Hellbrunn (1612-1615, με πλούσιες τοιχογραφίες, πανέμορφους μπαρόκ κήπους, σιντριβάνια και θέατρο), το μοναστήρι του Αγίου Πέτρου, ο ναός των Φραγκισκανών μοναχών του 13ου αι., το ανάκτορο Μιραμπέλ και οι κήποι του, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και το Μουσείο παιχνιδιών. Η ευρύτερη περιοχή ενδείκνυται για την ανάπτυξη περιπατητικού, ποδηλατικού, ορεινού, αθλητικού τουρισμού και αγροτουρισμού. Η πόλη του Σάλτσμπουργκ είναι εύκολα προσβάσιμη καθώς απέχει μόλις 5χλμ από το αεροδρόμιο.

Τέλος, το Ίνσμπρουκ στη δυτική Αυστρία υπήρξε χώρος διοργάνωσης των Χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων το 1964 και το 1976, καθώς επίσης και πραγματοποίησης ετήσιων φεστιβάλ μουσικής. Η μεσαιωνική αυτή πόλη συνδυάζει το εξαιρετικό φυσικό τοπίο με την πλούσια της πολιτιστική παράδοση και δυνατότητες χειμερινού αθλητικού τουρισμού.

5.7 Γερμανία

5.7.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Το κλίμα της Γερμανίας ποικίλει σημαντικά στο εσωτερικό της. Βορειοδυτικά επηρεάζεται από τον Ατλαντικό Ωκεανό και είναι ήπιο, μεταβαίνοντας όμως προς την ενδοχώρα μετατρέπεται σε ηπειρωτικό.

5.7.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Γερμανία αποτελεί σχετικά ακριβό προορισμό για τους τουρίστες που την επισκέπτονται. Η οικονομική της ευρωστία δίνει στους Γερμανούς, την δυνατότητα να ταξιδεύουν στο εξωτερικό.

Οι αλλοδαποί τουρίστες που επισκέπτονται τη Γερμανία προέρχονται κυρίως από την Ολλανδία, τις Η.Π.Α., το Ηνωμένο Βασίλειο, και σε μικρότερα ποσοστά από τη Γαλλία, τη Δανία, την Ελβετία, την Ιταλία, τη Σουηδία, το Βέλγιο, την Αυστραλία και την Ιαπωνία. Συχνά οι τουρίστες από τη Σουηδία, τη Δανία και το Βέλγιο συνηθίζουν να διέρχονται από τη Γερμανία κατευθυνόμενοι προς κάποιους άλλους προορισμούς.

Οι χώρες προορισμού των Γερμανών τουριστών είναι η Ισπανία, η Ιταλία, η Αυστρία, η Γαλλία, οι χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας και η Ελλάδα, ενώ από τις μη Ευρωπαϊκές χώρες κυριότεροι προορισμοί είναι οι Η.Π.Α., η Ιαπωνία, η Σιγκαπούρη, η Ταϊλάνδη, οι Μαλδίβες και η Κένυα.

5.7.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Γερμανίας είναι η Lufthansa A.G. που πραγματοποιεί πτήσεις στο εξωτερικό αλλά και στο εσωτερικό της χώρας και το μεγαλύτερο διεθνές αεροδρόμιο της χώρας βρίσκεται στη Φρανκφούρτη. Οι ποτάμιες μεταφορές, κυρίως μέσω του Ρήνου, είναι και αυτές ιδιαίτερα αναπτυγμένες. Στις βόρειες ακτές της χώρας στη Βόρεια Θάλασσα υπάρχουν σημαντικά λιμάνια όπως του Αμβούργου, της Βρέμης, του Βίσμαρ και του Ροστόκ. Τέλος, η Γερμανία κατέχει σημαντικό και υψηλής ποιότητας οδικό και κυρίως σιδηροδρομικό δίκτυο με τρένα μεγάλων ταχυτήτων.

5.7.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Μία από τις πόλεις που έχει αναπτύξει τεράστιο τουριστικό ενδιαφέρον στη Γερμανία είναι το Βερολίνο, πρωτεύουσα της Γερμανίας και η μεγαλύτερη πόλη, όλης της χώρας.

Εικόνα 5.17
Βερολίνο
(Μοντέρνα πολυκατοικία)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εδώ παρουσιάζουν το κτίριο του **Reichstag** (κατασκευασμένο από γυαλί), ο **ναός του Κάιζερ Γουλιέλμου** από τα τέλη του 19ου αι., το **ανάκτορο Charlottenburg** του 1695-1790 (πρωσικό ανάκτορο που σήμερα στεγάζει πινακοθήκη και μουσείο), το **ανάκτορο Humbolt** από τις αρχές 19ου αι., η **πύλη του Βρανδεμβούργου** του 1788-1791 (εμπνευσμένη από τα Προπύλαια του Παρθενώνα της Αθήνας), η **Όπερα του 1743** (σε κλασσικό ρυθμό), η **πινακοθήκη Gemoldegalerie**, το **μουσείο Pergamon** (με πλούσια συλλογή από αρχαιότητες με γνωστότερα την αψίδα της Περγάμου που μεταφέρθηκε από την ομώνυμη αρχαία πόλη), ο **Καθεδρικός ναός του Αγίου Νικολάου** του 14ου-15ου αι. (σε γοθικό ρυθμό), ο **ζωολογικός κήπος του Βερολίνου**, το **Κρατικό Μουσείο Πρωσικών Πολιτιστικών Θησαυρών**, η **Εθνική Πινακοθήκη**, το **Εθνολογικό και Φολκλорικό Μουσείο**, το **Αιγυπτιακό Μουσείο** και τα πολυ-άριθμα πάρκα και οι πλατείες της.

Εικόνα 5.17 β
Βερολίνο
(Μοντέρνα πολυκατοικία)

Εικόνα 5.18
Χειμερινά ανάκτορα

Νοτιότερα, στην Ανατολική Γερμανία, βρίσκεται η **Δρέσδη**, χτισμένη στις όχθες του ποταμού Έλβα και σημαντικό ποτάμιο λιμάνι.

Τα σημαντικότερα κτίρια τουριστικού ενδιαφέροντος στη Δρέσδη είναι το **παλάτι Zwinger** (κτισμένο το 18ο αι. σε ρυθμό μπαρόκ, σήμερα στεγάζει μουσεία), το κτίριο της Κρατικής Ορχήστρας και πολλές μεσαιωνικές εκκλησίες.

Στη νοτιοανατολική Γερμανία, βρίσκεται η πόλη της **Νυρεμβέργης** με τον γοτθικό ναό του St. Sebald του 13ου αι. και το Κάστρο που χρονολογείται από τον 11ο αι. Στην ευρύτερη περιφέρεια της Νυρεμβέργης ο Βαυαρικός Δρυμός φημίζεται για τη φυσική του ομορφιά, τη διοργάνωση του ετήσιου φεστιβάλ Βάγκνερ και τις διάσπαρτες μεσαιωνικές πόλεις.

Στη Νότια Γερμανία βρίσκεται το **Μόναχο**, πρωτεύουσα της επαρχίας της Βαυαρίας. Η παλιά πόλη περιλαμβάνει κτίρια του 18ου αι. σε ρυθμό μπαρόκ και ροκοκό, την **πλατεία Marienplatz με το Δημαρχείο και το ναό της Παρθένου** του 15ου αι. (σε γοτθικό ρυθμό), ενώ επίσης τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν ο Ζωολογικός Κήπος, οι «Αγγλικοί» Κήποι και το Κάστρο Nymphenburg. **Στο Μόναχο διοργανώνονται το ετήσιο καρναβάλι και η γιορτή της μπύρας**, ενώ η εγγύτητά της πόλης με τους ορεινούς όγκους των Άλπεων την έχει κατατάξει στους σημαντικότερους παγκοσμίως προορισμούς χειμερινού τουρισμού.

Δυτικότερα, στην ίδια περιοχή βρίσκεται η **Στουτγάρδη** με μεγάλη πανεπιστημιούπολη και έδρα των ομώνυμων μπαλέτων της.

Εξαιρετικό τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζει ο **Μέλανας Δρυμός** που δέχεται χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο. Η περιοχή ενδείκνυται για εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν σχέση με το φυσικό περιβάλλον (ορειβατικός, πεζοπορικός), την υγεία (ιαματικός, σπα) και την αισθητική. Στο νοτιότερο σημείο της Γερμανίας ορθώνονται οι **Βαυαρικές Άλπεις** όπου προσφέρονται δυνατότητες χειμερινού αθλητισμού. Ανάμεσα στην κοιλάδα του Ρήνου και στο Μέλανα Δρυμό βρίσκεται η πόλη **Baden-Baden**. Στις ιαματικές της πηγές, γνωστές από τη Ρωμαϊκή εποχή, κατασκευάστηκαν τα πρώτα λουτρά. Γνωστότερες μεταξύ των πηγών αυτών είναι οι **Θέρμες του Καρακάλλα** που κατασκευάστηκαν το 211-217μ.Χ. με εντολή του Ρωμαίου αυτοκράτορα. Η πόλη, αν και κοσμοπολίτικο κέντρο που προσελκύει τουρισμό υψηλών εισοδημάτων, διατηρεί το παραδοσιακό της χαρακτήρα.

Άλλες Γερμανικές πόλεις με τουριστικό ενδιαφέρον είναι η **Χαϊδελβέργη** στη νοτιοδυτική Γερμανία (γνωστή για το κάστρο της του 17ου αι.), η **Φρανκφούρτη** στο δυτικό τμήμα της χώρας (κοσμοπολίτικη πόλη στις όχθες του ποταμού Μάιν, με τον καθεδρικό ναό του Αγίου Βαρθολομαίου του 13ου αι, μουσεία,

ζωολογικό και βοτανικό κήπο), η **Κολωνία** (με πανεπιστήμιο του 1388 και καθεδρικό ναό εξαιρετικής γοτθικής αρχιτεκτονικής και σημαντικό τόπο προσκυνήματος), το **Ανόβερο** περίπου στο κέντρο της Γερμανίας (με μεσαιωνικά κτίρια, τις εκκλησίες Kreskirche του 1300 και Markt Kirche του 14ου αι., το παλιό Δημαρχείο και το πρώην βασιλικό ανάκτορο) και το **Αμβούργο** στη βόρεια Γερμανία (χτισμένο στις όχθες του ποταμού Alster με πολυάριθμες γέφυρες, το κτίριο του Δημαρχείου σε αναγεννησιακό ρυθμό και τους ναούς του Αγίου Πέτρου του 12ου αι., της Αγίας Αικατερίνης του 14ου-15ου αι. και του Αγίου Μιχαήλ του 18ου αι.).

5.8 Βέλγιο

5.8.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Το κλίμα του Βελγίου είναι ήπιο και υγρό λόγω της γειννιάσής του με τη Βόρεια Θάλασσα.

5.8.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι κύριοι τουριστικοί προορισμοί στο Βέλγιο είναι οι παράκτιες περιοχές και το οροπέδιο των Αρδενών στο νοτιοανατολικό Βέλγιο. Οι Βέλγοι που ταξιδεύουν στο εξωτερικό έχουν ως κύριους προορισμούς τη Γαλλία και δευτερευόντως την περιοχή της Μεσογείου (Ισπανία, Ιταλία) και τις Άλπεις.

Το Βέλγιο υποδέχεται αρκετούς τουρίστες ετησίως, μεγάλο ποσοστό των οποίων προέρχεται από τις γειτονικές χώρες όπως είναι η Ολλανδία και η Γερμανία. Ακολουθούν η Βρετανία, η Γαλλία και οι Η.Π.Α. Υπάρχουν πολλοί τύποι τουριστών που επισκέπτονται το Βέλγιο. Καταρχήν επιχειρηματίες και πολιτικά στελέχη που παραμένουν για σύντομα χρονικά διαστήματα σε ακριβά ξενοδοχεία της πρωτεύουσας με σκοπό να συμμετάσχουν σε συνελεύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του NATO, άλλων διεθνών οργανισμών αλλά και πολυεθνικών εταιρειών που εδρεύουν στις Βρυξέλλες. Ο δεύτερος τύπος τουριστών επισκέπτεται το Βέλγιο για τα αξιοθέατα των Βρυξελλών και των ιστορικών πόλων των πεδιάδων του Βελγίου (Γκέντ, Αμβέρσα, Μπριζ).

5.8.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας του Βελγίου, η Sabena εκτελεί πτήσεις προς τις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου, ενώ σημαντικό είναι και το οδικό και το σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας. Η Αμβέρσα στη Βόρεια Θάλασσα είναι από τα μεγαλύτερα λιμάνια του κόσμου. Το Βέλγιο και γενικά οι Κάτω Χώρες (Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο) λειτουργούν ως τουριστικές αγορές, καθώς οι κάτοικοί τους απολαμβάνουν υψηλά επίπεδα διαβίωσης.

5.8.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Στο Βέλγιο διακρίνονται τρεις τουριστικά αξιόλογες περιφέρειες. Καταρχήν, οι **Βρυξέλλες**, διπλωματικό και επιχειρηματικό κέντρο, **πρωτεύουσα του Βελγίου** και μία από τις κοσμοπολίτικες πόλεις του κόσμου, βρίσκεται στο γεωγραφικό κέντρο της χώρας και είναι η έδρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του NATO και πολλών διεθνών οργανισμών και εταιρειών.

Αρχιτεκτονικά, οι Βρυξέλλες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ποικιλία. Στο κέντρο της πόλης, η Μεγάλη Πλατεία αναδεικνύει περίλαμπρα αυτό το αμάλγαμα τεχνοτροπιών. Άλλα τουριστικά αξιοθέατα των Βρυξελλών είναι ο καθεδρικός ναός του Αγίου Μιχαήλ του 13ου αι. (σε γοτθικό ρυθμό, γνωστός για τα βιτρώ του), η Notre Dame au Sablon του 15ου αι., το ξενοδοχείο Hotel de Ville του 15ου αι. (σε γοτθικό ρυθμό), η Royal District (σε νεοκλασσικό ρυθμό με τα βασιλικά ανάκτορα), το δικαστικό μέγαρο του 19ου αι., οι Βοτανικοί Κήποι, το Βασιλικό Μουσείο Τέχνης και Ιστορίας, το Βασιλικό Μουσείο του Στρατού και της Στρατιωτικής Ιστορίας, η Εθνική Βιβλιοθήκη και το Εθνικό Θέατρο.

Η πόλη **Μπριζ** στο βορειοδυτικό Βέλγιο, κοντά στη Βόρεια Θάλασσα, αποτελεί επίσης σημαντικό τουριστικό προορισμό λόγω της εξαιρετικής αρχιτεκτονικής της και του φυσικού της περιβάλλοντος. Τα

διάφορα σημεία της πόλης συνδέονται μεταξύ τους πλωτά με πολυάριθμα κανάλια και γέφυρες.

*Τα μεσαιωνικά κτίρια της πόλης, όπως ο **καθεδρικός ναός του Σωτήρα**, το **νοσοκομείο του Αγίου Ιωάννη**, η εκκλησία **Notre Dame** και το **παλιό Δημαρχείο**, χρονολογούνται από τον 12-14ο αι. Μεταξύ των τουριστικών αξιοθέατων της υπόλοιπης χώρας συγκαταλέγονται κάστρα, πύργοι, μεσαιωνικές πόλεις, μεγαλόπρεποι ναοί και γραφικά χωριά.*

5.9 Λουξεμβούργο

Το Λουξεμβούργο βρίσκεται στη δυτική Ευρώπη. Ο εθνικός αερομεταφορέας της είναι η Luxair η οποία συνδέει το αεροδρόμιο της χώρας με Ευρωπαϊκές και άλλες πρωτεύουσες. Η χώρα χωρίζεται σε δυο τουριστικά αξιόλογες περιφέρειες: την ίδια την πόλη του Λουξεμβούργου και την επαρχία. Η πόλη του **Λουξεμβούργου**, στα νότια της χώρας, είναι ένα σημαντικό επιχειρηματικό και οικονομικό κέντρο. Είναι επίσης η πρωτεύουσα του κράτους αλλά και έδρα του Δικαστηρίου, της Στατιστικής Υπηρεσίας και του Ελεγκτικού Συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Δέχεται για τους λόγους αυτούς μεγάλο αριθμό επισκεπτών κατ' έτος οι οποίοι μετέχουν σε όλες αυτές τις επιτροπές και σε διεθνή συνέδρια που λαμβάνουν χώρα τακτικά στην πόλη. Εδώ, επίσης, ο ταξιδιώτης έχει πολλαπλές δυνατότητες περιήγησης σε πολλά μουσεία και πινακοθήκες, ψυχαγωγίας σε θέατρα, πραγματοποίηση αγορών και απόλαυσης της τοπικής κουζίνας. Ο παλιός μεσαιωνικός τομέας της πόλης παρουσιάζει ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον με το Πανεπιστημιακό Κέντρο από το 1969, το Ωδείο του 1906, τον καθεδρικό ναό του 17ου αι., το Δουκικό Παλάτι του 1572 και το Δημαρχείο του 19ου αι. Βόρεια της πόλης εκτείνεται η οροσειρά των Αρδεννών και ο φυσικός δρυμός κατά μήκος των συνόρων της χώρας με τη Γερμανία.

5.10 Ολλανδία

5.10.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Το κλίμα της Ολλανδίας είναι ήπιο και επηρεάζεται από την άμεση γειτνίαση με μεγάλους θαλάσσιους όγκους όπως της Βόρειας Θάλασσας και του Ατλαντικού Ωκεανού.

5.10.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι εγχώριες διακοπές αποτελούν σημαντικό τομέα της ολλανδικής τουριστικής βιομηχανίας. Οι Ολλανδοί που ταξιδεύουν στο εσωτερικό της χώρας τους επιλέγουν την ενδοχώρα ως τόπο διακοπών.

Ο συνεδριακός και επαγγελματικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό τομέα της εγχώριας τουριστικής

Εικόνα 5.19
Αμστερνταμ
Αποψη της πόλης

βιομηχανίας. Το 1991, η Γερμανία προσέλκυσε το 14% των Ολλανδών τουριστών, αλλά η Γαλλία φαίνεται ότι είναι ο δημοφιλέστερος προορισμός των Ολλανδών τουριστών. Τέλος, η Αυστρία και η Ελβετία προσελκύουν το 16% ενώ οι χώρες της Μεσογείου το 26%.

Το μικρό μέγεθος και η γεωγραφική θέση της χώρας ενθαρρύνουν τις ημερήσιες εκδρομές και τα ταξίδια για αγορές και αναψυχή από γειτονικά κράτη προς την Ολλανδία όπως και το αντίστροφο.

Η πλειονότητα των ξένων επισκεπτών προέρχεται από τη Δυτική Ευρώπη (κυρίως Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο αλλά και Γαλλία και Βέλγιο). Οι υπερατλαντικοί επισκέπτες προέρχονται από τις Η.Π.Α.

5.10.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Ολλανδίας είναι η K.L.M. (Royal Dutch Airlines). Το Ρότερνταμ και το Άμστερνταμ είναι τα σπουδαιότερα λιμάνια για την Ολλανδία αλλά και για ολόκληρη την Ευρώπη. Η χώρα διαθέτει άρτια οργανωμένα οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα. Σε όλες τις περιοχές της χώρας έχουν δημιουργηθεί και εξαιρετικοί δρόμοι για ποδήλατα. Η Ολλανδία, όπως και το Βέλγιο, αν και μικρές σε έκταση χώρες, είναι ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένες.

5.10.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Το ιδιαίτερο διακριτικό γεωγραφικό χαρακτηριστικό της Ολλανδίας είναι ότι ένα μεγάλο τμήμα της έκτασής της στα βόρεια και δυτικά της χώρας βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Υπάρχει ένα σύστημα καναλιών, φραγμάτων και υδραυλικών έργων για εξοικονόμηση έτσι σημαντικού ποσοστού γης. Οι ανεμόμυλοι, άλλο ένα ιδιαίτερο διακριτικό χαρακτηριστικό της χώρας, μαρτυρούν την προσπάθεια των Ολλανδών από παλιά να αξιοποιήσουν την περίσσεια αιολική ενέργεια στη χώρα τους. Τους καλοκαιρινούς μήνες, σημαντικοί επίσης ελκτικοί τουριστικοί πόροι της Ολλανδίας είναι οι ανθισμένες τουλίπες και οι παραλίες της Βόρειας Θάλασσας.

Το Άμστερνταμ, στα βορειοδυτικά της χώρας, διασχίζεται από πολυάριθμα κανάλια που συνδέονται μεταξύ τους με γέφυρες και τοποθετείται ανάμεσα στα πέντε τουριστικότερα αστικά κέντρα του κόσμου. Πρόκειται για την κοσμοπολίτικη οικονομική και πολιτιστική πρωτεύουσα της χώρας, διάσημη για τα κανάλια, την αρχιτεκτονική, τις γκαλερί και τη φιλελεύθερη ατμόσφαιρά της, η οποία προσελκύει ιδιαίτερα τους νέους ταξιδιώτες.

Εικόνα 5.20
Οι μύλοι, σήμα
κατατεθέν
του Ολλανδικού τοπίου

Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον στην πόλη παρουσιάζουν τα οικοδομήματα του 16ου και 17ου αι., όπως το **Koninklijk Paleis** του 17ου αι. (δημαρχείο και βασιλικό ανάκτορο), το **Ναυτικό Μουσείο**, το **Μουσείο Rijksmuseum** με αντικείμενα τέχνης ευρωπαϊκών και ασιατικών πολιτισμών και έργα ζωγραφικής του Ρέμπραντ και Βερμέρ), το **Εθνικό Μουσείο του Βαν Γκόγκ**, το **Μουσείο της Madame Tussand** (με κέρνα ομοιώματα ηρώων της Γερμανικής ιστορίας και διάσημων Γερμανών ζωγράφων), το **σπίτι της Άννας Φρανκ** (κρησφύγετο μιας εβραϊκής οικογένειας κατά τη γερμανική κατοχή και σήμερα μουσείο) και το **Εθνογραφικό Μουσείο**.

Άλλες Ολλανδικές πόλεις που αποκτούν αυξανόμενο τουριστικό ενδιαφέρον είναι το **Κρόνινγκεν**, το **Μάαστριχτ** και η **Χάγη**, έδρα του Διεθνούς Δικαστηρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Εικόνα 6.1 Χάρτης Κεντρικής Ευρώπης

6.1 Πολωνία

6.1.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Πολωνία βρίσκεται στην Κεντρική Ευρώπη. Το κλίμα μεταβάλλεται από ήπιο ωκεάνιο στα δυτικά σε υγρό ηπειρωτικό με ψυχρά καλοκαίρια και χειμώνες προς τα ανατολικά της χώρας.

6.1.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Την Πολωνία επισκέπτονται κυρίως οι κάτοικοι των γειτονικών της χωρών (Γερμανία, χώρες τις πρώην Σοβιετικής Ένωσης, Τσεχία, Σλοβακία). Ο εγχώριος τουρισμός δεν είναι ανεπτυγμένος. Ο εξερχόμενος τουρισμός κατευθύνεται και αυτός στις γειτονικές χώρες (Γερμανία, Τσεχία, Σλοβακία, Ουγγαρία, χώρες τις πρώην Σοβιετικής Ένωσης) και σε μικρότερα ποσοστά προς την Ολλανδία, τη Γαλλία, την Ιταλία και το Βέλγιο. Ο τουρισμός δεν διαδραματίζει ακόμη ιδιαίτερο ρόλο στην Πολωνική εθνική οικονομία, παρότι η χώρα διαθέτει πολλούς φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν μέσω της τουριστικής ανάπτυξης.

6.1.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας είναι εκτεταμένα, αλλά επίσης ανεπτυγμένο είναι και το πλωτό μεταφορικό δίκτυο που σχηματίζουν οι ποταμοί Βιστούλας, Όντερ και άλλοι. Ο εθνικός αερομεταφορέας της Πολωνίας είναι η LOT (Polskie Linie Lotnicze) η οποία διεκτεριώνει ένα σημαντικό τμήμα των διεθνών και εσωτερικών αερομεταφορών της Ανατολικής Ευρώπης, την οποία συνδέει με την υπόλοιπη Ευρώπη και τον κόσμο.

6.1.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Οι κύριες τουριστικές περιοχές της Πολωνίας εντοπίζονται στη βόρεια παράκτια ζώνη στη Βαλτική Θάλασσα και στα Σουδητικά και Καρπάθια Όρη κατά μήκος των νότιων συνόρων της χώρας. Η ακτή της Βαλτικής αποτελείται από 500 χιλιόμετρα αμμωδών ακτών και είναι η πιο δημοφιλής περιοχή θερινού τουρισμού. Η βλάστηση στη ζώνη αυτή είναι θαμνώδης και το κλίμα συχνά δεν ευνοεί ιδιαίτερα τις τουριστικές δραστηριότητες, λόγω μεγάλου ποσοστού νεφών και βροχοπτώσεων και θερμοκρασιών που σπάνια υπερβαίνουν τους 20°C.

Στη βορειοανατολική Πολωνία βρίσκονται οι λίμνες Ματζουρίας, οι οποίες καθιστούν τη χώρα δεύτερη μετά τη Φιλανδία σε αριθμό λιμνών, σε μία λοφώδη περιοχή που καλύπτεται από δάση. Ο τουρισμός στην περιοχή αυτή ποικίλει σε μορφές και περιλαμβάνει αθλητικό, περιπατητικό, τουρισμό κάμπινγκ και άλλες. Σε ολόκληρη την αγροτική Πολωνία υπάρχουν δυνατότητες για ψάρεμα και ιππασία. Οι παλιές πόλεις διαθέτουν πλούσια αρχιτεκτονική κληρονομιά η οποία υπέστη μεγάλες καταστροφές κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και την κατάκτηση από τα γερμανικά στρατεύματα. Οι ιστορικοί πυρήνες τέτοιων πόλεων (Βαρσοβία, Κρακοβία) σήμερα έχουν αποκατασταθεί.

Εικόνα 6.2
Βαρσοβία,
το ιστορικό κέντρο

Η **Βαρσοβία, πρωτεύουσα** και μεγαλύτερη πόλη της Πολωνίας, είναι γνωστή ως πόλη της τέχνης και της μουσικής. Είναι κτισμένη στις όχθες του ποταμού Βιστούλα. Υπήρξε επί αιώνες το πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο της Πολωνίας. Το ιστορικό κέντρο της πόλης με τη μεσαιωνική αγορά και τα οικοδομήματά του σε αναγεννησιακό και μπαρόκ ρυθμό καταστράφηκε κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Σήμερα έχει ανακατασκευαστεί και έχει ενταχθεί στον κατάλογο της UNESCO για την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά.

Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν εδώ το **βασιλικό ανάκτορο** που κτίστηκε το 1764 σε ένα νησάκι στον ποταμό Βιστούλα (θερινά ανάκτορα του τελευταίου βασιλιά της χώρας), στο πάρκο του οποίου βρίσκεται και το **μνημείο του Πολωνού συνθέτη Σοπέν**, το **βασιλικό κάστρο** (έδρα των βασιλέων της χώρας από το 17ο αι., σήμερα λειτουργεί ως μουσείο), το **παλάτι Wilanow** (κτισμένο σε ρυθμό μπαρόκ στα προάστια της Βαρσοβίας, οι θησαυροί του οποίου συλήθηκαν από τους Ναζί. Το παλάτι έχει αποκατασταθεί στην αρχική του μορφή. Η πόλη κοσμείται από πολλά μνημεία αφιερωμένα σε διάσημα πρόσωπα, όπως είναι ο αστρονόμος Νικόλαο Κοπέρνικο και σε σημαντικά γεγονότα της Πολωνικής ιστορίας (στα θύματα της Πολωνικής αντίστασης και των γκέτο της Βαρσοβίας κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο).

Η **Κρακοβία** βρίσκεται στη νότια Πολωνία κοντά στα Καρπάθια Όρη και είναι κτισμένη στις όχθες του Βιστούλα. Αποτελεί βιομηχανικό και πολιτιστικό κέντρο.

Εικόνα 6.3 Κεντρική πλατεία της Κρακοβίας

Εικόνα 6.4 Κρακοβία, εσωτερικό του ναού του Αγίου Στανισλάβ

Το ιστορικό της κέντρο περιέχει ερείπια οχυρώσεων του 14ου αι., το **Δημαρχείο**, το βασιλικό κάστρο και τον **καθεδρικό ναό Wawel**. Όλα αυτά τα μνημεία έχουν ενταχθεί από το 1978 στον κατάλογο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Ο **καθεδρικός ναός του Αγίου Στανισλάβ** στην Κρακοβία, αφιερωμένος στον προστάτη άγιο της Πολωνίας, έχει κατασκευαστεί το 1359. Δυτικά της Κρακοβίας σε απόσταση 54χλμ. βρίσκεται το στρατόπεδο συγκεντρώσεως του Άουσβιτς όπου εκατομμύρια άνθρωποι εβραϊκής καταγωγής και άλλοι, βρήκαν τραγικό θάνατο κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Έχει ανακηρυχθεί προστατευόμενη περιοχή από την UNESCO και αποτελεί τόπο συρροής χιλιάδων επιζώντων, συγγενών των θυμάτων και πολλών άλλων τουριστών. Ανατολικά της Κρακοβίας βρίσκονται οι αλυκές της Βιελίτσκο, γνωστές για τα προϊστορικά αγάλματα θεών κατασκευασμένα από αλάτι.

6.2 Τσεχία και Σλοβακία

6.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Τον Ιανουάριο του 1993, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Τσεχοσλοβακίας χωρίστηκε στη Δημοκρατία της Τσεχίας και τη Σλοβακία, που είναι και οι δύο χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Το κλίμα τους είναι ηπειρωτικό με θερμά καλοκαίρια και ψυχρούς χειμώνες, ειδικά στις ορεινές περιοχές όπου σημειώνονται και έντονες βροχοπτώσεις.

6.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Καθώς οι χώρες είναι ορεινές και χωρίς διέξοδο στη θάλασσα, δημιουργήθηκε ζήτηση για ταξίδια στο εξωτερικό και συγκεκριμένα για τουρισμό ήλιου και θάλασσας. Η πλειοψηφία των εισερχόμενων τουριστών προέρχονται από τις γειτονικές χώρες. Οι περισσότεροι ξένοι τουρίστες προέρχονται από τη Γερμανία, την Πολωνία, την Αυστρία και την Ουγγαρία.

6.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της είναι η Czech Airlines και τα αεροσκάφη προσεδαφίζονται στο διεθνές αεροδρόμιο της **Πράγας, πρωτεύουσα της χώρας**.

Ο εθνικός αερομεταφορέας της **Σλοβακίας** είναι η Slov-Air και το κύριο αεροδρόμιο βρίσκεται στην **πρωτεύουσα της χώρας Μπρατισλάβα**. Το σιδηροδρομικό και κυρίως το οδικό δίκτυο είναι ικανοποιητικά.

6.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Το φυσικό περιβάλλον της Τσεχίας, παρά την έλλειψη ακτών προσφέρει αρκετές δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης. Η **πρωτεύουσα της Τσεχίας Πράγα** κυριαρχεί ως προς την προσέλκυση τουριστών με τη μεσαιωνική και μπαρόκ αρχιτεκτονική της που δεν έχει υποστεί φθορές από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Εικόνα 6.5
Γενική άποψη
της Πράγας
από το Petrin

Από τις πολλές όμορφες γέφυρες, η γνωστότερη γέφυρα είναι αυτή του Καρόλου από τον 14ο αι. που στολίζεται με τριάντα αγάλματα αγίων και αποτελεί αρχιτεκτονικό αριστούργημα. Στην παλιά πόλη, στις ανατολικές όχθες του ποταμού, παρατάσσονται εξαιρετικής αρχιτεκτονικής οικοδομήματα, ενώ στους λόφους μία σειρά από πύργους. Τα πιο φημισμένα τουριστικά αξιοθέατα της Πράγας είναι το **Κάστρο του 9ου αι.** (κατοικία των βασιλέων της Βοημίας και σήμερα κατοικία του Προέδρου της Δημοκρατίας), ο **καθεδρικός ναός του Αγίου Βίτου** του 14ου αι. (σε γοτθικό ρυθμό), το **πρώην Ιουδαϊκό γκέτο Josefov** (με συναγωγή, μουσείο Ιουδαϊκής ιστορίας και κοιμητήριο αφιερωμένο στο ολοκαύτωμα), η **εκκλησία του Αγίου Νικολάου** (σε ρυθμό μπαρόκ), το **Δημαρχείο** και το **μοναστήρι Strahov** του 12ου αι. (σήμερα στεγάζει το Εθνικό Μουσείο Λογοτεχνίας).

Εικόνα 6.6
Η Πλατεία του
παλιού Δημαρχείου

Η χώρα της Τσεχίας χωρίζεται σε δύο επαρχίες, τη **Βοημία** στα βορειοδυτικά και τη **Μοραβία** στα νοτιοανατολικά. Οι οροσειρές της Βοημίας, της Σουδητίας και των Καρπαθίων καλύπτονται από δάση με πλούσια βλάστηση που αποτελεί πόλο έλξης για τους λάτρεις της φύσης.

Στις περιοχές Lednice και Valtice στη νότια Τσεχία βρίσκονται οι μεγαλύτεροι φυσικοί δρυμοί της Ευρώπης, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από την παρουσία πολλών λιμνών, θερινών κατοικιών και μεσαιωνικών κάστρων, τα οποία από το 1996 έχουν ανακηρυχθεί από την UNESCO ως τμήμα της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Το **Κάρλοβι Βάρι** στη δυτική Βοημία είναι γνωστό για τις ιαματικές πηγές που τις επισκέπτονταν κατά το παρελθόν ευγενείς και διανοούμενοι και σήμερα για τις βιομηχανίες προϊόντων από κρύσταλλο και πορσελάνη. Καθώς επίσης η πόλη **Μπρνο** στη Μοραβία, όπου οργανώνονται σημαντικές εμπορικές εκθέσεις κάθε έτος, αποτελεί κέντρο επιχειρηματικού τουρισμού.

Στη βόρεια Σλοβακία κυριαρχούν τα Καρπάθια Όρη, ιδιαίτερα κατάλληλα για χειμερινό τουρισμό, όπως επίσης και πολλές ιαματικές πηγές, οι οποίες ομοίως προσελκύουν σημαντικό αριθμό τουριστών κάθε έτος. Η **Μπρατισλάβα, πρωτεύουσα της Σλοβακίας**, βρίσκεται στα νοτιοδυτικά της χώρας και αποτελεί σημαντικό λιμάνι του Δούναβη.

Σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος ο καθεδρικός ναός της πόλης του 13ου αι., τα ερείπια του Βασιλικού Παλατιού, η Φραγκισκανική εκκλησία του 13ου αι. και το παλιό Δημαρχείο.

6.3 Ουγγαρία

6.3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Ουγγαρία είναι κράτος της κεντρικής Ευρώπης. Το κλίμα της είναι ηπειρωτικό με ψυχρούς χειμώνες και θερμά καλοκαίρια. Το μεγαλύτερο τμήμα της έκτασης της χώρας αποτελείται από την Ουγγρική πεδιάδα στα νότια, η οποία διασχίζεται από τους ποταμούς Δούναβη και Ταίς.

6.3.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η τουριστική βιομηχανία της Ουγγαρίας αναπτύχθηκε από τη δεκαετία του 1980, καθώς η κυβέρνηση ενθάρρυνε τουρίστες, όπως Τσέχους, Πολωνούς και Γερμανούς, να την επισκεφθούν.

Οι Ούγγροι επισκέπτονται κυρίως την Αυστρία, την Τσεχοσλοβακία, τις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, την Ρουμανία, και τη Γερμανία.

6.3.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της χώρας είναι η MALEV και το κυριότερο διεθνές αεροδρόμιο της στη Βουδαπέστη. Ο Δούναβης διασχίζει την Ουγγαρία με διεύθυνση βορρά-νότου εξυπηρετώντας τις μεταφορές και τη διακίνηση επιβατών στο εσωτερικό της χώρας και συνδέοντας τη χώρα με τις αγορές της κεντρικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης και τη Μαύρη Θάλασσα. Υπάρχει προηγμένο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο.

6.3.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Δύο είναι οι κυριότεροι πόλοι προσέλκυσης τουριστών: η πρωτεύουσα **Βουδαπέστη** στα βόρεια και η **λίμνη Μπάλατον** στα δυτικά. Η Βουδαπέστη είναι μια από τις πιο ελκυστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης, και σχηματίζεται ουσιαστικά από δύο κοινότητες, τη Βούδα και την Πέστη, στη δυτική και στην ανατολική όχθη του Δούναβη αντίστοιχα. Αποτελεί πολιτιστικό και οικονομικό κέντρο της χώρας.

Εικόνα 6.7
Θέα στο Δούναβη
και στη Βουδαπέστη

Μεταξύ των σημαντικότερων μνημείων της Βουδαπέστης περιλαμβάνονται το κτίριο του Κοινοβουλίου του 1896, την Ουγγρική Κρατική Όπερα, την εκκλησία Matthias του 1247 (αποτελούσε χώρο στέψης και τέλεσης των βασιλικών γάμων), τη Μεγάλη Συναγωγή, τη Γέφυρα των Αλυσίδων, την Ακαδημία των Επιστημών, το Μουσείο Καλών Τεχνών, το Εθνικό Μουσείο, την Εθνική Βιβλιοθήκη και το νησί της Μαργαρίτας με ιαματικές πηγές.

Στα δυτικά της χώρας υπάρχει η **λίμνη Μπάλατον**, μια από τις μεγαλύτερες και ομορφότερες της Ευρώπης. Η γεωργία της περιοχής βασίζεται στην καλλιέργεια αμπελώνων. Οι ακτές της λίμνης ωστόσο, περιστοιχίζονται από ξενοδοχεία και κάμπινγκ, ενώ οι αμμώδεις ακτές της προσελκύουν παραθεριστές, καθιστώντας τη ταυτόχρονα και σημαντικό τουριστικό θέρετρο. Σε κοντινή απόσταση από τη λίμνη βρίσκεται το παλάτι Festetics του 1750 που σήμερα φιλοξενεί πολιτιστικές εκδηλώσεις και διαθέτει συλλογή έργων τέχνης και βιβλιοθήκη με πάνω από 50000 τίτλους βιβλίων. Τέλος, η γεωμορφολογική κατασκευή της λεκάνης των Καρπαθίων, στα νότια, συμβάλλει στο σχηματισμό περίπου 500 θερμών πηγών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Εικόνα 7.1 Χάρτης Ανατολικής Ευρώπης

7.1 Γενικά

Η Ανατολική Ευρώπη (Ρωσία, Ουκρανία, Κράτη Βαλτικής -Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία- και Λευκορωσία) περιλαμβάνει μια μεγάλη γεωγραφικά περιοχή που εκτείνεται από τη Βαλτική ως τη Μαύρη Θάλασσα. Μια τόσο εκτεταμένη περιφέρεια χαρακτηρίζεται φυσικά από ποικιλία κλιματικών συνθηκών και τοπίων. Η υιοθέτηση του Κομμουνισμού, ως πολιτικό και οικονομικό μοντέλο, από τη Ρωσία το 1917 και από τις άλλες ανατολικο-ευρωπαϊκές χώρες, μετά το 1945, είχε σοβαρό αντίκτυπο στον τουρισμό της περιοχής, επηρεάζοντας τόσο τη φύση της ζήτησης για τουρισμό και αναψυχή, όσο και τον τύπο των υπηρεσιών που προσφέρονταν. Οι κυβερνήσεις έλεγχαν όλες τις εκφάνσεις του τουρισμού, από το σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης ως την ιδιοκτησία και διαχείριση των καταλυμάτων. Ο τουρισμός ήταν ενδοπεριφερειακός, δηλαδή οι επισκέπτες προέρχονταν αποκλειστικά από τις χώρες της περιφέρειας αυτής.

Οι πολιτικές αλλαγές που συντελέστηκαν από το 1989 και μετά στην Ανατολική Ευρώπη επηρέασαν δραστικά και τον τουρισμό. Οι κρατικοί τουριστικοί οργανισμοί έχασαν τη μονοπωλιακή τους θέση. Η άρση των απαγορεύσεων αύξησε την τουριστική ζήτηση.

7.2 Ρωσία

7.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Ρωσία βρίσκεται στην Ανατολική Ευρώπη και είναι η μεγαλύτερη χώρα στον κόσμο. Καταλαμβάνει μία τεράστια έκταση με μεγάλη ποικιλία κλιματολογικών συνθηκών. Ξεκινώντας από το Βορρά, τούνδρα καλύπτει την αρκτική παράκτια ζώνη, η οποία προς νότο μετατρέπεται σε тайга. Ακολουθεί μια ζώνη από στέπες έως το νότιο τμήμα των ερήμων της Κεντρικής Ασίας. Κλιματολογικές συνθήκες παρόμοιες με αυτές της Μεσογείου συναντώνται στις παρυφές της Μαύρης Θάλασσας και στις νότιες πεδιάδες του Καυκάσου. Οι χειμώνες είναι παντού ψυχροί και τα καλοκαίρια θερμά. Εξαιτίας της σχετικά μεγάλης διάρκειας του χειμώνα, η τουριστική περίοδος είναι περιορισμένη.

7.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Ο εισερχόμενος τουρισμός στη Ρωσία αντιμετωπίζει δυσκολίες λόγω ανυπαρξίας τουριστικών υποδομών.

Τη χρονική περίοδο 1981-1986, και πριν τη κατάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, ο τουρισμός ελέγχονταν αυστηρά από τις σοβιετικές αρχές. Οι τουριστικές ροές από και προς τη χώρα ήταν περιορισμένες. Οι εισερχόμενοι τουρίστες από μη κομμουνιστικές χώρες ήταν κυρίως Φιλανδοί.

Με τις επερχόμενες ραγδαίες πολιτικές αλλαγές αυξήθηκε και ο εξερχόμενος τουρισμός και μέχρι το 1989 κατάφερε να υπερτερήσει αριθμητικά έναντι του εσωτερικού τουρισμού. Μετά το 1989 οι κάτοικοι των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης απόκτησαν ελευθερία μετακινήσεων. Οι περιορισμοί της γλώσσας, η έλλειψη νυχτερινής ζωής και το χαμηλό επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών δρουν ως ανασταλτικοί παράγοντες στην ανάπτυξη του τουρισμού στη Ρωσία.

7.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η μεγάλη γεωγραφική έκταση της χώρας, καθώς και οι ποικίλες κλιματικές και γεωμορφολογικές συνθήκες της καθιστούν αναγκαία την ανάπτυξη των εναέριων μεταφορών. Το οδικό δίκτυο δεν είναι εκτεταμένο σε αντίθεση με το σιδηροδρομικό που είναι ικανοποιητικό. Τα δρομολόγια των τρένων είναι πυκνότερα στη δυτική Ρωσία, ενώ στις ανατολικές περιφέρειες ο γνωστός Υπερσιβηρικός Σιδηρόδρομος, που ξεκινά από τη Μόσχα και καταλήγει στο Βλαδιβοστόκ στον Ειρηνικό, αποτελεί παράλληλα σημαντικό πόλο έλξης τουριστών. Τέλος, η Ρωσία διαθέτει μεγάλα λιμάνια τόσο παραθαλάσσια, όσο και παραποτάμια. Οι ποταμοί της Ρωσίας αξιοποιούνται τουριστικά με πραγματοποίηση κρουαζιέρων περιηγητικού χαρακτήρα, όπως στον ποταμό Βόλγα από την Αγία Πετρούπολη στον Κόλπο της Φιλανδίας μέχρι το Αστροκάν στη Μαύρη Θάλασσα.

7.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

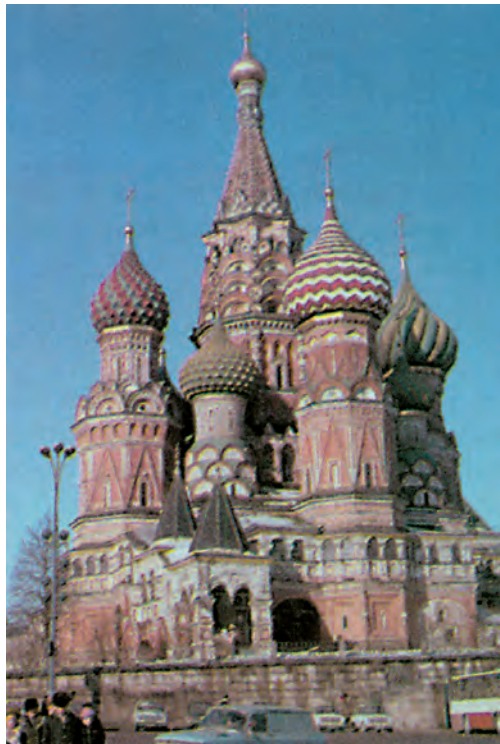
Οι περισσότεροι εισερχόμενοι τουρίστες επισκέπτονται ειδικά τις πόλεις της Αγίας Πετρούπολης και της Μόσχας.

Η Αγία Πετρούπολη (παλιότερα Λένινγκραντ) βρίσκεται στη δυτική Ρωσία και είναι χτισμένη στις όχθες του ποταμού Νέβα. Είναι η δεύτερη σε μέγεθος πόλη της Ρωσίας, οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο, και ένα από τα μεγαλύτερα λιμάνια της χώρας. Κατέχει ιδιαίτερη θέση στην ιστορία της Ρωσίας όχι μόνο λόγω της Οκτωβριανής Επανάστασης αλλά και ως πρώτη πρωτεύουσα της Ρωσικής Αυτοκρατορίας.

Μεταξύ των αξιοθέατων τουριστικού ενδιαφέροντος συγκαταλέγονται το **Χειμερινό Ανάκτορο** (σε ρυθμό μπαρόκ, η κατασκευή του ολοκληρώθηκε το 1762 και αποτελούσε χειμερινή κατοικία των Τσάρων της Ρωσίας πριν από την επανάσταση του 1917), ο **καθεδρικός ναός του Αγίου Ισαάκ** του 1768-1858 (με επιχρυσωμένο τρούλο), ο **καθεδρικός ναός της Αγίας Τριάδος** (στο κοιμητήριο του οποίου έχουν ενταφιαστεί ο Ντοστογιέφσκι, ο Τσαϊκόφσκι και άλλοι Ρώσοι συγγραφείς και καλλιτέχνες), ο **καθεδρικός ναός των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου** (δείγμα της γερμανικής εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής), η **στήλη του Αλεξάνδρου** (ανεγέρθηκε το 1833 ύστερα από την ήττα του Ναπολέοντα το 1812, στην κορυφή της οποίας απεικονίζεται ο άγγελος της ειρήνης του οποίου το πρόσωπο ομοιάζει με τον Τσάρο Αλέξανδρο), το **Ναυαρχείο** (του 1823 τώρα στεγάζει το αρχηγείο του ρωσικού ναυτικού, με επιχρυσωμένο πυργίσκο στην κορυφή του οποίου υπάρχει ένας ανεμοδείκτης με τη μορφή φρεγάτας που είναι και το σύμβολο της πόλης), το **θερινό ανάκτορο και το άγαλμα του Μεγάλου Πέτρου**. Τέλος, η Αγία Πετρούπολη διαθέτει ένα από τα σπουδαιότερα μουσεία του κόσμου, το **Κρατικό Μουσείο Hermitage** με έργα της Ιταλικής Αναγέννησης, πίνακες Γάλλων ιμπρεσιονιστών ζωγράφων, συλλογή από πίνακες των Ρέμπραντ, Πικάσο και Ματίς και ελληνικές και ρωμαϊκές συλλογές έργων τέχνης. Η πόλη είναι επίσης παγκόσμια γνωστή για την Όπερά της, τα **Μπαλέτα Κίροφ** και το **Θέατρο Πούσκιν**.

Η πρωτεύουσα της Ρωσίας **Μόσχα** βρίσκεται στη Δυτική Ρωσία και αποτελεί οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο της χώρας. Είναι χτισμένη στις όχθες του ποταμού Μόσκοβα. Μέσω ενός συστήματος καναλιών που συνδέουν τους ποταμούς Μόσκοβα, Βόλγα και Ντον η πόλη συνδέεται με τη Βαλτική, τη Μαύρη Θάλασσα, την Κασπία και τη Θάλασσα Μπάρεντς.

Το κέντρο της πόλης είναι η **Κόκκινη Πλατεία**, η οποία αποτελούσε το επίκεντρο της πολιτικής ζωής της χώρας μέχρι την κατάρρευση της Ε.Σ.Σ.Δ. Περιστοιχίζεται από τον **καθεδρικό ναό του Αγίου Βασίλειου** από το 1552 και το **Μαυσωλείο του Λένιν**.

Εικόνα 7.2
Η Κόκκινη Πλατεία
της Μόσχας

Ο μεσαιωνικός πυρήνας της Μόσχας είναι το **Κρεμλίνο**, το φρούριο-παλάτι των Τσάρων και έδρα της σημερινής της κυβέρνησης. Από την ολοκλήρωση των πρώτων τειχών της Μόσχας το 1157 και κατόπιν, οι ηγεμόνες πρόσθεταν ο καθένας από κάποιο οικοδόμημα. Αποτέλεσμα αυτού είναι η σημερινή συγκέντρωση κτιρίων στην περιοχή του Κρεμλίνου, όπως το **Οπλοστάσιο**, η **Γερουσία**, οι **καθεδρικοί ναοί της Αποκάλυψης του 13ου-14ου αι.**, των **Δώδεκα Αποστόλων** και του **Αρχάγγελου Μιχαήλ**, το **Πατριαρχικό Παλάτι** και ο **Πύργος του Ιβάν του Τρομερού**. Επίσης, ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μουσεία και οι πινακοθήκες της Μόσχας όπως το **Πολεμικό Μουσείο**, η **Κρατική Πινακοθήκη Tretyakov** του 1892 (με συλλογές Ρώσων ζωγράφων), το **Κρατικό Μουσείο Καλών Τεχνών Α. Πούσκιν** του 1912 (με έργα ευρωπαϊκής τέχνης και πιο συγκεκριμένα ιμπρεσιονιστών και μετα-ιμπρεσιονιστών ζωγράφων), το **Φολκλορικό Μουσείο**, το **Μουσείο της Επανάστασης**, το **Κρατικό Ιστορικό Μουσείο**, το **Μουσείο του Λένιν**, καθώς και τα περίφημα **Μπαλέτα Μπολσόι**.

Στα νότια της Ρωσίας υψώνονται τα όρη του Καύκασου όπου υπάρχουν κέντρα θαλασσοθεραπείας, θέρετρα χειμερινού τουρισμού, ορειβασίας, κάμπινγκ και ψαρέματος. Οι ποταμοί της Ρωσίας είναι στο μεγαλύτερο τμήμα τους πλωτοί, γεγονός που έχει σε σημαντικό βαθμό αξιοποιηθεί τουριστικά με την πραγματοποίηση ποτάμιων κρουαζιέρων ιστορικού και πολιτισμικού τουρισμού. Εκτός από ποταμούς όμως, η Ρωσία διαθέτει και μεγάλο αριθμό σημαντικών λιμνών. Η Βαϊκάλη, η μεγαλύτερη λίμνη της βρίσκεται στο κέντρο της χώρας σε δασώδη περιοχή, έχει ανακηρυχθεί Εθνικό Πάρκο και από το 1996 έχει συμπεριληφθεί στον κατάλογο για τις προστατευόμενες περιοχές της UNESCO.

7.3 Ουκρανία

7.3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Ουκρανία είναι χώρα της Ανατολικής Ευρώπης, δεύτερη σε μέγεθος μετά τη Ρωσία. Το κλίμα της χώρας είναι ήπιο ηπειρωτικό που μετατρέπεται σε μεσογειακό στη Χερσόνησο της Κριμαίας στη νότια Ουκρανία.

7.3.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της είναι η Avialinie της οποίας τα αεροσκάφη πραγματοποιούν πτήσεις στο εξωτερικό και στο εσωτερικό της χώρας από το διεθνές αεροδρόμιο του Κιέβου. Εκτός από το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, η χώρα έχει αξιοποιήσει ναυσιπλοϊκά και τους πλωτούς της ποταμούς (Δνείπερος, Δνείστερος, Ντον, Δούναβης). Επίσης, στη νότια Ουκρανία συναντάμε σημαντικά λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας, όπως την Οδησσό, το Κέρτς και την Μαριούπολη. Η Ουκρανία παρουσιάζει δυνατότητες περαιτέρω οικονομικής ανάπτυξης από την ανεξαρτησία της το 1991 και αναμένεται ότι θα αποτελέσει σημαντική τουριστική αγορά μελλοντικά.

7.3.3 Πόλοι έλξης των τουριστών

Το Κίεβο, η πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη της χώρας, είναι χτισμένο στις όχθες του ποταμού Δνείπερου στη Βόρεια Ουκρανία. Η πόλη αποτελεί μεγάλο βιομηχανικό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο. Κοσμείται από πολλά πάρκα, ιστορικά μνημεία και εκκλησίες. Γνώρισε πολλούς κατακτητές στη διάρκεια της ιστορίας της και υπήρξε ένα από τα κυριότερα θρησκευτικά κέντρα της Ρωσίας όταν η Ουκρανία αποτελούσε τμήμα της. Στην παλιά πόλη υπάρχουν ερείπια κάστρων και οχυρών όπως της Χρυσής Πύλης του 11ου αι. η οποία αποτελούσε την είσοδο στην πόλη. Οι σημαντικότεροι ναοί του Κιέβου είναι ο καθεδρικός ναός της Αγίας Σοφίας, που θεμελιώθηκε τον 11ο αι. με περίφημα ψηφιδωτά και αγιογραφίες, (σήμερα λειτουργεί ως μουσείο), το μοναστήρι του Σπηλαίου του 11ου αι. (με κατακόμβες), ο ναός του Αγίου Ανδρέα σε ρυθμό μπαρόκ και ο καθεδρικός ναός του Αγίου Βλαδίκου του 19ου αι.

Άλλες τουριστικά ενδιαφέρουσες πόλεις της Ουκρανίας είναι η Σεβαστούπολη, σημαντικό λιμάνι και ναυτική βάση, στη Νότια Ουκρανία στη χερσόνησο της Κριμαίας. Άλλο μεγάλο εμπορικό λιμάνι της Μαύρης Θάλασσας στη Νότια Ουκρανία είναι η Οδησσός, σιδηροδρομικός κόμβος, βιομηχανικό και πολιτιστικό κέντρο. Έχει αναπτυχθεί και τουριστικά λόγω του ήπιου της κλίματος. Τέλος, η Γιάλτα στη νότια ακτή της χερσονήσου της Κριμαίας αποτελεί σημαντικό τουριστικό θέρετρο για ιαματικό τουρισμό.

7.4 Κράτη Βαλτικής

7.4.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Τα κράτη της Βαλτικής είναι η Λιθουανία, η Λετονία και η Εσθονία, τα οποία συνιστούσαν τμήμα της Ρωσικής Αυτοκρατορίας από το 18ο αιώνα ως το Μεσοπόλεμο. Μετά την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου προσαρτήθηκαν στην Ε.Σ.Σ.Δ. μέχρι και το 1991, οπότε και απέκτησαν την ανεξαρτησία τους. Και οι τρεις χώρες αυτές βρίσκονται στη βορειοανατολική Ευρώπη. Η Εσθονία συνορεύει ανατολικά με τη Ρωσία, νότια με τη Λετονία και βρέχεται δυτικά από τη Βαλτική και βόρεια από τον Κόλπο της Φινλανδίας.

Στην επικράτεια της ανήκει μεγάλος αριθμός νησιών, τα μεγαλύτερα από τα οποία είναι η Σάρεμα και η Χιούμα στη δυτική Εσθονία. Η Λετονία συνορεύει βόρεια με την Εσθονία, ανατολικά με τη Ρωσία, νότια με τη Λευκορωσία και τη Λιθουανία ενώ βρέχεται δυτικά από τη Βαλτική Θάλασσα. Η Λιθουανία συνορεύει βόρεια με τη Λετονία, ανατολικά και νότια με τη Λευκορωσία, νοτιοδυτικά με την Πολωνία, δυτικά με τη Ρωσία και βρέχεται από τη Βαλτική Θάλασσα. Το κλίμα και των τριών χωρών είναι ηπειρωτικό.

7.4.2 Πόλοι έλξης των τουριστών

Τα κράτη της Βαλτικής προσελκύουν περιορισμένους αριθμούς τουριστών ετησίως, κυρίως από

Εικόνα 7.3
Εσωτερικό παραδο-
σιακού σπιτιού στην
περιοχή Setumea
(Εσθονία)

γειτονικές χώρες, οι οποίοι έλκονται από το φυσικό περιβάλλον, τους ιστορικούς και πολιτιστικούς πόρους και τις μεγαλύτερες τους πόλεις. Πιο συγκεκριμένα, η Εσθονία είναι μία πεδινή χώρα με δάση, ποτάμια και λίμνες, η μεγαλύτερη από τις οποίες είναι η Πέιπσι στα ανατολικά σύνορα. Πρωτεύουσά της είναι το **Ταλίν** στη βορειοδυτική Εσθονία, σημαντικό λιμάνι της Βαλτικής, ναυτική βάση και βιομηχανικό κέντρο. Είναι μια από τις πιο καλοδιατηρημένες μεσαιωνικές πόλεις της Βόρειας Ευρώπης και μέλος του Χανσεατικού Συνδέσμου, ιστορικό γεγονός το οποίο ανανακλάται στην αρχιτεκτονική των οικοδομημάτων της. Στην άνω πόλη δεσπόζει το κάστρο του 13ου-14ου αι., χαμηλότερα οικοδομήματα του 14ου-16ου αι. και τέλος εκτείνεται η καινούρια πόλη. Άλλες πόλεις ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος είναι το Ταρτού (στη νότια Εσθονία με αρχαία ερείπια), η Νάρβα (βορειοανατολικά στον κόλπο της Φινλανδίας στα σύνορα με τη Ρωσία, όπου διατηρούνται μεσαιωνικά οχυρά (14ος-16ος αι.) και το Παρνού (στα νοτιοδυτικά, γνωστό για τις αμμώδεις του ακτές).

Εικόνα 7.4
Χορός παιδιών με πα-
ραδοσιακές φορεσιές
της περιοχής Setumea
(Εσθονία)

Η **Λετονία** είναι και αυτή πεδινή χώρα με πολλές λίμνες, δάση και αμμώδεις παραλίες. Η **πρωτεύουσα** της **Ρίγα**, σημαντικό λιμάνι, βιομηχανικό και πολιτιστικό κέντρο, είναι χτισμένη στον ομώνυμο κόλπο στις όχθες του ποταμού Ντβίνα που πηγάζει από τη Ρωσία. Στον παλιό τομέα της πόλης διατηρούνται μεσαιωνικά κτίρια, όπως ο καθεδρικός ναός του 13ου αι. Στην ανατολική Λετονία βρίσκεται ο Εθνικός Δρυμός Gauja, ένας σημαντικός πόλος έλξης οργανωμένου χειμερινού τουρισμού.

Τέλος, η **Λιθουανία** διαθέτει πολλές περιοχές που φημίζονται για τη φυσική τους ομορφιά και έχουν αναγνωριστεί ως Εθνικοί Δρυμοί. Η **πρωτεύουσα** και μεγαλύτερη πόλη, το **Βίλνιους**, βρίσκεται στην ανατολική Λιθουανία και είναι βιομηχανικό και εμπορικό κέντρο. Σώζονται από τα μέσα του 13ου αι. ο καθεδρικός ναός, πύργοι, τείχη και πολλές εκκλησίες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι Πύλες της Αυγής του 16ου αι. (όπου οι Καρμελίτες μοναχοί από τη μονή της Αγίας Τερέζας έχτισαν παρεκκλήσι το οποίο επισκέπτονται πλήθος πιστών για να προσκυνήσουν την εικόνα της Παρθένου Μαρίας), το Προεδρικό Μέγαρο του 14ου αι. όπου έχουν φιλοξενηθεί προσωπικότητες όπως ο Τσάρος Αλέξανδρος της Ρωσίας και ο Ναπολέων Βοναπάρτης), το Κοινοβούλιο, το Εθνικό Μουσείο, το Μουσείο Αρχιτεκτονικής, το Μουσείο Σιδηροδρόμου και το Μουσείο της KGB.

7.5 Λευκορωσία

7.5.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Λευκορωσία είναι κράτος της Ανατολικής Ευρώπης. Συνορεύει βόρεια με τη Λετονία, ανατολικά με τη Ρωσία, νότια με την Ουκρανία και δυτικά με την Πολωνία και τη Λιθουανία. Το κλίμα της είναι ήπιο και υγρό ηπειρωτικό. Η χώρα είναι πεδινή και διαθέτει πολλά δάση και πλούσιους υδάτινους πόρους (πολυάριθμες λίμνες και ποταμούς όπως ο Ντβίνα στα βόρεια, ο Νεμόντας στα δυτικά και ο Δνείπερος στα ανατολικά).

7.5.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η χώρα διαθέτει εκτεταμένο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, ενώ οι πλωτοί ποταμοί της (Δνείπερος, Ντβίνα και Νέμουνας) εξασφαλίζουν πρόσβαση στην Βαλτική και τη Μαύρη Θάλασσα.

7.5.3 Πόλοι έλξης των τουριστών

Το **Μίνσκ**, **πρωτεύουσα** και μεγαλύτερη πόλη της Λευκορωσίας, βρίσκεται στα βορειοδυτικά της Λευκορωσίας και είναι χτισμένη στις όχθες του ποταμού Σβίσλατς. Αποτελεί σημαντικό βιομηχανικό, μεταφορικό και πολιτιστικό κέντρο της χώρας, καθώς και έδρα του ομώνυμου πανεπιστημίου και της Ακαδημίας των Επιστημών. Η πολιτιστική της παράδοση διαφαίνεται μέσα από τους θεσμούς και τα οικοδομήματα που στεγάζουν τη συμφωνική ορχήστρα, την όπερα, το μπαλέτο, τα θέατρα και τα μουσεία της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Εικόνα 8.1 Χάρτης Βόρειας Ευρώπης

8.1 Γενικά

Η Βόρεια Ευρώπη περιλαμβάνει τα κράτη της Δανίας, Νορβηγίας, Σουηδίας και Φινλανδίας (Σκανδιναβικές χώρες) και την Ισλανδία. Οι κλιματολογικές συνθήκες χαρακτηρίζονται εδώ από δριμύεις χειμώνες που διαρκούν μεγάλο χρονικό διάστημα του έτους και δροσερά σύντομα καλοκαίρια. Επίσης υπάρχουν κατά τη διάρκεια του χρόνου μεγάλες εναλλαγές στη διάρκεια μεταξύ ημέρας και νύχτας. Το τοπίο των χωρών αυτών ποικίλει: φιόρδ στη Νορβηγία και την Ισλανδία, τούνδρα και παγετώνες στα βόρεια, λίμνες και αειθαλή δάση στη Φινλανδία, τη Νορβηγία και τη Σουηδία και πεδινές αγροτικές εκτάσεις στη Δανία, ενώ η Ισλανδία είναι ηφαιστειογενής και σήμερα διαθέτει πάνω από τριάντα ενεργά ηφαίστεια, θερμότητες και θερμές πηγές.

Στο παρελθόν, κυρίως λόγω των κλιματολογικών συνθηκών δεν συνιστούσαν σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς. Το υψηλό επίπεδο ευρύτερης οικονομικής ανάπτυξης συντέλεσε στην ενίσχυση και βελτιστοποίηση της τουριστικής ανάπτυξης και του τουριστικού σχεδιασμού. Η σχετικά πρόσφατη «ανάκαλυψη» νέων ανεξερεύνητων τουριστικών προορισμών αύξησε την τουριστική ζήτηση για τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, παρόλο που το υψηλό κόστος ζωής και τα ισχυρά τοπικά νομίσματα την καθιστούν ακριβό προορισμό για τον εισερχόμενο τουρισμό. Η Βόρεια Ευρώπη απαρτίζεται από ιδιαίτερα αποδοτικές οικονομίες και υψηλό βιοτικό επίπεδο, όπου ταυτόχρονα δίνεται μεγάλη κοινωνική έμφαση στον ελεύθερο χρόνο και την ποιότητα ζωής. Όλα αυτά συνεπάγονται και συντελούν σε μια καλά αναπτυγμένη τουριστική βιομηχανία, με υψηλά επίπεδα ζήτησης τόσο για το διεθνές και για τον εσωτερικό τουρισμό.

8.2 Δανία

8.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Δανία βρίσκεται στη βόρεια Ευρώπη. Είναι νοτιότερη, μικρότερη σε έκταση και περισσότερο πυκνοκατοικημένη από τις Σκανδιναβικές χώρες. Η χώρα συνίσταται στη χερσόνησο της Γιουτλάνδης και τετρακόσια νησιά που βρίσκονται στα ανατολικά της προς τη Σουηδία. Το κλίμα της είναι ωκεάνιο, με ήπια δροσερά καλοκαίρια και βροχερούς χειμώνες. Η χώρα είναι πεδινή και διαθέτει και αμμώδεις ακτές που προσελκύουν σημαντικό αριθμό τουριστών ετησίως.

8.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η πλειοψηφία των εισερχόμενων τουριστών ταξιδεύει στη Δανία μεταξύ Μαΐου και Σεπτεμβρίου και είναι πρώτιστα Γερμανοί. Οι εκτεταμένες ακτογραμμές και η γειτνίασή της με τη Γερμανία καθιστούν τη Δανία ελκυστικό παράκτιο προορισμό για τη γερμανική τουριστική αγορά. Εκτός των Γερμανών τη Δανία επισκέπτονται επίσης Σκανδιναβοί, καθώς και Ολλανδοί, Βρετανοί, οι Βόρειο-Αμερικανοί (στοιχεία του 1992). Το 80% του πληθυσμού της Δανίας ζει σε πόλεις και το 1/5 αυτών είναι συγκεντρωμένο στην Κοπεγχάγη. Το βιοτικό επίπεδο των Δανών είναι υψηλό. Το 60% του πληθυσμού πραγματοποιεί τουλάχιστον ένα ταξίδι διακοπών κάθε χρόνο εντός της χώρας. Από τους Δανούς που κάνουν διακοπές στο εξωτερικό (40% του συνόλου των Δανών που κάνουν διακοπές), το 10% επισκέπτονται μια άλλη σκανδιναβική χώρα, το 30% κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα, με προτίμηση κυρίως στη Γερμανία και την Ισπανία, και οι υπόλοιποι επισκέπτονται μη ευρωπαϊκούς προορισμούς.

8.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Οι Denmark Airlines αποτελούν μέρος του Scandinavian Airlines System και συνδέουν εναέρια τη Δανία με τις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου. Τις πτήσεις εσωτερικού εξυπηρετεί η εταιρεία Danair. Το διεθνές αεροδρόμιο της χώρας βρίσκεται στο Kastrup, κοντά στην **Κοπεγχάγη**, την **πρωτεύουσα της χώρας**. Οι μεταφορές στο εσωτερικό εξυπηρετούνται επίσης και από ένα σύστημα πορθμείων και γεφυρών που ενώνουν ολόκληρη την επικράτεια της χώρας, δηλαδή το ηπειρωτικό με το νησιωτικό της τμήμα. Η χώρα διαθέτει τέλος εκτεταμένο οδικό και ικανοποιητικό σιδηροδρομικό δίκτυο.

Εικόνα 8.2
Το Δημαρχείο της
Κοπεγχάγης

8.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η Δανία, διαθέτει πολλά ελκυστικά χωριά και κάστρα. Καθώς το πολίτευμά της είναι συνταγματική μοναρχία, υπάρχουν και παλάτια που χρησιμοποιούνται και συνεχίζουν να επιτελούνται θεαματικές τελετές που σχετίζονται με τη βασιλική της οικογένεια. **Διακρίνουμε τρεις κύριες τουριστικές περιφέρειες στη Δανία: τη χερσόνησο της Γιουτλάνδης, το αρχιπέλαγος της Δανίας και την Κοπεγχάγη.** Η χερσόνησος της Γιουτλάνδης είναι γεωμορφολογικά επίπεδη και με δάση πευκών. Οι ακτές της Δανίας και τα νησιά της Βαλτικής προσφέρουν βαθείς ανοιχτούς κόλπους και καλές παραλίες, κατάλληλα για ιστιοπλοΐα και άλλα θαλάσσια αθλήματα. Το Δανέζικο Αρχιπέλαγος αποτελείται από πολλά νησιά, που ζουν αποκλειστικά από τον τουρισμό.

Το κεντρικό σημείο προσέλκυσης εξωτερικού τουρισμού είναι η **πρωτεύουσα του κράτους Κοπεγχάγη.**

Κύρια αξιοθέατα της πόλης αποτελούν τα ανάκτορα Amalienborg και Charlottenborg (έδρα της Ακαδημίας Τεχνών), το παλάτι Prinsens (έδρα του Κοινοβουλίου, του Ανώτατου Δικαστηρίου και του Υπουργείου Εξωτερικών), ο καθεδρικός ναός της Παναγίας του 12ου αι., το Εθνικό Μουσείο, το Βασιλικό Μουσείο Καλών Τεχνών, το Βασιλικό Θέατρο, οι κήποι Τίβολι (από τα παλαιότερα πάρκα αναψυχής στην Ευρώπη) και το άγαλμα της γοργόνας στην είσοδο του λιμανιού της Κοπεγχάγης, σύμβολο της πόλης εμπνευσμένο από το ομώνυμο παιδικό παραμύθι του Δανού συγγραφέα Χανς Κρίστιαν Άντερσεν.

8.3 Νορβηγία

8.3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Νορβηγία βρίσκεται στη Βόρεια Ευρώπη. Στην Νορβηγική επικράτεια ανήκουν και περισσότερα από 150.000 νησιά. Το φυσικογεωγραφικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της χώρας είναι τα φιόρδ. Το κλίμα της χώρας επηρεάζεται από το θερμό θαλάσσιο ρεύμα του Κόλπου του Μεξικού και είναι ωκεάνιο με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια. Στην ενδοχώρα μετατρέπεται σε ηπειρωτικό με ψυχρούς χειμώνες και θερμά καλοκαίρια και στη Βόρεια Νορβηγία σε υποαρκτικό.

8.3.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι περισσότεροι κάτοικοι της Νορβηγίας ζουν στις παραλιακές περιοχές του νότιου τμήματος της χώρας. Οι Νορβηγοί σε πολύ μεγάλο βαθμό επιλέγουν τη χώρα τους για διακοπές, ενώ ένα 30% από αυ-

τούς πραγματοποιεί κατ' έτος ένα τουλάχιστον ταξίδι στο εξωτερικό. Οι εξερχόμενοι τουρίστες το 1992 σε ποσοστό 13% επισκέπτονται κάποια άλλη Σκανδιναβική χώρα και ακολουθούν ως χώροι προορισμού οι χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης, της Νότιας Ευρώπης, της Βόρειας Αφρικής. Τα ταξίδια επαγγελματικής φύσης είναι πολύ σύνθητες φαινόμενο. Όσον αφορά τον εισερχόμενο τουρισμό το 1992, το 34,4% των τουριστών προέρχεται από τις Σκανδιναβικές Χώρες (18,4% Δανία, 15,9% Σουηδία και 2,7% Φινλανδία) και έπονται η Γερμανία (19,9%), το Ηνωμένο Βασίλειο (10%), η Βόρεια Αμερική (8,2%), η Γαλλία (5,6%) και η Ολλανδία (4%).

8.3.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Το διεθνές αεροδρόμιο της χώρας βρίσκεται στο Όσλο, έναν από τους αερολιμενικούς κόμβους των Σκανδιναβικών Αερογραμμών (Scandinavian Airlines System) σε συνεργασία με το αεροδρόμιο Kastrup της Δανίας. Άλλα 57 αεροδρόμια σε ολόκληρη τη χώρα εξυπηρετούν τις εσωτερικές ανάγκες του κράτους για αεροπορική μετακίνηση. Από τα υπόλοιπα συγκοινωνιακά και μεταφορικά συστήματα, το θαλάσσιο δίκτυο της Νορβηγίας είναι αυτό που κυριαρχεί, εφόσον το ανάγλυφο του εδάφους της Νορβηγίας δεν επιτρέπει την ανάπτυξη σημαντικού οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου.

8.3.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η πρωτεύουσα της Νορβηγίας Όσλο, στα νότια της χώρας, συγκεντρώνει πρώτιστα το ενδιαφέρον των τουριστών.

Τα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος του Όσλου συνοψίζονται κυρίως στο Κοινοβούλιο, το Εθνικό Θέατρο (με το άγαλμα του Ερρίκου Ίπεν στον προαύλιο χώρο), το Δημαρχείο, το Λαογραφικό Μουσείο, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, την Εθνική Πινακοθήκη, το Μουσείο των Βίκινγκς (όπου εκτίθενται πλοία των τολμηρών αυτών θαλασσοπόρων που εξορμούσαν τον 8ο αι. από τις βόρειες χώρες) και το πάρκο Φρόγκνερ.

Άλλες σημαντικές πόλεις της Νορβηγίας είναι το Μπέργκεν (εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο στη δυτική Νορβηγία, γνωστό για τα πολύχρωμα χανσεατικά του σπίτια, ανάμνηση της σπουδαιότητας της πόλης ως μέλους του Χανσεατικού Συνδέσμου το 14ο-16ο αι.), το Τρονχάιμ (που σύμφωνα με τους θρύλους ιδρύθηκε το 997 μ.Χ. από το βασιλιά των Βίκινγκς και διαθέτει έναν από τους αρχαιότερους ναούς της Σκανδιναβίας σε γοτθικό ρυθμό) και το Χάμερφεστ.

Το Χάμερφεστ βρίσκεται στη Βόρεια Νορβηγία και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω του φαινομένου του «Ήλιου του Μεσονυχτίου» που είναι ιδιαίτερα εμφανές στην πόλη αυτή. Πρόκειται για ένα φυσικό φαινόμενο που οφείλεται στην πολύ βόρεια γεωγραφική θέση της χώρας, όπου ο ήλιος δεν δύει από τα μέσα Μαΐου μέχρι τις 29 Ιουλίου και δεν ανατέλλει από τις 18 Νοεμβρίου μέχρι τις 23 Ιανουαρίου. Η Νορβηγία είναι μια χώρα με υπέροχη φυσική ομορφιά. Σημαντικότερη τουριστική περιοχή

Εικόνα 8.3
Γυναίκες με
παραδοσιακές
φορεσιές

της Νορβηγίας είναι τα δυτικά φιόρδ. Από τα λιμάνια τους οργανώνονται επίσης κρουαζιέρες και ναυλώνονται σκάφη για ιστιοπλοΐα. Νοτιότερα, ορμίσκοι και παραλίες είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς για εσωτερικό θερινό τουρισμό.

Εικόνα 8.4
Η Νορβηγία
είναι γνωστή
ως χώρα των Φιόρδ

8.4 Σουηδία

8.4.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Σουηδία βρίσκεται στη Βόρεια Ευρώπη. Στην επικράτειά της ανήκουν τα νησιά Γκότλαντ και Όλαντ που βρίσκονται στη Βαλτική. Αν και η Σουηδία εκτείνεται σε αρκετά μεγάλο γεωγραφικό πλάτος, το κλίμα στο νότιό της τμήμα είναι ήπιο, λόγω της επίδρασης του θαλάσσιου ρεύματος του Κόλπου του Μεξικού. Μετατρέπεται βορειότερα σε ψυχρό με την αύξηση του γεωγραφικού πλάτους.

8.4.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Σουηδία είναι η μεγαλύτερη Σκανδιναβική χώρα, και η πλειονότητα των κατοίκων διαμένει σε αστικές περιοχές στα νότια της χώρας. Έχει ιδιαίτερα αναπτυγμένη οικονομία και τουριστική αγορά. Η πλειονότητα των Σουηδών πραγματοποιούν διακοπές σε άλλες σκανδιναβικές και ευρωπαϊκές χώρες. Πιο συγκεκριμένα, οι χώρες και περιφέρειες που υποδέχονται Σουηδούς τουρίστες είναι η Γερμανία, η Νότια Ευρώπη και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Οι κύριες χώρες προέλευσης τουριστών είναι η Γερμανία, η Νορβηγία, η Φινλανδία, η Δανία, η Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, οι χώρες της Βόρειας Αμερικής και σε μικρότερα ποσοστά η Ιταλία και η Γαλλία.

8.4.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο είναι εκτεταμένα στη Νότια Σουηδία, όπως επίσης και τα θαλάσσια δίκτυα συγκοινωνιών και επικοινωνιών είναι πολύ σημαντικά ως προς τη μεταφορά εμπορευμάτων αλλά και τουριστών. Ο εθνικός αερομεταφορέας της Σουηδίας είναι η Scandinavian Airlines System, με εξαιρετικές αεροπορικές διασυνδέσεις με όλο τον κόσμο. Τα διεθνή αεροδρόμια της χώρας βρίσκονται στην Arlanda (κοντά στη Στοκχόλμη), στο Landvetter (κοντά στο Γκέτενμποργκ) και στο Sturup (κοντά στο Μάλμο).

8.4.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η γεωμορφολογική εικόνα της Σουηδίας διαμορφώνεται με κυρίαρχα στοιχεία της ορεινούς όγκους που καλύπτονται από δάση, ποτάμια που εξαιτίας της κλίσης του εδάφους σχηματίζουν σε κάποιες περιοχές καταρράκτες και πολυάριθμες λίμνες και μεγάλο μήκος ακτογραμμών. Τα στοιχεία αυτά της παρέχουν τη δυνατότητα για ανάπτυξη πολλών τύπων τουρισμού όπως θαλάσσιου (κυρίως στα νησιά που αναφέρθηκαν παραπάνω), περιπατητικού και ορεινού. Ο αστικός τουρισμός είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στη **Στοκχόλμη**, την **πρωτεύουσα** και μεγαλύτερη πόλη της Σουηδίας και τις άλλες της μεγάλες πόλεις σε μικρότερο βαθμό. Κάποιοι ονομάζουν την Στοκχόλμη «Βενετία του Βορρά», λόγω του γεγονότος ότι είναι χτισμένη επάνω σε δεκατέσσερα νησιά της λίμνης Μελάρεν σχηματίζοντας κανάλια που συνδέονται μεταξύ τους με γέφυρες. Η πόλη βρίσκεται στη νοτιοανατολική Σουηδία, όπου συγκεντρώνεται η κύρια τουριστική ζήτηση.

Τα κυριότερα αξιοθέατα τουριστικού ενδιαφέροντος εντοπίζονται στην παλιά πόλη (με στενά δρομάκια, κτίρια σε ρυθμό αρτ νουβώ), το Δημαρχείο (που παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον και όπου γίνονται οι απονομές των βραβείων Νόμπελ), τα Βασιλικά Ανάκτορα του 17ου-18ου αι. (σε ρυθμό μπαρόκ, στεγάζουν σήμερα πολλά μουσεία και την κατοικία της Σουηδικής βασιλικής οικογένειας), το παλάτι Ulriksdal κατασκευασμένο πριν 350 χρόνια (σήμερα αποτελεί χώρο πολιτιστικών εκδηλώσεων), τον καθεδρικό ναό του Αγίου Νικολάου του 13ου αι. (όπου γίνονται οι στέψεις των βασιλιάδων), το Κοινοβούλιο και το μουσείο Nordisk (με εκθέματα του Σουηδικού πολιτισμού από την αρχαιότητα).

Άλλη πόλη που παρουσιάζει τουριστικό ενδιαφέρον είναι η **Ουψάλα** στη βορειοανατολική Σουηδία, με **καθεδρικό ναό** του 1289-1435 (σε γοτθικό ρυθμό όπου γίνονταν ιστορικά οι στέψεις των Σουηδών βασιλέων), **φρούριο του 16ου αι**, και το παγκοσμίως γνωστό **Σεισμολογικό Ινστιτούτο**.

8.5 Φινλανδία

8.5.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Φινλανδία βρίσκεται και αυτή στη βόρεια Ευρώπη. Το κλίμα της είναι ψυχρό με χιονοπτώσεις που διαρκούν ένα μεγάλο τμήμα του έτους.

8.5.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Φινλανδία είναι αραιοκατοικημένη χώρα, της οποίας το 60% του πληθυσμού κατοικεί σε αστικές περιοχές. Το 1992 το 50% του Φινλανδικού πληθυσμού πραγματοποίησε διακοπές στο εσωτερικό της χώρας και μόνο το 10% στο εξωτερικό. Η πλειονότητα των αφίξεων στη Φινλανδία προέρχονται από τις γειτονικές χώρες, Σουηδία και Νορβηγία. Ακολουθούν η Γερμανία, η Βόρεια Αμερική και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η εποχικότητα του τουρισμού είναι υψηλή, καθώς οι περισσότεροι τουρίστες φθάνουν στη Φινλανδία μεταξύ Μαΐου και Οκτωβρίου με περίοδο αιχμής τον Ιούλιο.

8.5.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της χώρας είναι η Finnair η οποία την συνδέει με όλο τον υπόλοιπο κόσμο. Οι πολυάριθμες λίμνες της χώρας συνδέονται μέσω ενός συστήματος καναλιών εξασφαλίζοντας στη Φινλανδική οικονομία και στην τουριστική της βιομηχανία και ένα πλωτό δίκτυο μεταφορών.

8.5.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Το **Ελσίνκι**, νότια της χώρας, είναι η πρωτεύουσα της Φινλανδίας και πόλη ισχυρού τουριστικού ενδιαφέροντος. Από τη δεκαετία του 1990 το Ελσίνκι προωθείται και ως σημαντικό διεθνές συνεδριακό κέντρο.

Αξιοθέατα της πόλης είναι η ορθόδοξη εκκλησία της Κοίμησης της Θεοτόκου, η γραφική πλατεία της αγοράς, η πλατεία της Γερουσίας, η Μητρόπολη του Αγίου Νικολάου, η εκκλησία της Παναγίας των Βράχων, το σχυρό Suomenlinna του 18ου αι., η Εθνική Πινακοθήκη, το Εθνικό Μουσείο, το Μουσείο Εφαρμοσμένων Τεχνών και το πάρκο Σιμπέλιους.

Τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της Φινλανδίας εντοπίζονται στα πολυάριθμα ποτάμια, τις χιλιάδες λίμνες και τα δάση που καλύπτουν την περισσότερη επιφάνεια της χώρας. Ιδιαίτερη ανάπτυξη υπάρχει σε μορφές εναλλακτικού τουρισμού, όπως τον οικολογικό, τον χειμερινό, τον περιπατητικό τουρισμό στα δάση και στα εθνικά πάρκα, τον αθλητικό τουρισμό (ψάρεμα, κωπηλασία, ράφτινγκ) αλλά και τον πολιτιστικό τουρισμό με τη διατήρηση ζωντανών των παραδόσεων.

Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες από την κυβέρνηση και για προσέλκυση τουριστών στις βόρειες επαρχίες της Φινλανδίας με τη δημιουργία της κατάλληλης υποδομής στην περιοχή που προωθείται ως η γενέτειρα του Αγίου Βασίλη (Σάντα Κλάους), τη Λαπωνία.

8.6 Ισλανδία

8.6.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Το νησί της Ισλανδίας βρίσκεται στη βορειοδυτική Ευρώπη, νότια του Αρκτικού κύκλου. Βρέχεται νότια από τον Ατλαντικό Ωκεανό και βόρεια από τη Θάλασσα της Γροιλανδίας. Χαρακτηριστικά του κλίματος της είναι οι χιονοπτώσεις, οι παγετώνες, οι θυελλώδεις άνεμοι και οι ομίχλες σε όλη τη διάρκεια του έτους.

8.6.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα στη χώρα αυτή αποτελεί η αλιεία και η βιομηχανία που συναρτάται με αυτήν. Ο εισερχόμενος τουρισμός είναι σχετικά περιορισμένος λόγω του ότι η Ισλανδία είναι ένας ακριβός τουριστικός προορισμός και σχετικά δύσκολα προσβάσιμος. Το 31% των εισερχόμενων τουριστών στην Ισλανδία προέρχονται από τις άλλες Σκανδιναβικές χώρες, από τις Η.Π.Α., από τη Γερμανία και από το Ηνωμένο Βασίλειο. Η τουριστική περίοδος εδώ είναι σύντομη. Η ποιότητα των καταλυμάτων είναι καλή με ξενοδοχεία πολλών αστέρων να διατίθενται στο **Ρέικιαβικ**. Ωστόσο, στις πολύ απομακρυσμένες περιοχές τα καταλύματα απλώς προσφέρουν βασικές υπηρεσίες.

8.6.3 Τουριστικοί προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της χώρας είναι η Icelandair που προσφέρει υπηρεσίες εναέριων μεταφορών τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό. Η Ισλανδία διαθέτει πολύ ικανοποιητικό οδικό δίκτυο κυρίως στις παράκτιες περιοχές, ενώ δε διαθέτει σιδηρόδρομο ή πλωτό ποτάμιο δίκτυο. Υπάρχουν σημαντικά λιμάνια στο νησί όπως το Αρκανές, το Κέφλαβικ και το Ρέικιαβικ, τα οποία όμως εξυπηρετούν κυρίως τις ανάγκες μεταφοράς εμπορευμάτων.

8.6.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η Ισλανδία είναι νησί ηφαιστειογενούς προέλευσης. Στην επιφάνειά της υπάρχουν περισσότερα από διακόσια ηφαιστεια από τα οποία τα τριάντα είναι ακόμη και σήμερα ενεργά. Η ηφαιστειακή δραστηριότητα δημιουργεί μεγάλο αριθμό θερμών πηγών, θερμοπιδάκων (γκέυζερ). Το εσωτερικό της χώρας αποτελείται από απόκρημνα βουνά και υψηλά οροπέδια ύψους περίπου 500 μέτρων. Οι δραστηριότητες αναψυχής κατά τη διάρκεια των διακοπών στην Ισλανδία περιλαμβάνουν πεζοπορία, κατασκήνωση στην εξοχή και φωτογραφικά σαφάρι. Η **πρωτεύουσα του νησιού, το Ρέικιαβικ**, βρίσκεται στη νοτιοδυτική Ισλανδία και αποτελεί το κυριότερο λιμάνι της χώρας καθώς και εμπορικό, βιομηχανικό και πολιτιστικό κέντρο. Οι θερμές πηγές χρησιμοποιούνται για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες θέρμανσης των κατοίκων. Η συγκέντρωση των καταλυμάτων υψηλής ποιότητας στο Ρέικιαβικ την καθιερώνει ως σημαντικό τουριστικό προορισμό.

Το **Ρέικιαβικ** περιλαμβάνει πολλά αξιοθέατα, όπως την εκκλησία *Hallgrímskirkja*, το κτίριο το πανεπιστημίου του 1911, το Μέγαρο Μουσικής, το κτίριο του Κοινοβουλίου, το Λουθηρανικό καθεδρικό ναό, την Εθνική Βιβλιοθήκη, τα Εθνικά Αρχεία, το Εθνικό Θέατρο, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, το Εθνικό Μουσείο και την Εθνική Πινακοθήκη.

Το **Ακουρέιρι** είναι η δεύτερη μεγάλη πόλη, σε ένα από τα ομορφότερα φιόρδ στη νοτιοδυτική Ισλανδία, αποτελεί βιομηχανικό και αλιευτικό κέντρο. Τα βουνά που το περιστοιχίζουν καλύπτονται πάντα από χιόνι και προσφέρονται για χειμερινό αθλητικό τουρισμό. Διαθέτει Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο και βοτανικούς κήπους με πάνω από 2000 είδη σπάνιας τοπικής βλάστησης.

ΜΕΡΟΣ Β'
ΑΜΕΡΙΚΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

ΑΓΓΛΟΣΑΞΟΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Οι Η.Π.Α. και ο Καναδάς αποτελούν τις κύριες πηγές προέλευσης τουριστών στο διεθνές τουριστικό κύκλωμα. Οι τουρίστες με προέλευση από τις χώρες αυτές, κατευθύνονται κυρίως προς τα νότια δηλαδή σε περιοχές με θερμό κλίμα όπως είναι οι νότιες, νοτιοανατολικές και νοτιοδυτικές πολιτείες των Η.Π.Α. αλλά και χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής. Οι προορισμοί αυτοί είναι προσίτοι και στα άτομα που έχουν μεσαία εισοδήματα. Αντίθετα, οι Αμερικανοί και οι Καναδοί με τα ψηλότερα εισοδήματα στρέφουν τις προτιμήσεις τους και σε προορισμούς της Ευρώπης (κυρίως Γαλλία και Βρετανία) αλλά και της Ασίας (Ιαπωνία, χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας).

Τα πρότυπα και οι τουριστικές ανάγκες των Αμερικανών ταξιδιωτών μοιάζουν πολύ με αυτά των αντίστοιχων Ευρωπαίων τουριστών.

9.1 Γενικά

Η Αγγλοσαξονική Αμερική περιλαμβάνει τις Η.Π.Α. και τον Καναδά. Μεγάλη ποικιλία φυσικών τοπίων χαρακτηρίζει τη μορφολογία της ηπείρου - έρημοι, βουνά, λίμνες, πεδιάδες, υδροβιότοποι και ακτές. Το κλίμα ποικίλει από πολικό έως υποτροπικό, ανάλογα το γεωγραφικό πλάτος, τη μορφολογία του εδάφους, την απόσταση από τη θάλασσα και τους ανέμους. Το μεταφορικό δίκτυο της βορειοαμερικανικής ηπείρου είναι από τα πιο αναπτυγμένα παγκοσμίως. Η Αλάσκα και ο βόρειος Καναδάς εξυπηρετούνται κυρίως από αεροπορικές μεταφορές εξαιτίας των χιονιών και των πάγων που καλύπτουν τις περιοχές αυτές καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Αυτός που ανακάλυψε την αμερικάνικη ήπειρο ήταν ο Ιταλός εξερευνητής Χριστόφορος Κολόμβος το 1492. Το εγχείρημά του ακολούθησαν και άλλοι για λογαριασμό της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας κατακτώντας και καταστρέφοντας τους σπουδαίους γηγενείς πολιτισμούς (Αζτέκοι, Μάγια, Ινδιάνοι της Βόρειας Αμερικής) και δημιουργώντας αποικίες. Οι αποικίες αυτές επαναστάτησαν αργότερα εναντίον των μητροπολιτικών κέντρων της Ευρώπης, ανεξαρτητοποιήθηκαν και δημιούργησαν τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Εικόνα 9.1
Σικάγο

Η Αγγλοσαξονική Αμερική διακρίνεται για την πολυπολιτισμικότητά της. Οι Αμερικανοί πολίτες είναι απόγονοι των Ευρωπαίων αποίκων, των Αφρικανών σκλάβων που μεταφέρθηκαν με τη βία στην Αμερική, των ντόπιων πληθυσμών, που ήταν οι Ινδιάνοι, αλλά και μιγάδες όλων των παραπάνω. Επίσης στους Αμερικανούς πολίτες συγκαταλέγονται οι γενιές των μεταναστών από την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Ελλάδα και αλλού, που βρέθηκαν στην Αμερική. Ο πληθυσμός είναι κυρίως συγκεντρωμένος μεταξύ των κεντρικών περιοχών και της ανατολικής ακτής. Στην περιοχή αυτή συναντάμε μεγάλες πόλεις (για παράδειγμα Φιλαδέλφεια, Νέα Υόρκη, Σικάγο στις Η.Π.Α. ή Μόντρεαλ στον Καναδά).

Η ροή τουριστών προς το νότο, αποτελεί πρωταρχικά ένα καλοκαιρινό φαινόμενο. Επειδή οι κλιματικές συνθήκες στο εσωτερικό της Βόρειας Αμερικής είναι ακραίες το χειμώνα, υπάρχει έντονη τάση των Καναδών και Αμερικανών να προγραμματίζουν τις διακοπές τους προς το θερμότερο νότο, σε όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Ο εσωτερικός τουρισμός στη Βόρεια Αμερική είναι περιορισμένος λόγω της έλλειψης ιστορικών και πολιτιστικών πόρων, δεδομένης της περιορισμένης χρονικά ιστορίας των Η.Π.Α. Ο γηγενής πληθυσμός (οι Ινδιάνοι) ήταν νομαδικός και δεν έχει αφήσει καταγεγραμμένα στοιχεία της πορείας του στο χρόνο, έχει όμως να επιδείξει πλούτο πολιτιστικών και πολιτισμικών πόρων. Η σχετική έλλειψη ιστορικών πόρων και οι ισχυροί πολιτισμικοί δεσμοί με την Ευρώπη δημιουργούν μια σημαντική υπερατλαντική ροή τουριστών προς τη γηραιά ήπειρο. Για παράδειγμα οι Έλληνο-αμερικανοί προτιμούν τα καλοκαίρια να τα περνούν στην Πατρίδα.

9.2 Η.Π.Α.

9.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Τις Η.Π.Α. συνιστούν 50 πολιτείες. Μεταξύ των διαφόρων περιοχών της χώρας συναντούμε μεγάλες κλιματολογικές διαφορές. Η πλειοψηφία των ανατολικών πολιτειών έχουν υγρό κλίμα με ευδιάκριτες τις τέσσερις εποχές του χρόνου. Στις δυτικές πολιτείες και στην ενδοχώρα το κλίμα παρουσιάζει διαφοροποιήσεις ανάλογα με το υψόμετρο και το ανάγλυφο του εδάφους και οι βροχοπτώσεις είναι ελάχιστες. Οι περιοχές αυτές είναι ορεινές και ερημικές. Η Αλάσκα έχει υποαρκτικό και αρκτικό κλίμα με μεγάλης διάρκειας ψυχρούς χειμώνες και σύντομα ήττια καλοκαίρια. Τα χιόνια κυριαρχούν κατά το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου. Η παράκτια ζώνη που εκτείνεται προς τον Ειρηνικό Ωκεανό χαρακτηρίζεται από ήπιο κλίμα με υγρούς χειμώνες και βροχερά καλοκαίρια.

9.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι τουρίστες που επισκέπτονται τις Η.Π.Α. μπορούν να διαιρεθούν σε δύο ομάδες, αυτούς που προέρχονται από γειτονικές χώρες και αυτούς που πραγματοποιούν υπερατλαντικά ταξίδια. **Οι τουρίστες της πρώτης ομάδας προέρχονται κυρίως από το Μεξικό και τον Καναδά** και αποτελούν το 62% του συνόλου των αφίξεων. Οι δημοφιλέστεροι προορισμοί είναι, η Νότια Φλόριντα, η Νέα Υόρκη, η Χαβάη και η Καλιφόρνια. Επίσης, οι περισσότεροι Καναδοί και Μεξικανοί τουρίστες φθάνουν στις Η.Π.Α. με αυτοκίνητο και διαμένουν σε μία ζώνη 40χλμ. από τα σύνορα. Όσον αφορά τη **δεύτερη ομάδα**, δηλαδή τους τουρίστες υπερατλαντικών ταξιδιών, το 47% από αυτούς προέρχονται από την Ευρώπη (κυρίως από το Ηνωμένο Βασίλειο), ενώ το 31% από την Ασία και κυρίως από την Ιαπωνία*.

Το 20% των τουριστών που προέρχονται από χώρες εκτός της αμερικανικής ηπείρου, εισέρχονται στις Η.Π.Α. από το Λος Άντζελες ή το Σαν Φρανσίσκο. Η Καλιφόρνια διαθέτει σημαντικές κοινότητες Ασιατών μεταναστών και αποτελεί σημαντικό σημείο εισόδου ξένων επισκεπτών (με προέλευση κυρίως από τις Ασιατικές χώρες). Η Νέα Υόρκη που αποτελεί το πρωταρχικό σημείο εισόδου δέχεται σαν πύλη εισόδου προς τις Η.Π.Α. κυρίως τους Ευρωπαίους τουρίστες.

Ως προς τον εξερχόμενο τουρισμό, τα 52.8 εκατομ. το 1992 αποτελούν μικρό αριθμό ταξιδιωτών προς το εξωτερικό, σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας. Η πλειοψηφία των ταξιδιωτών επισκέπτονται τον Καναδά (12 εκατομ.) ή το Μεξικό (16 εκατομ.). Οι Αμερικανοί επισκέπτονται τις γειτονικές χώρες τόσο για λόγους αναψυχής όσο και για επαγγελματικούς λόγους.

Οι επισκέψεις των Αμερικανών ανήλθαν το 1991 σε 13,6 εκατομ. προς την Ευρώπη (κυρίως προς το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία).

* Τα 2/3 των Ιαπώνων που πραγματοποιούν διακοπές στις Η.Π.Α. διαμένουν στα νησιά του Ειρηνικού Χαβάη ή Γκουάμ. Οι Ιάπωνες που επισκέπτονται την ενδοχώρα ταξιδεύουν με οργανωμένα γκρουπ, συνδυάζοντας τα ταξίδια για εργασιακούς λόγους με διακοπές και επισκέπτονται κατά μέσο όρο δύο πολιτείες ανά ταξίδι.

9.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Οι Η.Π.Α. διαθέτουν εξαιρετικά αναπτυγμένο οδικό δίκτυο, ειδικά στα ανατολικά, όπου υπάρχουν μεγάλες πόλεις. Αρκετά εκτεταμένο είναι και το σιδηροδρομικό δίκτυο με δρομολόγια που εκτελούν οι Class I (συνεργασία δεκατριών εμπορικών σιδηροδρομικών εταιρειών) και Amtrak (εταιρεία που εξυπηρετεί την επιβατική κίνηση). Τα λιμάνια της χώρας εξυπηρετούν τις εμπορικές ανάγκες αλλά ταυτόχρονα φιλοξενούν και μεγάλα κρουαζιερόπλοια που πραγματοποιούν κρουαζιέρες στην Καραϊβική, τον Καναδά, την Αλάσκα και τις Βερμούδες. Τα πιο σημαντικά λιμάνια είναι του Λος Άντζελες, του Σαν Ντιέγκο, του Σαν Φρανσίσκο, της Νέας Υόρκης, του Ακρωτηρίου Κανάβεραλ, της Νέας Ορλεάνης και του Μαϊάμι. Για παράδειγμα το λιμάνι του Μαϊάμι είναι το πρώτο λιμάνι στον κόσμο, σαν σταθμός για τα κρουαζιερόπλοια που κατευθύνονται κυρίως προς τις Μπαχάμες και τα Παρθένα Νησιά.

Ωστόσο, μεγαλύτερη σημασία στον τομέα των μεταφορών διαδραματίζουν οι αερομεταφορές, επειδή εξαιτίας των μακρινών αποστάσεων ο ταχύτερος τρόπος μετακίνησης είναι οι αεροπορικές συνδέσεις. Τα σημαντικότερα από αεροδρόμια της χώρας, από άποψη επιβατικής κίνησης, είναι του Σικάγου, της Ατλάντα, του Ντάλας, της Νέας Υόρκης (Κένεντυ και Λα Γκάρντια), του Λος Άντζελες, του Σαν Φρανσίσκο και του Ντένβερ.

9.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Οι σημαντικότεροι πόλοι τουριστικού ενδιαφέροντος ανά πολιτεία είναι οι ακόλουθοι:

Φλόριντα: Η πολιτεία της Φλόριντα βρίσκεται στα νοτιοανατολικά της Αγγλοσαξονικής Αμερικής και συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό τουριστών από κάθε άλλη πολιτεία στις Η.Π.Α. Γνωστά παράκτια τουριστικά της θέρετρα είναι το Μαϊάμι, το Παλμ Μπιτς, Φορτ Λοτερνέλ. Ωστόσο, οι περισσότεροι τουρίστες επισκέπτονται το Κέντρο Έπκοτ στο Ορλάντο, τη Ντίσνεϊ Γουόρνλντ και τα στούντιο του Ντίσνεϊ. Επίσης, η πολιτεία δίνει τη δυνατότητα επίσκεψης σε μεγάλα εθνικά πάρκα και εθνικούς δρυμούς όπως το Εθνικό Πάρκο Εβεργκλέιντς που προστατεύεται από το 1979 από την UNESCO.

Νέα Υόρκη: Η πολιτεία της Νέας Υόρκης και η ομώνυμη πόλη στα βορειοανατολικά των Η.Π.Α. προσελκύουν το μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών της χώρας. Η πόλη αποτελεί οικονομικό, συνεδριακό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο.

Τα κυριότερα αξιοθέατα τουριστικού ενδιαφέροντος είναι ο Ζωολογικός κήπος, το Κέντρο Άγριας Ζωής και το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης που στεγάζονται στο Κεντρικό Πάρκο, οι κήποι της πλατείας Μάντισον, το Empire State Building, το κτίριο του Ο.Η.Ε., η Wall Street με το Χρηματιστήριο της πόλης, το Άγαλμα της Ελευθερίας, η Πέμπτη Λεωφόρος, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, το Αμερικάνικο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, το Μουσείο του Μπρούκλιν, ο Ζωολογικός κήπος του Μπρονξ, ο Βοτανικός κήπος και άλλα. Το νησί Ellis στον κόλπο της Νέας Υόρκης κοντά στο Μανχάταν, υπήρξε το σημείο εισόδου των μεταναστών μεταξύ 1892-1954, και σήμερα αποτελεί εθνικό μνημείο. Δυτικά της Νέας Υόρκης, βρίσκονται οι παγκόσμια γνωστοί καταρράκτες του Νιαγάρα που αποτελούν φυσικό σύνορο με τον Καναδά. Προσελκύουν χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο. Νοτιοανατολικά συναντάμε παραλίες για θαλάσσιο τουρισμό όπως το γνωστό τουριστικό θέρετρο του Λονγκ Άιλαντ.

Καλιφόρνια: Η Καλιφόρνια αποτελεί πολιτεία των δυτικών Η.Π.Α. Βρέχεται από τον Ειρηνικό Ωκεανό. Γνωστές της πόλεις είναι το **Λος Άντζελες** και το **Σαν Φρανσίσκο**. Το Λος Άντζελες αποτελεί το δεύτερο σημαντικότερο τουριστικό προορισμό της χώρας μετά τη Φλόριντα.

Γνωστά παραθαλάσσια θέρετρά του είναι το Μαλιμπού, η Σάντα Μόνικα, η Χερμόζα, η Λαγκούνα Μπιτς και η Ζούμα, όπως επίσης, ιδιαίτερα ελκυστικά είναι και τα εθνικά πάρκα της περιοχής όπως το Γιοσέμιτι (στους πρόποδες της Σιέρα Νεβάδα με πανέμορφα αλπικά τοπία, καταρράκτες και ιδιαίτερους βραχώδεις σχηματισμούς που προστατεύεται από την UNESCO από το 1984), το Σεγκόγια (με γιγάντιες σεγκόγιες που φθάνουν σε ύψος τα 84 μέτρα και περίμετρο τα 25 μέτρα), το Ρέντιγοντ (με δέντρα ηλικίας πάνω από 2000 χρόνων - UNESCO 1980) και το Λέισεν (με ηφαίστεια, ορισμένα από τα οποία είναι ενεργά, αλπικές λίμνες, θερμοπίδακες, θερμές πηγές και σχηματισμούς λάβας). Οι πόλεις Μπέμπερλι Χιλς, Σάντα Μόνικα, Χόλιγουντ

Εικόνα 9.2
Δυτικές ακτές.
Παραλία στο Σαν
Φρανσίσκο.

και Λογκ Μπιτς, παγκόσμια διάσημες ως τόποι παραγωγής κινηματογραφικών ταινιών. Άλλα σημεία προσέλκυσης τουριστών είναι η Ντίσνεϋλαντ στο Αναχάιμ, η λίμνη Τάχο στα σύνορα με τη Νεβάδα, η πόλη και η κοιλάδα Νάπα (αξιόλογη περιοχή παραγωγής κρασιών) και το χειμερινό θέρετρο Παλμ Σπρίνγκς.

Αριζόνα: Η πολιτεία της Αριζόνα βρίσκεται στα βορειοδυτικά των Η.Π.Α. και είναι γνωστή πρωταρχικά για το Εθνικό Πάρκο Γκραντ Κάνυον. Το φαράγγι αυτό έχει σχηματιστεί από τον ποταμό Κολοράντο και αποτελεί μνημείο της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς της UNESCO (1979). Δέχεται χιλιάδες επισκέπτες το χρόνο.

Εικόνα 9.3
Η πόλη του Σαν Ντιέγκο
βρίσκεται στο νοτιότερο
σημείο της δυτικής
ακτής των Η.Π.Α. κοντά
στα σύνορα με το
Μεξικό.

Εικόνα 9.4
Το Γκράντ Κάνυον

Άλλα αξιοθέατα τουριστικού ενδιαφέροντος αποτελούν το Εθνικό Μνημείο και το Κάστρο του Μοντεζούμα, το Εθνικό Πάρκο του Απολιθωμένου Δάσους, οι καταυλισμοί των Ινδιάνων Ναβάχο και Χόπι και τα ερείπια του πολιτισμού των Ανασάζι στο φαράγγι Σέλλι.

Πενσυλβάνια: Η πολιτεία της Πενσυλβάνια βρίσκεται και αυτή στα βορειοανατολικά της χώρας.

Τα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος σχετίζονται με την ιστορία των Η.Π.Α. και την εποχή του αγώνα της Ανεξαρτησίας 1775-1780 από τη Βρετανία. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρουμε το Εθνικό Πάρκο της Ανεξαρτησίας, η αίθουσα της Ανεξαρτησίας στη Φιλαδέλφεια όπου έγινε η διακήρυξη της Ανεξαρτησίας των Η.Π.Α. στις 4 Ιουλίου 1776 και συντάχθηκε το Αμερικανικό Σύνταγμα και το Εθνικό Στρατιωτικό Πάρκο στο Gettysburg όπου έλαβε χώρα η πιο αιματηρή μάχη του αμερικάνικου εμφυλίου πολέμου το 1863.

Μέριλαντ: Πρόκειται για πολιτεία που βρίσκεται στα ανατολικά. Η πρωτεύουσα και το διοικητικό της κέντρο, η Ουάσινγκτον, συγκεντρώνει χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο. Αποτελεί την έδρα της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης των Η.Π.Α. και διαθέτει τουριστικούς πόρους όπως ο Λευκός Οίκος, το Ανώτατο Δικαστήριο, το Καπιτώλιο και τα μνημεία του Λίνκολν, του Ουάσινγκτον, του Ρούσβελτ και των βετεράνων του Βιετνάμ.

Άλλα τουριστικά αξιοθέατα είναι το Ινστιτούτο Σμιθσόνιαν, το Εθνικό Μουσείο Αφρικανικής Τέχνης, το Εθνικό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, το Εθνικό Μουσείο Αέρα και Διαστήματος, το Εθνικό Θέατρο, η Όπερα, η Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα, τα Μπαλέτα της Ουάσινγκτον, το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Κινηματογράφου και άλλα. Προσφέρει τέλος συνεδριακά κέντρα, πάρκα, βιβλιοθήκες, χώρους άθλησης και ψυχαγωγίας.

Λουϊζιάνα: Στην πολιτεία αυτή των νοτίων Η.Π.Α. στον Κόλπο του Μεξικού ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η Νέα Ορλεάνη.

Η πόλη διαθέτει ιστορικά οικοδομήματα του 18ου-19ου αι., την πλατεία και το άγαλμα του Άντριου Τζάκσον (ενός από τους πρώτους προέδρους των Η.Π.Α.), τον καθεδρικό ναό του Αγίου Λουδοβίκου (1794), το μοναστήρι των Ουρσουλίνων μοναχών, συνεδριακό κέντρο, πάρκα αναψυχής, εθνικούς δρυμούς και πάρκα όπως το Εθνικό Ιστορικό Πάρκο Ζαν Λαφίτ.

Νέο Μεξικό: Το Νέο Μεξικό βρίσκεται νότια και συνορεύει με το Μεξικό. Φημίζεται για τα ερείπια οικισμών των ιθαγενών πολιτισμών της αμερικανικής ηπείρου, των ισπανικών ιεραποστολών, των τόπων όπου σημειώθηκαν ιστορικές μάχες και των πόλεων που άκμασαν κατά τη διάρκεια λειτουργίας των ορυχείων χρυσού.

Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν το Εθνικό Μνημείο με τα ερείπια της πόλης των Αζτέκων, το Εθνικό Ιστορικό Πάρκο του Πολιτισμού των Τσάκο (με ερείπια του πολιτισμού των Ανασάζι από 900 π.Χ.-1270 μ.Χ.), το Εθνικό Ιστορικό Πάρκο Πέκος και η ιεραποστολή του Σαν Μιγκέλ που χρονολογείται από το 1710 και είναι η αρχαιότερη σε ολόκληρη τη χώρα.

Εικόνα 9.5
Τοπίο κοντά στην πόλη
Έλενα πρωτεύουσα
της πολιτείας Μοντάνα
στις βόρειες Η.Π.Α.,
στα σύνορα με
τον Καναδά.

Τέλος, η **πολιτεία της Νεβάδα** βρίσκεται στις δυτικές πολιτείες των Η.Π.Α. και συνορεύει δυτικά με την Καλιφόρνια. Θεωρείται η πρωτεύουσα του τζόγου. Τα γνωστότερα τουριστικά της κέντρα είναι οι πόλεις του Λας Βέγκας και του Ρένο με πολυτελή ξενοδοχεία και καζίνο καθώς και το θέρετρο της λίμνης Τάχο. Βορειοανατολικά της Νεβάδα, με την οποία και συνορεύει, βρίσκεται η **πολιτεία της Ουάσινγκτον**, στα βορειοδυτικά σύνορα των Η.Π.Α. με τον Καναδά.

Εικόνα 9.6
Βίσωνες στο Μπλάκ
Χίλλς (Νότια Ντακότα)

Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα εθνικά πάρκα του όρους Ρέινερ, Ολίμπικ και των βόρειων Κασκένιτς. Η Μοντάνα, στα βόρεια σύνορα με τον Καναδά, συνορεύει νοτιοδυτικά και δυτικά με την πολιτεία της Ουάσινγκτον. Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον στη Μοντάνα παρουσιάζουν τα εθνικά πάρκα του Γιελοουστόουν (με θερμοπίδακες γκέιζερς - UNESCO 1978) και των Παγετώνων (στα βορειοδυτικά στα σύνορα με τον Καναδά με παγετώνες και λίμνες), όπως επίσης και ιστορικά σημεία που είναι συνδεδεμένα με τον εμφύλιο πόλεμο και τις μάχες που διεξήχθησαν μεταξύ Ευρωπαίων αποίκων και γηγενούς πληθυσμού.

Εικόνα 9.7
Glacier park

9.3 Καναδάς

9.3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Ο Καναδάς συνιστά μαζί με τις Η.Π.Α. την Αγγλοσαξονική Αμερική. Βρίσκεται στο βορειότερο σημείο της αμερικανικής ηπείρου. Το κλίμα ποικίλει από αρκτικό στο βόρειο Καναδά ως εύκρατο στις νότιες περιοχές της χώρας. Οι δυτικές του ακτές επηρεάζονται από θερμά ωκεάνια ρεύματα και υγρούς ανέμους καθιστώντας τις κλιματολογικές συνθήκες ηπιότερες από αυτές που επικρατούν στα βόρεια.

9.3.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Ο εισερχόμενος τουρισμός συγκεντρώνεται στα ανατολικά (Οντάριο και Κεμπέκ) και δυτικά (Βρετανική Κολούμπια). Το 82% των διεθνών αφίξεων προέρχεται από τις Η.Π.Α. και ακολουθούν το Ηνωμένο Βασίλειο (3,4%), η Γαλλία (1,5%), η Γερμανία (1,7%) και η Ιαπωνία (2,1%).

Οι κυριότεροι τουριστικοί προορισμοί βρίσκονται στις μεγάλες πόλεις των ανατολικών επαρχιών του Οντάριο και του Κεμπέκ. Όσον αφορά τον εξερχόμενο τουρισμό, οι Καναδοί επισκέπτονται κυρίως τις ανατολικές και δυτικές πολιτείες των Η.Π.Α. και ειδικά αυτές που συνορεύουν με τον Καναδά. Οι Καναδοί

τουρίστες - ιδίως αυτοί που έχουν υψηλά εισοδήματα - επισκέπτονται τη Φλόριντα, τα νησιά της Καραϊβικής και τις δυτικές ακτές της Καλιφόρνιας και το Μεξικό εκδηλώνοντας σαφή προτίμηση σε προορισμούς όπου επικρατεί ηλιοφάνεια τόσο το καλοκαίρι όσο και το χειμώνα. Ένα εκατομμύριο Καναδοί (σε σύνολο 29 περίπου εκατομμυρίων κατοίκων) επισκέφτηκαν το 1991 τη Βόρεια και Δυτική Ευρώπη (κυρίως το Ηνωμένο Βασίλειο).

Εικόνα 9.8
Θερμοπίδακες
γκέιζερς

9.3.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο Καναδάς διαθέτει δύο μεγάλες αεροπορικές εταιρείες, την Air Canada και την Canadian Airlines International. Ο Καναδάς διαθέτει πολλά αεροδρόμια, αφού ειδικά στο βόρειο τμήμα της χώρας το οδικό και το σιδηροδρομικό δίκτυο εμφανίζονται ανεπαρκή, λόγω των εκεί επικρατούντων αρκτικών συνθηκών το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου. Το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο είναι εκτεταμένα, ειδικά στις νότιες περιοχές. Παράλληλα, η διώρυγα του Αγίου Λαυρεντίου από τον ομώνυμο κόλπο προς την ενδοχώρα δημιουργεί ένα επιπλέον υδάτινο δίκτυο που εξυπηρετεί τις μεταφορικές και κοινωνικο-οικονομικές ανάγκες της χώρας.

9.3.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Ο Καναδάς διαθέτει μεγάλο μήκος ακτογραμμών που σχηματίζουν κόλπους και πολλά παράκτια νησιά*. Επίσης, η χώρα διαθέτει τις περισσότερες λίμνες σε παγκόσμιο επίπεδο**. Η μορφολογία του εδάφους χαρακτηρίζεται ακόμη από ποτάμια συστήματα (Αγίου Λαυρεντίου, Μακένζι, Γιούκον), μεγάλες οροσειρές (Βραχώδη Όρη), οροπέδια, πεδιάδες και μικρής έκτασης κοιλάδες. Τα φυσιογραφικά αυτά χαρακτηριστικά συμβάλλουν στην ανάπτυξη πολλών τύπων τουρισμού που έχουν σχέση με το φυσικό περιβάλλον (θαλάσσιος, χιονοδρομικός τουρισμός, ορειβασία, ψάρεμα).

Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον στην περιφέρεια του Κεμπέκ στον νοτιοανατολικό Καναδά παρουσιάζουν η πόλη του **Κεμπέκ** και του **Μόντρεαλ**. Η πόλη του Κεμπέκ χαρακτηρίζεται από κτίσματα γαλλικής αρχιτεκτονικής (οι Γάλλοι δημιούργησαν το 1663 αποικίες στον Καναδά) όπως η Βασιλική της Notre Dame Des Victoires (1688), η μονή των Ουρσουλίνων, η Βουλή και το Επαρχιακό Μουσείο.

* Σαουθάμπτον, Μπάφιν, Έλσμερ, Βικτόρια, Βανκούβερ

** Οι Μεγάλες Λίμνες (στα σύνορα με τις Η.Π.Α.), η Λίμνη της Μεγάλης Άρκτου, η Μεγάλη Λίμνη των Σκλάβων, η Λίμνη Ούνιπεγκ και η Μανιτόμπα.

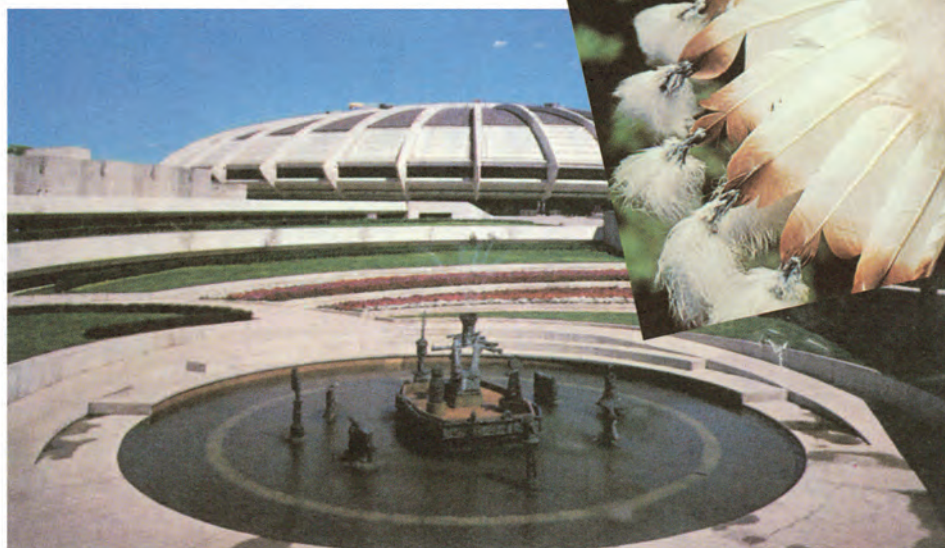
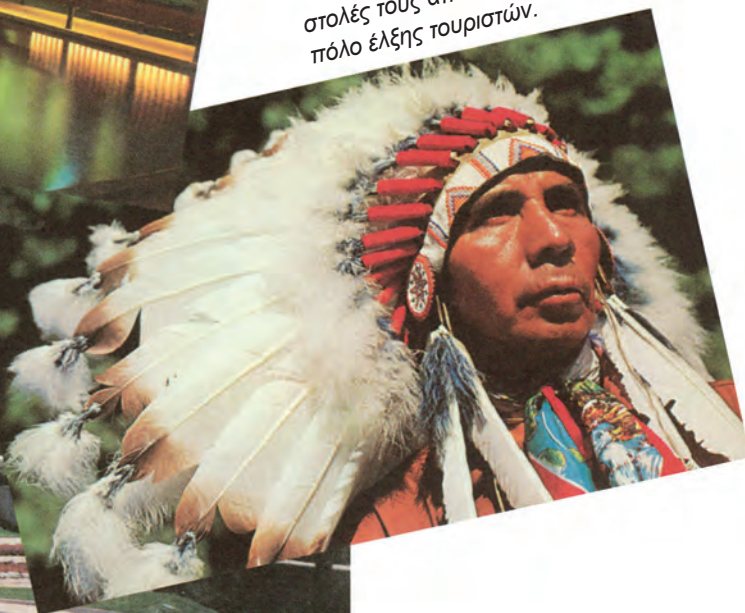

Πολική αρκούδα.

Μόντρεαλ.

Οι Ινδιάνοι με τις παραδοσιακές στολές τους αποτελούν πόλο έλξης τουριστών.

Το Ολυμπιακό Στάδιο του Μόντρεαλ.

Η περιφέρεια της Βρετανικής Κολούμπια στο νοτιοδυτικό Καναδά αποτελεί και αυτή ελκυστικό τουριστικό προορισμό εξαιτίας του συνδυασμού της παρουσίας του Ειρηνικού Ωκεανού, των δασωδών βουνών και του ήπιου της κλίματος. Η σημαντικότερη πόλη και πόλος έλξης τουριστών είναι το **Βανκούβερ** που βρίσκεται στη νότια παράκτια ζώνη, στα σύνορα με τις Η.Π.Α. Ποταμοί διασχίζουν την περιφέρεια αυτή και υπάρχουν εθνικά πάρκα όπου ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει ένα υπέροχο φυσικό περιβάλλον. Από το Μάιο μέχρι τον Ιούλιο ο ήλιος δε δύει ποτέ. Ξεχωριστή εμπειρία προσφέρουν επίσης οι καταρράκτες Βικτόρια και η κατασκήνωση σε ιγκλού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗ & Ν. ΑΜΕΡΙΚΗ

10.1 Γενικά

Ο τουρισμός στην Κεντρική και Νότια Αμερική δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος. Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους συμβαίνει αυτό είναι:

- 1) Οι χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής, από οικονομική άποψη, ανήκουν στην οικονομική περιφέρεια του κόσμου.
- 2) Οι τουριστικοί προορισμοί της περιοχής αυτής βρίσκονται πολύ μακριά από τις χώρες προέλευσης των τουριστών.
- 3) Οι ασταθείς τοπικές πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν.

Τα νησιά της Καραϊβικής βρίσκονται στη γεωγραφική ζώνη του κόλπου του Μεξικού και τη θάλασσα των Αντιλλών (αρχιπέλαγος των Αντιλλών). Αποτελούν τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

Εικόνα 10.2 Pigeon Island, St. Lucia

Η Κεντρική και Νότια Αμερική είναι μια τεράστια γεωγραφική περιφέρεια που χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλομορφία τοπίου. Εκτείνεται από τα τροπικά δάση του Ισημερινού στην κεντρική Αμερική έως το σχεδόν αρκτικό περιβάλλον της Γης του Πυρός.

Όλη αυτή η περιοχή διαθέτει μία πληθώρα τουριστικών πόρων.

Οι κοραλλιογενείς ύφαλοι και τα τροπικά δάση είναι οι κύριοι πόροι οικολογικού τουρισμού, ενώ οι περιοχές των Μάγια και των Ίνκας αποτελούν ισχυρά θέλγητρα πολιτιστικού και ιστορικού τουρισμού.

Η Κεντρική Αμερική αποτελείται από οχτώ χώρες*.

Οι επισκέπτες των περιοχών αυτών προέρχονται κυρίως από τη βόρεια Αμερική, αλλά και την Ευρώπη. Οι περισσότερες περιοχές είναι ορεινές και δασώδεις. Οι παραλίες καλύπτουν όλες τις τουριστικές προτιμήσεις, από ήρεμες θάλασσες (Καραϊβική) έως αυτές με μεγάλα κύματα και κοραλλιογενείς υφάλους (Ειρηνικός Ωκεανός). Η περιοχή αυτή είναι γνωστή επίσης για τον περίφημο πολιτισμό της αυτοκρατορίας των Μάγια που άκμασε περίπου στο τέλος της πρώτης χιλιετίας μ.Χ. Αυτή η περιοχή καλύπτει σήμερα τις

* Αυτές είναι: Μεξικό, Γουατεμάλα, Κόστα Ρίκα, Παναμάς, Μπελίζ, Ελ Σαλβαδόρ, Ονδούρα και Νικαράγουα. Το Μεξικό ανήκει γεωγραφικά στη Βόρεια Αμερική, αλλά πολιτισμικά ανήκει στην Κεντρική Αμερική.

χώρες Μπελίζ και Ονδούρα και εκτείνεται έως τη χερσόνησο του Γουατατάν στο Μεξικό όπου σήμερα πολλά ερείπια ναών, πυραμίδων και άλλων κτιρίων μαρτυρούν την ύπαρξη των Μάγια. Το 17ο αιώνα όλη αυτή η περιφέρεια κατακτήθηκε από τους Ισπανούς γι' αυτό και η επίσημη γλώσσα της κεντρικής Αμερικής είναι τα ισπανικά.

Οι χώρες της περιοχής απέκτησαν την ανεξαρτησία τους κατά τις δεκαετίες 1820-1830 και οι περισσότερες είχαν ταραχώδη πολιτικό βίο καθ' όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί ο τουρισμός τους, σε μικρή κλίμακα.

Εικόνα 10.3 Χάρτης Νότιας Αμερικής

Η Νότια Αμερική περιλαμβάνει δώδεκα κράτη**. Ο εξερχόμενος τουρισμός είναι ιδιαίτερα περιορισμένος. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι κάτοικοι των χωρών της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής είναι στη μεγάλη πλειοψηφία τους χαμηλών εισοδημάτων. Οι οικονομίες των χωρών της περιοχής υποφέρουν από τον υψηλό πληθωρισμό (ήδη από τη δεκαετία του 1980) και από τα τεράστια εξωτερικά χρέη.

Σε ότι αφορά τον εισερχόμενο τουρισμό, αυτός προέρχεται πρώτιστα από την ίδια τη περιφέρεια, και δευτερευόντως από την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική. Η πολιτική αστάθεια που χαρακτηρίζει μερικές από τις χώρες της περιοχής υπήρξε ο βασικός ανασταλτικός παράγοντας για ανάπτυξη του τουρισμού. Άλλος ανασταλτικός παράγοντας για ανάπτυξη του τουρισμού στη περιοχή είναι η έλλειψη τουριστικών υποδομών (ξενοδοχειακές μονάδες, ανεπτυγμένο συγκοινωνιακό δίκτυο κ.τ.λ.).

Τρεις είναι κύριοι παράγοντες που διαμορφώνουν την περιοχή:

- α) οι Άνδεις που εκτείνονται κατά μήκος της δυτικής ακτής της Νότιας Αμερικής, μία οροσειρά που διασχίζει την Κεντρική Αμερική και ενώνεται με τα Βραχώδη Όρη της Βόρειας Αμερικής,
- β) ο ποταμός του Αμαζονίου που καταλήγει ανατολικά στον Ατλαντικό Ωκεανό και
- γ) μία μεγάλη περιοχή οροπεδίων και υψιπέδων που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Νότιας Αμερικής.

Χαρακτηριστική είναι η ποικιλία των κλιματολογικών ζωνών από το τροπικό ισημερινό κλίμα του Αμαζονίου έως τις ακραίες καιρικές συνθήκες στις νότιες Άνδεις της Παταγονίας και στη Γη του Πυρός. Αξιόλογα φυσικά τοπία από τουριστικής άποψης είναι οι ορεινοί όγκοι των Άνδεων, τα τροπικά δάση του Αμαζονίου, οι καταρράκτες και οι παραλίες της Βενεζουέλας, της Βραζιλίας και της Αργεντινής. Ωστόσο, τα τοπία απέχουν πολύ από τους κυριότερους τόπους προέλευσης τουριστών. Για το λόγο αυτό έχει αρχίσει να γίνεται προσπάθεια ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού προκειμένου να προσελκυσθούν επισκέπτες από την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική.

Οι χώρες της νότιας Αμερικής μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις ομάδες, καθεμιά από τις οποίες έχει διακριτό φυσικό, ιστορικό και πολιτιστικό χαρακτήρα. Καταρχήν, **οι χώρες των Άνδεων** (Εκουαδόρ, Περού και Βολιβία) όπου υπάρχουν πολλά αξιοθέατα, στοιχεία του πολιτισμού των Ίνκας. Η δεύτερη ομάδα αφορά τις **χώρες του νότου** (Χιλή, Αργεντινή, Ουρουγουάη και Παραγουάη). Τέλος, η Βραζιλία, η Βενεζουέλα και η Κολομβία απαρτίζουν την τρίτη και τελευταία ομάδα των χωρών της Νότιας Αμερικής και αποτελούν τους πιο κοσμοπολίτικους προορισμούς της περιοχής.

10.2 Μεξικό

10.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Το Μεξικό είναι η μεγαλύτερη χώρα της Κεντρικής Αμερικής. Στο μεγαλύτερο μέρος της το κλίμα είναι υποτροπικό με περιορισμένες βροχοπτώσεις από Μάιο έως Οκτώβριο.

10.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Ο εισερχόμενος στο Μεξικό τουρισμός εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αγορά των Η.Π.Α. Οι στατιστικές διακρίνουν τους εισερχόμενους τουρίστες σε ημερήσιους εκδρομείς, σε τουρίστες που διαμένουν μία νύχτα και σε αυτούς που η παραμονή τους ξεπερνά τις τρεις μέρες. Οι ημερήσιοι εκδρομείς επισκέπτονται τις πόλεις που βρίσκονται πλησιέστερα στα σύνορα του Μεξικού με τις Η.Π.Α.. Οι τουρίστες των δύο άλλων ομάδων επισκέπτονται κυρίως παράκτια θέρετρα ή πόλεις τουριστικής έλξης στην ενδοχώρα του Μεξικού. Οι τουρίστες που επισκέπτονται το Μεξικό για τρεις μέρες ή και περισσότερο είναι κυρίως Ευρωπαίοι και Καναδοί.

** Αργεντινή, Βραζιλία, Παραγουάη, Ουρουγουάη, Χιλή, Περού, Ισημερινός, Κολομβία, Βενεζουέλα, Γουιάνα, Σουρινάμ, Γαλλική Γουιάνα.

Εικόνα 10.4
Η Τιχουάνα στα σύνορα
του Μεξικού με
τις Η.Π.Α.

Η περιοχή στα σύνορα του Μεξικού με τις Η.Π.Α., υποδέχεται ημερήσιους εκδρομείς που ταξιδεύουν με αυτοκίνητο. Οι πόλεις στη ζώνη αυτή προσελκύουν τους επισκέπτες τους με καταστήματα τουριστικών ειδών και καταστήματα με τυχερά παιχνίδια. Τα παράκτια θέρετρα είναι συγκεντρωμένα γύρω από τα αεροδρόμια ως κύρια σημεία εισόδου τουριστών αεροπορικώς. Η πόλη του Μεξικού παραμένει το κυριότερο διεθνές αεροδρόμιο της χώρας.

Ο τουρισμός θεωρείται εξαιρετικά σημαντικός για την οικονομία του Μεξικού προσφέροντας απασχόληση και εισροή ξένου συναλλάγματος.

10.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Όσον αφορά το μεταφορικό δίκτυο του Μεξικού, οι αεροπορικές συνδέσεις είναι σημαντικά αναπτυγμένες. Οι εταιρείες που εκτελούν πτήσεις στο Μεξικό είναι η Aeromexico και η Compañia Mexicana de Aviación. Η χώρα διαθέτει επίσης σημαντικά λιμάνια στον Ατλαντικό (Ταμπίκο, Βερακρούζ) και τον Ειρηνικό Ωκεανό (**Ακαπούλκο**, Μαζατλάν, Σαλίνα Κρουζ) που φιλοξενούν μεγάλο αριθμό τουριστικών κρουαζιερόπλοιων. Τέλος, οι οδικές και σιδηροδρομικές συνδέσεις δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένες, ειδικά στο δυτικό τμήμα της χώρας, εξαιτίας του δύσβατου του εδάφους.

10.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Από τους σημαντικότερους πόλους προσέλκυσης τουρισμού είναι η πόλη του Μεξικού στα νότια της χώρας προς τις ακτές του Ειρηνικού Ωκεανού. Είναι η πρωτεύουσα του κράτους και η δεύτερη πόλη σε πληθυσμό στον κόσμο μετά το Τόκιο. Απομεινάρια του Μεγάλου Ναού στην πόλη μαρτυρούν την ύπαρξη του πολιτισμού των Αζτέκων (14ος αιώνας), του οποίου τα σημάδια οι Ισπανοί προσπάθησαν να εξαλείψουν εντελώς μέσω του εκχριστιανισμού.

*Άλλα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στην πόλη αποτελούν ο **Μητροπολιτικός Καθεδρικός Ναός** στην κεντρική πλατεία της πόλης που ονομάζεται Ζόκαλο (η κατασκευή του διήρκεσε τρεις αιώνες, και ο οποίος ενσωματώνει διάφορους τύπους αρχιτεκτονικών ρυθμών, UNESCO 1987), η **πλατεία των τριών πολιτισμών** (όπου βρίσκονται ερείπια του πολιτισμού των Αζτέκων, της ισπανικής εκκλησίας της περιόδου της Ισπανικής κατάκτησης και σύγχρονα κτίρια της πόλης), το **Εθνικό Παλάτι** (στο σημείο όπου προϋπήρχε το παλάτι του Μοντεζούμα σε ισπανικό ρυθμό*

με εσωτερική αυλή και τοιχογραφίες του Ντιέγκο Ριβιέρα που αναπαριστούν σκηνές από τον πολιτισμό του Μεξικού), το **Παλάτι των Καλών Τεχνών** (που φιλοξενεί συλλογές έργων τέχνης γνωστών καλλιτεχνών). Είναι κατασκευασμένο από μάρμαρο και το σαθρό έδαφος δημιουργεί καθίζηση στο κτίριο, το **Εθνικό Ιστορικό Μουσείο** (στεγάζεται στο κάστρο Τσαπουλτεπέκ και τα εκθέματά του προέρχονται από πολιτισμούς πριν την ισπανική κατάκτηση), το **Εθνικό Ανθρωπολογικό Μουσείο** (με εκθέματα των πολιτισμών των Μάγια και των Αζτέκων) και η **Παναγία της Γουαδελούπης**, προστάτιδα αγία του Μεξικού.

Εικόνα 10.5
Τεοτιουακάν,
οι πυραμίδες των
Αζτέκων

Άλλες σημαντικές πόλεις που μαρτυρούν την ύπαρξη σπουδαίων πολιτισμών που άνθισαν στο Μεξικό είναι:

- η πόλη **Τεοτιουακάν** βορειοανατολικά της πόλης του Μεξικού και σε υψόμετρο 2000 μέτρων. Άκμασε πριν την αυτοκρατορία των Αζτέκων και θεωρείται το πρώτο αστικό κέντρο στο δυτικό ημισφαίριο. Σήμερα διασώζονται οι **πυραμίδες του Ηλίου**, της **Σελήνης** και του **Φτερωτού Φιδιού** - UNESCO 1987.
- η πόλη **Τούλα** βόρεια της πρωτεύουσας με ερείπια του πολιτισμού των Τολτέκων του 10ου-13ου αι. Τα ευρήματα περιλαμβάνουν το ανάκτορο και τρεις ναούς, ο ένας από τους οποίους στηρίζεται σε κολώνες με τη μορφή γιγάντιων πέτρινων πολεμιστών.
- το **Χοτσιμίλκο**, μία περιοχή νοτιοανατολικά της πόλης του Μεξικού. Τα κανάλια, τα πάρκα, τα τεχνητά νησάκια και οι πλωτοί του κήποι μαρτυρούν το εξαιρετικά αναπτυγμένο λιμναίο αρδευτικό σύστημα των Αζτέκων - UNESCO 1987.
- η πόλη **Γκουερναβάκα** όπου σώζεται ανάκτορο του Ισπανού κατακτητή Κορτές με τοιχογραφίες του Ντιέγκο Ριβιέρα.
- η πόλη **Τάξκο** νοτιοδυτικά της πρωτεύουσας. Διαθέτει αποικιακού ρυθμού κτίρια, στενά δαιδαλώδη πλακόστρωτα δρομάκια και τον καθεδρικό ναό της Παναγίας που κυφορεί το Χριστό.
- η πόλη και το Εθνικό Πάρκο **Παλένκε** στα βάθη τροπικού δάσους στα ανατολικά της χώρας στη Χερσόνησο του Γιουκατάν, αποτελεί δείγμα του πολιτισμού των Μάγια - UNESCO 1987.
- η πόλη **Τσίτσεν Ιντζά** στη χερσόνησο του Γιουκατάν με κτίσματα χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής των Μάγια και των Τολτέκων - UNESCO 1988.

Οι ακτές του Ειρηνικού αποτελούν και αυτές σημαντικούς πόλους έλξης τουριστών. Η πιο τουριστική πόλη από αυτές είναι το **Ακαπούλκο** στα νότια του Μεξικού. Ένα από τα αξιοθέατα της πόλης είναι το οχυρό που κατασκευάστηκε προκειμένου να προστατεύσει τα μεταφορικά πλοία που έφταναν στο λιμάνι αυτό. Διαθέτει παραλίες πολλών χιλιομέτρων και προσελκύει τουρίστες που επιζητούν θαλάσσια σπορ και στην κοσμική νυχτερινή ζωή.

10.3 Παναμάς

10.3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Ο Παναμάς βρίσκεται στην Κεντρική Αμερική. Το κλίμα του είναι υποτροπικό. Ο Παναμάς αποτελεί τον τρίτο σημαντικότερο τουριστικό προορισμό στην κεντρική Αμερική μετά τη Γουατεμάλα και την Κόστα Ρίκα.

Το 1991, το 30,7% των εισερχόμενων τουριστών προέρχονταν από τη Νότια Αμερική, το 25,4% από τη Βόρεια Αμερική, το 24,3% από την Κεντρική Αμερική και το 6,6% από την Ευρώπη.

10.3.2 Τουριστική προσπελασιμότητα

Από τη χώρα του Παναμά διέρχεται ο Παναμερικανικός αυτοκινητόδρομος. Η Διώρυγα του Παναμά αποτελεί το σημαντικότερο κόμβο της ναυσιπλοΐας της περιοχής, ενώ η COPA (Compania Panamena De Aviation) είναι η κύρια αεροπορική εταιρεία εθνικών αερογραμμών που εκτελεί δρομολόγια από και προς χώρες του εξωτερικού.

10.3.3 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η Διώρυγα του Παναμά ενώνει τη Θάλασσα της Καραϊβικής με τον Ειρηνικό Ωκεανό και είναι ένα ιστορικό επίτευγμα της μηχανικής. Είναι το σημαντικότερο αξιοθέατο του Παναμά. Ένας μεγάλος αριθμός πλοίων χρησιμοποιούν το κανάλι για να μεταφέρουν εμπορεύματα αλλά και τουρίστες που επισκέπτονται τη χώρα με κρουαζιερόπλοια. Η ομώνυμη πόλη προσφέρει στους τουρίστες νυχτερινή ζωή, αγορές χωρίς δασμούς και επισκέψεις σε αξιοθέατα όπως είναι η **Μητρόπολη** (17ου αι.), το **Μουσείο της Διώρυγας**, η **Πλατεία Μπολιβάρ***, το **Προεδρικό Μέγαρο** και το **Ιστορικό Μουσείο**. Ωστόσο, η χώρα διαθέτει και άλλα αξιοθέατα από την εποχή της αποικιοκρατίας και παραλίες κατάλληλες για κολύμπι και θαλάσσια σπορ. Η άγρια πανίδα της χώρας (πούμα, αγριογούρουνα, ελάφια) προσφέρεται σαν φυσικός πόλος έλξης τουριστών.

10.4 Νησιά Καραϊβικής

Τα νησιά της Καραϊβικής βρίσκονται στην Κεντρική Αμερική ανάμεσα στη χερσόνησο της Φλόριδας των Η.Π.Α. και του Γιουκατάν του Μεξικού. Συναντάμε τα νησιά **Μπαχάμες**, τις **Μεγάλες Αντίλλες** (Κούβα, νησιά Κέϋμαν, Τζαμάικα, Αϊτή, Δομινικανή Δημοκρατία, Πουέρτο Ρίκο) και **Μικρές Αντίλλες** (Ντομίνικα, Μαρτίνικα, Σάντα Λουσία, Άγιος Βικέντιος, Γρενάδα, Παρθένοι Νήσοι των Η.Π.Α., Παρθένοι Νήσοι, Αντίκουα, Σαιντ Κιτς, Μονσεράτ και Νέβις του Ηνωμένου Βασιλείου, Γουαδελούπη της Γαλλίας, Κουρασάο και Μποναίρ της Ολλανδίας, Αρούμπα, Μπαρμπέντος, Τρινιντάντ και Τομπάγκο). Ορισμένα από τα νησιά αυτά είναι ορεινά, ενώ σε τμήμα των Μικρών Αντιλλών συναντάμε ακόμη ενεργά ηφαίστεια. Η περιοχή είναι σεισμογενής και πλήττεται κατά τους μήνες Ιούλιο έως Οκτώβριο από τυφώνες.

* Μπολιβάρ, Στρατηγός και πολιτικός (Καράκας 1783 - Σάντα Μάρτα της Κολομβίας 1830) Βασικός πρωταγωνιστής των πολέμων της Ανεξαρτησίας των Ισπανικών αποικιών της Νότιας Αμερικής. Απέτυχε να ενοποιήσει τη Λατινική Αμερική και αποσύρθηκε από την πολιτική ζωή. Η Λατινική Αμερική περιλαμβάνει τις χώρες που μιλάνε Ισπανικά ή Πορτογαλικά: Αργεντινή, Βολιβία, Βραζιλία, Χιλή, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Κούβα, Ισημερινός, Σαλβαδόρ, Γουατεμάλα, Αϊτή, Ονδούρα, Μεξικό, Νικαράγουα, Δομινικανή Δημοκρατία, Παναμάς, Παραγουάη, Περού, Ουρουγουάη, Βενεζουέλα.

Εικόνα 10.6
Ο Καθεδρικός ναός
Saint-Louis, 1895
(Fort-de-France,
Μαρτινίκα)

Η λεκάνη της Καραϊβικής είναι ένας από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς στον κόσμο. Οι τουρίστες προσελκύονται από τις ακτές με το υπέροχο φυσικό τοπίο, τις γραφικές πόλεις με την αποικιακή αρχιτεκτονική και τις παραδόσεις των διαφόρων εθνοτικών ομάδων.

Ο τουρισμός αποτελεί την κύρια οικονομική δραστηριότητα των κατοίκων της Καραϊβικής. Η τουριστική ανάπτυξη ενθαρρύνεται από τις περισσότερες κυβερνήσεις των νησιών αυτών που θεωρούν ότι οι παραλίες, ο ήλιος και το φυσικό τοπίο θα τους εξασφαλίσουν την επιθυμητή οικονομική άνθηση. Σε ότι αφορά τις μεταφορές, υπάρχουν πολλοί μικροί τοπικοί αερομεταφορείς στην Καραϊβική αλλά λίγα αεροδρόμια. Η περίοδος τουριστικής αιχμής στην Καραϊβική εκτείνεται, κυρίως, στη διάρκεια των χειμερινών μηνών (Ιανουάριος-Απρίλιος). Λόγω της γειτνίασης με την Βόρεια Αμερική η τουριστική αγορά των νησιών εξαρτάται κατά πολύ από την αγορά αυτή.

Εικόνα 10.7
Το Δημαρχείο,
κτίριο του 1900,
(Fort-de-France,
Μαρτινίκα)

Οι αφίξεις τουριστών συγκεντρώνονται κυρίως στα βόρεια νησιά της Καραϊβικής εξαιτίας της εγγύτητάς τους με τη Βόρεια Αμερική. Στην ίδια περιοχή πραγματοποιούνται και πολλές κρουαζιέρες. Αυτές διαχωρίζονται σε τρεις τύπους: τις σύντομες που διαρκούν από μία έως τέσσερις ημέρες και ξεκινούν από το Μαϊάμι προς τις Μπαχάμες ή από το Πουέρτο Ρίκο προς τις Παρθένες Νήσους των Η.Π.Α. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει κρουαζιέρες μίας εβδομάδας από το Μαϊάμι στα νησιά της βόρειας Καραϊβικής και το Γιουκατάν στο Μεξικό και από το Πουέρτο Ρίκο στις Μικρές Αντίλλες και τη βόρεια Νότια Αμερική. Τέλος, οι κρουαζιέρες δύο εβδομάδων από τη Φλόριντα με προορισμό το σύνολο των νησιών της Καραϊβικής.

Εικόνα 10.8
Πολύχρωμη τοπική
αγορά στην St. Lucia

Οι ξένοι τουριστικοί πράκτορες προβάλλουν τα νησιά της Καραϊβικής ως ομοιογενή τουριστικά προϊόντα που αποτελούνται μόνο από παραλίες και υποδομές διασκέδασης. Ωστόσο, η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η κάθε περιοχή διαφέρει σημαντικά ως προς το φυσικό τοπίο και το πολιτισμικό της χαρακτήρα έναντι των άλλων.

Οι τοπικοί τουριστικοί οργανισμοί των νησιών καταβάλλουν προσπάθειες να προωθήσουν τις ιδιαιτερότητες κάθε τόπου. Τα έσοδα που προκύπτουν από τον τουρισμό δεν παραμένουν στο σύνολό τους στην τοπική οικονομία αφού ένα μεγάλο μέρος αυτών διατίθεται για εισαγωγές τροφίμων και εξοπλισμού και ένα άλλο μεγάλο μέρος διοχετεύεται απευθείας στις χώρες των εταιρειών που έχουν επενδύσει σε τουριστικές υποδομές στα νησιά.

Συνέπειες του τουρισμού

Η τουριστική ανάπτυξη έχει επιφέρει επίσης ρύπανση του περιβάλλοντος σε ορισμένα παραλιακά θέρετρα, αλλοίωση των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των ντόπιων κοινωνιών και δυσανεμία των φτωχότερων κατοίκων για τις ανισότητες που δημιουργούνται με την παρουσία των εύπορων τουριστών στον τόπο τους.

10.4.1 Μπαχάμες

Οι Μπαχάμες αποτελούνται από πάνω από 700 μικρά νησιά που εκτείνονται σε έκταση 970χλμ. στον Ατλαντικό Ωκεανό μεταξύ Φλόριντας και Δομινικανής Δημοκρατίας και Αϊτής. Τα νησιά αυτά είναι ως επί το πλείστον επίπεδα και διαθέτουν κοραλλιογενείς υφάλους και αμμώδεις παραλίες με νερά ζεστά, καθαρά και κατάλληλα για καταδύσεις, κολύμπι, ψάρεμα και ιστιοπλοΐα. Το κλίμα εδώ διαμορφώνεται περισσότερο δροσερό, ξηρό και με ηλιοφάνεια μεγαλύτερη από ότι στα άλλα νησιά της Καραϊβικής. Οι τουρίστες επισκέπτονται τις Μπαχάμες για να απολαύσουν τη θάλασσα, τον ήλιο και τις ακτές. Οι επισκέπτες ταξιδεύουν αεροπορικώς στις αναπτυσσόμενες τουριστικές περιοχές της Νέας Προβηγκίας και

της Μεγάλης Μπαχάμας. Τα δύο αυτά νησιά συγκεντρώνουν το 54% και το 31% αντίστοιχα των συνολικών τουριστών του συγκροτήματος που εκτός από τη θάλασσα απολαμβάνουν ακόμη εκεί αγορές, διασκέδαση και τυχερά παιχνίδια. Οι τουριστικές υποδομές συγκεντρώνονται κυρίως στα δύο αυτά νησιά.

10.4.2 Κούβα

Η Κούβα είναι το μεγαλύτερο νησί της Καραϊβικής και βρίσκεται 145χλμ. νότια της χερσονήσου της Φλόριντας, στην είσοδο του Κόλπου του Μεξικού. Η χώρα διαθέτει τον δικό της αερομεταφορέα την Empresa Cubana de Aviación που εκτελεί πτήσεις στο εσωτερικό και το εξωτερικό. Διαθέτει πολλά φυσικά πλεονεκτήματα και μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1950 ήταν ο πρώτος τόπος διακοπών στην Καραϊβική. Ο τζόγος και η νυχτερινή ζωή της πρωτεύουσας Αβάνα προσείλκυαν πολλούς επισκέπτες από τις Η.Π.Α.

Η άνοδος του κομμουνισμού στη χώρα, υπό την ηγεσία του Φιντέλ Κάστρο, είχε ως αποτέλεσμα να επιβληθεί από την κυβέρνηση των Η.Π.Α., εμπάργκο κατά της Κούβας που μόλις στις μέρες μας αρχίζει να αίρεται. Για το λόγο αυτό η τουριστική βιομηχανία της Κούβας υπέστη σοβαρό πλήγμα. Σήμερα η κυβέρνηση της Κούβας επανεκτίμησε το ρόλο του διεθνούς τουρισμού. Από το 1987 γίνονται προσπάθειες εκσυγχρονισμού των τουριστικών υποδομών. Από το 1990 η αλλαγή της παγκόσμιας πολιτικής κατάστασης έχει δώσει νέα ώθηση στην προσέλκυση τουριστών στην Κούβα.

Οι πόλοι έλξης τουρισμού του νησιού περιλαμβάνουν αμμόδεις παραλίες, κοραλλιογενείς υφάλους, δυνατότητες για θαλάσσια σπορ και πόλεις με αποικιακό στυλ. Η ενδοχώρα χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα ορεινή με δάση, εξαιρετικά φυσικά τοπία με πλούσια χλωρίδα και πανίδα, κατάλληλα για τουρισμό περιπέτειας (κατασκήνωση, αναρρίχηση, ιππασία) και οικολογικό τουρισμό. Η Κούβα διαθέτει έξι εθνικά πάρκα και υποδομές για τουρισμό υγείας. Η **Αβάνα**, πρωτεύουσα της χώρας, έχει διατηρήσει μεγάλο μέρος της ισπανικής αποικιακής της αρχιτεκτονικής. Το κέντρο της πόλης χτίστηκε από τους Ισπανούς το 1519 και περιλαμβάνει τον **Καθεδρικό ναό**, την **πλατεία των Όπλων** και το **Δημαρχείο** (UNESCO 1982). Ωστόσο με την πάροδο του χρόνου ολοένα και αυξάνονται τα μεγάλα σύγχρονα ξενοδοχειακά συγκροτήματα προκειμένου να ανταποκριθούν στις αυξανόμενες ανάγκες της τουριστικής αγοράς.

10.4.3 Δομινικανή Δημοκρατία

Η Δομινικανή Δημοκρατία βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα του νησιού της **Ισπανιόλας, το δεύτερο σε μέγεθος νησί της Καραϊβικής μετά την Κούβα**. Η γεωμορφολογία του νησιού χαρακτηρίζεται από οροπέδια και βουνά, αλλά οι κύριοι πόλοι έλξης των τουριστών εντοπίζονται στις παρθένες παραλίες των βόρειων και νοτιοανατολικών ακτών. Η πρωτεύουσα της Δομινικανής Δημοκρατίας είναι το **Σάντο Ντομίνγκο**, το παλιό τμήμα της οποίας χαρακτηρίζεται από αποικιακή αρχιτεκτονική ενώ το νεότερο τμήμα της διαθέτει καζίνο και άλλους χώρους διασκέδασης. Την επισκέπτονται κυρίως Ισπανοί και Βορειοαμερικανοί τουρίστες.

10.4.4 Τζαμάικα και Νησιά Κεϋμαν

Η **Τζαμάικα είναι το τρίτο σε μέγεθος νησί της Καραϊβικής**. Διαθέτει μεγάλη ποικιλία τουριστικών αξιοθεάτων και προσελκύει πάνω από ένα εκατομμύριο επισκέπτες κάθε χρόνο. Οι παραλίες λευκής άμμου, οι κοραλλιογενείς υφάλοι, το φυσικό τοπίο και η νυχτερινή ζωή αποτελούν τους σημαντικότερους πόλους έλξης των τουριστών*.

Στην ενδοχώρα συναντώνται δασώδη βουνά με σπηλιές και υπέροχους καταρράκτες. Τα νησιά Κεϋμαν βορειοδυτικά της Τζαμάικα προσελκύουν τουρίστες υψηλών εισοδηματικών κατηγοριών. Πρόκειται για μερικά από τα ωραιότερα νησιά της Καραϊβικής. Τα νησιά αυτά είναι παράδεισος για τους λάτρεις των καταδύσεων.

Η Τζαμάικα διαθέτει μια αναπτυσσόμενη τουριστική βιομηχανία που ενισχύεται από τις συχνές αεροπορικές και ακτοπλοϊκές συνδέσεις της χώρας. Ο εθνικός αερομεταφορέας της χώρας είναι η Air Jamaica.

* Τα κυριότερα θέρετρα είναι το Montego Bay (με διεθνές αεροδρόμιο), το Ocho Rios στα βόρεια (σημαντικό λιμάνι για κρουαζιερόπλοια) και το Negril στα δυτικά της Τζαμάικα. Οι τρεις αυτές περιοχές συγκεντρώνουν και το 80% των ξενοδοχειακών καταλυμάτων.

10.4.5 Πουέρτο Ρίκο

Το Πουέρτο Ρίκο είναι το τέταρτο σε μέγεθος νησί της Καραϊβικής. Βρίσκεται ανάμεσα στη Δομινικανή Δημοκρατία και τις Μικρές Αντίλλες. Υπήρξε Ισπανική αποικία αλλά από το 1898 έχει παραχωρηθεί στις Η.Π.Α. Το San Juan είναι η πρωτεύουσα του Πουέρτο Ρίκο και ο κυριότερος κόμβος των αερομεταφορών και τηλεπικοινωνιών στην Καραϊβική. Διαθέτει διεθνές αεροδρόμιο, με συχνές πτήσεις από και προς πολλές Ευρωπαϊκές και Αμερικανικές πόλεις (Σικάγο, Λος Άντζελες, Ουάσινγκτον, Μαϊάμι και Νέα Υόρκη). Το λιμάνι της πόλης υποδέχεται τον κύριο όγκο των κρουαζιερόπλοιων με τουρίστες που φθάνουν στο Πουέρτο Ρίκο.

10.5 Περού

10.5.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Το Περού βρίσκεται στη Νότια Αμερική. Το κλίμα του ποικίλει ιδιαίτερα από αρκτικό στις κορυφές των Άνδεων μέχρι τροπικό στις περιοχές των τροπικών δασών του Ισημερινού. Οι παράκτιες ζώνες τέλος χαρακτηρίζονται από ηπιότερες κλιματολογικές συνθήκες αφού επηρεάζονται από τις χαμηλές θερμοκρασίες του θαλάσσιου ρεύματος του Περού.

10.5.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Το Περού αντιμετωπίζει έναν μεγάλο αριθμό εσωτερικών προβλημάτων όπως εγκληματικότητα, πολιτική αστάθεια, έλλειψη τουριστικών υποδομών και κυρίως μεταφορικού δικτύου στη χώρα. Αυτοί είναι οι βασικοί λόγοι για το χαμηλό αριθμό εισερχόμενων τουριστών. Οι Η.Π.Α. εξακολουθούν να αποτελούν την κύρια πηγή προέλευσης τουριστών.

10.5.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο Παναμερικανικός αυτοκινητόδρομος αποτελεί τη βασική οδική αρτηρία της χώρας και ενώνει το Περού με το Εκουαδόρ και τη Χιλή. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες βελτίωσης των ήδη υπαρχόντων οδών και επέκτασης του όλου δικτύου, οι οποίες όμως δυσχεραίνονται από τη μορφολογία του εδάφους αφού το Περού είναι μία κατ' εξοχήν ορεινή χώρα. Οι σιδηροδρομικές συνδέσεις είναι ικανοποιητικές και εξυπηρετούν μέχρι και τις ορεινές περιοχές των Άνδεων. Ο **Αμαζόνιος** και η λίμνη **Τιτικάκα** συμβάλλουν και αυτοί με τη σειρά τους στις μεταφορικές και επικοινωνιακές διασυνδέσεις μεταξύ των διαφόρων περιοχών. Τέλος, ο εθνικός αερομεταφορέας του Περού είναι η Aeroperu. Τα διεθνή αεροδρόμια της Λίμα, του Κούσκο και του Ικίτος εξυπηρετούν τις πτήσεις στο εσωτερικό και το εξωτερικό της χώρας.

10.5.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Βασικό πόλο έλξης αποτελούν τα αξιοθέατα της εποχής πριν τους Ίνκας, της εποχής της αυτοκρατορίας των Ίνκας, της αποικιοκρατίας. Η πόλη **Κούσκο** νοτιοανατολικά της πρωτεύουσας Λίμα βρίσκεται στις Άνδεις. Αποτέλεσε θρησκευτικό και διοικητικό κέντρο της αυτοκρατορίας των Ίνκας (14ος-15ος αι.). Το 16ο αι. κατακτήθηκε από τους Ισπανούς και τον Φρανσίσκο Πιζάρο. Πάνω στα ερείπια της πόλης οι Ισπανοί ανέγειραν εκκλησίες και παλάτια σε ρυθμό μπαρόκ (UNESCO 1983), από τα οποία σώζονται ο **καθεδρικός ναός** και η **εκκλησία La Merced**. Άλλη σημαντική πόλη είναι η **Μάτσου Πίτσου** ή αλλιώς η «χαμένη πόλη των Ίνκας». Αποτελεί το πιο δημοφιλή τουριστικό προορισμό του Περού. Είναι χτισμένη στις Άνδεις και μέσα σε ένα τροπικό δάσος. Η γεωγραφική της θέση τη βοήθησε να αποφύγει την καταστροφική μανία των Ισπανών και να παραμείνει ανέπαφη μέχρι σήμερα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον επισκέπτη παρουσιάζουν το σύστημα των καλλιεργούμενων αναβαθμίδων, το αρδευτικό σύστημα και τα διάφορα θρησκευτικά και διοικητικά οικοδομήματα που κοσμούσαν την πόλη (UNESCO 1983).

Εικόνα 10.9
Μάτσου Πίτσου, το
Βασίλειο των Ίνκας

Η πόλη της Λίμα ιδρύθηκε από τους Ισπανούς το 1535 που εισέβαλαν στη χώρα. Η Λίμα ήκμασε στα μέσα του 18ου αι. και ήταν η σημαντικότερη ισπανική αποικία στη νοτιο-αμερικάνικη ήπειρο. Σήμερα είναι η πρωτεύουσα του Περού.

Ιδιαίτερα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στη πρωτεύουσα Λίμα είναι το Μουσείο Χρυσού, το Μουσείο Τέχνης, το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Εθνικό Μουσείο Ανθρωπολογίας και Αρχαιολογίας και άλλα κτίσματα που αποτελούν δείγματα συνάντησης τεχνοτροπιών των ντόπιων και των Ισπανών (UNESCO 1988, 1991).

Εκτός των μνημείων που μαρτυρούν την αίγλη της αυτοκρατορίας των Ίνκας, το Περού διαθέτει εθνικά πάρκα, που βρίσκονται στην οροσειρά των Άνδεων στην ενδοχώρα. Βόρεια ο Αμαζόνιος διαμορφώνει μία μεγάλη τροπική ζούγκλα με πλούσια χλωρίδα και πανίδα που σε ορισμένες ζώνες έχει παραμείνει ανεξερεύνητη. Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η λίμνη Τιτικάκα, στα νοτιοανατολικά, στα σύνορα με τη Βολιβία.

Εικόνα 10.9.1
Το παιδάκι με τα Λάμα

10.6 Βραζιλία

10.6.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Βραζιλία είναι η μεγαλύτερη χώρα της Νότιας Αμερικής. Το κλίμα στη βόρεια χώρα στην περιοχή του Αμαζόνιου είναι τροπικό με υψηλές θερμοκρασίες και υγρασία ενώ προς τα νότια μετατρέπεται σε εύκρατο.

10.6.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι τουρίστες επισκέπτονται τις πόλεις και τα παράκτια τουριστικά θέρετρα της νότιας Βραζιλίας μεταξύ των συνόρων και του Ρίο ντε Τζανέιρο. Το 14% των τουριστών προέρχονται από τη Βόρεια Αμερική. Οι περισσότεροι τουρίστες εκτός της αμερικανικής ηπείρου (25%) ταξιδεύουν με αεροπλάνο και εισέρχονται στη χώρα μέσω των αεροδρομίων του Σαν Πάολο και του Ρίο ντε Τζανέιρο. Τόσο ο εγχώριος, όσο και ο διεθνής τουρισμός συγκεντρώνονται ιδιαίτερα στις παράκτιες ζώνες της νότιας, νοτιοανατολικής και βορειοανατολικής Βραζιλίας. Στις υπόλοιπες περιοχές και ειδικά στην απομονωμένη ενδοχώρα ο τουρισμός έχει αναπτυχθεί ελάχιστα εξαιτίας των δυσκολιών πρόσβασης. Ο Ιανουάριος και ο Φεβρουάριος παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη τουριστική κίνηση που συμπίπτει με την περίοδο του καρναβαλιού.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα στον τομέα του τουρισμού, είναι πολλά και αφορούν κυρίως την έλλειψη ασφάλειας, τη χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων δημόσιων υπηρεσιών, την έλλειψη τουριστικής προβολής αλλά και την έλλειψη υποδομών.

10.6.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Βραζιλίας είναι η Varig και τα σημαντικότερα διεθνή αεροδρόμια βρίσκονται στο Ρίο ντε Τζανέιρο, στο Sao Congohas και στο Viracopos. Ένα σημαντικό τμήμα των μεταφορών της χώρας εξυπηρετείται μέσω του Αμαζονίου και των σημαντικών λιμανιών κατά μήκος των ακτών του Ατλαντικού. Το σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο δεν έχουν τη δυνατότητα να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του επιβατικού κοινού παρά μόνο τη διακίνηση των εμπορευμάτων.

10.6.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η πλειονότητα του πληθυσμού της Βραζιλίας, μιας από τις μεγαλύτερες χώρες του κόσμου, έχει συγκεντρωθεί στην ανατολική ακτή. Ο πληθυσμός της Βραζιλίας είναι μια εθνοπολιτισμική ανάμειξη που δημιουργήθηκε από απογόνους Πορτογάλων που αποίκισαν τη χώρα, Αφρικανών σκλάβων που μεταφέρθηκαν εκεί προκειμένου να εργαστούν στις φυτείες ζάχαρης και καφέ και των ντόπιων που την κατοικούσαν πριν την άφιξη των Ευρωπαίων.

Το νοτιοανατολικό τμήμα της Βραζιλίας δέχεται τους περισσότερους ξένους τουρίστες. Το **Ρίο ντε Τζανέιρο** βρίσκεται σε αυτή την περιοχή και αποτελεί σημαντικό πολιτισμικό και τουριστικό κέντρο. Είναι μια από τις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου, χτισμένη στην καταπληκτική φυσική τοποθεσία του **κόλπου Γκουαναμπάρα**. Η πόλη είναι γνωστή παγκόσμια για τις παραλίες Κοπακαμπάνα, Ιπανέμα και Λεμπλόν, όπως επίσης και για το ετήσιο καρναβάλι της τα οποία προσελκύουν χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο.

Εικόνα 10.10
Ο Τουρισμός φθάνει
ως τα βάθη
του Αμαζονίου

Άλλα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στο Ρίο είναι οι **Βοτανικοί Κήποι** (με ποικιλία φυτών του Αμαζονίου), το **Μουσείο της Δημοκρατίας**, το **Εθνικό Ιστορικό Μουσείο**, το **Ναυτικό και Ωκεανογραφικό Μουσείο**, το **Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης**, το **Ινδιάνικο Μουσείο**, το **γιγάντιο άγαλμα του λυτρωτή Χριστού στο λόφο Κορκοβάντο** και πολλά άλλα κτίσματα και εκκλησίες της αποικιακής περιόδου.

Στα νοτιοδυτικά της Βραζιλίας βρίσκεται το Σαν Πάολο, ακόμη μια από τις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου και η μεγαλύτερη της χώρας και της Νότιας Αμερικής. Πρόκειται για σημαντικό επιχειρηματικό κέντρο με συχνές αεροπορικές συνδέσεις με το Ρίο.

Ο επισκέπτης μπορεί εδώ να θαυμάσει το **Δημοτικό Θέατρο**, το **Μουσείο Τέχνης**, το **Ινστιτούτο Butanta** (ερευνητικό κέντρο των δηλητηριωδών φιδιών), το **Κολέγιο του 16^{ου} αι.**, το **Ζωολογικό Κήπο**, την εμπορική αγορά και πολλά γραφικά χωριά στην ευρύτερη περιοχή.

Βορειότερα, στην κεντρική περίπου Βραζιλία, βρίσκεται η **Μπραζιλία**, η πρωτεύουσα της χώρας όπου γίνονται προσπάθειες προσέλκυσης τουριστών από τις παράκτιες περιοχές προς την ενδοχώρα. Ανήκει από το 1987 στον Κατάλογο της UNESCO για τις προστατευόμενες περιοχές.

Μία άλλη τουριστική περιοχή εκτείνεται κατά μήκος του ποταμού Αμαζονίου που καλύπτει τη μισή βόρεια Βραζιλία. Η τροπική ζούγκλα και η άγρια ζωή προσελκύουν επισκέπτες που ενδιαφέρονται για τον οικολογικό τουρισμό. Η αφετηρία των εκδρομών προς τον Αμαζόνιο είναι η πόλη **Μανάους** που είναι γνωστή για το θέατρο όπερας σε Ιταλικό αναγεννησιακό ρυθμό. Ωστόσο, η περιοχή του Αμαζονίου αποτελεί ένα εύθραυστο οικοσύστημα το οποίο θα πρέπει να προστατευθεί. Στα νοτιοδυτικά, στα σύνορα με την Αργεντινή, συναντάμε το **Εθνικό Πάρκο Ιγκουασού**, ένα τροπικό δάσος με εντυπωσιακούς καταρράκτες. Στο ίδιο πάρκο υπάρχουν πολυάριθμα είδη χλωρίδας και πανίδας (UNESCO 1984). Τέλος, η πόλη **Σαλβαδόρ ντε Μπαία** προστατεύεται και αυτή από την UNESCO από το 1985. Βρίσκεται στις ανατολικές ακτές του Ατλαντικού Ωκεανού και υπήρξε η πρώτη πρωτεύουσα της Βραζιλίας και το πρώτο κέντρο αγοραπωλησίας σκλάβων στο Νέο Κόσμο. Πρόκειται για μία ελκυστική πόλη σε αποικιακή αρχιτεκτονική με πολλές εκκλησίες, κάστρα, ιστορικά κτίρια, όμορφες παραλίες και φημισμένο ετήσιο καρναβάλι..

10.7 Αργεντινή

10.7.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Αργεντινή βρίσκεται στο νοτιότερο τμήμα της αμερικανικής ηπείρου. Το κλίμα είναι εύκρατο στο μεγαλύτερο τμήμα της χώρας. Εξάιρεση αποτελούν μία τροπική ζώνη στα βορειοανατολικά και μία υποτροπική στα νότια. Στη δυτική Αργεντινή στις Άνδεις, στην Παταγονία και τη Γη του Πυρός, σημειώνονται ακραίες καιρικές συνθήκες ενώ οι ανατολικές ακτές δέχονται την επίδραση των θερμών ρευμάτων του Ατλαντικού Ωκεανού.

10.7.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Ο εισερχόμενος τουρισμός προέρχεται κυρίως (70%) από άλλες χώρες της Νότιας Αμερικής, το 10% από την Ευρώπη και μόνο το 9% από τη Βόρεια Αμερική.

10.7.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Αργεντινής είναι η Aerolineas Argentinas η οποία συνδέει τη χώρα με πολλά κράτη στον κόσμο. Το κυριότερό της διεθνές αεροδρόμιο βρίσκεται 40 χλμ. δυτικά της πρωτεύουσας της Αργεντινής Μπουένος Άιρες. Οι πλωτοί ποταμοί της χώρας επιτρέπουν την διέλευση των πλοίων από τον Ατλαντικό Ωκεανό προς το εσωτερικό της χώρας. Τέλος, οι σιδηροδρομικές συνδέσεις με τις γειτονικές χώρες είναι ικανοποιητικές, ενώ δεν ισχύει το ίδιο και για το οδικό δίκτυο.

Εικόνα 10.11
Μπουένος Άιρες (το
Ισπανικό παρελθόν)

10.7.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Στο **Μπουένος Άιρες**, πρωτεύουσα της Αργεντινής, κατοικεί το 1/3 του πληθυσμού της χώρας. Πρόκειται για μία από τις μεγάλες κοσμοπολίτικες και πυκνοκατοικημένες πόλεις του κόσμου, χτισμένη στην ανατολική Αργεντινή στις όχθες του ποταμού Ρίο ντε λα Πλάτα. Από την πρωτεύουσα ένα εκτεταμένο σιδηροδρομικό δίκτυο προσφέρει πρόσβαση στα περισσότερα μέρη της χώρας.

Ορισμένα από τα αξιοθέατα στην πόλη είναι η **πλατεία Μάγιο** (στο κέντρο της πόλης με το Κοινοβούλιο, το Δημαρχείο και τον καθεδρικό μητροπολιτικό ναό), το **θέατρο Κολόν** (που στεγάζει μία από τις μεγαλύτερες όπερες στον κόσμο), η **Ρεκολέτα** (η πιο τουριστική και αριστοκρατική συνοικία της πόλης στο κοιμητήριο της οποίας βρίσκεται ο τάφος της Εύας Περόν), η περιοχή **Σαν Τέλμο** (γραφική συνοικία με διατηρημένα σπίτια αποικιακού ρυθμού), η περιοχή **Λα Μπόκα** (κοντά στο λιμάνι με πολύχρωμα χαμηλά σπίτια από ξύλο και μέταλλο που παραπέμπουν στη Σκανδιναβική αρχιτεκτονική), το **Εθνικό Μουσείο Καλών Τεχνών** και το **Εθνικό Ιστορικό Μουσείο**.

Εικόνα 10.12
Εθνικό πάρκο Ιγκουασού

Περιοχή ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος είναι το **Εθνικό Πάρκο Ιγκουασού** (στα σύνορα με τη Βραζιλία που αναφέρθηκε παραπάνω) και το **Δέλτα του ποταμού Παρανά** (που διαρρέει το βόρειο και κεντρικό τμήμα της Αργεντινής με κατάληξη τον Ατλαντικό Ωκεανό και βιότοπο με πολλά είδη ζώων και φυτών). Η **περιοχή της Παταγονίας** περιλαμβάνει το κεντρικό και νότιο τμήμα της χώρας. Παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία στο τοπίο ως προς τη μορφολογία του εδάφους, από μεγάλες οροσειρές και δασώδεις εκτάσεις μέχρι αμμώδεις παραλίες στις ακτές του Ατλαντικού Ωκεανού. Προκειμένου να προστατευτεί η περιοχή, έχουν δημιουργηθεί πολλά εθνικά πάρκα*. Στο νοτιότερο άκρο της αμερικανικής ηπείρου βρίσκεται η **Γη του Πυρός**, στο εθνικό πάρκο της οποίας συναντώνται σπάνια είδη πουλιών και ειδών φώκιας. Ο επίσημος τουριστικός οργανισμός της Αργεντινής προβάλλει τέλος την αχανή ύπαιθρο της χώρας με τις απέραντες πάμπας (άδενδρες περιοχές στα κεντρικά της χώρας που χρησιμοποιούνται ως βοσκοτόπια), τις χασιέντας (μεγάλα αγροκτήματα) και τους γκάουτσος (τους ντόπιους κτηνοτρόφους αντίστοιχους των κάου-μπόους της Βόρειας Αμερικής).

Εικόνα 10.13
Οι απέραντες πάμπας
σήμα κατατεθέν του
Αργεντίνικου τοπίου.

10.8 Χιλή

10.8.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Χιλή μοιράζεται με την Αργεντινή το νοτιότερο τμήμα της αμερικανικής ηπείρου. Στην επικράτειά της ανήκουν επίσης πολλά νησιά στον Ειρηνικό όπως το Νησί του Πάσχα, το Τσιλόε, το Γουέλινγκτον καθώς και το δυτικό τμήμα της Γης του Πυρός (που αναφέρθηκε παραπάνω στην Αργεντινή). Οι περιοχές της Βορείου Χιλής είναι εξαιρετικά άνυδρες (η έρημος Ατακάμα). Το κλίμα στα κεντρικά είναι ξηρό και θερμό ενώ στα νότια μετατρέπεται σε ψυχρό και υγρό και χαρακτηρίζεται από ισχυρούς ανέμους και κυκλώνες.

10.8.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι τουρίστες προέρχονται κυρίως από γειτονικές χώρες (83% περίπου). Σε μικρότερο ποσοστό από την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική.

* το Εθνικό Πάρκο των Παγετώνων (UNESCO 1981), το Εθνικό Πάρκο του Φρανσίσκο Περίτο Μορένο, το Εθνικό Πάρκο της Λευκής Λίμνης (με σπάνιους μαύρους κύκνους, φλαμίγκος και άλλα προστατευόμενα πουλιά) και το Εθνικό Πάρκο Πούντα Τόμπο (που φιλοξενεί πικουίνους, κορμοράνους, γλάρους και θαλασσοπούλια).

10.8.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Χιλής είναι η Chile Inter Airlines με διεθνή αεροδρόμια στο Σαντιάγκο, την Αντοφαγκάστα, το Πουέρτο Μοντ και την Πούντα Αρένας. Στις ακτές του Ειρηνικού βρίσκονται σημαντικά λιμάνια που εξυπηρετούν αποτελεσματικά τις ανάγκες των επιβατικού κοινού. Το οδικό δίκτυο είναι εκτεταμένο και τμήμα του αποτελεί κομμάτι του παναμερικανικού αυτοκινητόδρομου που διασχίζει ολόκληρη την αμερικάνικη ήπειρο. Αντίθετα, το σιδηροδρομικό δίκτυο δεν είναι επαρκές και εξυπηρετεί κυρίως τις βόρειες περιοχές της χώρας.

10.8.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Χιλής είναι συγκεντρωμένο στη γόνιμη κεντρική κοιλάδα της Χιλής. Το **Σαντιάγκο** στους πρόποδες των Άνδεων στην κεντρική Χιλή είναι η πρωτεύουσα της χώρας και μία από τις πιο όμορφες πρωτεύουσες της Λατινικής Αμερικής που προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο.

Ιδιαίτερα σημεία τουριστικής έλξης στην πόλη είναι ο καθεδρικός ναός, το κτίριο της Αρχιεπισκοπής, το παλάτι De la Real Audiencia, το Ιστορικό Μουσείο και το Εθνικό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας.

Μετά το Σαντιάγκο, η περιοχή που συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών είναι το **Νησί του Πάσχα** με γιγάντια προϊστορικά πέτρινα αγάλματα, τα “μοαί”, διάσπαρτα στην περιοχή και το Εθνικό Πάρκο Ράπα Νούι (UNESCO 1995). Στη νότια αυτή περιοχή της Χιλής επικρατεί έντονη σεισμική και ηφαιστειακή δραστηριότητα και επίσης υπάρχουν πολλές λίμνες και καταπληκτικά τοπία φιόρδ και υποθαλάσσιων λιμνών.

ΜΕΡΟΣ Γ'
ΑΣΙΑ

Εικόνα 11. Χάρτης Ασίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Η Ασία απλώνεται σε όλες τις κλιματικές ζώνες, από την Αρκτική μέχρι τον Ισημερινό. Οι χώρες που την αποτελούν διαφέρουν πολύ μεταξύ τους πολιτισμικά και βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια οικονομικής ανάπτυξης. Έτσι, διαφέρουν και οι δυνατότητές τους να δημιουργήσουν τουριστικές ροές. Για παράδειγμα, ορισμένες χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας (Λάος, Βιετνάμ) ουσιαστικά δεν έχουν διαδραματίσει κανένα ρόλο στο παγκόσμιο τουριστικό σύστημα μέχρι σήμερα. Μετά από αυτά τα κράτη, βρίσκονται οι αναπτυσσόμενες ασιατικές χώρες (Νότια Κορέα, Ταϊβάν) και πρώην αποικίες (Σιγκαπούρη, Μαλαισία) που έχουν πρόσφατα δημιουργήσει μικρές αλλά γοργά αυξανόμενες τουριστικές ροές.

Ο εξερχόμενος τουρισμός από την Ιαπωνία ξεπέρασε τα δέκα εκατομμύρια το 1990 και ήδη η χώρα κατέχει ηγετική θέση μεταξύ των χωρών της Ασίας στη δημιουργία τουριστικών ροών. Η Ταϊλάνδη από την άλλη πλευρά έλκει σημαντικό αριθμό τουριστών τόσο από την περιοχή του Ειρηνικού όσο και από την Ευρώπη. Η Σιγκαπούρη δεν παρέχει στους τουρίστες μεγάλη ποικιλία κινήτρων για να την επισκεφθούν αλλά ως πρώην αποικία προσελκύει κυρίως τουρίστες από τη Μεγάλη Βρετανία. Ο αριθμός των επισκεπτών προς Ταϊβάν και Νότια Κορέα αυξάνεται, καθώς αίρονται οι πολιτικοί και οικονομικοί περιορισμοί στις χώρες αυτές.

Επιχειρώντας μια περιγραφή του εσωτερικού τουρισμού της Ασιατικής ηπείρου, διαπιστώνεται ότι οι τουριστικές ροές κατευθύνονται από το βορρά προς το νότο και κατά μήκος των ανατολικών ακτών της Ασίας. Οι Ασιάτες τουρίστες στρέφονται κατά κύριο λόγο προς την Ευρώπη, ενώ σε μικρότερο βαθμό προς τη Νότια Ασία και τον Ειρηνικό Ωκεανό.

11.1 Κίνα

11.1.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Κίνα βρίσκεται στην Ανατολική Ασία. Οι βόρειες περιοχές της καλύπτονται από στέπες, οι ανατολικές από πεδιάδες και η ενδοχώρα από υψηλούς ορεινούς όγκους. Το κλίμα παρουσιάζει και αυτό ανάλογες διακυμάνσεις. Νότια και νοτιοανατολικά είναι υγρό υποτροπικό, στα κεντρικά ψυχρό, στα ανατολικά υγρό υποτροπικό ενώ στα βόρεια υποαρκτικό.

11.1.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι ξένοι τουρίστες που επισκέπτονται την Κίνα είναι κυρίως Ιάπωνες, Αμερικανοί, Ρώσοι, Βρετανοί και Αυστραλοί. Οι Ρώσοι επιλέγουν την Κίνα κυρίως για επαγγελματικούς λόγους ενώ οι Ιάπωνες και οι τουρίστες των δυτικών χωρών για πολιτιστικούς.

11.1.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Την τεράστια έκταση της Κίνας εξυπηρετούν αερογραμμές που τη συνδέουν με τη Βόρεια Αμερική, την Ευρώπη και άλλες χώρες. Ιδιαίτερα ανα-

Εικόνα 11.1
Πωλητής καρπουζιών
στο Καζγκάρ της
Βορειοδυτικής Κίνας
στην επαρχία Ξιν γιανγκ

πτυγμένο είναι και το εσωτερικό δίκτυο των αερογραμμών της με δρομολόγια που εξυπηρετούν πολλές πόλεις της χώρας. Το τρένο είναι επίσης ένα δημοφιλές μέσο μετακίνησης.

11.1.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η Κίνα είναι ένας τουριστικός προορισμός που χαρακτηρίζεται πρωταρχικά για τον πολιτιστικό της τουρισμό, γιατί οι κύριοι πόλοι έλξης των τουριστών είναι οι ιστορικές πόλεις με τα αξιοθέατά τους. Επίσης, η χώρα διαθέτει ενδιαφέρον φυσικό περιβάλλον που προσελκύει τους επισκέπτες. Τα κυριότερα ιστορικά αξιοθέατα βρίσκονται στις βορειοανατολικές και κεντρικές περιοχές. Η Νότια Κίνα και οι ανατολικές ακτές φιλοξενούν ορισμένες από τις ομορφότερες πόλεις της χώρας και ιδιαίτερα ενδιαφέροντα φυσικά τοπία.

Πιο συγκεκριμένα, στην πρωτεύουσα της Κίνας, το **Πεκίνο**, που βρίσκεται στην Ανατολική Κίνα, ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν το **Αυτοκρατορικό Παλάτι**, η πλατεία Τιανανμέν όπου βρίσκεται ο τάφος του Μάο, γνωστή και από τις αιματηρές φοιτητικές εκδηλώσεις κατά του καθεστώτος το 1989, το Εθνικό Λαϊκό Συνέδριο, το Μουσείο Κινέζικης Ιστορίας, το Μουσείο της Κινέζικης Επανάστασης, το πάρκο Μπεϊχάι και ο ζωολογικός κήπος. Βόρεια και δυτικά του Πεκίνου εκτείνεται το μεγαλύτερο ανθρώπινο έργο, το **Σινικό Τείχος** καθώς και οι **τάφοι των βασιλέων της δυναστείας Μινγκ**. Το Τείχος έχει μήκος 6400χλ. και έχει ηλικία περίπου 2600 χρόνια.

Η **Σαγκάη**, στο κέντρο των ανατολικών ακτών της Κίνας, είναι μία κατ' εξοχήν μεγάλη μοντέρνα πόλη. Εξαιρετικό τουριστικό ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει η παλιά πόλη με τους Κήπους των Μανδαρινών (19ος αι.), το Ναό των Θεών της Πόλης, το Ανάκτορο των Παιδιών (παλιά κατοικία ευγενών), το Ιερό του Βούδα και τα εργοστάσια κατασκευής χαλιών. Στην ενδοχώρα μεταξύ Πεκίνου και Σαγκάης βρίσκεται το Χ'σιάν. Εκεί βρίσκεται η **αρχαία πό-**

Εικόνα 11.2
Τα θερινά ανάκτορα

λη με τους πύλινους στρατιώτες που ήρθαν στο φως μετά από πρόσφατες ανασκαφές. Το μουσείο της περιοχής φιλοξενεί πάνω από 2000 έργα τέχνης. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζουν εδώ η έκθεση Γλυπτών Πέτρας, η Παγόδα της Άγριας Χήνας, το Μαυσωλείο του Αυτοκράτορα Κούι Σι Χουανγκ, το μουσείο Μπαν Πιο και ένα νεολιθικό χωριό ηλικίας 6000 χρόνων.

11.1.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Τη δεκαετία του 1980 η έλλειψη ξενοδοχειακού δυναμικού εμφανίστηκε ως ο κυριότερος περιοριστικός παράγοντας της Κινεζικής τουριστικής ανάπτυξης. Για το λόγο αυτό, η κυβέρνηση της Κίνας σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα και ξένους επενδυτές δημιούργησαν σειρά ξενοδοχείων τριών, τεσσάρων και πέντε αστέρων σε όλη τη χώρα. Ωστόσο, το πρόβλημα που έχει ανακύψει είναι η αδυναμία τους να επιτύχουν ικανοποιητικό βαθμό πληρότητας. Επίσης, πολλά ξενοδοχεία χτίστηκαν σε θέσεις που δεν προσήλκυσαν τουρίστες ενώ οι τιμές στις οποίες διέθεταν τα δωμάτια ήταν πολλές φορές απαγορευτικές για τον μέσο τουρίστα. Μία επιπλέον αδυναμία επίτευξης ικανής τουριστικής ανάπτυξης στην Κίνα οφείλεται στην έλλειψη ικανοποιητικών υποδομών μεταφοράς. Το σιδηροδρομικό δίκτυο επιβαρύνεται ιδιαίτερα με την εξυπηρέτηση κυρίως του ντόπιου πληθυσμού. Επιπλέον, το οδικό δίκτυο δεν είναι σε καλή κατάσταση και δεν προτιμάται για τη μεταφορά ξένων επισκεπτών εκτός από περιπτώσεις στις οποίες δεν υπάρχει άλλο μέσο μεταφοράς.

Εικόνα 11.3
Σινικό τείχος

11.2 Ιαπωνία

11.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Ιαπωνία αποτελείται από μια σειρά 3.500 νησιών με μήκος 1400 μιλίων από βορρά προς νότο. Τα τέσσερα μεγαλύτερα από αυτά είναι τα Χονσού, Χοκάιντο, Κίουσου και Σικόκου. Η Θάλασσα της Ιαπωνίας χωρίζει τη χώρα από την υπόλοιπη ασιατική ήπειρο και πιο συγκεκριμένα την Κορέα, τη Ρωσία και την Κίνα. Πάνω από το 50% της χώρας είναι ορεινό και καλύπτεται από δάση. Υπάρχουν αναρίθμητα ορμητικά ποτάμια μικρού μήκους σε όλη τη χώρα και πολλά ηφαίστεια εξαιτίας της τεκτονικής θέσης της Ιαπωνίας, στο σημείο όπου συναντώνται οι ηπειρωτικές πλάκες του στερεού φλοιού της γης.

Η Ιαπωνία εκτείνεται σε μια αρκετά μεγάλη γεωγραφική έκταση και γι' αυτό το κλίμα της ποικίλει σημαντικά ανάλογα με την περιοχή. Το καλοκαίρι είναι ζεστό και υγρό σε όλη τη χώρα. Ξεκινά περίπου στα μέσα Ιουλίου με πολλές βροχές που διαρκούν περίπου ένα μήνα. Ο χειμώνας είναι γενικά ήπιος στην πλευρά του Ειρηνικού με πολλές ηλιόλουστες μέρες, στο βορρά (Χοκάιντο) όμως είναι πολύ ψυχρός. Στην ενδοχώρα, όμως, ο χειμώνας είναι δριμύς. Η άνοιξη και το φθινόπωρο είναι οι καλύτερες εποχές του χρόνου: επικρατεί ηλιοφάνεια, χωρίς η θερμοκρασία να ανεβαίνει σε υψηλά επίπεδα. Το κλίμα στα νότια νησιά είναι τροπικό. Το Σεπτέμβριο ωστόσο, κάνουν την εμφάνισή τους τυφώνες που δυσχεραίνουν τις μετακινήσεις λόγω των θυελλωδών ανέμων και των καταρρακτωδών βροχών που προκαλούν σε ολόκληρη την επιφάνεια της χώρας.

11.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Ιαπωνία έχει αναπτύξει ιδιαίτερα τον τουρισμό της, τόσο τον εσωτερικό όσο και τον εξωτερικό, αν και αυτή η οικονομική δραστηριότητα αποτελεί δευτερεύουσα πηγή συναλλάγματος για τη χώρα. Το 1991 με αλλαγές στο θεσμικό και εργασιακό πλαίσιο (μείωση του χρόνου εργασίας, η υποχρεωτική παραχώρηση εβδομαδιαίας άδειας ανά έτος) που οδήγησαν στην αύξηση των τουριστικών μετακινήσεων τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό, η Ιαπωνία δημιούργησε τις κατάλληλες προϋποθέσεις για αύξηση των τουριστικών μετακινήσεων. Το τουριστικό ενδιαφέρον των κατοίκων της προσανατολίστηκε καταρχήν στη νοτιοανατολική Ασία, τη Χαβάη και την Αυστραλία*. Οι Ιάπωνες δείχνουν ιδιαίτερη αδυναμία στον ορεινό τουρισμό. Κάθε χρόνο μεταξύ Ιουλίου και Αύγουστου χιλιάδες άνθρωποι αναρριχώνται στο διάσημο ηφαίστειο Φούτζι.

Εικόνα 11.4
Σιντοϊστική τελετή

* Οι Ιάπωνες τουρίστες το 1992 ταξίδεψαν στη Χαβάη (18,5%), τη Βόρεια Κορέα (15,8%), το Χονγκ Κονγκ (15,1%), τη Σιγκαπούρη (11,3%), την Ταϊβάν και την Κίνα (από 9% η καθεμιά), τα νησιά Γκουάμ (7,7%), την Αυστραλία (7,1%) και την Ταϊλάνδη (6,4%).

Οι αλλοδαποί τουρίστες που επισκέπτονται την Ιαπωνία προέρχονται κυρίως από κοντινές χώρες όπως η Κορέα, η Ταϊβάν, οι Η.Π.Α. η Κίνα, αλλά και από τις Φιλιππίνες, την Ταϊλάνδη και την Ευρώπη. Εκτός από την αναψυχή τα ταξίδια προς την Ιαπωνία γίνονται και για επαγγελματικούς λόγους.

11.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Διεθνείς αερογραμμές συνδέουν το Τόκιο και την Οζάκα με τη βόρεια Αμερική και την Ευρώπη, ενώ παράλληλα, εξαιρετικό είναι και το συγκοινωνιακό και επικοινωνιακό δίκτυο (αεροπορική, οδική και σιδηροδρομική) στο εσωτερικό της Ιαπωνίας. Η εναέρια εσωτερική συγκοινωνία είναι αρκετά πυκνή και ταχεία. Το 1989 ενώθηκαν με υποθαλάσσιο τούνελ 32 μιλίων τα νησιά Χοκάιντο και Χονσού, γεγονός που έδωσε εξαιρετική ώθηση στις μεταφορές. Σε όλη την επικράτεια της χώρας, τρένα μεγάλων ταχυτήτων μεταφέρουν τους επιβάτες γρήγορα και με ασφάλεια σε όλους τους εγχώριους προορισμούς. Στις πόλεις το αμεσότερο μεταφορικό μέσο είναι ο υπόγειος σιδηρόδρομος, ενώ παράλληλα, ενοικιάζονται αυτοκίνητα και ταξί.

11.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Παρά το όμορφο φυσικό τοπίο, τα πολυάριθμα βουνά και τις λίμνες, αλλά και το κλίμα, τα κύρια κίνητρα που έλκουν τους εισερχόμενους τουρίστες στην Ιαπωνία είναι πολιτιστικά, ιστορικά και πολιτισμικά. Η καλύτερη εποχή επίσκεψης της Ιαπωνίας αρχίζει την άνοιξη, από το Μάρτιο μέχρι και το Μάιο, και κορυφώνεται το καλοκαίρι. Η τουριστική ζήτηση συνεχίζεται το φθινόπωρο αλλά και το χειμώνα για όσους επιθυμούν περισσότερο ήρεμες διακοπές.

Το **Τόκιο**, στην κεντρική Ιαπωνία, προς την πλευρά του Ειρηνικού Ωκεανού, διαθέτει τουριστικά αξιοθέατα όπως το **Αυτοκρατορικό Παλάτι**, το **βωμό Μεϊτζι** και κήπους ιδιαίτερου κάλλους και ενδιαφέροντος (όπως ο κήπος του Κορακουέν). Στην περιοχή Τσουκουνταγίμα μπορεί να γνωρίσει ο επισκέπτης το παλιό Τόκιο. Η κυριότερη περιοχή ψυχαγωγίας και αγορών είναι το Γκίνζα, με μεγάλα υποκαταστήματα, μαγαζιά ρούχων και μεγάλη ποικιλία εστιατορίων, θεάτρων και νυχτερινής ζωής. Η Ντίσνεϋλαντ στο Τόκιο συγκεντρώνει πάνω από 10 εκατ. επισκέπτες το χρόνο. Τα βουνά Φούτζι (το υψηλότερο βουνό της Ιαπωνίας)

Εικόνα 11.5 Σιντοϊστικός ναός στο Τόκιο

Εικόνα 11.6 Το χρυσό περίπτερο στο Κιότο

και Χακόνε-Ιζου (που φημίζεται για τα ιαματικά του νερά) βρίσκονται νοτιοδυτικά του Τόκιο, ενώ οι χερσόνησοι Καμακούρα και Μπόσο νότια του Τόκιο είναι παλιές αριστοκρατικές πόλεις με ιδιαίτερα ενδιαφέροντες ναούς και βωμούς, αλλά και μεγάλο αριθμό παραθαλάσσιων θερέτρων σε όλο το μήκος της ακτογραμμής.

Άλλο τουριστικό αξιοθέατο της χώρας είναι οι Ιαπωνικές Άλπεις που βρίσκονται βόρεια-βορειοδυτικά του Τόκιο. Στην περιοχή αυτή συναντώνται επτά εθνικά πάρκα, βουνά, λίμνες, δάση και καταρράκτες*.

Το **Κιότο**, η **Οσάκα** και η **Νάρα** είναι τα κυριότερα πολιτιστικά θέλγητρα της περιοχής Καουσαί νοτιοδυτικά των Ιαπωνικών Άλπεων. Η πόλη του Κιότο έλκει μεγάλο αριθμό επισκεπτών για το αρχιτεκτονικό της πλούτο. Ήταν πρωτεύουσα του κράτους μεταξύ 794-1868 και χαρακτηρίζεται από πολλά ιστορικά κτί-

* Το εθνικό πάρκο Νίκκο βόρεια του Τόκιο είναι δημοφιλές λόγω των καταρρακτών του Κεγκόν, τη λίμνη Χουζεντζι και τον υπέροχο βωμό Τοσογκού. Η περιοχή έχει και πολλές ιστορικές πόλεις και χωριά, όπως το Μάτσου Μότο (διάσημο για το μεσαιωνικό του κάστρο) και το Τακαγιάμα.

ρια (παλάτια, κάστρα, βωμούς και ναούς) που χρονολογούνται από το 13ο έως το 19ο αιώνα. Η Νάρα, χτισμένη νότια του Κιότο, είναι ακόμη αρχαιότερη (ήταν πρωτεύουσα της Ιαπωνίας από το 710 μέχρι το 784), και παραμένει γνωστή για την πανέμορφη παγόδα Κοχούκου-Τζι και το κτίριο που στεγάζει το μεγαλύτερο στο κόσμο μπρούτζινο άγαλμα του Βούδα.

Το κρύο, ξηρό χειμωνιάτικο κλίμα του βόρειου νησιού της Ιαπωνίας Χοκάιντο και το μεγάλο ποσοστό χιονόπτωσης παρέχει το κατάλληλο περιβάλλον για χειμερινό τουρισμό. Επιπλέον, αξιόλογα τοπία των ηφαιστείων, των λιμνών, της λιβαδικής βλάστησης και των δασών προάγει και άλλους τύπους τουρισμού. Το νησί διαθέτει πέντε εθνικά πάρκα. Στο νησί Κιουσού οι επισκέπτες γοητεύονται από τα ζεστά καλοκαίρια, τα παρθένα δάση και τα επιβλητικά ηφαίστεια. Πρόσφατα το νησί έχει αναδειχτεί σε ένα αξιόλογο εθνικό πάρκο. Το υποτροπικό κλίμα του νοτιότερου νησιού της χώρας Οκινάβα, συμβάλλει στην καλλιέργεια φυτειών και λουλουδιών. Παράλληλα, οι εκθαμβωτικές παραλίες και οι θαυμάσιοι κοραλλιογενείς ύφαλοι καθιστούν την περιοχή ελκυστικό προορισμό, για επισκέπτες θαλάσσιου τουρισμού. Τέλος, η Οκινάβα έχει μακρά παράδοση στη μουσική και γενικότερα στις τέχνες.

11.2.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Η οργάνωση, διοίκηση και διαχείριση του τουρισμού της Ιαπωνίας είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένα. Ο Ιαπωνικός Οργανισμός Τουρισμού, σε συνεργασία με την κυβέρνηση, επεξεργάζονται διαφημιστικά προγράμματα, για την προβολή της χώρας, όπως είναι για παράδειγμα το Welcome Plan 21, το «Πρόγραμμα των 10 εκατομ». Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό σχεδιάστηκαν θεματικές περιοχές που εκθέτουν, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, διαφορετικές όψεις του ιαπωνικού πολιτισμού και του τοπίου. Παράλληλα, μειώθηκε το κόστος μεταφοράς, διαμονής και επίσκεψης σε τουριστικά αξιοθέατα. Και ως ένα ακόμη βήμα διατέθηκαν τουριστικές πληροφορίες και οδηγίες για διάφορες υπηρεσίες στα αγγλικά, τη γλώσσα που κατανοεί ένας μεγάλος αριθμός ταξιδιωτών.

11.2.6 Επιπτώσεις του τουρισμού

Παρά το φυσικό πλούτο και την ιστορική κληρονομιά όλης της Ιαπωνίας, ο τουρισμός είναι συγκεντρωμένος σε τρεις κυρίως περιοχές στο κέντρο της χώρας (Τόκιο, Ιαπωνικές Άλπεις, Καουσάι). Τα προβλήματα από τη μόλυνση του περιβάλλοντος, κυρίως στις μεγάλες πόλεις, είναι αυξημένα. Για να διαφυλαχτεί το τοπίο η κυβέρνηση παρεμβαίνει με μέτρα, όπως είναι ο χαρακτηρισμός 27 περιοχών (που καλύπτουν το 5% της συνολικής έκτασης της χώρας) ως εθνικά πάρκα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12^ο

ΝΟΤΙΑ & ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

12.1 Γενικά

Η Νοτιοανατολική Ασία παρουσιάζει ραγδαία ανάπτυξη της τουριστικής της βιομηχανίας. Οι χώρες της περιοχής αυτής του κόσμου παρουσιάζουν, διαφορετικά μεταξύ τους, πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης. Οι βασικοί λόγοι είναι από τη μια, οι φυσικοί πόροι που διαθέτουν και από την άλλη, οι ιδιαίτερες πολιτικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε μια από αυτές.

Η Ινδονησία, η Σιγκαπούρη και η Μαλαισία βρίσκονται στη ζώνη του Ισημερινού και χαρακτηρίζονται από πολύ υγρό και ζεστό τροπικό κλίμα.

- Η Ινδονησία πιο συγκεκριμένα αποτελεί σημαντικό τουριστικό προορισμό, με τους περισσότερους τουρίστες να προέρχονται από περιοχές εκτός της Ασίας. Η χώρα χαρακτηρίζεται για το τροπικό της κλίμα με ισχυρές βροχές, υψηλές θερμοκρασίες και υψηλά επίπεδα υγρασίας καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, κλιματολογικά φαινόμενα που εντείνονται μεταξύ Νοεμβρίου και Απριλίου, μήνες στους οποίους τα ταξίδια συναντούν εμπόδια.
- Το μικρό νησί της Σιγκαπούρης είναι ένα μοντέρνο δυτικού τύπου επιχειρηματικό και τηλεπικοινωνιακό κέντρο της Νοτιοανατολικής Ασίας. Ο τουρισμός σε αυτό αφορά κυρίως σύντομα ταξίδια για εργασιακούς λόγους ή χρήση της περιοχής ως πύλη εισόδου στην περιοχή ή ως ενδιάμεσο σταθμό.
- Η Μαλαισία υποδέχεται τουρίστες κυρίως από χώρες της Ασίας (Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη, Ιαπωνία).

Οι χώρες της χερσονήσου της Ινδοκίνας (Βιρμανία, Λάος, Βιετνάμ, Καμπότζη, Ταϊλάνδη και το ηπειρωτικό τμήμα της Μαλαισίας), καθώς και οι Φιλιππίνες έχουν επίσης τροπικό κλίμα. Η δροσερή και ξηρή χειμερινή περίοδος μεταξύ Νοεμβρίου και Μαρτίου είναι η καταλληλότερη για τουριστικές επισκέψεις. Αν και οι χώρες αυτές χαρακτηρίζονται για τον πλούτο του φυσικού τους τοπίου και τους πολιτιστικούς

Εικόνα 12.1
Χάρτης
Νοτιοανατολικής Ασίας

πόρους, οι διαφορετικές κατά περίπτωση πολιτικές συγκυρίες τις οδήγησαν σε διαφορετικούς τύπους τουρισμού. Το Λάος, το Βιετνάμ και η Καμπότζη βιώνοντας από παλιά μία περίοδο πολιτικών αναταραχών χαρακτηρίζονται από τουριστική ανάπτυξη που βρίσκεται σε πρώιμα στάδια. Αντίθετα, η Ταϊλάνδη υπήρξε από το 1947 ανεξάρτητη χώρα και από τότε απολάμβανε σχετική πολιτική σταθερότητα, παράγοντας συνέβαλε στην δημιουργία τουριστικών υποδομών.

Οι πολιτιστικοί πόροι της περιοχής είναι πλούσιοι και ποικίλοι. Πλούσιο φυσικό περιβάλλον, εθνικά πάρκα, μνημεία τέχνης. Οι σύγχρονοι πολιτισμοί είναι επηρεασμένοι, από το μουσουλμανισμό, τον ινδουισμό και το βουδισμό ενώ οι τοπικοί τρόποι ζωής προσφέρουν στους τουρίστες ξεχωριστές εμπειρίες.

Η ανατολική και νοτιοανατολική Ασία, έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια τουριστικοί προορισμοί και για μέσου βιοτικού επιπέδου επισκέπτες προερχόμενους από τη Δυτική Ευρώπη, τη Βόρεια Αμερική και κυρίως την Ιαπωνία. Το αεροπλάνο παραμένει το κύριο μεταφορικό μέσο για τις τουριστικές αφίξεις στην περιοχή. Η βεβαιότητα της μελλοντικής αύξησης του τουρισμού, σε αυτές τις περιοχές, πιστοποιείται από το ενδιαφέρον των δυτικών εταιρειών, (ξενοδοχειακών, αερομεταφορικών, ενοικιάσεως αυτοκινήτων και τουριστικών οργανισμών) να επενδύσουν σε αυτές τις χώρες*.

Η Νότια Ασία απαρτίζεται από φτωχές χώρες, όπου οι πολιτικές συνθήκες καθορίζουν σημαντικά το βαθμό ανάπτυξης του τουρισμού. Μέχρι το 1980, η Σρι Λάνκα διέθετε μία ταχέως αναπτυσσόμενη παράκτια τουριστική βιομηχανία, η οποία τη δεκαετία του 1980 σταμάτησε απότομα ύστερα από κοινωνικές αναταραχές στο εσωτερικό της χώρας. Το Πακιστάν επίσης, έχει βιώσει μία βίαιη πολιτική ιστορία. Η Ινδία αντιμετωπίζει και αυτή κατά τόπους πολύ βίαιες συνθήκες λόγω των εσωτερικών εθνικών της προβλημάτων, ενώ οι προστριβές μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν έχουν επηρεάσει την ανάπτυξη του τουρισμού και των δύο χωρών, ο οποίος παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα παρόλο τον πλούτο των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της περιοχής.

12.2 Χερσόνησος Ινδοκίνας (Ταϊλάνδη, Λάος, Καμπότζη, Βιετνάμ, Βιρμανία) και Ινδονησία

12.2.1 Ταϊλάνδη

12.2.1.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Ταϊλάνδη αποτελεί κράτος της Νότιας Ασίας. Το βόρειο τμήμα της χώρας είναι ορεινό. Οι ποταμοί, που διατρέχουν τις κοιλάδες από το βορρά προς το νότο, ενώνονται στα κεντρικά της χώρας, στον ποταμό Τσόο Πράγια, στην πιο πυκνοκατοικημένη περιοχή της χώρας, ανατολικά και δυτικά της οποίας

εκτείνονται οροσειρές. Η νότια χερσόνησος, με κλίμα τροπικό, διαθέτει πλούσια τροπική χλωρίδα και πανίδα. Οι άφθονες βροχοπτώσεις, οι υψηλές θερμοκρασίες, οι μεταπτώσεις της θερμοκρασίας, μεταξύ ημέρας και νύχτας, οι πλημμύρες και οι μουσώνες, λειτουργούν ως ανασταλτικοί παράγοντες της τουριστικής ελκυστικότητας.

Η περίοδος που ενδείκνυται περισσότερο για τουριστική διακίνηση, είναι μεταξύ Νοεμβρίου και Φεβρουαρίου όταν τα παραπάνω καιρικά φαινόμενα παρουσιάζουν ύφεση.

* Οι αναλυτές του τουριστικού φαινομένου εκτιμούν ότι τη δεκαετία του 1990 οι χώρες της Ανατολικής Ασίας βίωσαν την ταχύτερη σε ρυθμούς τουριστική ανάπτυξη σε σχέση με τις υπόλοιπες γεωγραφικές περιφέρειες του κόσμου. Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 η περιοχή της Ανατολικής Ασίας συγκέντρωσε το 15% των διεθνών αφίξεων, ποσοστό το οποίο εκτιμάται ότι το 2010 θα φτάσει το 23%. Η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής υποστηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από την αμερικάνικη αγορά.

Εικόνα 12.2
Παγόδα Σβενταγκόν
(Βουδιστικός Ναός)
ιερό σύμβολο του
Βιρμανικού Βουδισμού.

12.2.1.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η πλειοψηφία των τουριστών που επισκέπτονται την Ταϊλάνδη (πάνω από το 80%) φθάνουν στη χώρα αεροπορικά ωθούμενοι από κίνητρα αναψυχής και μόνο το 7% των διεθνών αφίξεων αφορά τουρισμό για εργασιακούς λόγους.

Οι ξένοι επισκέπτες στην Ταϊλάνδη προέρχονται κυρίως από το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γερμανία, τις Η.Π.Α., την Ιαπωνία, τη Μαλαισία και τη Σιγκαπούρη. Ακολουθούν η Γαλλία, η Αυστραλία, οι Σκανδιναβικές χώρες, η Ιταλία και η Κορέα, με μικρότερα ποσοστά.

Οι τουρίστες από τη Μαλαισία και τις γειτονικές χώρες παραμένουν στη χώρα μικρό χρονικό διάστημα, σε αντίθεση με τους Ευρωπαίους που διαμένουν συνήθως 9-14 ημέρες και συμβάλλουν σημαντικά στην αύξηση των εσόδων της χώρας από τον τουρισμό. Η Ταϊλάνδη αποτελεί δημοφιλή ασιατικό προορισμό για τους Ευρωπαίους τουρίστες και σημειώνει αυξητική ζήτηση, παρά τα προβλήματα που αντιμετώπισε*.

Σε αντίθεση με τα υψηλά ποσοστά του εισερχόμενου τουρισμού, ο εξερχόμενος τουρισμός εμφανίζεται σαφώς μειωμένος λόγω του χαμηλού κατά κεφαλή εισοδήματός τους.

12.2.1.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Το διεθνές αεροδρόμιο της Μπανγκόκ, πρωτεύουσα της Ταϊλάνδης, είναι από τους σημαντικότερους σταθμούς στη Νοτιοανατολική Ασία με πάνω από 40 διεθνείς αεροπορικές συνδέσεις και σημαντικό αριθμό αφίξεων πτήσεων τσάρτερς. Ο εθνικός αερομεταφορέας της χώρας η Thai Airways διαθέτει καλό εσωτερικό δίκτυο αερογραμμών με πτήσεις προς τις σημαντικότερες πόλεις και τουριστικά θέρετρα της χώρας. Το συγκοινωνιακό δίκτυο της χώρας, (σιδηροδρομικό και οδικό) είναι αρκετά επαρκές. Ένα άλλο μέσο διακίνησης είναι τα ποταμόπλοια, ιδιαίτερα δημοφιλή στη χώρα, ακόμη και στο εσωτερικό της πρωτεύουσας Μπανγκόκ.

12.2.1.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Ο συνδυασμός των υπέροχων ακτών, του συναρπαστικού πολιτισμού, των δυνατοτήτων αναψυχής και περιπέτειας, καθιστούν την Ταϊλάνδη ελκυστικό εξωτικό προορισμό.

Η Ταϊλάνδη αποτελείται από τρεις φυσιογεωγραφικές περιοχές, που σχεδόν συμπίπτουν με τις τρεις περιοχές, όπου έχουν αναπτυχθεί διακριτοί τύποι τουρισμού:

- Η πρώτη αναφέρεται στις νότιες ακτές και της νότιας χερσονήσου της χώρας, όπου έχουν ιδιαίτερα αναπτυχθεί ο θαλάσσιος και ο αστικός τουρισμός.
- Η δεύτερη ταυτίζεται με τις κεντρικές πεδινές περιοχές και έλκει τουρίστες πολιτιστικού και περιηγητικού τουρισμού.
- Τέλος, στην τρίτη ζώνη του βορρά έχει αναπτυχθεί ο πολιτισμικός τουρισμός και ο τουρισμός της περιπέτειας.

* Η φήμη της ως ασφαλούς και πολιτικά σταθερής χώρας δέχθηκε πλήγμα από το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1991 και την πολιτική αποσταθεροποίηση του 1992. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την κακή φήμη εξαιτίας της μάστιγας της παιδικής πορνείας, ενεργοποίησαν μηχανισμούς προβολής της χώρας προκειμένου να αντιστραφεί το δυσμενές κλίμα για τον τουρισμό της.

Εικόνα 12.3
Γυναίκα της φυλής
Παντόνγκ «Γυναίκα
καμηλοπάρδαλη» με
«μεταλλικό λαιμό»
των 25-30 εκατοστών

Εικόνα 12.4
Οι ελέφαντες
αποτελούν βασική
τουριστική ατραξιόν
και μεταφορικό
μέσον

Οι δημοφιλέστερες παράκτιες περιοχές της Ταϊλάνδης βρίσκονται στον κόλπο της Ταϊλάνδης αλλά και στα δυτικά προς τον Ινδικό Ωκεανό. Βόρεια στον κόλπο του Σιάμ βρίσκεται η Πατάγια, ένα αναπτυσσόμενο τουριστικό παραλιακό θέρετρο, που προσελκύει κυρίως τους κατοίκους της **Μπανγκόκ**, για τουρισμό Σαββατοκύριακου. Βορειότερα, σε κοντινή απόσταση, βρίσκεται η πρωτεύουσα της χώρας, χτισμένη στις όχθες του ποταμού Chao Phraya, τα κανάλια του οποίου λειτουργούν ως υδάτινοι οδοί και τόποι εγκατάστασης πλωτών αγορών. Τα κτίρια στο κέντρο της πόλης είναι χτισμένα σε μοντέρνο δυτικό αρχιτεκτονικό ρυθμό. Αντίθετα, οι βουδιστικοί ναοί και το Βασιλικό Παλάτι αποτελούν δείγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής τεχνοτροπίας. Πόλοι έλξης των τουριστών αποτελούν ο Ναός του Σμαραγδένιου Βούδα, το Εθνικό Μουσείο, η κινέζικη και η ινδική συνοικία. Βορειοανατολικά της Μπανγκόκ βρίσκεται το εθνικό πάρκο Khaio Yai, στο οποίο ζουν 200 είδη πεταλούδων, ελέφαντες, τίγρεις και άλλα ζώα, που μπορεί ο επισκέπτης να παρατηρήσει, με τη συνοδεία ξεναγού.

Η βόρεια Ταϊλάνδη χαρακτηρίζεται από τους απέραντους τους ορυζώνες και τα καταπράσινα βουνά, με πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Στην περιοχή αυτή ταξιδεύουν φυσιολάτρες και τουρίστες, που αναζητούν το πολιτισμικά διαφορετικό. Η επίσκεψη στις ορεσίβιες φυλές δίνει τη δυνατότητα συμμετοχής στα πολιτιστικά δρώμενα των ντόπιων κοινωνιών και εμπειριών «παραδοσιακού» τρόπου ζωής.

12.2.1.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Οι Ταϊλανδοί έχουν ταυτίσει την οικονομική ανάπτυξη με την τουριστική τους ανάπτυξη. Ο τουρισμός αντικατέστησε τις εξαγωγές ρυζιού, ως κύρια πηγή ξένου συναλλάγματος και δημιούργησε πολλές νέες θέσεις εργασίας. Έτσι, οι εκάστοτε κυβερνήσεις της Ταϊλάνδης προσπαθούν, να διατηρήσουν κλίμα πολιτικής σταθερότητας προκειμένου, να συνεχίσουν να προσελκύουν τουρίστες και επενδυτές.

12.2.1.6 Επιπτώσεις του τουρισμού

Η ραγδαία και απρογραμματίστη ανάπτυξη των τελευταίων χρόνων οδήγησε την Ταϊλάνδη σε σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα. Η μόλυνση του περιβάλλοντος είναι εμφανής στα δάση, τα οποία καλύπτουν όλο και λιγότερη εδαφική έκταση. Οι μέχρι στιγμής εκστρατείες αναδάσωσης και τα μέτρα κατά της παράνομης υλοτομίας, δεν έχουν επιφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Παρόμοια προβλήματα αντιμετωπίζουν το φυσικό περιβάλλον της υπαίθρου αλλά και το αστικό περιβάλλον. Η πόλη της Μπανγκόκ επίσης αντιμετωπίζει σοβαρή ατμοσφαιρική ρύπανση και κυκλοφοριακή συμφόρηση, από τον αυξανόμενο αριθμό των οχημάτων και τη συγκέντρωση των βιομηχανιών.

Η τουριστική ανάπτυξη οδήγησε από τη μια, στην εμπορευματοποίηση ποικίλων πτυχών του Ταϊλανδικού πολιτισμού όπως τελετουργιών, παραδόσεων, ηθών και εθίμων και λαϊκών τεχνών, από την άλλη όμως, συνέβαλε στη διατήρηση της πολιτιστικής παράδοσης, η οποία διαφορετικά θα είχε πιθανά εκλείψει*.

* Η προώθηση της λαϊκής τέχνης αποδίδεται κυρίως στη βασίλισσα Σιρικίτ, η οποία ίδρυσε τον οργανισμό «Υποστήριξη» με σκοπό τη διάσωση των παραδοσιακών τεχνών που ήταν υπό εξαφάνιση. Οι τουρίστες σήμερα μπορούν να προμηθευτούν σε όλες σχεδόν τις περιοχές της Ταϊλάνδης καλάθια και έπιπλα φτιαγμένα από μπαμπού και Ράταν παραδοσιακά είδη τέχνης, ενώ η περιοχή του βόρειου τμήματος της χώρας είναι γνωστή για τα ξυλόγλυπτά της.

12.2.2 Ινδονησία

12.2.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Ινδονησία απαρτίζεται από 13.677 ορεινά και ηφαιστειογενή νησιά, στη Νότια Ασία και πιο συγκεκριμένα βόρεια της Αυστραλίας, δυτικά των νησιών της Μελανησίας και νότια των Φιλιππίνων και της Μαλαισίας. Το κλίμα είναι θερμό και υγρό, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, αφού η Ινδονησία βρίσκεται στην Ισημερινή ζώνη.

12.2.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Ο εισερχόμενος στην Ινδονησία τουρισμός αυξανόταν σταθερά μέχρι το 1987 οπότε ξεπέρασε το ένα εκατομμύριο επισκέπτες. Αυτοί προέρχονταν σε ποσοστό 50% από τις χώρες της Δύσης και συνήθιζαν να παραμένουν στους τουριστικούς τους προορισμούς, για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Οι ξένοι επισκέπτες στην Ινδονησία προέρχονται από σχετικά κοντινές χώρες (Σιγκαπούρη, Ιαπωνία, Αυστραλία, Κορέα) αλλά και από δυτικές χώρες (Η.Π.Α., Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ολλανδία)*. Οι Ινδονήσιοι που ταξιδεύουν στο εξωτερικό αποτελούν πολύ μικρή αναλογία σε σχέση με το μέγεθος του πληθυσμού.

12.2.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η μετακίνηση των εισερχόμενων τουριστών πραγματοποιείται από τις χώρες της Βόρειας Αμερικής, της Ευρώπης και της Ασίας προς τα διεθνή αεροδρόμια της Τζακάρτα και του Μπαλί. Ως προς τις μετακινήσεις στο εσωτερικό της χώρας χρησιμοποιούνται αστικά και υπεραστικά λεωφορεία, τα ταξί και οι χειράμαξες.

12.2.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η Ινδονησία διαθέτει μεγάλο αριθμό ιστορικών κτισμάτων όπως Ινδουιστικούς και Βουδιστικούς ναούς, που χρονολογούνται από το 500 έως το 1500μ.Χ. και παλάτια Σουλτάνων, από την πρώιμη εποχή της Ισλαμικής περιόδου, μέχρι την εποχή της Ολλανδικής αποικιοκρατίας. Το τοπίο ποικίλει από γόνιμους καταπράσινους αρδευόμενους ορυζώνες μέχρι ηφαιστειογενείς περιοχές. Στα εναπομείναντα τροπικά δάση, των απομακρυσμένων περιοχών του εσωτερικού, των περισσότερων νησιών, φιλοξενούνται πολλά είδη του ζωικού βασιλείου. Ο παράκτιος τουρισμός είναι η κυριότερη μορφή μαζικού τουρισμού, που προωθείται από την Ινδονησία. Ωστόσο, τα νησιά είναι φημισμένα και ως προς τις πολιτιστικές και έθνικ μορφές τουρισμού που διαθέτουν.

Τα νησιά που υποδέχονται σήμερα τους περισσότερους τουρίστες είναι η Ιάβα, η Σουμάτρα, το Μπαλί και η Κελέβη.

Στο βορειοδυτικό τμήμα του νησιού Ιάβα βρίσκεται η πρωτεύουσα Τζακάρτα με ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική από την εποχή της Ολλανδικής αποικιοκρατίας. Υπάρχουν μουσεία με εκθέματα του πολιτισμού των διαφόρων εθνοτικών ομάδων** και των χρονολογικών περιόδων, που απαρτίζουν τον Ινδονησιακό πολιτισμό. Στην ανατολική πλευρά της πόλης βρίσκεται πολιτιστικό πάρκο με αντίγραφα παραδοσιακών σπιτιών από ολόκληρη την επικράτεια της Ινδονησίας.

Το δεύτερο σε έκταση νησί της Ινδονησίας μετά το Βόρνεο, η Σουμάτρα, βρίσκεται βορειοδυτικά της Ιάβα και καλύπτεται από ηφαιστειογενή βουνά, ζούγκλα και βαθιά φαράγγια.

Ανατολικά της Ιάβα βρίσκεται το μικρό νησί Μπαλί, ίσως ο γνωστότερος τουριστικός προορισμός της Ινδονησίας. Το νησί συνδυάζει το θαλάσσιο τουρισμό, με τον πολιτιστικό και το φυσιολατρικό. Η κοινωνική ζωή και οι τελετουργίες των ντόπιων κατοίκων περιστρέφονται γύρω από τη θρησκεία. Στους 20.000 ναούς του Μπαλί, κάθε χρόνο διοργανώνονται εντυπωσιακά φεστιβάλ, με μουσική, χορό και διάφορες τελετουργίες.

Στο νότιο μάλιστα τμήμα του νησιού διοργανώνονται χοροί με τη συνοδεία κρουστών, που προσελκύουν μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον.

* Η Σιγκαπούρη με ποσοστό 26,4% αποτελεί την κυριότερη αγορά προέλευσης τουριστών στην Ινδονησία και ακολουθούν η Ιαπωνία (12,9%), η Μαλαισία (11%), η Αυστραλία (7,7%), η Ταϊβάν (7,2%), οι Η.Π.Α. (4,1%), η Γερμανία (3,9%), το Ηνωμένο Βασίλειο (3,8%), η Ολλανδία (2,8%) και η Κορέα (2,7%).

** Στο βόρειο τμήμα της Σουμάτρα, στη λίμνη Τόμπα, κατοικεί η φυλή Μπατάκ, ενώ στο κεντρικό, οι Μίναγκ Καμπού.

12.2.2.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Η κεντρικά κατευθυνόμενη τουριστική πολιτική της Ινδονησίας επικεντρώνεται σε δύο σημεία. Καταρχήν στόχος της χώρας είναι η δημιουργία θέσεων απασχόλησης, εφόσον πρόκειται για μια μεγάλη χώρα, με τεράστιο και γοργά αυξανόμενο εργατικό δυναμικό. Επιπρόσθετα, πρωταρχικός στόχος είναι και η εξοικονόμηση ξένου συναλλάγματος, ιδιαίτερα μετά την πτώση των τιμών του πετρελαίου τη δεκαετία του 1980. Μέχρι το 1987 παρέχονταν κίνητρα από κυβέρνηση της Ινδονησίας για την τουριστική ανάπτυξη, η οποία σήμερα αποτελεί την πέμπτη πηγή ξένου συναλλάγματος μετά το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο, τη ξυλεία και τα υφάσματα. Συγκεκριμένα, η σημερινή κυβέρνηση της Ινδονησίας προσπαθεί να επεκτείνει τις περιοχές υποδοχής τουριστών στα νησιά Μπαλί και Κελέβι, για μορφές πολιτισμικού εναλλακτικού τουρισμού. Οι προσπάθειες αυτές εντάσσονται στα πλαίσια της πολιτικής διεύρυνσης του τουρισμού σε ολόκληρη την Ινδονησία και πιο συγκεκριμένα στις περισσότερο απομονωμένες περιοχές της.

12.3 Ινδία

Εικόνα 12.5 Χάρτης Ινδίας, Πακιστάν, Θιβέτ

Εικ. 12.6
Ορεινό τοπίο μεταξύ
Πακιστάν και Ινδίας.

12.3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Ινδία βρίσκεται στη Νότια Ασία. Η Ινδία χαρακτηρίζεται για το μεγάλο μέγεθός της και την ποικιλομορφία των τοπίων της. Στη Βόρεια Ινδία κυριαρχούν τα Ιμαλάια και το κλίμα είναι ήπιο ενώ στα νότια μετατρέπεται σε τροπικό. Όσον αφορά το φυσικό της τοπίο, αυτό ποικίλει από έρημους μέχρι και ζούγκλες, πεδιάδες και υψηλά βουνά.

12.3.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Ο τουριστικός τομέας στην Ινδία, υπερβαίνοντας τα πολιτικά προβλήματα της δεκαετίας του 1980, άρχισε να ανακλύπτει με τη ραγδαία αύξηση του τουρισμού στη Ασία, για να αντιμετωπίσει και πάλι προβλήματα και μείωση των αφίξεων κατά τη δεκαετία του 1990*.

12.3.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Ινδίας εκτελεί τακτικές πτήσεις από το Δελχί, τη Βομβάη και την Καλκούτα προς χώρες της Ασίας, της Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής. Στο εσωτερικό της χώρας οι μεταφορές πραγματοποιούνται σχεδόν καθ' ολοκληρία μέσω του σιδηροδρομικού δικτύου. Μέσα στις πόλεις χρησιμοποιούνται λεωφορεία, ταξί και μικρότερα οχήματα.

12.3.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η Ινδία διαθέτει πλούσιο φυσικό περιβάλλον, χλωρίδα και πανίδα, αμμώδεις ακτές και τεράστια πολιτιστική, ιστορική και αρχιτεκτονική κληρονομιά. Στο βορρά, η απόλαυση του φυσικού τοπίου συνδυάζεται, με δυνατότητες για πεζοπορία, ψάρεμα, σκι, ράφτινγκ και αναρρίχηση. Στα βορειοδυτικά, στην έρημο Thar πραγματοποιούνται σαφάρι με καμήλες. Στις νότιες περιοχές της χώρας είναι ανεπτυγμένος ο θερινός θαλάσσιος τουρισμός, με όλες τις σύγχρονες εγκαταστάσεις. Ως προς την πολιτιστική της κληρονομιά, η Ινδία χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλομορφία αρχιτεκτονικών τεχνοτροπιών, που αντι-

* Οι εισερχόμενοι τουρίστες στην Ινδία το 1991 προέρχονται από το Μπαγκλαντές (14,97%), το Ηνωμένο Βασίλειο (12,64%), το Πακιστάν (11,33%), τις ΗΠΑ (6,99%), τη Γερμανία (4,28%), τη Σρι Λάνκα (4,17%), τη Γαλλία (4,13%), την Ιαπωνία (2,78%), την Ιταλία (2,45%) και τον Καναδά (2,15%)

προσωπεύουν τις διάφορες ιστορικές της περιόδους. Στην επαρχία του Κασμίρ στο βορρά υπάρχουν πολλές αρχαίες πόλεις, παλάτια και τέμπλα των Ισλαμικών δυναστειών του 12ου έως 15ου αι. με ανάμεικτα στοιχεία από Ινδουιστικούς ναούς, ενώ στη Νότια Ινδία συναντούμε αρχιτεκτονική και δείγματα της επηρεασμένα και Βουδιστικά και Ινδουιστικά.

Ξεκινώντας την περιήγηση στα σημαντικότερα τουριστικά αξιοθέατα, ο επισκέπτης θα γνωρίσει τη πρωτεύουσα της Ινδίας, το Νέο Δελχί, που βρίσκεται προς το βόρειο τμήμα της χώρας. Η πόλη χωρίζεται στον παλιό και το νέο τομέα. Το Νέο Δελχί χτίστηκε κατά την περίοδο της Αγγλικής αποικιοκρατίας με

Εικόνα 12.7
Το παλάτι
Τίπου Σουλτάν
στην πόλη Μαιζόρ
της Νότιας Ινδίας.

Εικόνα 12.8
Η Ινδία είναι
γεμάτη χρώματα.
Πώληση βαφών
σε υπαίθρια αγορά.

κτίσματα επηρεασμένα από το αρχιτεκτονικό ύφος των αποικιοκρατών. Το Παλιό Δελχί είναι πυκνοκατοικημένο, με πολυσύχναστους δρόμους, υπαίθριες αγορές και παζάρια, οχυρά και τζαμιά*.

Η επαρχία του Κασμίρ στη Βόρεια Ινδία είναι μία εύφορη κοιλάδα στους πρόποδες των Ιμαλαΐων, που είναι παγκόσμια γνωστή για τους κήπους, τις λίμνες, τα κανάλια, τις πλωτές κατοικίες, τα τζαμιά και άλλα εντυπωσιακά κτίρια. Στις δυτικές ακτές βρίσκεται η Βομβάη**, μεγάλο διεθνές λιμάνι.

Η μεγαλύτερη σε πληθυσμό πόλη της Ινδίας, η Καλκούτα, στις νότιες δυτικές ακτές της Ινδίας, φημίζεται για τα μουσεία της, τους ζωολογικούς κήπους και την αρχιτεκτονική σφραγίδα των Άγγλων. Τέλος, στις νότιες ανατολικές ακτές βρίσκεται η πόλη Μαδράς. Στη πόλη Μαδράς ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν ιστορικά, θρησκευτικά και πολιτιστικά μνημεία***.

Στη νοτιοδυτική πλευρά της Ινδίας η «γη της Καρύδας» ή «Κεράλα» στα Ινδικά, είναι ιδανικός προορισμός για ήσυχες διακοπές. Συνδυάζει την πλούσια βλάστηση, που οφείλεται στο τροπικό κλίμα (οι μουσώνες διαρκούν από τον Ιούλιο ως τα τέλη Σεπτεμβρίου), τις λίμνες στην ενδοχώρα, και την πλούσια πολιτιστική παράδοση****.

* Από τα σημαντικότερα αξιοθέατα του Δελχί είναι το μνημείο του Γκάντι, το αυτοκρατορικό παλάτι Shah Jahan και το μιναρέ Qutub. Νότια της πρωτεύουσας στην Agra βρίσκεται το φημισμένο Ανάκτορο Τατζ Μαχάλ, μνημείο που κατασκεύασε ο Sham Jahan για τη σύζυγό του. Χρονολογείται στα 500 χρόνια και είναι διακοσμημένο με πολύτιμα υλικά όπως κοράλλια, αμέθυστο και όνυχα. Άλλα αξιοθέατα της πόλης αποτελούν το κόκκινο φρούριο και το Fatehpur Sikri, σύμβολο γονιμότητας και τόπος προσκυνήματος των γυναικών.

** Τα κυριότερα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος στη Βομβάη είναι το Μουσείο του Πρίγκιπα της Ουαλίας, η έκθεση έργων τέχνης Colaba, ο ναός Jain, ο ναός του Αγίου Ιωάννη, οι Σπηλιές των Ελεφάντων με γλυπτά που απεικονίζουν θρησκευτικά δρώμενα και το πάρκο του Νεχρού με τους Πύργους της Σιωπής.

*** Η Εθνική Πινακοθήκη, το Κυβερνητικό Μουσείο, το Παλιό Οχυρό του Αγίου Γεωργίου, ο Καθεδρικός Ναός του Αγίου Θωμά και ο Ναός Karaliwarer που είναι αφιερωμένος στη Θεά Σίβα.

**** Αξίζει να παρακολουθήσει ο επισκέπτης μια παράσταση χορού Κατακάλι που διηγείται μέσω χορευτικής παντομίας ιστορίες από τα μεγάλα ινδικά έπη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13^ο

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Εικόνα 13.0 Χάρτης Μέσης Ανατολής

13.1 Γενικά

Η Μέση Ανατολή* αποτελείται από τις χώρες Αφγανιστάν, Μπαχρέιν, Ιράν, Ιράκ, Ισραήλ, Ιορδανία, Κουβέιτ, Λίβανο, Ομάν, Κατάρ, Σαουδική Αραβία, Συρία, Τουρκία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και Υεμένη. Οι περισσότερες χώρες της Μέσης Ανατολής αντλούν το πλούτο τους από τις εξαγωγές πετρελαίου. Η κατανομή του πλούτου όμως είναι άνιση, έτσι λίγοι είναι οι κάτοικοί τους που μπορούν να ταξιδεύουν στο εξωτερικό.

Η Αραβική χερσόνησος καλύπτεται από έρημο, στην οποία σημειώνονται πολύ υψηλές θερμοκρασίες στη διάρκεια του έτους. Οι υψηλές θερμοκρασίες αποτελούν βασικό ανασταλτικό παράγοντα για τον εισερχόμενο τουρισμό σε χώρες όπως η Σαουδική Αραβία. Στο Ιράκ υπάρχουν οι πεδινές εκτάσεις που δημιουργούν οι ποταμοί Τίγρης και Ευφράτης και το κλίμα είναι ξηρό, με υψηλές θερμοκρασίες κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Οι ορεινές περιοχές του Ιράν από την άλλη δέχονται κάποιες βροχοπτώσεις και οι χειμώνες είναι ψυχρότεροι. Εδώ κυριότερο ανασταλτικό παράγοντα για τουριστική ανάπτυξη αποτελεί η πολεμική ένταση (πολιτικές εντάσεις μεταξύ Ιράν και Ιράκ τη δεκαετία του 1980 και ο πρόσφατος Πόλεμος του Κόλπου).

Οι χώρες της Μέσης Ανατολής διαθέτουν ωστόσο πολλούς ιστορικούς και πολιτιστικούς πόρους. Αυτοί όμως δεν αξιοποιούνται τουριστικά, διότι οι συνθήκες είναι τέτοιες, που δημιουργούν εμπόδια στην τουριστική ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, αυτό οφείλεται στη συνεχιζόμενη πολιτική αστάθεια και

τις συχνές εμπόλεμες καταστάσεις, για σειρά δεκαετιών στα κράτη που βρέχονται από τη Μεσόγειο. Οι χώρες των οποίων η οικονομία στηρίζεται στην εξαγωγή πετρελαίου δεν έχουν οικονομικά κίνητρα, για να στραφούν προς τον τουρισμό προσελκύοντας Δυτικούς τουρίστες. Οι τελευταίοι συνήθως επισκέπτονται τη Μέση Ανατολή μόνο για επαγγελματικούς λόγους. Γενικά πάντως οι δυτικοί τουρίστες δεν είναι ευπρόσδεκτοι από τα ισλαμικά καθεστώτα.

** Στη Μέση Ανατολή ανήκει και η Αίγυπτος, έστω και αν γεωγραφικά είναι Αφρικανική Χώρα και σαν τέτοια τη μελετάμε.*

*Εικόνα 13.1
Νιμρούντ.
Ανθρωπόμορφοι
πτερωτοί ταύροι
φυλάνε την πύλη του
παλατιού.
(ΙΡΑΚ)*

13.2 Τουρκία

13.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Τουρκία είναι χώρα της Μέσης Ανατολής. Η χώρα είναι ορεινή με παράκτιες πεδινές εκτάσεις. Το κλίμα είναι θερμό και ξηρό το καλοκαίρι και οι χειμώνες ήπιοι στις ακτές και δριμείς στο εσωτερικό της χώρας.

13.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι στατιστικές που αφορούν τον τουρισμό στην Τουρκία είναι ανομοιογενείς και ελλιπείς. Παρόλα αυτά υπολογίζεται ότι το 1987 επισκέφθηκαν τη χώρα 2,9 εκατομ. αλλοδαποί τουρίστες* και 1,5 εκατομ. Τούρκοι που διέμεναν στο εξωτερικό και επέλεξαν την πατρίδα τους για διακοπές.

13.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Το ανεπαρκές δίκτυο μεταφορών είναι ένας από τους σημαντικότερους ανασταλτικούς παράγοντες της ανάπτυξης του τουρισμού στην Τουρκία.

Υπάρχουν ελάχιστοι χώροι κατασκήνωσης και έτσι είναι μικρός ο αριθμός των τουριστών που ταξιδεύουν με αυτοκίνητο. Εξαιτίας της μεγάλης απόστασης και της έλλειψης επαρκούς οδικής πρόσβασης από την Ευρώπη, οι περισσότεροι αλλοδαποί τουρίστες μεταβαίνουν στην Τουρκία αεροπορικώς.

Εικόνα 13.2
Η Αγία Σοφία

* Οι αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών έφθασαν το 1990 τα 13,2 εκατομ. από τους οποίους το 40,9% ήταν Γερμανοί, 11,9% Γάλλοι, 7,5% Αυστριακοί, 6% Σκανδιναβοί, 5,5% από τις Κάτω Χώρες, 4,9% Βρετανοί, 4% Ιταλοί, 2,9% Ελβετοί και 2,6% Αμερικανοί.

Για το λόγο αυτό και οι ξενοδοχειακές και ευρύτερα τουριστικές υποδομές είναι εγκαταστημένες σε περιοχές που έχουν άμεση πρόσβαση σε κάποιο από τα αεροδρόμια της χώρας. Τα διεθνή αεροδρόμια της Τουρκίας είναι της Άγκυρας, της Κωνσταντινούπολης, της Αττάλειας και της Σμύρνης. Επίσης, υπάρχει θαλάσσια σύνδεση της χώρας με την Ελλάδα.

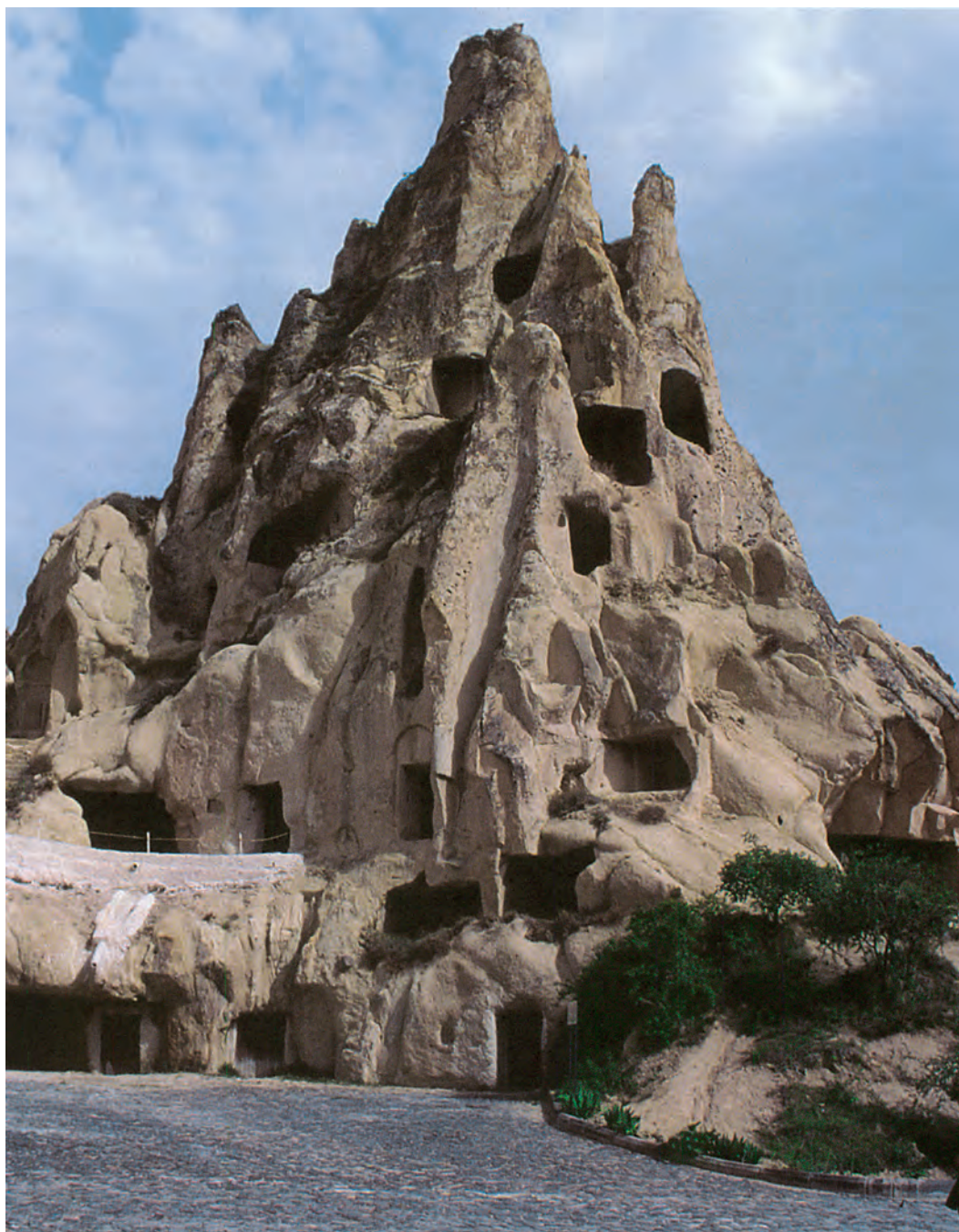
13.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον στην Τουρκία παρουσιάζει καταρχήν η **Κωνσταντινούπολη** που βρίσκεται στα βορειοδυτικά της χώρας. Η πόλη αποτελεί εμπορικό και πολιτισμικό σταυροδρόμι. Οι πόλοι έλξης των τουριστών περιλαμβάνουν **την Αγία Σοφία, το τζαμί του Σουλείμάν, τα βυζαντινά τείχη, το Τοπ Καπί** (που ήταν τα ανάκτορα του Σουλτάνου), υπαίθριες αγορές, μουσεία και άλλα. Στην ευρύτερη περιοχή συναντάμε και ερείπια ελληνικών και ελληνορωμαϊκών κτισμάτων. Κατά μήκος των δυτικών ακτών εκτείνονται πλήθος ανεκμετάλλεωτων παραλίων, που ενδείκνυνται, για θαλάσσιο τουρισμό. Η **Σμύρνη** στο κέντρο των δυτικών ακτών είναι μία μεγάλη σύγχρονη πόλη και σημαντικό εμπορικό λιμάνι. Σε μικρή απόσταση προς το νότο βρίσκεται το Κουσάντασι, ένα παραλιακό θέρετρο με πλήθος ξενοδοχείων και υποδομών, για τουρισμό αναψυχής. Επίσης, σε απόσταση 80χλμ. από τη Σμύρνη βρίσκεται η αρχαία ελληνική πόλη της Εφέσου, με τη Μαρμαρίνη Οδό, το Στάδιο, τα λουτρά, το λιμάνι, τη βιβλιοθήκη του Κέλσου, το ναό του Ανδριανού, το θέατρο και το Σπίτι της Παναγίας.

Στην ενδοχώρα, η **Άγκυρα**, πρωτεύουσα της Τουρκίας και μεγάλη σύγχρονη πόλη, συγκεντρώνει τουριστικό ενδιαφέρον. Ορισμένα από τα αξιοθέατά της είναι η ακρόπολη, το μνημείο του Κεμάλ Ατατούρκ, το Εθνογραφικό Μουσείο. Οι ακτές της Μαύρης Θάλασσας στο βορρά, με περιορισμένες υποδομές, δεν είναι αναπτυγμένες. Τα βουνά της Ανατολίας, από την άλλη πλευρά, που βρίσκονται στην Ανατολική Τουρκία διαθέτουν τουριστικά θέρετρα για χειμερινό τουρισμό. Τέλος, η λιγότερο προσβάσιμη περιοχή, την οποία σπάνια επισκέπτονται ξένοι τουρίστες, είναι τα βάρη της Ανατολίας. Διαθέτει όμορφα φυσικά τοπία και ιστορικές πόλεις.

Εικόνα 13.3
Το μοναστήρι της
Παναγίας Σουμελά

Εικόνα 13.3.1
Πρωτοχριστιανική
εκκλησία λαξευμένη
στο βράχο.

13.2.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Η κύρια ανάπτυξη του διεθνή τουρισμού στην Τουρκία επιτεύχθηκε μετά το 1982. Ήταν η εποχή που η χώρα πέτυχε εσωτερική πολιτική σταθερότητα οπότε και οι χώρες της Δύσης στράφηκαν εκεί αναζητώντας ένα νέο ανεξερεύνητο προορισμό που να μην έχει υποστεί την υπερεκμετάλλευση κάποιων άλλων μεσογειακών θέρετρων όπως της Ισπανίας και της Ιταλίας. Η Τουρκική Κυβέρνηση αντιλήφθηκε νωρίς τα οικονομικά οφέλη και τις δυνατότητες απασχόλησης που δημιουργεί η τουριστική ανάπτυξη, γι' αυτό και πρόσφερε κίνητρα στους ντόπιους και ξένους επενδυτές του τουριστικού τομέα, ενθαρρύνοντας την κατασκευή τουριστικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών. Παρείχε επίσης δάνεια και επιχορηγήσεις, φορολογικές ελαφρύνσεις, μειωμένες τιμές σε καύσιμα, ηλεκτρικό και νερό, ενέργειες που είχαν ως αποτέλεσμα, την ραγδαία αύξηση των καταλυμάτων. Υπάρχει έντονος τουριστικός ανταγωνισμός μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, ιδιαίτερα μιας και τα τουριστικά προϊόντα που προσφέρουν και οι δύο χώρες είναι ομοειδή. Ο ανταγωνισμός αυτός εντοπίζεται ιδιαίτερα στην περιοχή του Αιγαίου.

Εικόνα 13.3.2
Ερείπια Ελληνιστικής
εποχής στη Σίδη, στα
μικρασιατικά παράλια.

13.2.6 Επιπτώσεις του τουρισμού

Η τουριστική ανάπτυξη που αναφέρθηκε παραπάνω προκάλεσε ωστόσο και αρκετά προβλήματα. Εξαιτίας της απρογραμματίστης τουριστικής ανάπτυξης κτίστηκαν ημιτελή ξενοδοχεία και θέρετρα σε περιοχές με ανεπαρκές οδικό δίκτυο, έλλειψη νερού και ενεργειακών πηγών. Η θάλασσα σε ορισμένες ακτές υπέστη σοβαρή ρύπανση, με άμεσο κίνδυνο για τα εκεί θαλάσσια οικοσυστήματα.

13.3 Σαουδική Αραβία

13.3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Σαουδική Αραβία είναι χώρα της Μέσης Ανατολής. Το μεγαλύτερο τμήμα της αποτελείται από έρημο.

13.3.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Από τη δεκαετία του 80 οι πλούσιοι Σαουδάραβες επισκέπτονται το εξωτερικό και κυρίως τη Βρετανία, τη Γαλλία, την Αίγυπτο και την Κύπρο. Η περίοδος αιχμής του εξερχόμενου τουρισμού σημειώνεται μεταξύ Ιουνίου και Σεπτεμβρίου, όταν οι θερμοκρασίες είναι ιδιαίτερα υψηλές στη Σαουδική Αραβία.

13.3.3 Πόλοι έλξης των τουριστών

Οι βασικοί πόλοι έλξης της Σαουδικής Αραβίας συνίστανται κυρίως στις ανατολικές παράκτιες περιοχές, στον Περσικό Κόλπο, όπου βρίσκονται πολλές όμορφες παραλίες και παρέχονται οι δυνατότητες για θαλάσσιο τουρισμό. Οι εκδρομές με τζιπ στην έρημο επίσης προσελκύουν πολλούς επισκέπτες καθώς τους προσφέρεται έτσι η εμπειρία του παραδοσιακού τρόπου ζωής των Βεδουίνων.

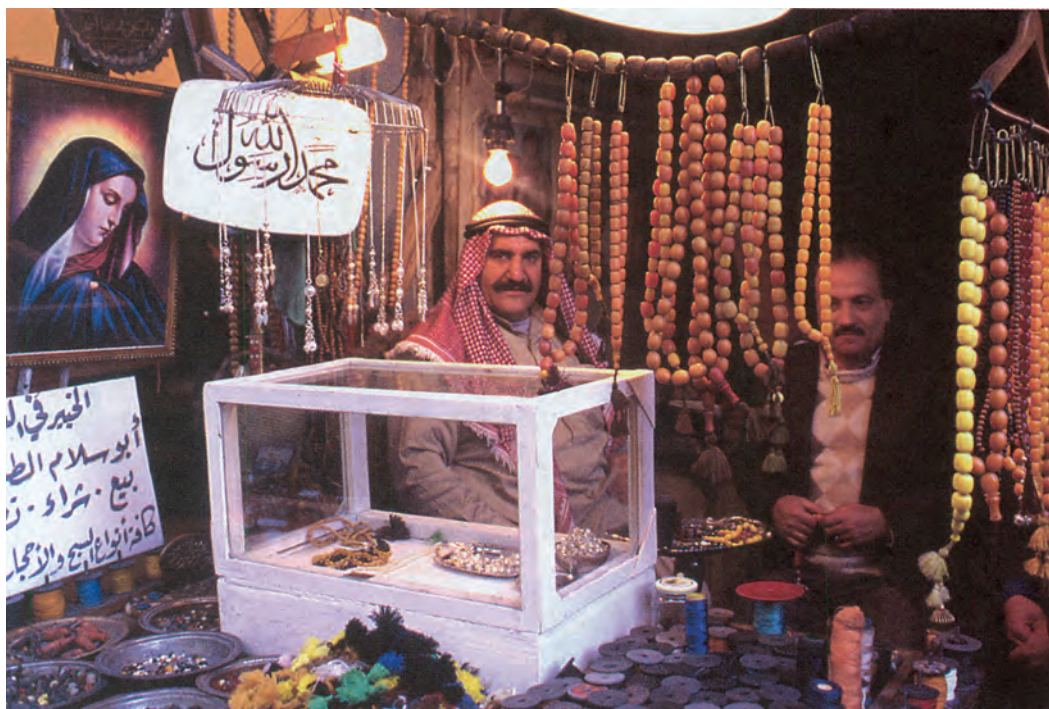
Η Σαουδική Αραβία αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό ταξιδιωτικό προορισμό για τον ισλαμικό κόσμο, καθώς περιλαμβάνει τις ιερές πόλεις Μέκκα και Μεδίνα. Το «hajj», το ετήσιο προσκύνημα, πραγματοποιείται από πάνω από ένα εκατομμύριο μουσουλμάνους, που συγκεντρώνονται εκεί κάθε έτος για μερικές εβδομάδες κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα του μουσουλμανικού ημερολογίου. Η κυβέρνηση της

χώρας έχει δαπανήσει σημαντικά ποσοστά των εσόδων της από τις εξαγωγές πετρελαίου για την κατασκευή δρόμων και την επέκταση των δυνατοτήτων του αεροδρομίου Jeddah, καθώς οι περισσότεροι πιστοί καταφθάνουν αεροπορικώς.

13.4 Ιορδανία

13.4.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Ιορδανία βρίσκεται στη Μέση Ανατολή. Το κλίμα της χαρακτηρίζεται μεσογειακό και η τουριστική περίοδος καλύπτει τους μήνες Ιούνιο μέχρι Δεκέμβριο, με περίοδο αιχμής τους μήνες μεταξύ Ιουνίου και Αυγούστου.

Εικόνα 13.4
Ανατολίτικο
εμπορικό κατάστημα

13.4.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην Ιορδανία, όπως και στις υπόλοιπες χώρες της Μέσης Ανατολής, επηρεάστηκαν από τον Πόλεμο του Κόλπου (1991) με αποτέλεσμα να παρουσιάσουν μείωση κατά 15% το 1991 έναντι του 1990. Ωστόσο κατά τα έτη 1992 και 1993 παρουσιάστηκε και πάλι αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού. Η Ιορδανία αποτελεί κυρίως ενδιάμεσο προορισμό για τους τουρίστες, που κατευθύνονται προς τη Συρία αλλά και για τους μουσουλμάνους προσκυνητές που τη διασχίζουν για να επισκεφθούν τις ιερές πόλεις Μέκκα και Μεδίνα στη Σαουδική Αραβία. Το 90% των επισκεπτών είναι Άραβες προερχόμενοι από την Αίγυπτο, τη Συρία και τη Σαουδική Αραβία, η πλειοψηφία των οποίων δεν ταξιδεύει για λόγους αναψυχής. Για παράδειγμα, οι Αιγύπτιοι ταξιδεύουν προς την Ιορδανία ή τη διασχίζουν με προορισμό τη Συρία, το Ιράκ και τον Κόλπο του Περσικού για λόγους εργασίας.

13.4.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Επαρκείς αεροπορικές διασυνδέσεις υφίστανται από την πρωτεύουσα της Ιορδανίας Αμάν προς όλες τις χώρες της Μέσης Ανατολής, της Ευρώπης και των Η.Π.Α. Ικανοποιητικό οδικό δίκτυο συνδέει τα αστικά κέντρα ενώ στο εσωτερικό των πόλεων οι τουρίστες μπορούν να εξυπηρετούνται με δίκτυα λεωφορείων και ταξί. Σιδηροδρομική γραμμή συνδέει την Ιορδανία με την Τουρκία και τη Σαουδική Αραβία.

13.4.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Στους πόλους έλξης των τουριστών περιλαμβάνεται καταρχήν η πρωτεύουσα της χώρας Αμάν, που βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Ιορδανίας. Πρόκειται για μία μεγάλη σύγχρονη πόλη χτισμένη πάνω σε επτά λόφους. Μεταξύ των μνημείων της συναντάμε το Ρωμαϊκό Θέατρο (2ος αι. μ.Χ.), **την Ακρόπολη** και τα μουσεία λαϊκό και αρχαιολογικό. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ιπποδρομίες, που οργανώνονται στο Αμάν κάθε βδομάδα με καθαρόαιμα αραβικά άλογα. Βόρεια του Αμάν βρίσκεται η πόλη Τζεράς, μια καλά διατηρημένη Ελληνο-Ρωμαϊκή πόλη με ερείπια των ναών **της Αρτέμιδος και του Δία**, Αψίδα του Θριάμβου, Οδό των Στηλών, **Ρωμαϊκή Αγορά και Θέατρο**. Νότια του Αμάν και σε απόσταση 30 χλμ. βρίσκεται η πόλη **Μαντάμπα**, που χρονολογείται από την Εποχή του Ορείχαλκου (2000-1500 π.Χ.) και είναι γνωστή για τα υπέροχα **βυζαντινά ψηφιδωτά της**, με γνωστότερο το μωσαϊκό του δουαι. που απεικονίζει την Παλαιστήνη και τους Αγίους Τόπους.

Από την Ιεριχά στην κοιλάδα του Ιορδάνη, την αρχαιότερη κατοικούμενη πόλη στον κόσμο, οι επισκέπτες μπορούν να περάσουν στη Δυτική Όχθη. Νότια, περιπετειώδης διαδρομή που αρχίζει από τη Νεκρά Θάλασσα αρχικά, με αυτοκίνητο και συνεχίζεται με τα πόδια οδηγεί στην Πέτρα. Τα στενά και επικίνδυνα ορεινά μονοπάτια που οδηγούν στην πόλη, που χτίστηκε από τους Ναβαταίους 2000 χρόνια πριν μέσα σε βράχους, καταλήγουν σε μία υπέροχη θέα.

13.5 Ισραήλ

13.5.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Το Ισραήλ είναι χώρα της Μέσης Ανατολής. Το κλίμα της χώρας είναι μεσογειακό στις ακτές αλλά μετατρέπεται σε ημιερημικό στο εσωτερικό του.

13.5.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Μέχρι το 1980 το Ισραήλ προσέλκυε λίγους αλλοδαπούς επισκέπτες το χρόνο. Αυτή η μειωμένη προσέλευση τουριστών οφειλόταν σε πολιτικά γεγονότα και στρατιωτικές αναταραχές. Το 29% των τουριστών είναι Αμερικανοί και από αυτούς το 75% είναι Εβραίοι μετανάστες στην Αμερική. Το 60% προέρχεται από χώρες της Δυτικής Ευρώπης και κυρίως από τη Γαλλία και τη Γερμανία.

13.5.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας του Ισραήλ εκτελεί τακτικά προγραμματισμένα δρομολόγια προς πολλές χώρες της Ευρώπης, της Βόρειας Αμερικής, της Ασίας και της Αφρικής. Στο εσωτερικό της χώρας τα δημόσια δίκτυα συγκοινωνιών και επικοινωνιών κρίνονται ικανοποιητικά.

13.5.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Το κυριότερο τουριστικό κίνητρο των τουριστών, που μεταβαίνουν στο Ισραήλ είναι θρησκευτικό. Στη δυτική όχθη του Ιορδάνη ποταμού βρίσκεται η **Ιερουσαλήμ**, τόπος προσκυνήματος χριστιανών, μουσουλμάνων και εβραίων. Στην παλιά πόλη, μέσα στα τείχη, βρίσκονται, **το Τείχος των Δακρύων** το ιερότερο μέρος για τους εβραίους, η **Οδός των Παθών**, ο **Ναός του Πανάγιου Τάφου**, **το δωμάτιο του Μυστικού Δείπνου** και εκτός των τειχών ο **Γολγοθάς και ο Κήπος της Γεσθημανή**, που προσελκύουν τους χριστιανούς προσκυνητές. Επίσης, στο εσωτερικό της πόλης βρίσκεται **το Τέμενος του Ομάρ** με το θολωτό τζαμί, ιδιαίτερα ιερός χώρος για τους μουσουλμάνους, όπως είναι αντίστοιχα και η Μέκκα στη Σαουδική Αραβία. Νότια της Ιερουσαλήμ βρίσκεται η Βηθλεέμ, με το φημισμένο **Ναό της Γεννήσεως** και νοτιότερα η Χεβρώνα και ο Ναός του Αβραάμ, με τον τάφο του.

Στο νότιο Ισραήλ είναι αναπτυσσόμενος ο θαλάσσιος τουρισμός, όπως επίσης και στις δυτικές και βορειοδυτικές ακτές της χώρας και ο αστικός τουρισμός στις πόλεις Τελ-Αβίβ και Χάιφα. Ιδιαίτερα επικίνδυνои τουριστικοί προορισμοί είναι η κατεχόμενη Δυτική Όχθη και η Λωρίδα της Γάζας όπου σημειώνονται συνεχώς εντάσεις και πολεμικές συρράξεις μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων.

ΜΕΡΟΣ Δ'
ΑΦΡΙΚΗ

ΑΦΡΙΚΗ

Η Αφρική είναι μια τεράστια ήπειρος, που θα μπορούσε να χωρέσει τις Η.Π.Α., την Κίνα, την Ινδία, τη Νέα Ζηλανδία, την Αργεντινή και την Ευρώπη. Είναι μια πλούσια ήπειρος, σε χρυσό, διαμάντια, μέταλλα και ορυκτά, όπως σίδηρο, χαλκό, χρώμιο και άνθρακα. Οι επιστήμονες λένε ότι είναι η γενέτειρα της ανθρωπότητας. Το φυσικό της περιβάλλον είναι από τα πιο πλούσια. Διασχίζοντάς την από βορρά προς νότο, συναντάμε την έρημο, το λιβάδι που λέγεται σαβάνα, τα τροπικά δάση, επιβλητικά βουνά με χιονισμένες κορυφές, και μερικές από τις μεγαλύτερες και βαθύτερες λίμνες στο κόσμο. Η Αφρική φιλοξενεί πολλά άγρια ζώα όπως, ελέφαντες, λιοντάρια, ιπποπόταμους, ρινόκερους, καμηλοπαρδάλεις.

Οι άνθρωποι που ζουν στην Αφρική ανήκουν σε πολλές φυλές. Ανάμεσά τους συναντάμε τους νομάδες Βεδουΐνους και τους Τουαρέγκ, τους Πυγμαίους και τους Μπάκα, που γνωρίζουν να ζουν μέσα στα πυκνά δάση για χιλιάδες χρόνια, τους κυνηγούς Ντορόμπο, τους γεωργούς Κικούγιου, τους κτηνοτρόφους Μασάι στις σαβάνες της Κένυα και της Τανζανίας.

Εικόνα 14
Ανδρες της φυλής
των Μασάι

Η Αφρική όμως ανήκει στην οικονομική περιφέρεια και χαρακτηρίζεται γενικά από χαμηλά επίπεδα τουριστικής ανάπτυξης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι περισσότερες αφρικανικές χώρες απέκτησαν την ανεξαρτησία τους, μόλις από τη δεκαετία του '60. Η αποικιοκρατία και τα ξένα συμφέροντα από τη μια και, τα εσωτερικά προβλήματα - οικονομικά και πολιτικά - από την άλλη, κράτησαν τις περισσότερες χώρες σε χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης. Επιπλέον, σε μερικές χώρες της Αφρικής η πολιτική αστάθεια συνδέεται και με εμφύλιες συρράξεις. Η χαμηλή τουριστική κίνηση συνδέεται με το χαμηλό βιοτικό επίπεδο των περισσότερων αφρικανικών χωρών και με την εξάπλωση ασθενειών, όπως το AIDS που σαφώς αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την τουριστική ανάπτυξη. Παρόλα αυτά, η Αφρική προσελκύει τους ανθρώπους από τις άλλες ηπείρους, κεντρίζει τη φαντασία τους και τους προσφέρει το ξεχωριστό και το ανεπανάληπτο.

Η πολιτική αστάθεια στερεί στις περισσότερες χώρες, που είναι κατά κανόνα φτωχές, τη δυνατότητα σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης. Το οδικό δίκτυο και οι επικοινωνίες είναι ανεπαρκείς, ενώ υπάρχουν ελάχιστα υψηλής ποιότητας ξενοδοχεία, με κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό. Συνήθως η τουριστική υποδομή εισάγεται από επενδυτές του εξωτερικού, με ελάχιστα οφέλη για τη χώρα που δέχεται τις ξένες επεν-

δύσεις. Οι αφρικανικές κυβερνήσεις εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων δεν έχουν ξεκάθαρη και σταθερή τουριστική πολιτική.

Οι χώρες της Βόρειας Αφρικής που βρέχονται από τη Μεσόγειο γενικά έχουν εύκρατο μεσογειακό κλίμα αλλά αρκετά θερμό γιατί επηρεάζεται από την έρημο. Κατέχουν πολλούς πολιτιστικούς, ιστορικούς και παράκτιους τουριστικούς πόρους στη βάση των οποίων προσελκύουν τουρίστες κυρίως από τα πλούσια κράτη της δύσης. Σημασία έχει ότι οι χώρες αυτές βρίσκονται κοντά στην Ευρώπη και συνδέονται ιστορικά με αυτήν ήδη από την εποχή των Ρωμαίων, των Αράβων αλλά και πρόσφατα με την αποικιοκρατία.

Το τμήμα της Αφρικανικής ηπείρου νοτίως της ερήμου της Σαχάρας είναι λιγότερο ανεπτυγμένο από τουριστική άποψη. Οι περισσότερες χώρες της περιοχής αυτής βρίσκονται στο πρώτο στάδιο τουριστικής ανάπτυξης, με υποτυπώδη τον εσωτερικό τουρισμό. Στις χώρες αυτές υπάρχουν κάποιες μικρές πλούσιες ελίτ, που έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν διεθνή ταξίδια. Πιο συγκεκριμένα, η Δυτική Αφρική από την Γκάμπια μέχρι το Κονγκό διαθέτει καλές παραλίες και τροπικό κλίμα. Προσελκύει κυρίως Ευρωπαίους τουρίστες κατά τους χειμερινούς ηλιόλουστους μήνες ιδίως για εργασιακούς λόγους. Στην υπόλοιπη Αφρική το ενδιαφέρον των επισκεπτών στρέφεται κυρίως προς τη φυσική ομορφιά και την άγρια ζωή. Η Νότια Αφρική, που έχει αναπτυγμένη οικονομία, είναι πηγή σημαντικού αριθμού εξερχόμενων τουριστών αλλά και γίνεται με τη σειρά της πόλος έλξης ξένων επισκεπτών. Τέλος, τα νησιά (Μαδαγασκάρη) και συμπλέγματα νησιών (Σεϋχέλλες και Μαυρίκιος) στον Ινδικό Ωκεανό προσελκύουν σημαντικό αριθμό τουριστών.

Η Μαδαγασκάρη είναι το μεγαλύτερο σε έκταση νησί της Αφρικής αλλά και το λιγότερο ανεπτυγμένο. Διαθέτει ελάχιστα ξενοδοχεία και τουριστικές υπηρεσίες. Αντίθετα ο Μαυρίκιος και οι Σεϋχέλλες αποτελούν τους κύριους νησιωτικούς τουριστικούς προορισμούς της ευρύτερης περιοχής. Πρόκειται για προορισμούς που διαθέτουν ορεινό και δασώδες περιβάλλον και συγχρόνως παρθένες παραλίες και κοραλλιογενείς υφάλους. Είναι σχετικά δαπανηροί προορισμοί για την ευρωπαϊκή αγορά των χειμερινών μηνών (η περίοδος αιχμής εντοπίζεται στους μήνες Νοέμβριο-Ιανουάριο και Αύγουστο). Η τουριστική ανάπτυξη εδώ στοχεύει στη διατήρηση της υψηλής ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ο Μαυρίκιος επιλέγεται ως προορισμός κυρίως από Γάλλους επισκέπτες, ενώ οι Άγγλοι προτιμούν τις Σεϋχέλλες όπου κυριαρχεί η παρουσία της άγριας φύσης.

Συμπερασματικά, η Αφρική διαθέτει και το κλίμα και τους πόρους που χρειάζονται (φυσικούς και πολιτισμικούς), για την ανάπτυξη του τουρισμού. Ωστόσο, η περιφερειακή θέση της στο τουριστικό κύκλωμα, οι κακές οικονομικές συνθήκες και η πολιτική αστάθεια εμποδίζουν την τουριστική τους ανάπτυξη και περιορίζουν την εισροή διεθνούς τουρισμού σε ορισμένες μόνο περιοχές στο εσωτερικό της ηπείρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14^ο

ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

14.1 Αίγυπτος

14.1.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Αίγυπτος βρίσκεται στη Βόρεια Αφρική. Το κλίμα στη Βόρεια Αίγυπτο είναι μεσογειακό. Στις νοτιότερες περιοχές της οι θερμοκρασίες είναι υψηλές κατά την διάρκεια της ημέρας και αρκετά χαμηλές κατά τη διάρκεια της νύκτας. Χαρακτηριστικό του κλίματος στις νοτιότερες περιοχές είναι η έλλειψη βροχοπτώσεων στη διάρκεια του έτους. Το μεγαλύτερο ποσοστό της εδαφικής έκτασης της χώρας αποτελείται από την έρημο Σαχάρα, η συνέχεια της οποίας διασπάζεται κατά τόπους από οάσεις. Τη χώρα διασχίζει ο ποταμός Νείλος, που εισέρχεται στη χώρα από το Σουδάν στα νότια και εκβάλλει στη Μεσόγειο Θάλασσα, στο βορρά. Η ζώνη που περιβάλλει το Νείλο είναι ιδιαίτερα εύφορη και συγκεντρώνει όλο σχεδόν το πληθυσμό. Στη Νότια Αίγυπτο είναι κατασκευασμένο το φράγμα του Ασουάν, το οποίο σχηματίζει τη λίμνη Νάσερ, σημαντική για την άρδευση της περιοχής.

14.1.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Ο Ισλαμικός πολιτισμός της Αιγύπτου δεν ευνοεί ιδιαίτερα την ανάπτυξη του παράκτιου τουρισμού δυτικού τύπου. Παρότι, λοιπόν, οι Αιγύπτιοι επισκέπτονται τα παραθαλάσσια θέρετρα της Μεσογείου και της Ερυθράς Θάλασσας, η απόλαυση του ήλιου και της θάλασσας δεν αποτελεί κύριο στοιχείο της Αιγυπτιακής τουριστικής βιομηχανίας. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 η Αιγυπτιακή κυβέρνηση έθεσε σε εφαρμογή τα πρώτα σχέδια για την ανάπτυξη του θαλάσσιου και του συνεδριακού τουρισμού, ενώ το 1990 σχεδιάστηκαν επτά ακόμη τουριστικά χωριά στην Ερυθρά Θάλασσα για την εξυπηρέτηση των τουριστών, που προσελκύονται από το θαλάσσιο τουρισμό. Η περίοδος αιχμής για τον Δυτικό τουρισμό εντοπίζεται μεταξύ Μαρτίου-Απριλίου και Οκτωβρίου.

Οι χώρες από τις οποίες προέρχονται οι ξένοι τουρίστες είναι οι Η.Π.Α., η Σαουδική Αραβία, η Γαλλία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία και η Ιαπωνία. Τη δεκαετία του 1990 ο εισερχόμενος τουρισμός της Αιγύπτου αυξήθηκε με σταθερούς ρυθμούς, η ανοδική αυτή πορεία ωστόσο, ανακόπηκε από τρομοκρατικές επιθέσεις φανατικών ισλαμιστών κατά τουριστικών στόχων που μείωσαν τον αριθμό των, Αμερικανών, κυρίως επισκεπτών. Η σημερινή κυβέρνηση της Αιγύπτου καταβάλλει συνεχώς μεγάλες προσπάθειες τόνωσης της τουριστικής κίνησης κυρίως με αύξηση των μέτρων ασφαλείας στη χώρα.

Εικόνα 14.1

Χάρτης Βόρειας Αφρικής - Αιγύπτου, Λιβύης, Τυνησίας, Μαρόκου.

14.1.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Αίγυπτου είναι η Egypt Air, που εξυπηρετεί πτήσεις εξωτερικού αλλά και εσωτερικού. Η Αίγυπτος διαθέτει ικανοποιητικά δίκτυα αυτοκινητοδρόμων και αντίστοιχα σιδηροδρομικά δίκτυα. Ο ποταμός Νείλος προσφέρει τη δυνατότητα πλωτής συγκοινωνίας.

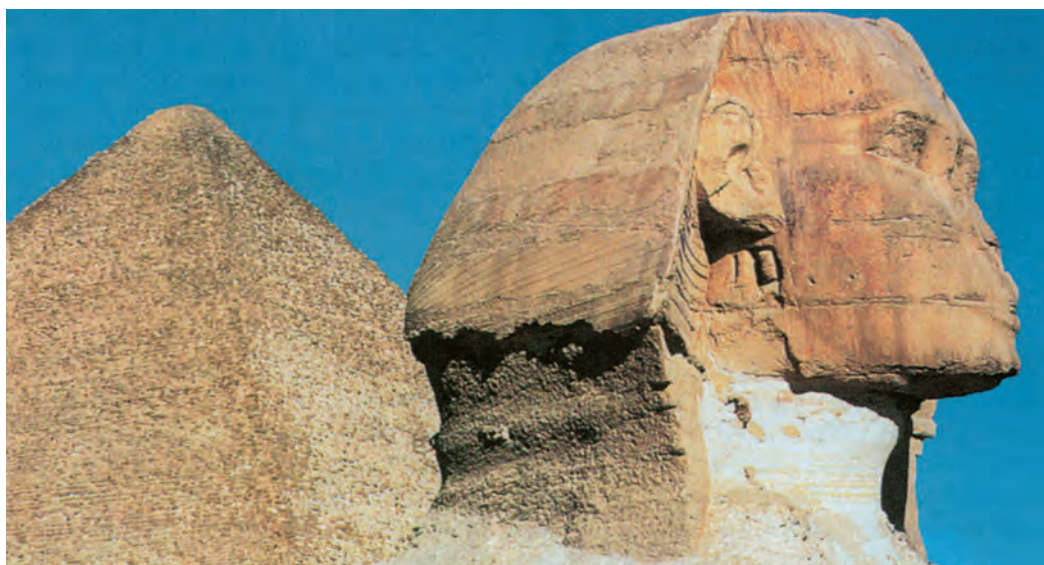
14.1.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η Αίγυπτος είναι ιδιαίτερα πλούσια σε πολιτιστικούς και ιστορικούς πόρους. Η πρωτεύουσα της χώρας, το **Κάιρο** είναι χτισμένη στο βόρειο τμήμα της χώρας στις όχθες του Νείλου. Αποτελεί το οικονομικό και πολιτικό κέντρο της χώρας με σημαντική πολιτική σημασία λόγω της γεωγραφικής του θέσης.

*Σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος είναι το **Αιγυπτιακό Αρχαιολογικό Μουσείο** (με πλούσια αρχαιολογικά ευρήματα όπως αυτά από τον τάφο του Τουταγχαμών), το **Κοπτικό Μουσείο** του 1ου-7ου αι. με σπάνιες συλλογές των πρώτων χριστιανικών χρόνων, το **Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης**, το **Τζαμί και το Πανεπιστήμιο του Αλ Αζχάρ** του 10ου αι. (το πανεπιστήμιο αποτελεί το μεγαλύτερο κέντρο ισλαμικών σπουδών), το **Τζαμί του Σουλτάνου Χασάν** κατασκευασμένο το 1385 μ.Χ. (ένα αριστούργημα της ισλαμικής αρχιτεκτονικής), η **Ακρόπολη του Καΐρου** ή **Φρούριο του Σαλαντίν** (τόπος κατοικίας των ηγεμόνων και φρούριο, στο εσωτερικό του οποίου υπάρχουν μουσεία και τζαμί) και πολλές κοπτικές εκκλησίες όπως του **Αγίου Μερκουρίου**, της **Παρθένου Μαρίας** και η **Μονή του Αγίου Γεωργίου**.*

Η **Αλεξάνδρεια** στη Βόρεια Αίγυπτο είναι χτισμένη στις εκβολές του Νείλου στη Μεσόγειο Θάλασσα. Την ονομασία της πήρε από τον ιδρυτή της, τον Μέγα Αλέξανδρο βασιλιά της Μακεδονίας. Για αιώνες ήταν η πρωτεύουσα της χώρας και το κέντρο της πολιτισμικής της ανάπτυξης. Παραμένει ένα από τα σημαντικότερα λιμάνια της Μεσογείου.

*Μεταξύ των τουριστικών πόλων έλξης διακρίνονται οι κατακόμβες του **Κολ Ελ Σουκάφα**, το **Ελληνορωμαϊκό Μουσείο**, τη στήλη του **Πομπήιου**, το **Ρωμαϊκό Αμφιθέατρο**, το **τζαμί του Αμπούλ Αμπάς** και άλλα.*

Εικόνα 14.2
Η Σφίγγα,
το μυστηριώδες τέρας
με σώμα λιονταριού
και το κεφάλι του
Φαραώ Χεφρήνου

Ανατολικά της Αλεξάνδρειας το βορειοανατολικό τμήμα της Αιγύπτου αποτελεί η Χερσόνησος του Σινά η οποία συνδέεται με την Εβραϊκή παράδοση (πορεία των εβραίων προς τη «γη της επαγγελίας»), την Αιγυπτιακή παράδοση (ήταν ο τόπος συνάντησης της Ίσιδος με τον Όσιρη) αλλά και τη χριστιανική παράδοση, αφού πολλοί προσκυνητές επισκέπτονται τη **Μονή της Αγίας Αικατερίνης** του βουαί. Λέγεται ότι η Μονή αυτή κτίστηκε στο σημείο που ο Μωϋσής είδε τη φλεγόμενη βάτο. Επίσης, στον Κόλπο της Άκαμπα έχει αναπτυχθεί ο θαλάσσιος τουρισμός.

Νότια του Καΐρου βρίσκεται η πόλη **Γκίζα** γνωστή για τις πυραμίδες της που χρονολογούνται από την εποχή της τέταρτης δυναστείας των Φαραώ (2680-2544 π.Χ.). Η πιο γνωστή πυραμίδα είναι η **πυραμίδα του Χέοπα**. Αξιόλογο δείγμα του πολιτισμού των Φαραώ είναι και η **Σφίγγα, το άγαλμα του Φαραώ Χεφρήνου με σώμα λιονταριού**. Νοτιότερα συναντάμε την αρχαία πρωτεύουσα της Αιγύπτου, τη Μέμφιδα, του 4ου αι. με σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος τους ναούς της **Ίσιδος και του Ρα**, τα κολοσσιαία **αγάλματα του Φαραώ Ραμσή του Β΄** και μία αλαβάστρινη Σφίγγα. Το Λούξορ στην κεντρική Αίγυπτο αποτελεί και αυτό σημαντικό πόλο τουριστικής έλξης λόγω των αρχαιολογικών ευρημάτων του. Και η πόλη αυτή, όπως και οι προηγούμενες δύο, βρίσκεται στις όχθες Νείλου. Υπήρξε και αυτή πρωτεύουσα της χώρας για πάνω από 500 χρόνια. Σήμερα αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα υπαίθρια μουσεία του κόσμου με ευρήματα όπως οι ναοί του Λούξορ (1405 π.Χ.) και του Καρνάκ (14ος αι. π.Χ.), η κοιλάδα των Βασίλισσών με τους τάφους της βασίλισσας Νεφερτίτης και της βασίλισσας Χατσεψούτ, και πολλά άλλα.

Στη Νότια Αίγυπτο ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η πόλη **Ασουάν**, στη λίμνη Νάσερ που έχει σχηματιστεί μετά την κατασκευή του φράγματος του Ασουάν τη δεκαετία του 1960. Αρχικά η πόλη ήταν χτισμένη σε ένα νησάκι μέσα στο Νείλο. Αργότερα προκειμένου να διασωθούν αρχαιολογικά της μνημεία όπως ο ναός **Καλάμψα, το μοναστήρι του Αγίου Συμεών** του 7ου αι. και οι ναοί του **Αμπού Σίμπελ** από αλλοιώσεις εξαιτίας των υδάτων του φράγματος του Ασουάν, με ανάληψη διεθνούς προσπάθειας από την UNESCO, μετακινήθηκαν τα μνημεία σε ασφαλέστερο σημείο εκεί κοντά. Τέλος, υπάρχει η δυνατότητα κρουαζιέρων τεσσάρων έως έξι ημερών στο Νείλο, την οποία πραγματοποιεί μεγάλος αριθμός επισκεπτών μεταξύ Λούξορ και Ασουάν.

Εικόνα 14.3
Ο Ποταμός Νείλος

14.2 Τυνησία

14.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Τυνησία είναι μεσογειακή χώρα της Βόρειας Αφρικής. Στη μορφολογία του εδάφους της κυριαρχεί η οροσειρά του Άτλαντα στα βορειοδυτικά. Ακολουθούν προς το νότο μία σειρά από αλμυρές λίμνες και στη συνέχεια η έρημος Σαχάρα, που εκτείνεται σε μεγάλο τμήμα της χώρας. Το κλίμα της Τυνησίας είναι μεσογειακό στις βόρειες ακτές με ζεστά ξηρά καλοκαίρια και ήπιους βροχερούς χειμώνες, ενώ οι νότιες περιοχές χαρακτηρίζονται από θερμότερες και ξηρότερες ή αμιγώς ερημικές κλιματικές συνθήκες.

14.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Τυνησία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ευρωπαϊκή τουριστική αγορά. Το 1987, το 83% των

τουριστών που επισκέφθηκαν τη χώρα, προήλθαν από την Ευρώπη. Οι τουριστικές αφίξεις αυξήθηκαν κατά τα επόμενα έτη, με την ανάπτυξη των γειτονικών τουριστικών αγορών, αφού όλο και περισσότεροι κάτοικοι της Αλγερίας και της Λιβύης άρχισαν να ταξιδεύουν προς την Τυνησία. Λόγω της Γαλλικής αποικιοκρατίας, που γνώρισε η χώρα (1881-1956), οι περισσότεροι τουρίστες, που επισκέπτονται τη χώρα είναι Γάλλοι, ενώ εξίσου σημαντικές χώρες προέλευσης τουριστών θεωρούνται η Γερμανία και η Βρετανία. Συγχρόνως, μισό περίπου εκατομμύριο κάτοικοι της Αλγερίας πέρασαν το 1991 τα σύνορα για να επισκεφθούν την Τυνησία, πράγμα το οποίο επιτεύχθηκε με την άρση των ταξιδιωτικών περιορισμών, που είχε επιβάλλει η κυβέρνηση της Αλγερίας στους υπηκόους της αλλά και με τη βελτίωση των διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα στην Αλγερία και τους γείτονές της. Τα ταξιδιωτικά κίνητρα των κατοίκων των γειτονικών με την Τυνησία χωρών, δηλαδή της Αλγερίας και της Λιβύης που την επισκέπτονται είναι οι εμπορικές αγορές.

14.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Τυνησίας είναι η Tunis Air, που εκτελεί πυκνές πτήσεις για Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Νότια Αφρική. Η χώρα διαθέτει έντενη διεθνή αεροδρόμια από τα οποία δύο βρίσκονται στην πρωτεύουσα Τύνιδα. Ωστόσο, δεν πραγματοποιούνται αεροπορικές συνδέσεις απευθείας με την Αμερική, την Ασία και την Ωκεανία, παρά το γεγονός ότι η Τυνησία είναι από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς στη Βόρεια Αφρική. Το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας χαρακτηρίζονται ικανοποιητικά. Σημαντικός αριθμός μετακινήσεων πραγματοποιούνται μέσω των λιμανιών (Τύνιδα, Μπιζέρτα, Σούσα και Σφαξ), που συνδέουν τη χώρα με τη Γαλλία και την Ιταλία.

14.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Στην Τυνησία ο τουρισμός αποτελεί σημαντική πηγή εισροής ξένου συναλλάγματος και για το λόγο αυτό και η κυβέρνηση καταβάλει πρόσφατα προσπάθειες εγκατάστασης νέων ξενοδοχειακών μονάδων, εκσυγχρονισμού των παλαιότερων και γενικότερης βελτίωσης των χώρων υποδοχής των τουριστών. Ο θαλάσσιος και ο πολιτιστικός τουρισμός είναι οι βασικότεροι τύποι τουρισμού, που έχουν μέχρι τώρα αναπτυχθεί στην Τυνησία. Ειδικότερα ιδιαίτερο πολιτιστικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρωτεύουσα και η μεγαλύτερη πόλη της χώρας, η Τύνιδα, σημαντικό λιμάνι στα βόρεια στη Μεσόγειο. Ο επισκέπτης εδώ περιηγείται στον παλιό μουσουλμανικό τομέα με τα στενά ελικοειδή δρομάκια, τις γραφικές αγορές και τα αρωματοπωλεία. Το ιστορικό και πολιτιστικό κέντρο της πόλης ονομάζεται Μεδίνα και έχει συμπεριληφθεί από το 1992 στον Κατάλογο της UNESCO, για την Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά.

Διαθέτει πάνω από 700 μνημεία (παλάτια, τζαμιά, μαυσωλεία), που χρονολογούνται μεταξύ 12ου και 16ου αι., μεταξύ των οποίων διακρίνονται, το τζαμί Ζιτούνα του 9ου αι., το τζαμί Youssef Day κατασκευασμένο το 1616 (είναι το πρώτο τζαμί στη χώρα σε οθωμανικό ρυθμό), το Μαυσωλείο Τουρμπετ Ελ Μπέι (όπου φυλάσσονται οι σωροί αρχόντων και σημαντικών Τυνησίων πολιτικών προσώπων) και το Μουσείο Μπορντό με ρωμαϊκά ψηφιδωτά.

Ανατολικά της Τύνιδας, σε κοντινή προς αυτήν απόσταση βρίσκεται η αρχαία Καρχηδόνα, που ιδρύθηκε τον 9ο αι. π.Χ. από αποίκους της Φοινικικής πόλης Τύρου. Η αρχαία Καρχηδόνα πολύ γρήγορα αναπτύχθηκε σε σημαντικό εμπορικό, διαμετακομιστικό και πολιτιστικό κέντρο εξαιτίας της θέσης της ανάμεσα στη δυτική και την ανατολική Μεσόγειο. Η πολιτική και οικονομική της δύναμη ήταν τόσο μεγάλη που της επέτρεψαν την ίδρυση αποικιών και εμπορικών σταθμών σε διάφορες περιοχές της δυτικής Μεσογείου. Έφθασε στο απόγειο της εμπορικής της δύναμης τον 5ο αι. με τη δημιουργία λαμπρού πολιτισμού και το 146 π.Χ. καταστράφηκε από τους Ρωμαίους. Αργότερα την κατέλαβαν οι Βυζαντινοί αρχικά και μετά οι Άραβες. Με την παρέμβαση της UNESCO έχουν συντηρηθεί, αναστηλωθεί και διατηρηθεί προς έκθεση πολλά από τα αρχαιολογικά μνημεία της όπως τα λουτρά του Αντωνίου.

Νότια της Τύνιδας βρίσκεται η πόλη Καϊρούαν που ιδρύθηκε το 670 από Άραβες και άκμασε τον 9ο αι. Ονομάζεται «η πόλη των 100 τζαμιών» και θεωρείται ιερή για την Τυνησία και τον ισλαμικό κόσμο.. Η πλούσια αρχιτεκτονική κληρονομιά της προστατεύεται από το 1988 από την UNESCO. Ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πόλη Ντούγκα στα νότια με το Θέατρο του 188 μ.Χ. (χωρητικότητας 3500 ατόμων), το ναό του Δία, την Πλατεία των Ανέμων και το Καπιτώλιο (UNESCO 1997). Κοντά στη νοτιοανατολική ακτή της Τυνησίας βρίσκεται το μικρό χωριό Ματμάτα, του οποίου οι κάτοικοι είναι

Βέρβεροι. Σημαντικό αξιοθέατο είναι τα σπήτσια που ζουν και βρίσκονται κάτω από την επιφάνεια της γης, ώστε να προφυλάσσονται από τον ήλιο της ερήμου. Νοτίως βρίσκεται το **αμφιθέατρο της Ελ Τζεμ** το οποίο κατασκευάστηκε τον 3ο αι. και θεωρείται το μεγαλύτερο της Βορείου Αφρικής με χωρητικότητα 35000 ατόμων (UNESCO 1979).

Τέλος, στην Τυνησία οι τουρίστες επισκέπτονται και τις οάσεις της Σαχάρα, όπως της **Ντουζ** (ή Πύλη της Ερήμου με ρωμαϊκά λουτρά), της **Τοζέρ** (ή Παράδεισος της Ερήμου), της **Γκαμπές** (που φθάνει μέχρι τη θάλασσα στον ομώνυμο κόλπο) και του **Ελ Τζαρίντ**.

Το 90% του τουρισμού της Τυνησίας είναι συγκεντρωμένος στις παράκτιες περιοχές. Η Τυνησία δέχεται επισκέπτες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, με περίοδο αιχμής μεταξύ Απριλίου και Οκτωβρίου. Γίνονται, τέλος, προσπάθειες προώθησης του χειμερινού τουρισμού με προσέλκυση τουριστών, εκτός περιόδου αιχμής από τη Γερμανία, την Βρετανία και τις Σκανδιναβικές χώρες.

Εικόνα 14.4
Βεδουΐνοι
στην Έρημο Σαχάρα

14.3 Αλγερία

14.3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Αλγερία εντάσσεται και αυτή στην ευρύτερη περιοχή της Βόρειας Αφρικής. Η Αλγερινή γεωμορφολογία χαρακτηρίζεται από μία πεδινή ζώνη παράλληλα προς τις βόρειες ακτές, ενώ προς το εσωτερικό υπάρχουν ορεινοί όγκοι και οροπέδια και στα νοτιότερα η έρημος. Το κλίμα της χώρας είναι θερμό και ξηρό, ερημικό στα νότια, ενώ η βόρεια πεδινή παραθαλάσσια λωρίδα, έχει εύκρατο μεσογειακό κλίμα.

14.3.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Αλγερία υπήρξε αποικία της Γαλλίας και από τα τέλη του 19ου αι. προσέλκυε Γάλλους και Βρετανούς τουρίστες υψηλών εισοδηματικών κατηγοριών. Οι περισσότεροι Γάλλοι επισκέπτονταν τη χώρα, για επαγγελματικούς λόγους, και ένα μικρό μόνο ποσοστό έρχονταν αποκλειστικά για διακοπές. Μετά το 1987 η βελτίωση των πολιτικών σχέσεων της Αλγερίας, με τις γειτονικές της χώρες, συνέβαλε στη θεαματική αύξηση των τουριστικών αφίξεων, από αφρικανικές χώρες (από 90.000 σε 400.000 αφίξεις), ενώ επίσης, ο συνολικός αριθμός των εισερχόμενων τουριστών αυξήθηκε από 777.000 το 1987 σε 1.136.000 το 1990. Την ίδια περίοδο οι αφίξεις από την Ευρώπη αυξήθηκαν από 163.000 σε 227.000.

14.3.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Αλγερία διαθέτει καλές αεροπορικές διασυνδέσεις, με τις περισσότερες χώρες της Ευρώπης και της Βόρειας Αφρικής. Το δίκτυο των αερομεταφορών της είναι εξίσου καλό και στο εσωτερικό της χώρας. Μεταξύ των πόλεων στο εσωτερικό της χώρας υπάρχει και επαρκές σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο, που επεκτείνεται και στις γειτονικές χώρες Τυνησία και Μαρόκο.

14.3.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η Αλγερία προσφέρεται τόσο για θαλάσσιο όσο και για ορεινό και πολιτιστικό τουρισμό. Η πρωτεύουσα της χώρας, Αλγέρι, στις βόρειες ακτές της χώρας είναι ένα από τα μεγαλύτερα λιμάνια της Μεσογείου. Η σύγχρονη πόλη αποτελείται από δύο τμήματα. Το χαμηλότερο από άποψη τοπογραφική χτίστηκε από τους Γάλλους και περιλαμβάνει όπερα, καθεδρικούς ναούς, θέατρα και μουσεία. Στο υψηλότερο σημείο της πόλης είναι χτισμένη η παλιά πόλη Casbah με στενά περάσματα και οχυρό του 16ου αι. που έχει δεχτεί επιρροές από Βέρβερους και Άραβες. Η πόλη διαθέτει επίσης μουσεία: Εθνικό Αρχαιολογικό, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης, Ιστορικό Μουσείο, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και Μουσείο Καλών Τεχνών.

Ανατολικά του Αλγερίου βρίσκεται η πόλη Κωνσταντίνη, σε έναν απόκρημνο βράχο μιας βαθιάς χαράδρας, για λόγους προστασίας από τις επιδρομές κατακτητών λαών. Η πόλη αυτή είναι σήμερα βιομηχανικό κέντρο παραγωγής δερμάτινων ειδών καθώς και λινών και μάλλινων υφασμάτων, διατηρώντας όμως πάντα την ισχυρή μουσουλμανική της παράδοση.

14.3.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Η Αλγερία διαθέτει παρόμοιους πόρους έλξης τουριστών (κλίμα, ακτές, πολιτισμό), με την Τυνησία, τους οποίους ωστόσο δεν έχει ανάλογα αξιοποιήσει. Μέχρι πρόσφατα η χώρα δεν έθετε μεγάλο βάρος στην ανάπτυξη του τουρισμού, καθώς το 95% της εισροής ξένου συναλλάγματός της προέρχονταν από τις εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Ωστόσο, κατά τη δεκαετία του 1980 η οικονομία της Αλγερίας υπέστη σοβαρό πλήγμα από τη μείωση στις τιμές των δύο εξαγωγίμων προϊόντων της με ταυτόχρονη αύξηση της ανεργίας, οπότε η Αλγερινή κυβέρνηση άρχισε να στρέφεται προς τον τουρισμό ως το μέσο επίλυσης των οικονομικών της προβλημάτων.

Παρατήρηση: Για την επίσκεψη σε αραβικές χώρες και ιδιαίτερα στην Αλγερία, απαιτείται άδεια εισόδου στη χώρα (visa), η οποία δεν παραχωρείται στον αιτούντα, αν έχει στο διαβατήριό του σφραγίδα εισόδου στο Ισραήλ.

14.4 Μαρόκο

14.4.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Το Μαρόκο ανήκει και αυτό στη Βόρεια Αφρική. Ως προς τη μορφολογία του εδάφους, το Μαρόκο διασχίζει η οροσειρά του Άτλαντα που συνεχίζεται ανατολικά μέχρι και την Τυνησία. Νοτιότερα η έρημος Σαχάρα λειτουργεί ανασταλτικά στις μετακινήσεις και την επικοινωνία προς το εσωτερικό της αφρικανικής ηπείρου. Οι δύο μεγαλύτεροι ποταμοί της χώρας Μουλούγια και Σεμπού που εκβάλλουν αντίστοιχα στη Μεσόγειο Θάλασσα και τον Ατλαντικό Ωκεανό δημιουργούν κοιλάδες στα κεντρικά και τα βόρεια, ενώ στον Ατλαντικό συναντώνται αμμώδεις ακτές. Το κλίμα στο βόρειο τμήμα της χώρας είναι υποτροπικό. Στην ενδοχώρα έχουμε θερμότερα καλοκαίρια και ψυχρότερους χειμώνες. Λόγω του μεγάλου τους υψόμετρου, ορισμένες βουνοκορφές καλύπτονται από χιόνια καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

14.4.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Το 1988, το Μαρόκο υποδέχθηκε 2,8 εκατομ. επισκέπτες. Αν εξαιρέσουμε τους Μαροκινούς που διαμένουν στο εξωτερικό και επισκέπτονται την πατρίδα τους κατ' έτος για διακοπές, το μεγαλύτερο ποσοστό τουριστών προέρχεται από τη Γαλλία, αντανakλώντας το αποικιακό παρελθόν της χώρας. Η Γαλλία, η Ισπανία και η Γερμανία παραμένουν οι κυριότερες χώρες προέλευσης εισερχόμενων τουριστών στο Μαρόκο.

Ανασταλτικό παράγοντα στην είσοδο τουριστών στη χώρα (κυρίως Αμερικανών) αποτέλεσαν οι πολιτικές αναταραχές και τα τρομοκρατικά χτυπήματα στο εσωτερικό της χώρας, τη δεκαετία του 1980. Από την άλλη πλευρά, η βελτίωση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ Μαρόκου και Αλγερίας επέτρεψε στους Αλγερινούς να επισκέπτονται το Μαρόκο τακτικά και με αυξανόμενο ρυθμό για την πραγματοποίηση αγορών.

Εικόνα 14.5
Φεζ, μία από τις πύλες
είσοδου της πόλης

14.4.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας του Μαρόκου είναι η Royal Air Maroc που εκτελεί τόσο εσωτερικές όσο και διεθνείς πτήσεις παγκοσμίως. Τα σημαντικότερα Μαροκινά αεροδρόμια βρίσκονται στην Καζαμπλάνκα, την Ταγγέρη, το Ραμπάτ, το Αγαδίρ και το Μαρακές. Ωστόσο, πτήσεις από και προς το εξωτερικό εκτελούν και ξένες αερογραμμές. Το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο είναι εξαιρετικά καλά οργανωμένα και επιτρέπουν την ομαλή μετακίνηση των επισκεπτών από και προς τις τουριστικές περιοχές. Σημαντικά είναι επίσης και τα λιμάνια της χώρας, μεταξύ των οποίων διακρίνονται της Καζαμπλάνκα, του Αγαδίρ, του Σάφι, της Μωχαμέτια και της Ταγγέρης στον Ατλαντικό Ωκεανό. Οι πόλεις Θέουτα και Μελίτα που βρίσκονται στα βόρεια της χώρας, ανήκουν στην Ισπανία και αποτελούν ζώνη αδασμολόγητου εμπορίου.

14.4.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Το Μαρόκο έχει αναπτύξει πολλούς τύπους τουρισμού, όπως το θαλάσσιο, τον αστικό, τον πολιτιστικό και τον ορεινό. Οι αμμόδειες παραλίες προσφέρουν δυνατότητες διακοπών για την απόλαυση του ήλιου και της θάλασσας. Ομοίως παρέχονται δυνατότητες αναρριχητικού τουρισμού στην οροσειρά του Άτλαντα στην ενδοχώρα. Επίσης, μεγάλος αριθμός κρουαζιερόπλοιων προσεγγίζουν τα λιμάνια της **Καζαμπλάνκα** και Ταγγέρης στις περιηγήσεις τους. Ο πολιτισμός του Μαρόκου συντίθεται από στοιχεία πολλών εθνοτήτων που συνυπάρχουν, με τον τοπικό πληθυσμό, όπως Φοίνικες, Ρωμαίοι, Άραβες, Ισπανοί, Πορτογάλοι, Γάλλοι και αυτόχθονες Βερβερίνοι. Όσον αφορά τις πόλεις με ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον, η Καζαμπλάνκα στο δυτικό Μαρόκο αποτελεί σημαντικό τουριστικό προορισμό στον Ατλαντικό. Έχει καταστραφεί αρκετές φορές από Πορτογάλους κατακτητές και από σεισμό. Η προσπάθεια ανοικοδόμησης ξεκίνησε μετά την κατάληψη της από τους Γάλλους αποικιοκράτες και σήμερα μία νέα πόλη έχει χτιστεί γύρω από τον παλιό μαυριτανικό πυρήνα στο κέντρο της Καζαμπλάνκα.

Εικόνα 14.6
Αγορά με
ανατολίτικα γλυκά

Βορειότερα, η πόλη **Ραμπάτ**, πρωτεύουσα της χώρας, συνδυάζει στοιχεία του παρελθόντος με αυτά του παρόντος. Γνώρισε ιδιαίτερη οικονομική και πολιτική άνθηση το 12ο αι. όταν ο Σουλτάνος τη χρησιμοποίησε ως ορμητήριο των σταυροφοριών του κατά των Ισπανών.

Σημεία ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος στην πόλη είναι το **τέμενος του Χασάν**, το **Μαυσωλείο του Μωάμεθ V**, το **ανάκτορο των Ουνταγιός** που λειτουργεί και ως μουσείο και τα ερείπια της αρχαίας πόλης **Σελάχ**.

Η Ταγγέρη, λιμάνι βόρεια του Μαρόκου προς την πλευρά του Ατλαντικού, συμβάλλει σημαντικά στην τουριστική κίνηση της χώρας αφού αποτελεί πύλη εισόδου στη χώρα για τους τουρίστες, που ταξιδεύουν από την Ευρώπη μέσω Ισπανίας και Γιβραλτάρ προς το Μαρόκο, αλλά και γενικότερα προς τη Βόρεια Αφρική. Σε μια κοιλάδα της ενδοχώρας νότια της Ταγγέρης βρίσκεται η πόλη Φεζ, σημαντικό θρησκευτικό και εμπορικό κέντρο. Πρόκειται για μία από

τις μεγαλύτερες μεσαιωνικές πόλεις στον κόσμο. Ιδρύθηκε τον 9ο αι. και άκμασε μεταξύ 14ου και 17ου αι.

Μεταξύ των τουριστικών της αξιοθέατων συμπεριλαμβάνονται το **τέμενος Καραουγίν** (του 9ου αι. με χωρητικότητα 20000 πιστών), το **τέμενος Αλ Ανταλούς**, καθώς και οι γραφικοί στενοί λαβυρινθώδεις δρόμοι και υπαίθριες αγορές (UNESCO 1981).

Σε κοντινή απόσταση νοτιοδυτικά της Φεζ υπάρχει η αρχαία πόλη Μένες, που ιδρύθηκε τον 11ο αι. Οι αρχιτεκτονικοί ρυθμοί που επικρατούν εδώ αποτελούν ένα αρμονικό αμάλγαμα ευρωπαϊκής και ισλαμικής τέχνης του 17ου αι., με καλύτερο ίσως παράδειγμα το **παλάτι του Σουλτάνου** (UNESCO 1996). Τέλος, η επίσης ιδιαίτερα τουριστική πόλη **Μαρρακές**, νότια της Καζαμπλάνκα και δυτικά της οροσειράς του Άτλαντα, ιδρύθηκε τον 11ο αι. Μεταξύ των αξιοθέατων της συγκαταλέγονται τα τείχη και οι πύλες της παλιάς πόλης, το τζαμί Κουτούμπια, τάφοι, αρχοντικά σπίτια, υπαίθριες αγορές και στενά γραφικά δρομάκια. Έχει και αυτή ενταχθεί από το 1985 στον κατάλογο των μνημείων της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15^ο

Η ΑΦΡΙΚΗ ΝΟΤΙΑ ΤΗΣ ΣΑΧΑΡΑΣ

Εικόνα 15.1
Χάρτης Αφρικής,
Νότια της Σαχάρας

Εικόνα 15.2
Η αφρικανική σαβάνα
αποτελεί πόλο έλξης
για φωτογραφικό σαφάρι.

15.1 Κένυα

15.1.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Κένυα είναι η τουριστικότερη χώρα της Ανατολικής Αφρικής. Φυσικογεωγραφικά απαρτίζεται από τέσσερις κύριες ενότητες:

Η πρώτη αποτελείται από τις ανατολικές ακτές με ισημερινό κλίμα, κοραλλιογενείς υφάλους και αμμόδεις παραλίες. Η δεύτερη, νοτιοδυτικά της χώρας, περιλαμβάνει τα οροπέδια που αποτελούνται από πεδιάδες και δασώδη βουνά, μερικά από τα οποία είναι ηφαιστειογενή. Η τρίτη περιοχή είναι η κοιλάδα με κατεύθυνση βορράς-νότος στα δυτικά της Κένυα, της οποίας το φυσικό τοπίο περιλαμβάνει λίμνες και πλούσια χλωρίδα και πανίδα (ιπποπόταμοι, κροκόδειλοι και άλλα άγρια ζώα). Η τέταρτη και τελευταία γεω-μορφολογική ενότητα ταυτίζεται με την Ανατολική Κένυα και είναι ημι-ερημική.

15.1.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Ο περισσότερος εισερχόμενος τουρισμός της Κένυα προέρχεται από την Ευρώπη (κυρίως από το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γερμανία, τη Γαλλία) και τις Η.Π.Α. Οι τουρίστες ενδιαφέρονται κυρίως για την παρατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού τοπίου. Συχνά η τουριστική ζήτηση απαιτεί το συνδυασμό διακοπών, σε κάποιο παραλιακό θέρετρο, με ταυτόχρονες περιηγήσεις και παρατήρηση του φυσικού τοπίου και της άγριας ζωής.

15.1.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Κένυας είναι η Kenya Airways, με σημαντικότερα αεροδρόμια αυτά του Ναϊρόμπι και της Μομπάσα. Ωστόσο και άλλες διεθνείς αερογραμμές εξυπηρετούν τη χώρα. Επίσης, η Κένυα διαθέτει εκτεταμένα σιδηροδρομικά και οδικά δίκτυα, τα τελευταία όμως είναι ασφαλτοστρωμένα σε πολύ μικρό ποσοστό. Ακόμη η ποταμοπλοΐα στις λίμνες Βικτόρια και Αλβέρτου συνδέει τη χώρα αντίστοιχα, με την Ουγκάντα και την Αιθιοπία.

Εικόνα 15.3
Εξόρμηση για
φωτογραφικό
σαφάρι στην
αφρικανική σαβάννα

15.1.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Ο τουρισμός αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή συναλλάγματος για την Κένυα (το 55% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος στηρίζεται στην τουριστική δραστηριότητα). Μεταξύ των κυριότερων περιοχών επίσκεψης των τουριστών διακρίνουμε τις πόλεις **Ναϊρόμπι** και **Μομπάσα**. Το Ναϊρόμπι στα νοτιοδυτικά είναι η πρωτεύουσα της χώρας και ένα ταχύτατα αναπτυσσόμενο οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο. Μεταξύ των αξιοθέατων του περιλαμβάνονται το Εθνικό Μουσείο (με εκθέματα φυσικής ιστορίας και γεωλογίας), τα Εθνικά Αρχεία, το Κοινοβούλιο, το Δικαστικό Μέγαρο, το Δημαρχείο, το Μαουσωλείο, συνεδριακό κέντρο, εμπορική αγορά και το Εθνικό Πάρκο εκτός της πόλης. Όσον αφορά τη **Μομπάσα**, ένα από τα πιο σημαντικά λιμάνια της Αφρικής, αυτή βρίσκεται στη Νότια Κένυα, στις ακτές του Ινδικού Ωκεανού. Το πορτογαλικό οχυρό του 16ου αι. περιλαμβάνει το Ιστορικό Μουσείο της πόλης και το Μουσείο Kitale.

Εκτός των αστικών αυτών κέντρων οι τουρίστες έχουν τη δυνατότητα να περιηγηθούν στο εσωτερικό και να γνωρίσουν πολιτισμικές ομάδες και εθνότητες όπως οι Σουαχίλι και οι Μασάι. Ο πολιτισμός των Σουαχίλι είναι ένα μείγμα Αραβικών και Αφρικανικών επιρροών που προέκυψαν από την εγκατάσταση Αράβων εμπόρων στις παράκτιες περιοχές τον 1ο αι.μ.Χ. και την υιοθέτηση του Ισλαμισμού. Οι Μασάι είναι ένας νομαδικός πληθυσμός που ζει στη δυτική Κένυα σε ένα υπέροχο φυσικό τοπίο, με πλούσια άγρια πανίδα.

Η Κένυα όμως έχει κυρίως ταυτιστεί με τουριστικό προορισμό την παρατήρηση της άγριας ζωής. Η δραστηριότητα αυτή εξελίσσεται στο σύστημα των εθνικών της πάρκων, όπως το Εθνικό Πάρκο Μασάι Μάρα, στο δυτικό τμήμα της χώρας, με ποικιλία άγριας ζωής και δυνατότητα επίσκεψης χωριού των Μασάι, το Εθνικό Πάρκο Αμποσέλι στα σύνορα με την Τανζανία (με σημαντικότερο αξιοθέατο το όρος Κιλιμάντζαρο), το Εθνικό Πάρκο της Λίμνης Νακούρου (σημαντικός υδροβιότοπος με φλαμίνγκος, το σπάνιο είδος μαύρου ρινόκερου και σπάνια είδη πουλιών), το Εθνικό Πάρκο του Όρους Κένυα στην κεντρική Κένυα (για ορειβασία και πεζοπορία) και το Θαλάσσιο Πάρκο Μαλίντι Βαταμού στις ανατολικές ακτές της Κένυα κοντά στην πόλη Μαλίντι (σε έναν κοραλλιογενή ύφαλο που διατίθεται για ψάρεμα και καταδύσεις).

15.1.5 Υποδομή και οργάνωση του τουρισμού

Στις αρχές του 1990, η Υπηρεσία Προστασίας της Άγριας Ζωής της Κένυα εξέφρασε την ανησυχία της για τις καταστροφές που υφίσταται η άγρια πανίδα της χώρας από τη λαθροθηρία, την κακή διαχείριση και την υπερεκμετάλλευση των δημοφιλών εθνικών πάρκων από τον τουρισμό και το κυνήγι. Επίσης, πολλά ήταν και τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι ακτές από την εντατική χρήση, ενώ ο θαλάσσιος τουρισμός ενοχλούσε τους Μουσουλμάνους υπηκόους της χώρας συντελώντας και στην αύξηση της πορνείας. Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν την παραπάνω υπηρεσία στην προώθηση ενός αναπτυξιακού σχεδίου περιορισμού των επιπτώσεων του τουρισμού στα δημοφιλή πάρκα της Κένυα και δημιουργίας νέων υποδομών, που συμπεριλάμβαναν και εναλλακτικές δραστηριότητες τουρισμού όπως αναρρίχηση και ψάρεμα.

15.2 Μαδαγασκάρη, Σεϋχέλλες, Άγιος Μαυρίκιος

15.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Το νησί της Μαδαγασκάρης, και τα νησιωτικά συμπλέγματα Σεϋχέλλες και Άγιος Μαυρίκιος είναι στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Αφρική. Πιο συγκεκριμένα, η Μαδαγασκάρη βρίσκεται στην Νοτιοανατολική Αφρική στον Ινδικό Ωκεανό, ανατολικά της Μοζαμβίκης. Ανατολικότερά της βρίσκονται τα νησιά του Αγίου Μαυρίκιου, ενώ οι Σεϋχέλλες βρίσκονται βορειότερα και ανατολικά της Κένυα.

Ο τουρισμός αποτελεί, για τις Σεϋχέλλες τη σημαντικότερη πηγή εισροής ξένου συναλλάγματος. Η τουριστική προσπελασιμότητα, σ' αυτά τα νησιά, βελτιώθηκε το 1971, με την κατασκευή στην πρωτεύουσα Βικτόρια διεθνούς αεροδρομίου, όπου ο εθνικός αερομεταφορέας της χώρας, η Air Seychelles πραγματοποιεί πτήσεις τόσο από και προς το εξωτερικό όσο και μεταξύ των νησιών. Ο κύριος πόλος τουριστικής ελκυστικότητας των Σεϋχελλών είναι η άγρια ζωή. Οι όμορφες παραλίες, οι κοραλλιογενείς

ύφαλοι και η δημιουργία μεγάλων κυμάτων προσελκύουν επισκέπτες για αναψυχή ή για θαλάσσιες δραστηριότητες όπως κολύμβηση, σέρφινγκ, ιστιοπλοΐα, καταδύσεις και ψάρεμα.

Αεροπορικές πτήσεις πραγματοποιούνται μόνο από ευρωπαϊκές (Λονδίνο, Παρίσι, Ρώμη, Μόναχο, Ζυρίχη) και ασιατικές (Σιγκαπούρη) πρωτεύουσες προς τη Μαδαγασκάρη – δεν υφίστανται απευθείας πτήσεις προς τη Μαδαγασκάρη από τη Βόρεια Αμερική και την Αυστραλία. Τα νησιά του Μαυρίκιου, εκτός από επίλεκτους επισκέπτες με ιδιωτικό σκάφος ή κρουαζιερόπλοιο, υποδέχονται στην πλειοψηφία των τουριστών τους από αφρικανικές, ασιατικές και ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Αεροπορικά οι επισκέπτες προέρχονται κυρίως από τις Η.Π.Α.

15.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Μαδαγασκάρη, παρότι το μεγαλύτερο νησί της περιφέρειας, είναι λιγότερο αναπτυγμένη οικονομικά και τουριστικά σε σχέση με τα άλλα νησιά της Ανατολικής Αφρικής και του Ινδικού Ωκεανού. Διαθέτει μικρό αριθμό ξενοδοχειακών μονάδων και απευθύνεται κυρίως σε τουρίστες ειδικών ενδιαφερόντων συμπεριλαμβανομένης και της παρατήρησης της άγριας ζωής. Τα νησιά του Μαυρίκιου και των Σεϋχέλλων αποτελούν τους κύριους νησιωτικούς προορισμούς. Πρόκειται κυρίως για νησιά ορεινά, τα οποία καλύπτονται από τροπικό δάσος και παράλληλα διαθέτουν παρθένες παραλίες και κοραλλιογενείς υφάλους. Είναι σχετικά ακριβοί τουριστικοί προορισμοί, με περισσότερους από τους επισκέπτες προερχόμενους από την Ευρώπη, κυρίως κατά τη χειμερινή περίοδο. Η περίοδος τουριστικής αιχμής εντοπίζεται στους μήνες μεταξύ Νοεμβρίου και Ιανουαρίου, ωστόσο υπάρχει και μία δευτερεύουσα τουριστική ροή τον Αύγουστο όταν το κλίμα είναι ξηρότερο αλλά ηπιότερο. Η Γαλλική αγορά συνιστά το 1/3 περίπου του εισερχόμενου τουρισμού στα νησιά του Μαυρίκιου. Η Βρετανία παραμένει η κυριότερη χώρα προέλευσης τουριστών προς τις Σεϋχέλλες.

15.3 Νοτιοαφρικανική Ένωση

Εικόνα 15.4
Χάρτης Νότιας
Αφρικής

15.3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Το κράτος της Νοτιοαφρικάνικης Ένωσης βρίσκεται στο νοτιότερο άκρο της Αφρικανικής ηπείρου. Συνορεύει με τη Ναμίμπια, τη Μποτσουάνα, τη Ζιμπάμπουε, τη Μοζαμβίκη και τη Ζουαζιλάνδη. Επίσης, βρέχεται δυτικά από τον Ατλαντικό Ωκεανό και ανατολικά και νότια από τον Ινδικό Ωκεανό. Στη γεωγραφική επικράτειά της περιλαμβάνεται και το ανεξάρτητο κράτος του Λεσότο που χωροθετείται στη νοτιοανατολική ενδοχώρα. Οι κλιματικές συνθήκες της Νοτιοαφρικάνικης Ένωσης ποικίλουν, αλλά γενικά το κλίμα είναι ξηρό με ηλιοφάνεια και ελάχιστες βροχοπτώσεις.

15.3.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Μέχρι το 1980 η πολιτική του απαρτχάιντ είχε οδηγήσει τη χώρα σε διεθνή απομόνωση. Κατά τη διετία 1987-1988 παρουσιάστηκε μία απότομη αύξηση εισροής Ευρωπαίων τουριστών ύστερα από τις εσωτερικές αλλαγές, που σημειώθηκαν στη χώρα. Η Νοτιοαφρικάνικη Ένωση διαθέτει καλή τουριστική υποδομή. Η τουριστική ανάπτυξη της χώρας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ενδοπεριφερειακή προέλευση τουριστών, δηλαδή από τουρίστες, που προέρχονται από την ευρύτερη περιφέρεια της Νότιας Αφρικής, αλλά έχει αρχίσει να αναπτύσσεται και η ζήτηση και από άλλες ηπείρους*.

15.3.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Η Νοτιοαφρικάνικη Ένωση διαθέτει ένα από τα αρτιότερα και περισσότερο οργανωμένα μεταφορικά δίκτυα ολόκληρης της αφρικανικής ηπείρου. Ο εθνικός της αερομεταφορέας είναι η South African Airways η οποία εκτελεί πτήσεις προς και από κράτη όλων των ηπείρων και μεταξύ των μεγαλύτερων πόλεων της χώρας. Εκτεταμένα επίσης θεωρούνται το σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο. Επίσης το μεγάλο μήκος των ακτογραμμών συντελεί στην ανάπτυξη του δικτύου ακτοπλοϊκών μετακινήσεων μέσω φυσικών και τεχνητών λιμανιών (Κέιπ Τάουν και Ντέρμπαν, Πορτ Ελίζαμπεθ, Γιοχάνεσμπουργκ αντίστοιχα).

15.3.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Οι κυριότεροι πόλοι έλξης των τουριστών στη Νοτιοαφρικάνικη Ένωση είναι το ευχάριστο κλίμα, το φυσικό τοπίο και η άγρια ζωή. Η κυβέρνηση της χώρας προκειμένου να διαφυλάξει τους φυσικούς της πόρους από την αλλοίωση ή την καταστροφή τους προχώρησε στη δημιουργία εθνικών δρυμών και πάρκων διατήρησης της άγριας ζωής**.

* Το 1992 η χώρα προσέλκυσε 2.703.191 τουρίστες, από τους οποίους το 28,9% προέρχονταν από το Λεσότο, 15,2% από τη Ζουαζιλάνδη, 14,4% από τη Ζιμπάμπουε, 8,5% από τη Μποτσουάνα, 6,6% από τη Ναμίμπια, 4,7% από την υπόλοιπη Αφρική, 0,9% από τη Ζάμπια, 14,4% από την Ευρώπη (3,3% από τη Γερμανία και 5,4% από το Ηνωμένο Βασίλειο) και 6,7% από τα άλλα κράτη του κόσμου.

** Τα σημαντικότερα από αυτά είναι το Εθνικό Πάρκο Κρούγκερ κοντά στα σύνορα με τη Μοζαμβίκη (με μεγάλο αριθμό αιλουροειδών και γενικά με τον μεγαλύτερο αριθμό ειδών ζώων, από οποιοδήποτε άλλο πάρκο στην αφρικανική ήπειρο). Το Εθνικό Πάρκο της ερήμου Καλαχάρι στα βόρεια της χώρας και στο νοτιότερο άκρο μιας από τις μεγαλύτερες έρημους στον κόσμο (με μεγάλους πληθυσμούς πουλιών, ερπετών και μικρών θηλαστικών) και τα Πάρκα στα Όρη του Δράκοντα στα νοτιοδυτικά σύνορα του κρατιδίου του Λεσότο (προσφέρονται για πεζοπορία, ορειβασία και παρατήρηση των πουλιών). Στους βράχους των βουνών του Δράκοντα υπάρχουν προϊστορικές απεικονίσεις ανθρώπων και ζώων ζωγραφισμένες από τους ντόπιους Σαν, τους κυνηγούς και τροφουσλλέκτες, που κατοίκησαν πρώτοι την περιοχή. Πραγματοποιούνται επίσης σαφάρι στην έρημο Καλαχάρι με καμήλες, στον ποταμό Οράγγη με κανό και στη χώρα των Βουσμάνων.

ΜΕΡΟΣ Ε'
ΟΚΕΑΝΙΑ

Νησιά του
ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ

ΩΚΕΑΝΙΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ

Η Ωκεανία αποτελείται από την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία και μεγάλο αριθμό σχετικά μικρών νησιών διασκορπισμένων στον Ειρηνικό Ωκεανό. Αν και η ευρύτερη ανάπτυξη των αερομεταφορών έχει συμβάλει στην άρση της απομόνωσής τους, η απόσταση των χωρών αυτών από τις κύριες χώρες προέλευσης τουριστών λειτουργεί ανασταλτικά στην καθιέρωση της περιοχής ως σημαντικό τουριστικό προορισμό.

Η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία διαθέτουν αναπτυγμένες οικονομίες ενώ τα νησιά του Ειρηνικού κατατάσσονται στις αναπτυσσόμενες χώρες του κόσμου. Οι τουριστικές βιομηχανίες της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας έχουν αναπτυχθεί, για να ικανοποιήσουν πρωταρχικά την εσωτερική ζήτηση για τουρισμό. Αντίθετα, ο εισερχόμενος τουρισμός είναι ζωτικής σημασίας, για την οικονομία, των μικρότερων και φτωχότερων νησιών της περιφέρειας. Το κλίμα της είναι γενικά ευνοϊκό. Ένας άλλος παράγοντας, που ευνοεί την ανάπτυξη του τουρισμού είναι η πολιτική σταθερότητα της περιοχής, η οποία διασφαλίζει τις απαραίτητες συνθήκες για επενδύσεις.

Εικόνα 16.
Παραλία στη Χαβάη.

Η Ωκεανία αποτελεί την ταχύτερα αναπτυσσόμενη τουριστικά περιφέρεια του πλανήτη. Η Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία, είναι φυσικά πολύ διαφορετικές μεταξύ τους, αλλά έχουν κοινό αποικιακό υπόβαθρο. Έχουν παρόμοια οικονομική ανάπτυξη. Σημαντικό είναι και το γεγονός ότι δεν απέχουν πολύ μεταξύ τους. Οι φυσικοί πόροι που λείπουν στη μία συμπληρώνονται από αυτούς της άλλης, με αποτέλεσμα να αλληλοεξαρτώνται οι τουριστικές τους βιομηχανίες (ιδίως παλαιότερα ίσχυε αυτό). Σήμερα όμως εξαιτίας της ανάπτυξης των οικονομιών τους παρατηρούμε σχετική αυτονομία του τουρισμού τους. Αντίθετα, ισχυροποιήθηκαν οι πολιτικοί, οικονομικοί και τουριστικοί δεσμοί των δύο αυτών χωρών με τις υπόλοιπες χώρες του Ειρηνικού.

Ο Ειρηνικός Ωκεανός καλύπτει το 1/2 της επιφάνειας της γης. Αυτή η περιοχή διαμορφώνεται γεωγραφικά από τις ακτές της βόρειας, κεντρικής και νότιας Αμερικής στα ανατολικά, τις δυναμικές οικονομίες της ανατολικής και νότιας Ασίας στα δυτικά και την Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία στα νοτιοδυτικά. Τα νησιά της περιοχής είναι πολλά και μικρά. Συνήθως λειτουργούν ως ενδιάμεσοι σταθμοί για τους επιβάτες που διασχίζουν τον Ειρηνικό Ωκεανό. Μπορούν να ομαδοποιηθούν σε πέντε κατηγορίες ως εξής:

- Τα **νησιά της Χαβάης** που βρίσκονται στον Τροπικό του Καρκίνου, στο κέντρο του Βόρειου Ειρηνικού. Η Χαβάη ανήκει διοικητικά στις Η.Π.Α. και προσελκύει τους περισσότερους τουρίστες από τα υπόλοιπα νησιά, αποτελώντας τον κυριότερο τουριστικό προορισμό της περιφέρειας του Ειρηνικού.
- Η **Μικρονησία** που αποτελείται από ομάδα νησιών εγγύτερα προς την ανατολική ασιατική ακτή. Προσελκύει κυρίως Ιάπωνες τουρίστες.
- Η **Μελανησία** αποτελεί νησιωτικό σύμπλεγμα που εκτείνεται από τη βορειοανατολική ακτή της Αυστραλίας, νοτιοανατολικά μέχρι τη Νέα Ζηλανδία.
- Η **Πολυνησία**, τα νησιά της οποίας βρίσκονται διασκορπισμένα στο κέντρο του Ειρηνικού Ωκεανού, σε μια περιοχή μεταξύ του Ισημερινού και του Τροπικού του Καρκίνου. Πρόκειται για τους πιο απομονωμένους τουριστικούς προορισμούς στον Ειρηνικό.
- Τα **νησιά του Ανατολικού Ειρηνικού**, ελάχιστα σε αριθμό και απομονωμένα συγκριτικά με τα υπόλοιπα νησιά της περιφέρειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16^ο

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ

16.1 Αυστραλία

16.1.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Αυστραλία ανήκει στην Ωκεανία. Η χώρα έχει διαιρεθεί στις εξής πολιτείες: Βικτόρια στο νότιο-νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας, Νέα Νότια Ουαλία (νοτιοανατολικά), το Διαμέρισμα της Πρωτεύουσας (πρόκειται για την Καμπέρα στα νοτιοανατολικά), Κούινσλαντ (βορειοανατολικά), το Βόρειο Διαμέρισμα στο βόρειο τμήμα της χώρας, Δυτική Αυστραλία (δυτικά), Νότια Αυστραλία στο νότιο τμήμα της χώρας και Τασμανία (το νησί νότια της Μελβούρνης στην πολιτεία της Βικτόρια). Το κλίμα της Αυστραλίας ποικίλει από τροπικό στα βόρεια μέχρι ακραίες καιρικές συνθήκες, που επικρατούν στην Τασμανία. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος της χώρας χαρακτηρίζεται από ζεστές και ξηρές κλιματολογικές συνθήκες. Ως προς τη μορφολογία του εδάφους, πρόκειται για μία επίπεδη και άνυδρη ήπειρο όπου κυριαρχούν πεδιάδες και έρημοι. Η Αυστραλία είναι προικισμένη με πλούσια χερσαία και θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα.

Εικόνα 16.1
Σίδνεϋ, άποψη
του λιμανιού

16.1.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Στην Αυστραλία το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής ζήτησης δημιουργείται από τους ίδιους τους Αυστραλούς και παρουσιάζει σταθερή αύξηση από τη δεκαετία του 1980 κατά ποσοστό 2-3% κάθε χρόνο.

Τα τουριστικά χαρακτηριστικά των Αυστραλών που ταξιδεύουν στο εξωτερικό παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες με αυτά των Αμερικανών. Η τεράστια γεωγραφική έκταση που καταλαμβάνει η χώρα συμβάλλει στην κάλυψη των περισσότερων αναγκών των τουριστών, αλλά η γειτονική χώρα της Νέας Ζηλανδίας δέχεται το κύριο σώμα των Αυστραλών τουριστών. Σημαντικός επίσης αριθμός τουριστών επισκέπτονται την Ευρώπη για επανασύνδεση με φίλους και συγγενείς και για πολιτιστικό τουρισμό. Παράλληλα, έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια τα ταξίδια των Αυστραλών προς την ευρύτερη περιοχή του Ειρηνικού (Μπαλί, Ταϊλάνδη και Μαλαισία).

Οι αλλοδαποί τουρίστες που επισκέπτονται την Αυστραλία χρησιμοποιούν, για τη μετάβασή τους εκεί, τις αερογραμμές της χώρας, πολύ περισσότερο από ότι οι Αυστραλοί τουρίστες. Οι ξένοι επισκέπτες καταφθάνουν στη χώρα αεροπορικώς και περισσότεροι από τους μισούς επισκέπτονται περισσότερες από μία πολιτείες. Έχουν την τάση να επισκέπτονται κυρίως τις περιοχές στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας και ιδιαίτερα στη Νέα Νότια Ουαλία και το Σίδνεϋ. Οι νοτιοανατολικές αυτές περιοχές είναι και οι πιο πυκνοκατοικημένες. Η Αυστραλία αποτελεί πρωταρχικά χειμερινό προορισμό, για τις τουριστικές αγορές του βόρειου ημισφαιρίου. Οι περισσότεροι από τους υπερπόντιους επισκέπτες, φθάνουν στη χώρα μεταξύ Οκτωβρίου και Μαρτίου. Οι αλλοδαποί τουρίστες, προέρχονται κυρίως από την Ιαπωνία, Νέα Ζηλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α.

16.1.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Το αεροπορικό δίκτυο της Αυστραλίας καθίσταται εξαιρετικά σημαντικό, για την εξυπηρέτηση των ταξιδιωτικών αναγκών των τουριστών, αλλά και των ντόπιων, λόγω των μεγάλων αποστάσεων μεταξύ των επιμέρους τουριστικών προορισμών της περιφέρειας. Οι εσωτερικές και οι εξωτερικές πτήσεις εξυπηρετούνται από την ιδιωτική αεροπορική εταιρεία Qantas. Η Qantas Airlines εκτελεί πτήσεις σε περισσότερες από είκοσι χώρες του εξωτερικού. Τα σημαντικότερα Αυστραλιανά εθνικά και διεθνή αεροδρόμια βρίσκονται στο Σίδνεϋ και στη Μελβούρνη. Η χώρα επίσης διαθέτει περισσότερα από 70 λιμάνια, τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονται στην ανατολική και νότια ακτή (Μπρισμπαϊν, Μελβούρνη, Σίδνεϋ), ενώ το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας είναι πολύ εκτεταμένα και εξυπηρετούν κυρίως τις περιοχές των μεγάλων αστικών κέντρων και των λιμανιών.

16.1.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Η πρωτεύουσα της χώρας, **Καμπέρα**, στη νοτιοανατολική Αυστραλία, είναι μία σύγχρονη πόλη με πολλούς χώρους αστικού πρασίνου χτισμένη γύρω από μια τεχνητή λίμνη.

Σημαντικά σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος της Καμπέρα περιλαμβάνουν το Κοινοβούλιο και την Εθνική Πινακοθήκη, που στεγάζει τη σημαντικότερη συλλογή τέχνης της χώρας.

Νοτιότερα βρίσκεται η **Μελβούρνη**, η δεύτερη σε μέγεθος πόλη της Αυστραλίας, που θεωρείται η ομορφότερη πόλη της ηπείρου λόγω των κτιρίων της του 19ου αι., των ουρανοξυστών, των πολλών πάρκων, βοτανικών κήπων και γενικότερα των γραφικών της τοπίων.

Βορειοδυτικά της Μελβούρνης, η πόλη **Αδελαΐδα**, πρωτεύουσα της πολιτείας Νότιας Αυστραλίας, που είναι γνωστή για την παραγωγή κρασιού.

Σημαντικά αξιοθέατα της πόλης είναι το κτίριο του Κοινοβουλίου, το Κυβερνητικό Μέγαρο, το Μουσείο Μετανάστευσης, το Μουσείο Κλασσικής Αρχαιολογίας, το Μουσείο της Νότιας Αυστραλίας, όμορφα πάρκα και μεγάλες λεωφόρους.

Στη νοτιοδυτική Αυστραλία, η πόλη **Περθ**, χτισμένη στις όχθες του ποταμού Σουάν, διαθέτει όμορφα πάρκα και ακτές κατάλληλες για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού. Ωστόσο, το Περθ δεν προσελκύει μεγάλο αριθμό τουριστών, λόγω της μεγάλης γεωγραφικής απόστασης από τα μεγάλα αστικά κέντρα της νοτιοανατολικής και ανατολικής Αυστραλίας.

Βορειοανατολικά της Καμπέρα βρίσκεται η πόλη του **Σίδνεϋ**, το οικονομικό κέντρο της χώρας και η πιο ιστορική πόλη της Αυστραλίας. Κύριο γνώρισμα της πόλης αυτής, που εκτείνεται προς την ενδοχώρα σε ακτίνα 20χλμ. και ενώνεται με τον ποταμό Παραμάτα, είναι το λιμάνι Πορτ Τζάκσον.

Ολόκληρο το λιμάνι αποτελεί εθνικό πάρκο με νησίδες, αμμώδεις ακτές, γραφικούς κόλπους και πανέμορφη θέα του ωκεανού από τη γέφυρα, η οποία προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες κάθε έτος. Μετά το λιμάνι το πιο αναγνωρίσιμο ορόσημο του Σίδνεϋ είναι η Όπερα όπου παρουσιάζονται θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες κλασσικής μουσικής και όπερας. Στην ίδια πόλη το πάρκο Ντάρλινγκ Χάρμπορ διαθέτει χώρους περιπάτου, κήπους, μουσεία, ενυδρείο, συνεδριακό κέντρο, καζίνο, εστιατόρια και εμπορικά καταστήματα.

Η περιοχή από τη Μελβούρνη ως το Σίδνεϋ αποτελεί πόλο τουριστικού ενδιαφέροντος καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, από Αυστραλούς και ξένους τουρίστες. Οι ακτές της Ανατολικής Αυστραλίας μέχρι το ακρωτήριο Γιορκ στα βόρεια είναι γνωστές ως ο Μεγάλος Κοραλλιογενής Ύφαλος, ο οποίος αποτελείται από πολυάριθμα νησάκια και έχει αναγνωριστεί από την UNESCO (1981) ως τμήμα της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς. Πρόκειται για μια απέραντη σειρά παραθαλάσσιων κοραλλιογενών υφάλων, που είναι κατάλληλοι για καταδύσεις και ψάρεμα.

Στη βόρεια Αυστραλία η πόλη Ντάργουιν και ο Εθνικός Δρυμός Κακαντού (UNESCO 1981) προσελκύουν επίσης το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Το πάρκο Κακαντού συνίσταται σε σύμπλεγμα γεωμορφολογικών σχηματισμών από πεδιάδες, οροπέδια. Οι ανάγλυφοι σχηματισμοί του εδάφους έχουν δημιουργηθεί από την παλιρροιακή δράση και αποτελούν φωλιές σπάνιων φυτών και ζώων. Στους βράχους των σπηλαίων έχουν ανακαλυφθεί έργα ζωγραφικής, γλυπτά και άλλα ευρήματα που μαρτυρούν ότι η περιοχή κατοικείται από πριν από 40.000 χρόνια. Οι γηγενείς της Αυστραλίας (Αβορίγινες), περίπου 250.000 άτομα σήμερα, έχουν παλαιά προέλευση, που όμως δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί. Μέχρι πρόσφατα ζούσαν αποκλειστικά από τη συλλογή καρπών, το κυνήγι και το ψάρεμα. Σήμερα η Αυστραλιανή κυβέρνηση τους έχει αναγνωρίσει δικαιώματα στη γη τους. Αποτελούν και αυτοί σημαντικό πόλο έλξης τουριστών. Στο κέντρο της χώρας εκτείνεται ένας ακόμη Εθνικός Δρυμός, το Uluru-Kata Tjuta (UNESCO 1987), φημισμένο για τους γεωλογικούς σχηματισμούς, που κυριαρχούν σε μια απέραντη πεδιάδα κόκκινης άμμου.

16.2 Νέα Ζηλανδία

16.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Νέα Ζηλανδία βρίσκεται στον Ειρηνικό Ωκεανό νοτιοανατολικά της Αυστραλίας και αποτελείται από δύο μεγάλα νησιά, το Βόρειο Νησί και το Νότιο Νησί καθώς και πολλά μικρότερα νησάκια. Πρόκειται για μία χώρα ορεινή με πολλά ενεργά ηφαίστεια και το κλίμα είναι γενικά ήπιο χωρίς μεγάλη εποχική κλιματική διαφοροποίηση.

16.2.2 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η Νέα Ζηλανδία δέχεται τουρίστες κυρίως από τη γειτονική Αυστραλία, οι οποίοι ταξιδεύουν εκεί για θερινές διακοπές, αλλά και για εργασιακούς σκοπούς. Ακολουθούν σε ποσοστό αφίξεων οι Αμερικανοί, οι Ιάπωνες και οι Βρετανοί τουρίστες. Οι Βρετανοί έρχονται στη Νέα Ζηλανδία προκειμένου κυρίως να επισκεφθούν συγγενείς και φίλους, αφού η χώρα αποτελεί μέλος της βρετανικής κοινοπολιτείας.

16.2.3 Τουριστική προσπελασιμότητα

Οι κάτοικοι χρησιμοποιούν ευρύτατα για τις μετακινήσεις τους το αεροπλάνο, και την Air New Zealand, τον εθνικό αερομεταφορέα της Νέας Ζηλανδίας. Το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο είναι εκτεταμένα και εξυπηρετούν όλες τις συγκοινωνιακές και μεταφορικές ανάγκες όλων των περιοχών της χώρας. Τέλος, οι μεταφορές μεταξύ των νησιών πραγματοποιούνται, με ακτοπλοϊκές συνδέσεις, μέσω των λιμανιών Όκλαντ, Ουέλινγκτον, Ταουράγκα και Λίτελτον.

16.2.4 Πόλοι έλξης των τουριστών

Το κλίμα της Νέας Ζηλανδίας είναι ευχάριστο και ευνοεί την ανάπτυξη του παράκτιου τουρισμού κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Ωστόσο, η απομόνωση της χώρας από τις διεθνείς αγορές προέλευσης τουριστών μειώνει την ανταγωνιστικότητά της έναντι των άλλων παράκτιων τουριστικών προορισμών της Ασίας.

Στο **Βόρειο Νησί** καθώς και στη μεγαλύτερη πόλη της χώρας, το **Όκλαντ**, το τοπίο είναι καταπράσινο και εύφορο με έντονη την παρουσία αμπελώνων.

Στο **Νότιο Νησί** υπάρχουν αρκετά παραθαλάσσια τουριστικά θέρετρα. Νότια, όπως και στο κέντρο του νησιού, ορθώνονται εντυπωσιακά ηφαίστεια, μερικά από τα οποία είναι ακόμη ενεργά. Υπάρχουν λίμνες που προσφέρονται για δραστηριότητες που περιστρέφονται γύρω από το υγρό στοιχείο. Οι πρώτοι κάτοικοι των νησιών ήταν οι **Μαορί** που εγκαταστάθηκαν εκεί περίπου το 1200 μ.Χ., προερχόμενοι από την Πολυνησία. Σήμερα, το κέντρο του πολιτισμού των Μαορί, όπως θεωρείται η περιοχή Ροτόρουα, συγκεντρώνει το 60% των επισκεπτών της Νέας Ζηλανδίας οι οποίοι προσελκύονται εκεί από τον παραδοσιακό τρόπο ζωής και τον πολιτισμό των Μαορί. Το Νότιο Νησί διαθέτει επτά εθνικούς δρυμούς που προσφέρουν πολλές ευκαιρίες για υπαίθριες δραστηριότητες όπως αναρρίχηση, πεζοπορία, σαφάρι με κανό και ράφτινγκ. Το χειμώνα οι ορεινοί όγκοι της Νέας Ζηλανδίας δέχονται έντονες χιονοπτώσεις, οι οποίες δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες για χειμερινό τουρισμό, προσελκύοντας χιλιάδες Αυστραλούς τουρίστες.

Εικόνα 17.3
Χαρακτηριστικά
κύματα του Ειρηνικού
προσελκύουν τους
λάτρεις της ιστιοσανίδας.

κυμάνσεις. Η περίοδος τουριστικής αιχμής εκτείνεται μεταξύ Ιουνίου και Αυγούστου, ενώ από τα τέλη Αυγούστου μέχρι και το Σεπτέμβριο οι επισκέψεις περιορίζονται λόγω των τυφώνων.

Η πλούσια τροπική χλωρίδα, το τοπίο όπου κυριαρχούν τα ηφαίστεια, οι παραλίες και η πολυπολιτισμική κοινωνία των νησιών - μείγμα από ντόπιους, Ιάπωνες, Κινέζους και μιγάδες - τα καθιστούν ιδιαίτερα ελκυστικό τουριστικό προορισμό. Η πλειοψηφία των τουριστών προέρχονται από τις Η.Π.Α. και κυρίως από την Καλιφόρνια και άλλες δυτικές πολιτείες. Ακολουθούν κατά σειρά ποσοστού αφίξεων οι Ιάπωνες, οι Καναδοί, οι Αυστραλοί και τέλος οι Ευρωπαίοι τουρίστες.

Η **Γαλλική Πολυνησία** καταλαμβάνει το νότιο τμήμα της Πολυνησίας. Τα νησιά αυτά είναι ηφαιστειογενή, με ορεινή γεωμορφολογία που δημιουργεί βαθιές κοιλάδες και καταρράκτες. Οι ακτές τους είναι γεμάτες από κοραλλιογενείς υφάλους και παραλίες με άσπρη άμμο. Το μισό τμήμα του πληθυσμού, η πρωτεύουσα και το μεγαλύτερο ποσοστό της τουριστικής ανάπτυξης βρίσκονται συγκεντρωμένα στην **Ταϊτή**. Αναπτυγμένα είναι επίσης και τα γειτονικά νησιά Μοορέα και Μπόρα Μπόρα, που ανήκουν στην επικράτεια της Γαλλίας. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος στα νησιά αυτά έχουν γίνει σημαντικές γαλλικές επενδύσεις σε τουριστικές και άλλες υποδομές. Οι επισκέπτες είναι Αμερικανοί, Ιάπωνες, Γάλλοι, Αυστραλοί, Γερμανοί και Ιταλοί. Η τουριστική κίνηση διαχέεται σε όλη τη διάρκεια όλου του χρόνου.

17.2 Μικρονησία

Η Μικρονησία απαρτίζεται από νησιά, που βρίσκονται πλησιέστερα στις ανατολικές ασιατικές ακτές. Τα νησιά Γκουάμ είναι ο σημαντικότερος τουριστικός προορισμός της περιφέρειας και ο δεύτερος κατά σειρά σημαντικότερος τουριστικός προορισμός μετά τη Χαβάη σε ολόκληρο τον Ειρηνικό. Πρόκειται για μεγάλα λοφώδη νησιά με απότομες βραχώδεις ακτές, αμμόδεις παραλίες στα δυτικά και κοραλλιογενείς υφάλους. Το κλίμα τους είναι τροπικό. Οι αεροπορικές διασυνδέσεις της Μικρονησίας με τις Η.Π.Α., την Αυστραλία και την Ιαπωνία είναι ιδιαίτερα καλές. Οι τουρίστες που επισκέπτονται το νησιωτικό αυτό συγκρότημα προέρχονται κυρίως από την Ιαπωνία.

17.3 Μελανησία

Τα νησιά που συναπαρτίζουν τη Μελανησία βρίσκονται βορειοανατολικά της Αυστραλίας και εκτείνονται νοτιοανατολικά προς τη Νέα Ζηλανδία. Η νησιωτική αυτή περιφέρεια αποτελείται από τα νησιά Φίτζι*, Νέα Καληδονία, Παπούα Νέα Γουινέα, Νησιά Σολομώντος και Vanuatu.

Τα νησιά Φίτζι αποτελούν τον κυριότερο τουριστικό προορισμό της Μελανησίας και έχουν κλίμα τροπικό.

Τα νησιά αυτά αντιμετωπίζουν πολιτικά προβλήματα, που έχουν τις ρίζες τους στο αποικιακό τους παρελθόν. Οι συγκρούσεις μεταξύ εθνοτικών ομάδων αποτελούν κίνδυνο για τους τουρίστες, που επιθυμούν να τα επισκεφθούν.

Τα Φίτζι υπήρξαν βρετανική αποικία. Αργότερα κατοικήθηκαν στο μεγαλύτερο μέρος τους από Ασιάτες (κυρίως Ινδούς), που εργάζονταν στις φυτείες ζαχαροκάλαμου. Σήμερα, η κοινότητα των Ινδών υπερτερεί έναντι της ιθαγενούς κοινότητας και συγκεντρώνει στα χέρια της τον πολιτικό έλεγχο. Οι τοπικές πολιτικές αναταραχές το 1987 στέρησαν τη δυνατότητα προσέλκυσης ξένων επενδυτών στην περιφέρεια. Παρά τα πολιτικά προβλήματα, που μαστίζουν τη περιοχή, ο τουρισμός εξακολουθεί να συμβάλλει ουσιαστικά στην οικονομία τους.

Τα νησιά που συναποτελούν τη Νέα Καληδονία βρίσκονται εγγύτερα στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία και διακρίνονται για τον Ευρωπαϊκό τους χαρακτήρα, με έντονο το γαλλικό στοιχείο στον τοπικό πληθυσμό και πολιτισμό ως πρώην Γαλλική αποικία. Διαθέτουν καλές αεροπορικές συνδέσεις με την Ευρώπη, την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, την Ιαπωνία και τα υπόλοιπα μέρη του πλανήτη. Εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό από τον τουρισμό που προέρχεται από την Αυστραλία κυρίως, αλλά και από την Ιαπωνία και τη Γαλλία.

Μία άλλη ομάδα νησιών της Μελανησίας είναι η **Παπούα Νέα Γουινέα****. Αποτελείται από περισσότερα από 600 νησιά. Τα νησιά αυτά απέχουν μόλις 160χλμ. από τις βόρειες ακτές της Αυστραλίας.

* Τα δύο μεγαλύτερα και κατ'εξοχήν ορεινά νησιά Viti Levu και Vanua Levu, που ανήκουν στο σύμπλεγμα των νησιών Φίτζι, είναι ανενεργά ηφαίστεια.

** Η Παπούα Νέα Γουινέα απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1975 από την Αυστραλία, από την οποία δέχεται και τον μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών. Δεν εξαρτώνται οικονομικά ιδιαίτερα από την ανάπτυξη του τουρισμού, διότι δεν καταβάλλουν προσπάθειες προσέλκυσής του και συνεπώς ο αριθμός των τουριστών που δέχονται κατ'έτος είναι χαμηλός.

ΜΕΡΟΣ ΣΤ'

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Κεφάλαιο 1

1. Ποιο είναι το αντικείμενο μελέτης της Γεωγραφίας του Τουρισμού;
2. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία της τουριστικής προσφοράς;
3. Αναφέρατε δυο από τα σημαντικότερα, κατά τη δική σας άποψη, πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης. Εξηγήστε την επιλογή σας.
4. Με τη βοήθεια των δεδομένων του πίνακα 1.1 (σελ. 16), πως βλέπετε να εξελίσσεται η τουριστική ζήτηση;

Κεφάλαιο 2

1. Αφού λάβετε υπόψη σας τα στοιχεία που σας δίνει ο Παγκόσμιος κλιματολογικός χάρτης, εξηγήστε γιατί τα ιδανικά μέρη για θερινές διακοπές είναι η Νότια Καλιφόρνια και η Νότια Ευρώπη.
2. Με τη βοήθεια του χάρτη της Ευρώπης φτιάξτε μια διαδρομή που να ξεκινάει από τη Ρώμη και να καταλήγει στη Μασσαλία. Ποιες είναι οι κυριότερες πόλεις από τις οποίες θέλετε να περνάει η διαδρομή που θα φτιάξετε;
3. Με τη βοήθεια του χάρτη της Ευρώπης φτιάξτε μια διαδρομή που να ξεκινάει από τη Λυών και να καταλήγει στο Λονδίνο. Ποιες είναι οι κυριότερες πόλεις από τις οποίες θέλετε να περνάει η διαδρομή που θα φτιάξετε;
4. Σε ποιες ευρωπαϊκές χώρες μπορεί να συνεννοηθεί ο τουρίστας στη γαλλική γλώσσα, σε ποιες στη γερμανική γλώσσα και σε ποιες στην αγγλική;
5. Βρείτε στο χάρτη το κρατίδιο της Ανδόρα, του Μονακό, το Λουξεμβούργο και το κράτος του Βατικανού. Ποια είναι η πλησιέστερη πόλη, γειτονικής χώρας, που μπορεί να επισκεφτεί ο τουρίστας που βρίσκεται σε κάθε ένα από τα μικρά αυτά κρατίδια;

Κεφάλαιο 3

1. Σύμφωνα με την έρευνα της Kapa Research, που διεξήχθη το 2001, ποιος είναι ο τύπος του Έλληνα τουρίστα; (βλέπε παράρτημα II - Πίνακες Ελλάδα)
2. Φτιάξτε το πρόγραμμα ξενάγησης στην Αττική, αλλοδαπών φίλων σας που έρχονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα και τους οποίους θα φιλοξενήσετε στο σπίτι σας για 3 ημέρες.
3. Ένας Άγγλος τουρίστας ενδιαφέρεται τόσο για την ελληνική αρχαιότητα όσο και για τη σύγχρονη Ελλάδα και είναι φανατικός φυσιολάτρης. Επισκέπτεται την Ελλάδα για πέντε ημέρες. Βοηθήστε τον να γνωρίσει την Στερεά Ελλάδα και την Εύβοια.
4. Ένας Γερμανός τουρίστας που επισκέπτεται τη Θεσσαλονίκη τον Φεβρουάριο και στον οποίο αρέσουν ιδιαίτερα τα χειμερινά αθλήματα, θέλει να διαθέσει ένα σαββατοκύριακο για να γνωρίσει τα ελληνικά βουνά και να κάνει σκι. Τι θα του προτείνετε; Δώστε του δύο εναλλακτικές προτάσεις.
5. Ποια είναι τα κυριότερα αξιοθέατα της δυτικής Ελλάδας που θα μπορούσε να επισκεφτεί κάποιος με αυτοκίνητο σε ένα σαββατοκύριακο;
6. Ποιες είναι οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην Ελλάδα; Τι μπορεί να κάνει για την ανάπτυξη τέτοιου τουρισμού μια περιοχή της χώρας μας (είτε μεμονωμένα, είτε σε συνεργασία με γειτονικές κοινότητες ή και άλλες χώρες); (βλέπε συμπληρωματικά κείμενα στις σελίδες 37, 38, 60)
7. Αναφέρατε μερικά αξιοθέατα φυσιολατρικού τουρισμού της δυτικής Μακεδονίας.
8. Με τη βοήθεια του χάρτη φτιάξτε μια διαδρομή που να ξεκινάει από τη Κατερίνη και να καταλήγει στην Καβάλα. Ποιες είναι οι κυριότερες πόλεις από τις οποίες θέλετε να περνάει η διαδρομή που θα φτιάξετε;
8. Επιλέξτε μια περιφέρεια της Ελλάδας και αναφέρατε δύο περιοχές αυτής της περιφέρειας όπου κατά τη γνώμη σας να μπορεί να αναπτυχθεί ο συνεδριακός τουρισμός, (βλέπε συμπληρωματικά κείμενα σελίδα 73)

9. Τα οδικά και γενικότερα τα συγκοινωνιακά δίκτυα, θεωρούνται κατά την άποψή σας υποδομές για τουριστική ανάπτυξη; (βλέπε συμπληρωματικά κείμενα στις σελίδες 83, 91)
10. «Τα νησιά του Αιγαίου δεν αποτελούν μόνο θερινούς προορισμούς. Μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης τουριστών και σε άλλες εποχές του χρόνου.» Ποια είναι η άποψή σας. (βλέπε συμπληρωματικά κείμενα στις σελίδες 73, 109)
11. Με κριτήριο τις διανυκτερεύσεις τουριστών να συγκρίνετε την τουριστική κίνηση Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδας – Εύβοιας και Ηπείρου, (βλέπε παράρτημα Β – πίνακες Ελλάδα)
12. Συγκρίνετε το ξενοδοχειακό δυναμικό (π.χ. καταλύματα α' κατηγορίας) των περιφερειών της Ελλάδας. Να ομαδοποιήσετε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας με κριτήριο την ποσοστιαία συμμετοχή των καταλυμάτων αυτών, στο σύνολο των καταλυμάτων ανά περιφέρεια και στο σύνολο των καταλυμάτων της χώρας. (βλέπε παράρτημα II – πίνακες Ελλάδα)

Κεφάλαιο 4

1. Για ποιους λόγους μεγάλος αριθμός τουριστών από τη Βόρεια και Δυτική Ευρώπη αλλά και τη Βόρεια Αμερική προτιμά τη Νότια Ευρώπη σαν αγαπημένο προορισμό θερινών διακοπών;
2. Ποιες είναι οι κυριότερες επιπτώσεις του τουρισμού στη νότια Ευρώπη;
3. Φτιάξτε ένα πρόγραμμα 4ήμερης εκδρομής στην Ιταλία.
4. Ποιες είναι οι μορφές τουρισμού που χαρακτηρίζουν το τουριστικό προϊόν της Κύπρου;

Κεφάλαιο 5

1. Φτιάξτε ένα 4ήμερο πρόγραμμα εκδρομής στη Νότια Γαλλία.
2. Με τη βοήθεια του χάρτη της Ευρώπης φτιάξτε μια διαδρομή που να ξεκινάει από το Μόναχο και να καταλήγει στο Άμστερνταμ. Ποιες είναι οι κυριότερες πόλεις από τις οποίες θέλετε να περνάει η διαδρομή που θα φτιάξετε;
3. Με τη βοήθεια του χάρτη της Ευρώπης φτιάξτε μια διαδρομή που να ξεκινάει από τη Βιέννη και να καταλήγει, μέσω Ελβετίας, στο Λονδίνο. Ποιες είναι οι κυριότερες πόλεις από τις οποίες θέλετε να περνάει η διαδρομή που θα φτιάξετε;

Κεφάλαιο 6

1. Σε ποιες περιοχές της Κεντρικής Ευρώπης εντοπίζονται οι κυριότεροι τουριστικοί προορισμοί;
2. Οργανώστε μια 5ήμερη εκδρομή που θα περιλαμβάνει επίσκεψη στη Βουδαπέστη και στη Βιέννη. Θα φτάσετε αεροπορικώς στη Βουδαπέστη από την Αθήνα, και στη συνέχεια θα μεταβείτε οδικώς στη Βιέννη.

Κεφάλαιο 7

1. Οργανώστε μια 5ήμερη εκδρομή στη Ρωσία.
2. Με τη βοήθεια του χάρτη σημειώστε ποιες πόλεις θα επισκεφτείτε σε μια περιήγησή σας στην Ανατολική Ευρώπη. Υποθέστε ότι το ταξίδι σας ξεκινά από το Κίεβο.

Κεφάλαιο 8

1. Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του τουριστικού προϊόντος της Βόρειας Ευρώπης;
2. Χαράξτε με τη βοήθεια του χάρτη μια διαδρομή που να συνδέει κάποιες από τις χώρες της βόρειας Ευρώπης που θα θέλατε να επισκεφτείτε.

Κεφάλαιο 9

1. Ποιοι είναι οι λόγοι που κατά τη γνώμη σας μπορούν να προσελκύσουν το ενδιαφέρον του ευρωπαϊού τουρίστα προκειμένου να επισκεφτεί την Αγγλοσαξωνική Αμερική;
2. Διασχίζουμε τις Η.Π.Α. από Ανατολικά προς τα δυτικά, ξεκινώντας από τη Βοστώνη. Ποιες είναι οι κυριότερες πόλεις που θα βάζατε στο πρόγραμμά σας να επισκεφτείτε. Εξηγήστε τους λόγους των επιλογών σας.
3. Ταξιδεύουμε από το Βανκούβερ του Καναδά προς το νότο. Ποιες πόλεις θα συναντήσουμε μέχρι να καταλήξουμε στο Long Beach; Σημειώστε τα βασικά τουριστικού ενδιαφέροντος αξιοθέατα που θα συναντήσετε.

Κεφάλαιο 10

1. Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη η τουριστική βιομηχανία της κεντρικής και της Νότιας Αμερικής;
 2. Τι έχει να προσφέρει το Μεξικό στον τουρίστα που θα αποφασίσει να το επισκεφτεί;
 3. Ποιος είναι ο βασικός χαρακτήρας του τουριστικού προϊόντος των νησιών της Καραϊβικής; Ποιους τουρίστες κυρίως προσελκύουν;
 4. Ποια είναι τα κύρια αξιοθέατα της Νότιας Αμερικής;
 5. Κάποιοι πελάτες ζητούν να οργανώσετε για λογαριασμό τους ένα ταξίδι στη Κεντρική ή στη Νότια Αμερική. Προτείνετε τους εκδρομές ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους.
- A. Η πρώτη ομάδα αποτελείται από άτομα με κυριότερο ενδιαφέρον τους την ορειβασία αλλά και τις καταδύσεις.
- B. Η δεύτερη ομάδα αποτελείται από ζευγάρια συνταξιούχων που επιθυμούν χαλαρές διακοπές, ήλιο και θάλασσα σε ήσυχο και εξωτικό περιβάλλον.
- Γ. Η τρίτη ομάδα είναι άτομα με πολιτιστικά ενδιαφέροντα κυρίως γύρω από την ιστορία, τις τέχνες αλλά που τους αρέσει επίσης η νυκτερινή ζωή και εκδηλώσεις όπως είναι για παράδειγμα το καρναβάλι.

Κεφάλαιο 11

1. Περιγράψτε το κλίμα της Ιαπωνίας και τη μορφή του τουρισμού που απορρέει αυτό.
2. Ποια είναι τα σπουδαιότερα τουριστικού ενδιαφέροντος αξιοθέατα στην Ιαπωνία και την Κίνα;

Κεφάλαιο 12

1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του κλίματος στη Νοτιοανατολική Ασία και πως επηρεάζει, κατά τη γνώμη σας, τον τουρισμό στην περιοχή.
2. Ποια είναι τα κυριότερα χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος στις χώρες της χερσονήσου της Ινδοκίνας;
3. Ποια είναι τα κυριότερα αξιοθέατα της Ταϊλάνδης;
4. Ποιοι είναι οι κυριότεροι πόλοι έλξης τουριστών της Ινδονησίας;
5. Οργανώστε μια 10ήμερη εκδρομή στην Ινδία. Σημειώστε τις κυριότερες περιοχές που πρέπει να επισκεφτούν οι ταξιδιώτες και τα κυριότερα τουριστικού ενδιαφέροντος αξιοθέατα που πρέπει να δουν.

Κεφάλαιο 13

1. Ποιοι είναι οι κυριότεροι πόλοι έλξης τουριστών στη Μέση Ανατολή;
2. Ετοιμάστε ένα πρόγραμμα εκδρομής στην Ιορδανία και το Ισραήλ.
3. Χαράξτε, με τη βοήθεια του χάρτη, μια διαδρομή που να περνάει από τις κυριότερες πόλεις των χωρών της Μέσης Ανατολής.

Κεφάλαια 14 – 15

1. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος στην Αφρικανική ήπειρο;
2. Ποιοι είναι οι κυριότεροι πόλοι έλξης τουριστών στη Βόρεια Αφρική;
3. Ετοιμάστε ένα 5ήμερο πρόγραμμα εκδρομής στην Αίγυπτο.
4. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά εκείνα που προσελκύουν τους τουρίστες σε προορισμούς όπως η Κένυα, η Μαδαγασκάρη ή η Νοτιοαφρικανική Ένωση;
4. Χαράξτε, με τη βοήθεια του χάρτη, μια διαδρομή που να περνάει από τις κυριότερες πόλεις των χωρών της Ανατολικής Αφρικής, ξεκινώντας από το Χαρτούμ.

Κεφάλαια 16 – 17

1. Ποιοι είναι οι κυριότεροι πόλοι έλξης τουριστών στην Ωκεανία;
2. Ποιες είναι οι ομάδες νησιών που χαρακτηρίζονται σαν νησιά του Ειρηνικού;

ΜΕΡΟΣ Ζ'

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΑΜΕΡΙΚΗ

Αγγλοσαξωνική Αμερική

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Η.Π.Α.	9.363.124*	248.710.000	Ουάσινγκτον	Αγγλική	Καθολικοί, Προτεστάντες, Ορθόδοξοι	Δολάριο
Καναδάς	9.203.210	29.600.900	Οτάβα	Αγγλική, Γαλλική	Καθολικοί, Προτεστάντες	Δολάριο Καναδά

* Σε αυτή την έκταση πρέπει να προστεθεί η έκταση των εκτός Η.Π.Α. κτήσεων (Πόρτο Ρίκο που αποτελεί κοινοπολιτεία με τις Η.Π.Α., Παρθένες νήσοι, Ανατολικές Σαμόα και Γκουάμ)

Κεντρική Αμερική

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Μεξικό	1.972.547	81.249.600	Μεξικό	Ισπανική	Καθολικοί	Πέσο
Μπελίζ	22.965	20.000	Μπελμοπάν	Αγγλική	Καθολικοί, Προτεστάντες	Δολάριο Μπελίζ
Γουατεμάλα	108.889	9.000.000	Γουατεμάλα	Ισπανική	Καθολικοί	Κετζίλ
Ονδούρα	112.088	4.658.000	Τεγκουσιγκάλπα	Ισπανική	Καθολικοί	Λεμπόρα
Ελ Σαλβαδόρ	21.041	5.000.000	Σαν Σαλβαδόρ	Ισπανική	Καθολικοί	Κολόν
Νικαράγουα	139.000	3.500.000	Μανάγουα	Ισπανική	Καθολικοί	Κόρντομπα
Κόστα Ρίκα	50.900	3.300.000	Σαν Χοσέ	Ισπανική	Καθολικοί	Κολόν
Παναμάς	75.650	2.230.000	Παναμάς	Ισπανική	Καθολικοί	Δολάριο Η.Π.Α. * Μπαλμπόα
Κούβα	114.524	11.200.000	Αβάνα	Ισπανική	Καθολικοί	Πέσο Κούβας
Δομινικανή Δημοκρατία	48.442	7.800.000	Άγιος Δομίνικος	Ισπανική	Καθολικοί	Πέσο
Αϊτή	27.750	5.500.000	Πορτ -ο - Πρένς	Κρεολική, Γαλλική	Καθολικοί	Γκούρντ
Τζαμάικα	11.425	2.450.000	Κίνγκστον	Κρεολική, Αγγλική	Προτεστάντες, Καθολικοί	Δολάριο Τζαμάικα

* Το νόμισμα Μπαλμπόα χρησιμοποιείται μόνο για μικρές συναλλαγές. Το νόμισμα που κυρίως χρησιμοποιείται είναι το δολάριο Η.Π.Α.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Νότια Αμερική

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Αργεντινή	2.766.889	31.900.000	Μπουένος Άιρες	Ισπανική	Καθολικοί	Πέσο
Βραζιλία	8.511.965	157.800.000	Μπραζιλία	Πορτογαλική	Καθολικοί	Ριάλ
Βολιβία	1.098.581	7.400.000	Λα Πάζ	Ισπανική	Καθολικοί	Πέσο Βολιβίας
Βενεζουέλα	912.050	21.800.000	Καράκας	Ισπανική	Καθολικοί	Μπολιβάρ
Περού	1.285.215	20.200.000	Λίμα	Ισπανική	Καθολικοί	Σόλ
Παραγουάη	406.752	3.790.000	Ασυνσιόν	Ισπανική, Γκουαρανί	Καθολικοί	Γκουαρανί
Ουρουγουάη	177.508	2.981.000	Μοντεβιδέο	Ισπανική	Καθολικοί	Πέσο Ουρουγουάης
Χιλή	756.945	13.700.000	Σαντιάγο	Ισπανική	Καθολικοί	Πέσο Χιλής
Κολομβία	1.138.914	37.700.000	Μποκοτά	Ισπανική	Καθολικοί	Πέσο Κολομβίας
Ισημερινός	283.561	11.500.000	Κίτο	Ισπανική	Καθολικοί	Σούκρ
Γουάνα	214.970	1.000.000	Τζωρτζทาวน์	Ισπανική	Προτεστάντες Ινδουιστές	Δολάριο Γουάνα
Γαλλική Γουάνα	90.000	114.678	Καγιέν	Γαλλική	Καθολικοί	Ευρώ
Σουρινάμ	163.265	400.000	Παραμαρίμπο	Ολλανδική, Αγγλική	Ινδουιστές, Καθολικοί, Μουσουλμάνοι	Γκίλντερ

ΑΣΙΑ**Ανατολική Ασία**

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Κίνα	9.596.961	1,2 δις	Πεκίνο	Κινεζική	Βουδιστές, Κουμρουκιστές, Ταοϊστές	Γιουάν
Ιαπωνία	377.765	123.000.000	Τόκυο	Ιαπωνική	Σιντουιστές, Βουδιστές	Γιέν

ΑΣΙΑ

Νότια και Νοτιοανατολική Ασία

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Ταϊλάνδη	514.000	55,6	Μπανκόγκ	Ταϊλανδική ή Σιαμέζικα	Βουδιστές	Μπάρτ
Λάος	236.800	4,8	Βιεντιάν	Λάο	Βουδιστές	Κιπ
Καμπότζη	181.035	9	Πνόμ Πένχ	Χμέρ	Βουδιστές	Ριέλ
Βιετνάμ	329.566	66,8	Ανόι	Βιετναμική	Βουδιστές, Ταϊστές	Ντόνγκ
Βιρμανία	678.033	44,8	Ρανγκουν	Βιρμανική	Βουδιστές	Κιάτ
Ινδονησία	1.904.566	195	Τζακάρτα	Ινδονησιακή	Μουσουλμάνοι	Ρουπία
Μαλαισία	329.747	18	Κουάλα Λουμπούρ	Μαλαισιανά, Κινεζική, Αγγλική,	Μουσουλμάνοι, Βουδιστές, Ινδουιστές, Ταϊστές	Ρινγκίτ
Ινδία	3.287.782	840	Νέο Δελχί	Αγγλική	Ινδουιστές, Μουσουλμάνοι, Χίντι	Ρουπία
Πακιστάν	796.098	115	Ισλαμαμπάτ	Ουρντού, Αγγλική	Μουσουλμάνοι	Ρουπία

ΑΣΙΑ

Μέση Ανατολή

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Κύριες θρησκείες	Επίσημη γλώσσα	Νόμισμα
Ιράν	1.648.000	67.300.000	Τεχεράνη	Μουσουλμάνοι	Περσική	Ριάλ
Ιράκ	435.000	17.000.000	Βαγδάτη	Μουσουλμάνοι	Αραβική	Δινάριο Ιράκ
Τουρκία	779.452	55.400.000	Άγκυρα	Μουσουλμάνοι	Τουρκική	Τουρκική Λίρα
Συρία	185.180	10.900.000	Δαμασκός	Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί	Αραβική	Λίρα Συρίας
Λίβανος	10.452	3.500.000	Βηρυτός	Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί	Αραβική	Λίρα Λιβάνου
Ισραήλ	20.000	5.500.000	Ιερουσαλήμ	Εβραίοι, Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί	Εβραϊκή, Αραβική	Σκέλ
Ιορδανία	97.740	3.900.000	Αμάν	Μουσουλμάνοι	Αραβική	Δινάριο Ιορδανίας
Σαουδική Αραβία	2.150.000	19.400.000	Ριάτ	Μουσουλμάνοι	Αραβική	Ριάλ

ΑΦΡΙΚΗ

Βόρεια Αφρική

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Αίγυπτος	1.000.250	67.884.000	Κάιρο	Αραβική	Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί (κόπτες)	Αιγυπτιακή λίρα
Λιβύη	1.759.540	5.290.000	Τρίπολη	Αραβική, Βερβέρικα	Μουσουλμάνοι	Δηνάριο
Τυνησία	164.150	9.459.000	Τύνιδα	Αραβική, Γαλλική	Μουσουλμάνοι	Δηνάριο
Αλγερία	2.381.741	30.291.000	Αλγέρι	Αραβική, Γαλλική, Βερβέρικα	Μουσουλμάνοι	Δηνάριο
Μαρόκο	446.550	29.878.000	Ραμπάτ	Αραβική, Γαλλική, Βερβέρικα	Μουσουλμάνοι	Ντιρχάμ

ΑΦΡΙΚΗ

Δυτική Αφρική (κυριότερες χώρες)

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Σενεγάλη	196.722	6.882.000	Ντακάρ	Γαλλική	Μουσουλμάνοι	Φράγκο CFA
Ακτή Ελεφανποστού	322.463	14.300.000	Γιαμουνσούκρο	Γαλλική	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι, Καθολικοί	Φράγκο CFA
Μαλί	1.240.000	8.000.000	Μπαμακό	Γαλλική	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι	Φράγκο CFA
Γκάνα	238.538	13.700.000	Άκκρα	Αγγλική	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί	σεντί
Νιγηρία	923.768	95.000.000	Αβούγια	Αγγλική	Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί	Νάϊρα

ΑΦΡΙΚΗ

Κεντρική Αφρική (κυριότερες χώρες)

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Καμερούν	475.442	13.500.000	Γιαουντέ	Γαλλική, Αγγλική	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι, Καθολικοί Προτεστάντες	Φράγκο CFA
Κεντροαφρικανική Ένωση	622.436	3.717.000	Μπανγκί	Γαλλική	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι, Καθολικοί, Προτεστάντες	Φράγκο CFA
Γκαμπόν	267.667	1.230.000	Λιμπρεβίλ	Γαλλική	Μουσουλμάνοι, Καθολικοί, Προτεστάντες	Φράγκο CFA
Κονγκό	342.000	3.018.000	Μπραζζάβιλ	Γαλλική	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι, Καθολικοί Προτεστάντες	Φράγκο CFA
Δημοκρατία του Κονγκό (πρώην Ζαίρ)	2.345.410	50.948.000	Κινσάσα	Γαλλική	Μουσουλμάνοι, Καθολικοί, Προτεστάντες	Φράγκο

ΑΦΡΙΚΗ

Ανατολική Αφρική (κυριότερες χώρες)

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Σουδάν	2.505.813	31.095.000	Χαρτούμ	Αραβική	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί	Δηνάριο
Αιθιοπία	1.133.880	62.908.000	Αντίς Αμπέμπα	Τοπικές γλώσσες	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι, Ορθόδοξοι	Μπιρ
Ερυθραία	117.400	3.659.000	Ασμάρα	Τοπικές γλώσσες	Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί (Κόπτες)	Νάκρα
Κένυα	582.646	30.669.000	Ναιρόμπι	Σουαχίλι, Αγγλική	Ανιμιστές, Χριστιανοί	Σίλιγγκ
Τανζανία	945.087	35.119.000	Ντονόμα	Σουαχίλι, Αγγλική	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί	Σίλιγγκ
Μοζαμβίκη	799.380	18.292.000	Μαπούτο	Πορτογαλική	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί	Μετικάλ
Μαδαγασκάρη	587.041	15.970.000	Ανταναναρίφη	Γαλλική, Μαλγκάς	Ανιμιστές, Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί	Φράγκο

ΑΦΡΙΚΗ

Νότια Αφρική (κυριότερες Χώρες)

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Αγκόλα	1.246.700	13.134.000	Λούαντα	Πορτογαλική	Καθολικοί, Προτεστάντες, Ανιμιστές	Κουάνζα
Ζάμπια	752.614	10.421.000	Λουζάκα	Αγγλική	Χριστιανοί, Ανιμιστές	
Ναμίμπια	824.292	1.500.000	Γουίντοκ	Αγγλική, Αφρικάνας	Χριστιανοί, Ανιμιστές	Δολάριο Ναμίμπιας
Ζιμπάμπουε (πρώην Ροδεσία)	390.308	8.690.000	Χαράρε	Αγγλική	Χριστιανοί, Ανιμιστές	Δολάριο Ζιμπάμπουε
Μποτσουάνα	600.370	1.500.000	Γκαμπορόν	Αγγλική	Χριστιανοί, Ανιμιστές	Πούλα
Νοτιοαφρικανική Ένωση	1.221.037	43.500.000	Πρετόρια	Αγγλική, Αφρικάνας	Προτεστάντες	Ράντ

ΩΚΕΑΝΙΑ

Χώρα	Έκταση Km ²	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Επίσημη γλώσσα	Κύριες θρησκείες	Νόμισμα
Αυστραλία	7.682.300	18.000.000	Καμπέρα	Αγγλική	Προτεστάντες, Καθολικοί	Δολάριο Αυστραλίας
Νέα Ζηλανδία	268.675	3.435.000	Γουέλιγκτον	Αγγλική	Προτεστάντες	Δολάριο Νέας Ζηλανδίας

Παράρτημα Β (πίνακες Ελλάδα)

Προτιμήσεις των Ελλήνων τουριστών

Έρευνα της KAPA RESEARCH που διεξήχθη το 2001 για τις ταξιδιωτικές συνήθειες και προτιμήσεις των Ελλήνων, αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια ενός έτους το 86,3% των Ελλήνων πραγματοποιεί ένα τουλάχιστον ταξίδι αναψυχής στην Ελλάδα που απαιτεί τουλάχιστον μία διανυκτέρευση σε τουριστικό κατάλυμα.

Συχνότητα με την οποία ταξιδεύουν οι Έλληνες (είτε στο Εσωτερικό είτε στο Εξωτερικό)

Μία φορά το χρόνο	32,6%
Δύο φορές το χρόνο	22%
Τρεις φορές το χρόνο	14,1%
Τέσσερις φορές ή και περισσότερο	14,3%
Κάθε μήνα	1,8%
Δύο φορές το μήνα	1,5%
Δεν ταξιδεύει καθόλου	13,6%

Συχνότητα με την οποία ταξιδεύουν οι Έλληνες στο Εξωτερικό

Μία φορά το χρόνο	26%
Δύο φορές το χρόνο	5,1%
Τρεις φορές το χρόνο	2,4%
Τέσσερις φορές ή και περισσότερο	2,3%
Μια φορά το μήνα	0,8%
Δύο φορές το μήνα	0,4%
Δεν ταξιδεύει καθόλου	62,9%

Ποιοι δεν ταξιδεύουν καθόλου στο εξωτερικό:

18-24 ετών	25-34 ετών	65 ετών και άνω	Με στοιχειώδες εκπαιδευτικό επίπεδο
67%	70,1	69,2%	78,3%

Ποιους μήνες επιλέγουν συνήθως οι Έλληνες για τις καλοκαιρινές διακοπές τους:

Αύγουστο	Ιούλιο	Σεπτέμβριο	Ιούνιο
59,7%	27%	7,1%	4,1%

Πλην των καλοκαιρινών διακοπών πραγματοποιούν ταξίδια αναψυχής και κατά τις χρονικές περιόδους του Πάσχα (44,3%), των Χριστουγέννων (40,7%), τις επίσημες αργίες (13,3%) και την Καθαρά Δευτέρα (9,2%), ενώ το 28,9% δεν ταξιδεύει κατά τη διάρκεια άλλων χρονικών περιόδων εκτός του καλοκαιριού.

Ποια είναι η διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών των Ελλήνων:

Μία βδομάδα	Δέκα μέρες	Δύο εβδομάδες	Τρεις εβδομάδες	Ένα μήνα	Πάνω από ένα μήνα
10%	13,5%	29%	17,8%	18,5%	10,4%

Που επιλέγουν να μείνουν κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών τους:

Ξενοδοχείο	Ιδιόκτητη εξοχική κατοικία	Ενοικιαζόμενα δωμάτια	Σπίτια συγγενών και φίλων	Κάμπινγκ	Ενοικιαζόμενες κατοικίες
30,8%,	28,3%	27,4%	8,8%	2,9%	1,1%

Προκειμένου να επιλέξουν το κατάλυμα των διακοπών τους οι Έλληνες τουρίστες παίρνουν πληροφορίες από:

Φίλους και συγγενείς	51%
Ταξιδιωτικούς οδηγούς	21,8%
Τουριστικά γραφεία	18,7%
Τυχαίες πηγές	16,9%
Internet	4,8%
Διαφημίσεις	3,8%
Τουριστική αστυνομία	2,5%
Τουριστικές εκθέσεις	0,6%

Τι είδους καλοκαιρινές διακοπές προτιμούν οι Έλληνες:

Ήρεμες διακοπές και ξεκούραση με ξενοδοχειακές ανέσεις	Περιπετειώδεις διακοπές με εκδρομές, και δυνατότητες αθλητικού τουρισμού	Οργανωμένα κάμπινγκ	Ελεύθερο κάμπινγκ	Εναλλακτικές διακοπές
74,5%	11%	5,1%	4,1%	3,4%

Κριτήρια επιλογής καταλύματος:

Καθαριότητα	Θέση & θέα	Τιμή	Ήσυχία	Ευκολία πρόσβασης	Εξυπηρέτηση δωματίου	Παροχή πρωινού
74,1%	49,2%	46,9%	20,3%	16%	15,7%	6,8%

Επιθυμητά βασικά χαρακτηριστικά ενός δωματίου ξενοδοχείου:

Κλιματισμός	Ψυγείο	Τηλεόραση	Μπανιέρα	Κουζίνα
76,3%	53,9%	48,7%	45,4%	21,8%

Σε μικρότερα ποσοστά ακολουθούν κατά σειρά το βίντεο, το σίδερο, η καφετιέρα και ο ηλεκτρονικός υπολογιστής.

Επιθυμητές δραστηριότητες που επιζητεί ο Έλληνας εντός του ξενοδοχείου:

Μεσημεριανό γεύμα	Κολύμβηση	Βραδινή διασκέδαση	Άθληση	Δείπνο
34,9%	30,9%	26,4%	25,8%	21,1%

Η άποψη των Ελλήνων για την ποιότητα των υποδομών και για το επίπεδο των τουριστικών υπηρεσιών στην Ελλάδα:

Άριστη	Θετική	Μέτρια	Μη ικανοποιητική
3,3%	46,5%	40,1%	6,4%

Ο κύριος όγκος των Ελλήνων εξωτερικών τουριστών κατευθύνεται προς την Ευρώπη (88,5%) και ιδιαίτερα προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (54,2%) με κυριότερους προορισμούς:

Γαλλία	Ιταλία	Βρετανία	Γερμανία
18,9%	11,3%	10,1%	5%

Που ταξιδεύουν οι Έλληνες που προτιμούν το εξωτερικό:

Ευρώπη	88,5%
Βόρεια Αμερική	3,7%
Μέση Ανατολή	2,4%
Κεντρική και Νότια Αμερική	0,9%
Αυστραλία και Ασία	3,4%
Αφρική	1%

Πίνακας Β.1

	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	30961	62134	93095
ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	283354	357462	640816
ΝΟΜΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	1014	108537	109551
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	71712	317549	389261
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΑΣ	205642	102024	307666
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΒΟΙΑ	592683	947706	1540389

Πίνακας Β.1: Διανυκτερεύσεις τουριστών στα ξενοδοχειακά καταλύματα, 1994. Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας Β.2

		ΠΟΛΥΤΕ- ΛΕΙΑΣ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΣΤΕΡΕΑ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	22	83	184	588	185	139	1201
ΕΛΛΑΔΑ	ΔΩΜΑΤΙΑ	5356	8364	11216	17709	3495	2173	48313
	ΚΛΙΝΕΣ	10122	15762	21018	33065	6616	4297	90870

Πίνακας Β.2.: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ανά κατηγορία, 2000. Πηγή: ΞΕΕ

Πίνακας Β.3

	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	15761	232630	248391
ΑΧΑΪΑ	324564	348448	673012
ΗΛΕΙΑ	394564	177635	572199
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	734889	758713	1493602

Πίνακας Β.3: Διανυκτερεύσεις τουριστών στα ξενοδοχειακά καταλύματα, 1994. Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας Β.4

	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	576477	371016	947493
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	13027	137289	150316
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	412169	239534	651703
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	102594	181498	284092
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	127357	216155	343512
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1231624	1145492	2377116

Πίνακας Β.4: Διανυκτερεύσεις τουριστών στα ξενοδοχειακά καταλύματα, 1994. Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας Β.5

		ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΠΕΛΟΠΟΝ- ΝΗΣΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	4	54	125	324	92	41	640
	ΔΩΜΑΤΙΑ	719	4441	6669	8608	1309	460	22206
	ΚΛΙΝΕΣ	1510	9419	12730	16247	2555	912	42373

Πίνακας Β.5.: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά κατηγορία, 2000. Πηγή: ΞΕΕ

Πίνακας Β.6

ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ			Α΄ ΤΑΞΗΣ			Β΄ ΤΑΞΗΣ			Γ΄ ΤΑΞΗΣ		
ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ	ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ	ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ	ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ
6	1340	2553	79	9028	17266	145	9361	17958	369	12378	23576
Δ΄ ΤΑΞΗΣ			Ε΄ ΤΑΞΗΣ			ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ (2000)					
ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ	ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ		ΔΩΜΑΤΙΑ		ΚΛΙΝΕΣ	
55	1072	2038	35	633	1237	716		33812		64628	

Πίνακας Β.6.: Ξενοδοχειακό δυναμικό των Ιόνιων Νήσων, 2000. Πηγή: ΞΕΕ

Πίνακας Β.7

	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	1936	96009	97945
ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	35110	268432	303542
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	520070	544116	1064186
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	107376	103149	210525
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	664492	1011706	1676198

Πίνακας Β.7: Διανυκτερεύσεις τουριστών στα ξενοδοχειακά καταλύματα, 1994 Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας Β.8

		ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	4	51	70	248	52	57	482
	ΔΩΜΑΤΙΑ	376	1585	2717	5838	944	774	12232
	ΚΛΙΝΕΣ	735	3136	5124	11016	1825	1569	23405

Πίνακας Β.8: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Θεσσαλίας ανά κατηγορία, 2000. Πηγή: ΞΕΕ

Πίνακας Β.9:

	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	70446	323031	393477
ΑΡΤΑΣ	3028	52583	55611
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	70825	40379	111204
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	163601	130072	293673
ΗΠΕΙΡΟΣ	307900	546065	853965

Πίνακας Β.9: Διανυκτερεύσεις τουριστών στα ξενοδοχειακά καταλύματα, 1994. Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας Β.10

		ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	1	11	36	100	20	13	181
	ΔΩΜΑΤΙΑ	54	446	1436	2370	373	157	4836
	ΚΛΙΝΕΣ	116	887	2768	4532	719	322	9344

Πίνακας Β.10: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Ηπείρου ανά κατηγορία, 2000. Πηγή: ΞΕΕ

Πίνακας Β.11

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	350640	52302	402942
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	14666610	46636293	61302903
ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	77745	7008	84753
ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	125685	20444	146129
ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	115698	22845	138543
ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	31512	2005	33517

Πίνακας Β.11: Διανυκτερεύσεις τουριστών στη Δυτική Μακεδονία, 2000. Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας Β.12

		ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ
ΦΛΩΡΙΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	5	11	0	1	17
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	229	219	0	11	459
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	435	438	0	18	891
ΓΡΕΒΕΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	2	6	3	1	12
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	64	102	56	10	232
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	130	196	103	20	449
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	3	8	7	1	0	19
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	52	330	168	19	0	569
	ΚΛΙΝΕΣ	0	99	641	318	38	0	1096
ΚΟΖΑΝΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	6	10	3	1	20
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	238	343	63	16	660
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	443	625	108	30	1206
ΣΥΝΟΛΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ								
	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	3	21	34	7	3	68
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	52	861	832	138	37	1920
	ΚΛΙΝΕΣ	0	99	1649	1577	249	68	3642

Πίνακας Β.12: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Δυτικής Μακεδονίας ανά κατηγορία, 2000. Πηγή: ΞΕΕ

Πίνακας Β.13

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	2007001	3140095	5147096
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	14666610	46636293	61302903
ΝΟΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ	121185	11023	132208
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1060864	550568	1611432
ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	502804	2214739	2718543
ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ	14087	5268	19355
ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΑΣ	55612	5177	60789
ΝΟΜΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	74448	14085	88533
ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ	178001	338235	516236
ΚΑΜΠΙΝΓΚ			
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	198575	79623	278198
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	500146	759888	1260034
ΝΟΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ	0	0	0
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	18776	3986	22762
ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	99267	27653	126920
ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ	0	0	0
ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΑΣ	0	0	0
ΝΟΜΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0
ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ	80532	47984	128516

Πίνακας Β.13: Διανυκτερεύσεις τουριστών στην Κεντρική Μακεδονία, 2000. Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας Β.14

		ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	36	74	168	129	9	416
	ΔΩΜΑΤΙΑ	508	5259	4800	4506	2751	149	17465
	ΚΛΙΝΕΣ	942	9896	9284	8428	5160	313	33081
ΗΜΑΘΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	4	11	2	1	18
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	127	238	54	7	426
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	247	446	102	19	814
ΚΙΛΚΙΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	1	5	5	1	12
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	23	101	52	7	183
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	52	190	109	14	365
ΠΕΛΛΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	2	13	9	2	27
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	20	52	257	144	24	497

	ΚΛΙΝΕΣ	0	36	97	519	289	66	1007
ΠΙΕΡΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	3	19	127	152	9	310
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	451	1061	2958	2721	129	7320
	ΚΛΙΝΕΣ	0	866	2047	5658	5251	279	14101
ΣΕΡΡΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	4	11	1	3	20
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	9	171	312	4	75	571
	ΚΛΙΝΕΣ	0	17	325	613	9	147	1111
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ	4	8	20	35	35	4	102
	ΔΩΜΑΤΙΑ	622	1126	1544	1345	854	64	4933
	ΚΛΙΝΕΣ	1104	2011	2822	2527	1635	128	9123
ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ								
	ΜΟΝΑΔΕΣ	6	49	124	370	333	29	905
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1130	6865	7778	9717	6580	155	31395
	ΚΛΙΝΕΣ	2046	12826	14874	18381	12555	966	59602

Πίνακας Β.14: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Κεντρικής Μακεδονίας ανά κατηγορία, 2000. Πηγή: ΞΕΕ.

Πίνακας Β.15

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	1040682	480280	1520962
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	14666610	46636293	61302903
ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ	353896	25559	379455
ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	125840	22610	148450
ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	125614	14421	140035
ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	53232	7663	60895
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	382100	410027	792127
ΚΑΜΠΙΝΓΚ			
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	75856	38454	114310
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	500146	759888	1260034
ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ	19457	6840	26297
ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	16730	1042	17772
ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	0	0	0
ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	0	0	0
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	39669	30572	70241

Πίνακας Β.15: Διανυκτερεύσεις τουριστών στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, 2000. Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας Β.16

		ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ
Ν. ΔΡΑΜΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	1	4	3	1	9
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	48	130	50	5	233
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	88	239	94	9	430
Ν.ΕΒΡΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	12	21	9	3	46
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	52	601	563	226	35	1477
	ΚΛΙΝΕΣ	0	97	1140	1040	428	70	2775
Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	7	31	118	42	23	221
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	569	1475	2472	661	300	5477
	ΚΛΙΝΕΣ	0	1085	2777	4772	1266	580	10480
Ν. ΡΟΔΟΠΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	2	7	7	0	2	18
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	34	292	201	0	25	552
	ΚΛΙΝΕΣ	0	70	544	365	0	49	1028
Ν. ΞΑΝΘΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	3	5	3	0	12
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	95	191	166	53	0	505
	ΚΛΙΝΕΣ	0	178	383	333	97	0	991
ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ								
	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	11	54	155	57	29	306
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	750	2607	3532	990	365	8244
	ΚΛΙΝΕΣ	0	1430	4932	6749	1885	708	15704

Πίνακας Β.16: Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανά κατηγορία καταλύματος, 2000. Πηγή: ΞΕΕ

Πίνακας Β.17

	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ			ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ		
	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΚΛΙΝΕΣ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΚΛΙΝΕΣ	ΔΩΜΑΤΙΑ
Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	445	49846	26088	950	26333	10651
Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ	237	19625	10486	522	8832	3860
Ν. ΡΕΘΥΜΝΟΥ	250	22890	12165	901	11633	5226
Ν. ΧΑΝΙΩΝ	360	20744	11337	869	11634	7175
ΣΥΝΟΛΟ	1292	113105	60076	3242	62432	26912
	ΚΑΜΠΙΝΓΚ		ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ			
	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΑΤΟΜΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΚΛΙΝΕΣ		
Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	5	1194	9	136		
Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ	3	483	3	35		
Ν. ΡΕΘΥΜΝΟΥ	3	498	24	207		
Ν. ΧΑΝΙΩΝ	5	628	16	155		
ΣΥΝΟΛΟ	16	2803	52	533		

Πίνακας Β.17: Τουριστικά καταλύματα της Κρήτης, 2000. Πηγή: ΞΕΕ

Πίνακας Β.18

ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ				Α΄ ΤΑΞΗΣ			Β΄ ΤΑΞΗΣ			Γ΄ ΤΑΞΗΣ		
	ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ	ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ	ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ	ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	8	3242	6227	130	22602	43182	205	10636	20206	501	16351	30651
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	4	196	367	106	3363	6379	143	3880	7413	382	8568	16383
Δ΄ ΤΑΞΗΣ Ε΄ ΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ (2000)												
	ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ	ΞΕΝ	ΔΩΜ	ΚΛΙΝ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ		ΔΩΜΑΤΙΑ		ΚΛΙΝΕΣ	
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	58	1024	1930	56	741	1453	958		54596		103649	
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	99	1508	2896	101	1385	2753	835		18900		36191	

Πίνακας Β.18: Δυναμικότητα τουριστικών καταλυμάτων Νομών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων, 2000.
Πηγή: ΞΕΕ

Πίνακας Β.19

	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ
ΛΕΣΒΟΣ	350224	148909	499133	47,63%
ΧΙΟΣ	94099	67524	161623	42,27%
ΣΑΜΟΣ	743941	101623	848345	73,09%
Β. ΑΙΓΑΙΟ	1188264	318056	1506320	58,22%

Πίνακας Β.19: Διανυκτερεύσεις τουριστών στα ξενοδοχειακά καταλύματα, 1994 Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας Β.20

ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ			Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	3	24	101	200	27	33	388
	ΔΩΜΑΤΙΑ	376	1376	3797	4427	391	427	10794
	ΚΛΙΝΕΣ	840	2604	7215	8391	751	830	20631

Πίνακας Β.20: Ξενοδοχειακό δυναμικό των νησιών Βορείου Αιγαίου ανά κατηγορία, 2000. Πηγή: ΞΕΕ

Παράρτημα Γ (Προγράμματα εκδρομών)

Θεματική Ενότητα: Ιστορία - Πολιτισμός

ΚΑΣΤΟΡΙΑ – λίμνες ΠΡΕΣΠΩΝ (3 ημέρες)

Καστοριά.
Αποψη της
λίμνης

1η μέρα: Αναχώρηση από Αθήνα με κατεύθυνση προς τα βόρεια. 1η στάση στα Τρίκαλα για φαγητό. Φτάνουμε στην Καστοριά το απόγευμα. Βόλτα στην πόλη της Καστοριάς

2η μέρα: Αναχώρηση για το νεολιθικό οικισμό στο χωριό Δισπηλιό. Εδώ υπάρχει ανάπλαση ενός νεολιθικού οικισμού. Θα επισκεφτούμε τις καλύβες (καλύβα του αγρότη, του κυνηγού με τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν) που αναπαριστούν διάφορες φάσεις της κατασκευής τους.

Επόμενη στάση μας το χωριό Νόστιμο με το απολιθωμένο δάσος των 100 εκατομμυρίων ετών. Επιστροφή στην Καστοριά. Μετά το φαγητό θα κάνουμε το γύρο της λίμνης. Θα θαυμάσουμε τα παρα-

Ανάπλαση
του Νεολιθικού
οικισμού

Δείγματα
απολιθωμένων
κορμών στην αυλή
του σχολείου

Άποψη της
Μικρής Πρέσπας

δοσιακά σπίτια της πόλης και την ομορφιά της λίμνης. Θα δούμε πολλά είδη πουλιών που βρίσκουν καταφύγιο και τροφή σε αυτήν.

3η μέρα: Αναχώρηση για τις Πρέσπες. Θα επισκεφτούμε το νησάκι του Αγίου Αχιλλείου στη Μικρή Πρέσπα. Στη Μεγάλη Πρέσπα θα επισκεφτούμε το παραδοσιακό χωριό Ψαράδες όπου θα φάμε για μεσημέρι. Αν ο καιρός το επιτρέπει θα ξεναγηθούμε με βάρκες στη λίμνη και θα δούμε τις σπηλιές και τα ασκηταριά. Αργότερα θα επισκεφτούμε και το παραδοσιακό χωριό του Αγίου Γερμανού. Επιστροφή στην Καστοριά.

4η μέρα: Αναχώρηση, νωρίς το πρωί, για την επιστροφή μας στην Αθήνα με ενδιάμεσες στάσεις στην Καλαμπάκα και στα Καμένα Βούρλα.

Ερείπια της Βυζαντινής
εκκλησίας του
Αγίου Αχιλλείου
του 11ου αιώνα

Παράρτημα Γ (Προγράμματα εκδρομών)

Θεματική Ενότητα: Ιστορία - Πολιτισμός

Ρώμη – Φλωρεντία (8 ημέρες)

1η μέρα: Πτήση για Ρώμη. Άφιξη στην «Αιώνια Πόλη» και χρόνος ελεύθερος για μια πρώτη γνωριμία.

2η μέρα: Ξεκινάμε τη γνωριμία μας με τη πόλη. Επίσκεψη στις Θέρμες του Καρακάλα, στην Αρχαία Ρωμαϊκή αγορά, το Καπιτώλιο και το Κολοσσαίο. Θα επισκεφθούμε τη συνοικία της πλατείας Ναβόνα που είναι γνωστή σαν *centro storico* (ιστορικό κέντρο). Η πλατεία Ναβόνα προσφέρει ένα υπέροχο θεατρικό ντεκόρ με το σχήμα της που θυμίζει αρχαίο στάδιο, τα όμορφα καφέ της, τις πηγές και τις εκκλησίες σε στυλ μπαρόκ. Θα επισκεφθούμε το Πάνθεον, το καλύτερα συντηρημένο Ρωμαϊκό μνημείο, την Φοντάνα ντι Τρέβι.

Piazza Navona

3η μέρα: Σήμερα θα επισκεφθούμε το κρατίδιο του Βατικανού και τη Βασιλική του Αγίου Πέτρου. Το Βατικανό είναι το παγκόσμιο κέντρο του καθολικισμού. Εκτείνεται σε 43 εκτάρια. Το παλάτι στεγάζει τα μουσεία του Βατικανού. Θα επισκεφθούμε την Καπέλα Σιξτίνα όπου θα θαυμάσουμε τα έργα του Μιχαήλ Άγγελου, ιδιαίτερα θα σταθούμε στη Γένεση και την Τελική Κρίση. Θα δούμε τη συλλογή του Ραφαήλ και το έργο του Η Αθηναϊκή σχολή που τον καταξίωσε σαν καλλιτέχνη, ισάξιο με το Μιχαήλ Άγγελο. Στο πλαίσιο της επίσκεψής μας αυτής θα μπούμε στο Καστέλ Σαν Άντζελο, που οφείλει το όνομά του στον Αρχάγγελο Μιχαήλ που η παράδοση τον θέλει να ανακοινώνει στον Πάπα Γρηγόριο 1ο το ευχάριστο μήνυμα του τέλους της πανώλης.

Το απόγευμα είναι ελεύθερο. Προτείνουμε να επισκεφθείτε ξανά την πλατεία Ναβόνα τη νύχτα. Η ζωντάνια της πλατείας και η ατμόσφαιρα που αποπνέει θα σας αποζημιώσουν.

Fontana di Trevi

4η μέρα: Θα πάμε προς τα βόρεια της πόλης. Θα δούμε τη Βίλα των Μεδίκων, την Πιάτσα ντελ Πόπλο, τη Βίλα Τζούλια, την Εθνική Γκαλερί Μοντέρνας Τέχνης και θα καταλήξουμε στη Βίλλα Μποργκέζε. Στο γυρισμό θα περάσουμε από τη Πιάτσα Ντι Σπάνια. Θα πάρουμε το καφέ μας στο καφέ Γκρέκο. Το απόγευμα είναι ελεύθερο. Μπορείτε να χαρείτε τη βόλτα σας στη πόλη. Μη ξεχάσετε να επισκεφτείτε τη Βία Βένετο.

Piazza della Signoria

5η μέρα: Σήμερα, μετά το πρωινό, θα πάρουμε το τρένο για Φλωρεντία, όπου θα φτάσουμε λίγο μετά το μεσημέρι. Η μέρα θα είναι ελεύθερη για να έχετε την πρώτη σας επαφή με την πόλη. Προτείνουμε βόλτα στη Πιάτσα ντε λα Σινιορία και καφέ στη Πιάτσα ντε λα Ρεπούμπλικα. Μη παραλείψετε να δείτε το Πόντε Βέκκιο. Από τους κήπους Μπομπόλι θα έχετε υπέροχη θέα στον ποταμό Άρνο και την πόλη.

6η μέρα: Σήμερα η μέρα ξεκινά από το Ουφίτσι. Θα θαυμάσετε έργα των Τζιότο, Μποτιτσέλι, Καραβάτζιο, Μιχαήλ Αγγέλου, Λεονάρντο ντα Βίντσι, Ραφαήλ και άλλων. Μετά από ένα σύντομο διάλειμμα στη Πιάτσα ντε λα Σινιορία θα επισκεφτούμε το Παλάτσο Βέκιο και μετά θα περπατήσουμε ως την εκκλησία Σάντα Κρότσε, που φιλοξενεί τον τάφο του Μιχαήλ Αγγέλου. Το απόγευμα είναι ελεύθερο.

7η μέρα: Θα δούμε σήμερα ένα από τα ωραιότερα γλυπτά (ισάξιο του Ερμή του Πραξιτέλη) που είναι ο Δαυίδ του Μιχαήλ Αγγέλου, που φιλοξενείται στην Γκαλέρια ντελ Ακαντέμια. Θα πάμε στο Ντουόμο και το Βαπτιστήριο. Θα θαυμάσουμε την υπέροχη θέα της πόλης και των περιχώρων από το ψηλότερο σημείο του θόλου του Ντουόμο. Για το απόγευμα σας αφήνουμε να κάνετε τις αγορές σας και να κρατήσετε με την βόλτα αυτή τις καλύτερες αναμνήσεις σας από τη Φλωρεντία. Ίσως αν έχετε το κουράγιο αξίζει μια επίσκεψη στο Παλάτσο Πίτι. Το παλάτσο αυτό φτιάχτηκε από τον Πίτι που προσπάθησε έτσι να ξεπεράσει τους εμπορικούς του αντιπάλους, την οικογένεια των Μεδίκων.

Η θέα της Φλωρεντίας από τον τρούλο του Ντουόμο

8η μέρα: Η τελευταία γεύση από τη Φλωρεντία θα είναι μια σχετικά σύντομη επίσκεψη στο μουσείο Μπαργκέλλο, το δεύτερο σε αξία μουσείο της Φλωρεντίας. Περιέχει υπέροχες συλλογές έργων τέχνης της αναγέννησης. Στο ισόγειο αξίζει να δείτε τρία από τα σημαντικότερα έργα του Μιχαήλ Αγγέλου (Βάκχος, Βρούτος, Η Παρθένος και το Παιδί).

Σήμερα το μεσημέρι φεύγουμε για Ρώμη. Αργά το απόγευμα θα πετάξουμε από Ρώμη για Αθήνα.

Το Sacre Coeur δεσπόζει πάνω από το Παρίσι

Παρίσι (5 ημέρες)

1η μέρα: Πτήση για Παρίσι. Άφιξη στην «Πόλη του Φωτός» και χρόνος ελεύθερος για μια πρώτη γνωριμία.

2η μέρα: Σήμερα θα δούμε το μουσείο του Λούβρου. Διαθέτει συλλογές έργων τέχνης από όλο τον κόσμο. Επόμενος σταθμός μας η Παναγία των Παρισίων, έξοχο δείγμα γοθτικής αρχιτεκτονικής. Θα περάσουμε στην άλλη όχθη του Σηκουάνα και θα ανηφορίσουμε την Σεν Μισέλ. Θα δούμε στα αριστερά μας τη Σορβόνη και μετά στα δεξιά μας τον κήπο του Λουξεμβούργου. Για το απόγευμα αξίζει βόλτα στις όχθες του Σηκουάνα μέχρι την περιοχή του Μαρέ, πλούσια σε κατοικίες του 17ου και 18ου αιώνα. Για το βράδυ αξίζει να επισκεφτείτε το Καρτιέ Λατέν.

3η μέρα: Σήμερα θα επισκεφτούμε τη Μον-Μάρτρ και την εκκλησία του Σακρέ Κέρ. Από το ψηλότερο σημείο του θόλου θα θαυμάσουμε τη θέα της πόλης. Στο βάθος θα δούμε τον Πύργο του Άιφελ. Αξίζει να περπατήσετε στη περιοχή, που αποπνέει ιδιαίτερη γοητεία με τα καφέ της, τους υπαίθριους ζωγράφους που φτιάχνουν σε λίγη ώρα το πορτραίτο σας, και τη θέα στο Παρίσι. Το απόγευμα θα κάνουμε τη βόλτα μας στη λεωφόρο των Ηλυσίων Πεδίων, θα περάσουμε την Αψίδα του Θριάμβου και θα επισκεφτούμε τον Πύργο του Άιφελ για να δούμε άλλη μια φορά το Παρίσι από ψηλά. Θα κάνουμε και μια βαρκάδα στο Σηκουάνα. Θα θαυμάσουμε την αρχιτεκτονική των κτιρίων του 18ου και 19ου αιώνα καθώς και μια σειρά από υπέροχες γέφυρες. Για νωρίς το απόγευμα προτείνουμε μια επίσκεψη στο φημισμένο κοιμητήριο Περ Λασέζ, όπου αναπαύονται μεταξύ άλλων ο Σοπέν, ο Όσκαρ Γουάιλντ, ο Τζιμ Μόρισον.

Η αψίδα του Θριάμβου.

4η μέρα: Η μέρα είναι ελεύθερη για βόλτα. Προτείνουμε να επισκεφτείτε το Μουσείο Ορσαί (παλιός σιδηροδρομικός σταθμός), το Κέντρο Ζώρζ Πομπιντού. Περιπλανηθείτε. Νοιώστε τη μαγεία της πόλης.

5η μέρα: Σήμερα θα επισκεφτούμε στις Βερσαλλίες. Υπέροχο παλάτι και υπέροχοι κήποι. Το βράδυ θα επισκεφτούμε ένα κλασσικό γαλλικό καμπαρέ, το Μουλέν Ρούζ.

Αύριο, λίγο μετά το μεσημέρι πετάμε από το αεροδρόμιο του Ορλύ για Αθήνα.

Πράγα (4 ημέρες)

1η μέρα: Άφιξη στη μαγευτική πρωτεύουσα της Τσεχίας. Βόλτα στο κέντρο της πόλης. Θα δούμε τη Γέφυρα του Καρόλου, τη γραφική πλατεία του Παλαιού Δημαρχείου, μωσαϊκό αρχιτεκτονικών στυλ. Το αστρονομικό ρολόϊ του Παλαιού Δημαρχείου κτυπά τις ώρες και κάθε ώρα οι Δώδεκα Απόστολοι βγαίνουν για να ξορκίσουν τα τέσσερα κακά: Ματαιοδοξία, Απληστία, Θάνατος, Παγανισμός. Περπατώντας βόρεια θα βρεθούμε στην εβραϊκή γειτονιά. Από την άλλη πλευρά της γέφυρας θα δούμε τη μαγική καστροπολιτεία και θα νοιώσουμε πως βρεθήκαμε σε άλλη εποχή.

2η μέρα: Η μέρα είναι ελεύθερη. Περιπλανηθείτε στα στενά

Ο Πύργος και το αστρονομικό ρολόι του Παλιού Δημαρχείου

δρομάκια της πόλης, με τα μπαρόκ κτίρια, τις γέφυρες του Μολδάβα και πιείτε τον καφέ σας σε κάποιο από τα γραφικά «καφέ». Επισκεφθείτε το Εθνικό και το λαογραφικό μουσείο. Για το βράδυ προτείνουμε Τζάζ, γιατί Πράγα χωρίς Τζάζ δε λείει. Το καλύτερο club της πόλης μας περιμένει. Είναι το Radost που φιλοξενεί μουσικά σχήματα από όλο τον κόσμο.

3η μέρα: Σήμερα το πρόγραμμα προβλέπει εκδρομή μέχρι το Κονοπίστε, το φημισμένο κάστρο της Βοημίας, με τις μοναδικές συλλογές από πανοπλίες.

Το βράδυ προτείνουμε να παρακολουθήσετε μια παράσταση του φημισμένου Μαύρου Θεάτρου της Πράγας. Προτείνουμε να απολαύσετε την τσέχικη κουζίνα μέσα σε ένα κελάρι του 15ου αιώνα στο U Modre Ruze.

4η μέρα: Χαρείτε την τελευταία μέρα σας με επίσκεψη στο παλιό μοναστήρι Λορέτο. Μη ξεχάσετε να επισκεφθείτε το Δρομάκι των Αλχημιστών και το σπίτι του Κάφκα. Στην εβραϊκή συνοικία μη ξεχάσετε το μουσείο Art deco. Πιείτε τον τελευταίο σας καφέ στο Art Nouveau Kavarna Obecní Dum πριν ξεκινήσουμε αργά το απόγευμα για το αεροδρόμιο και την πτήση μας για Αθήνα.

Κωνσταντινούπολη (5 ημέρες)

Το Γενί Τζαμί από τη γέφυρα του Γαλατά.

1η μέρα: Φθάνουμε αεροπορικώς στην Πόλη, που «πατάει» σε δυο ηπείρους, την Ευρώπη και την Ασία. Η πρώτη μέρα είναι ελεύθερη. Προτείνουμε μια βόλτα στη σκεπαστή αγορά «Καπαλί Τσαρσί».

2η μέρα: Σήμερα θα ξεναγηθούμε στα σπουδαιότερα Οθωμανικά και Βυζαντινά μνημεία της Πόλης. Η Αγία Σοφία, κορυφαίο επίτευγμα αρχιτεκτονικής, αλλά και μνημείο ιδιαίτερης συναισθηματικής αξίας για τους Έλληνες, θα είναι ο πρώτος μας σταθμός. Στη συνέχεια θα επισκεφτούμε το Μπλέ Τζαμί. Πήρε το όνομά του από το χρώμα που κυριαρχεί στην εσωτερική του διακόσμηση. Το παλάτι του Τοπ Καπί, κατοικία του Σουλτάνου από το 15ο αιώνα, είναι ένα ακόμα κλασικό αξιοθέατο. Έχει ωραιότατους εσωτερικούς κήπους και αυλές. Έχει θέα στη θάλασσα του Μαρμαρά. Για το βράδυ προτείνουμε να παρακολουθήσετε ανατολίτικους χορούς και να γευτείτε τοπικές σπεσιαλιτέ.

3η μέρα: Μετά το πρωινό θα επισκεφτούμε το Πατριαρχείο, θα δούμε την εκκλησία του Αγίου Γεωρ-

γίου, την Κλειστή Πύλη, το χώρο μαρτυρίου του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄, και θα συνεχίσουμε με μια σύντομη κρουαζιέρα στα Πριγκιποννήσια, την Πρώτη, την Αντιγόνη, τη Χάλκη, την Πρίγκιπο.

Θα θαυμάσουμε ένα υπέροχο δειλινό στον Κεράτιο Κόλπο.

4η μέρα: Σήμερα προτείνουμε επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο, το Τέμενος του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς, που θεωρείται το ομορφότερο από όλα τα τζαμιά της πόλης. Σημαντικό είναι να επισκεφθείτε το Παλάτι του Ιμπραήμ Πασά και το μουσείο Μωσαϊκών με υπέροχα μωσαϊκά του 5ου και 6ου αιώνα.

5η μέρα: Το πρωινό ελεύθερο. Προτού φύγουμε κρίνουμε «απαραιτήτο» να αφιερώσουμε δυο ώρες στην ιεροτελεστία του χαμάμ.

Μετά το μεσημέρι πετάμε για Αθήνα.

Το Τοπ Καπί

WEEKEND ΣΕ ΠΥΡΓΟ (Πύργος La Pauline)

Η Γαλλία είναι η χώρα που μπορεί να σας χαρίσει το όνειρο μιας υπέροχης διαμονής σε Πύργο και να σας κάνει να νοιώσετε για λίγο Μαρκήσιος ή κόμης.

Οι πύργοι αποτελούν ένα ιδιαίτερο είδος διακοπών.

Φθάνουμε αεροπορικώς στη Μασσαλία. Σε λίγη ώρα θα φθάσουμε στο Aix-en-Provence. Σε ένα πάρκο 80 στρεμμάτων βρίσκεται ο πύργος La Pauline του 18ου αιώνα. Στα δωμάτιά του φιλοξενήθηκε η Pauline Borghese αδελφή του Ναπολέοντα, από την οποία πήρε και το όνομά του.

Η παραμονή σας εδώ, σας επιφυλάσσει ένα πολυτελές περιβάλλον (σκαλιστά έπιπλα, ακριβά υφάσματα, πίνακες, πορσελάνες, σεργίτσια, κρεβάτια με ουρανό) αλλά και ένα περιβάλλον απόλυτης αποτοξίνωσης από την πεζή καθημερινότητα (ψάρεμα σε ποτάμι, γκολφ, ιππασία, πτήσεις με αερόστατο. Την παραμονή σας θα ολοκληρώσει ένα πλούσιο γαστριμαργικό περιβάλλον, με υπέροχα κρασιά και λεπτές γαλλικές γεύσεις.

Θεματική Ενότητα: Εξωτικοί Προορισμοί

Σεϋχέλλες (10 μέρες)

Βρισκόμαστε στη μέση του Ινδικού ωκεανού, σ' ένα σύμπλεγμα τριών νησιών. Το τοπίο είναι μαγικό. Η λευκή άμμος, οι κοκοφοίνικες και τα σμαραγδένια νερά μας κάνουν να νοιώθουμε ότι βρισκόμαστε στον επίγειο παράδεισο. Θα επισκεφτούμε, μετά από ειδική άδεια, τα νησιά Μαχέ, το Πραλέν και το Λα Ντιγκ, προστατευόμενες περιοχές. Το φοινικόδασος της περιοχής Βαλέ ντε Με στο Πραλέν και η απόλη Αλντάμπρα, όπου ζει ο μεγαλύτερος πληθυσμός γιγάντιων χελώνων, έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενες περιοχές υπό την αιγίδα της ΟΥΝΕΣΚΟ.

Αν είστε λάτρης της ιστιοσανίδας ή της ιστιοπλοΐας θα βρείτε εδώ τον παράδεισό σας. Οι μήνες από τον Μάιο ως τον Οκτώβριο είναι ιδανικοί. Αν προτιμάτε τις καταδύσεις οι καλύτερες εποχές είναι μεταξύ Σεπτεμβρίου και Νοεμβρίου, αλλά και μεταξύ Μαρτίου και Μαΐου.

Μαδαγασκάρη (10 μέρες)

1η μέρα: Ταξιδεύουμε για Ανταναναρίβο πρωτεύουσα της Μαδαγασκάρης μέσω Παρισίων. Το ταξίδι είναι μεγάλο και φθάνοντας δεν θα έχουμε το κουράγιο να ξεκινήσουμε αμέσως την περιπλάνησή μας. Αφήνουμε λοιπόν τα σπουδαία για την επομένη. Η Μαδαγασκάρη είναι από μόνη της μια «ήπειρος». Έχει μεγάλη ποικιλομορφία τόσο σε επίπεδο κλίματος όσο και σε επίπεδο φυσικού περιβάλλοντος.

2η μέρα: Βρισκόμαστε στα βόρειο-δυτικά, στην Μαχατζάνγκα, σημαντικό λιμάνι με διασυνδέσεις με τα νησιά Κομόρες και την Μοζαμβίκη στην Ανατολική Αφρικανική ακτή. Από το λιμάνι αυτό διακινούνται ρύζι, βαμβάκι και καπνός.

3η, 4η μέρα: Θα μείνουμε στη Πρωτεύουσα Ανταναναρίβο. Το πρωί η ζέστη είναι αποπνικτική ενώ τα βράδια είναι ψυχρά. Το θέαμα των 12 ιερών λόφων με τα παλιά σπίτια και την αποικιοκρατική αρχιτεκτονική είναι ικανό να μαγνητίσει τον επισκέπτη. Μην ξεχάσετε την αγορά (Zoma), την πλατεία της Ανεξαρτησίας, τη λίμνη Ανοζί.

5η μέρα: Παίρνουμε την εθνική οδό RN 7 που διασχίζει τα κεντρικά οροπέδια της χώρας, σε ύψος που φτάνει και τα 1200 μέτρα. Η περιοχή είναι άγονη, πετρώδης αλλά μεγαλειώδης. Το τοπίο μοιάζει σεληνιακό. Η εμπειρία είναι ανεπανάληπτη. Το ταξίδι μας προς το νότο σε μήκος 945 χιλιομέτρων θα διαρκέσει τέσσερις μέρες.

6η μέρα: Φθάνουμε στην ανατολική ακτή. Ακολουθούμε την ποτάμια οδό που μας φέρνει στον Ινδικό ωκεανό. Μια μυστηριώδης περιοχή με πλούσια τροπική βλάστηση και δαίδαλο ποταμών που συνδέουν τα χωριά της περιοχής.

7η, 8η μέρα: Κατεβαίνουμε προς το νότο. Συναντάμε συχνά κοπάδια βοδιών. Τα βόδια είναι ιερά ζώα για τους κατοίκους της Μαδαγασκάρης, αποτελούν ίσως τη μοναδική πηγή πλούτου αλλά και συναλλακτική μονάδα (χρήμα). Συναντάμε υπέροχες αμμόδεις ακτές.

9η, 10η μέρα: Επιστρέφουμε στην πρωτεύουσα από όπου θα πετάξουμε για Παρίσι και στη συνέχεια για Αθήνα.

Καμερούν (14 ημέρες)

Εκβολές ποταμού στον
Ατλαντικό στην πόλη
Limbe στο Καμερούν

1η μέρα: Ταξιδεύουμε μέσω Ζυρίχης για Ντουάλα. Φθάνουμε στη Ντουάλα το μεγάλο λιμάνι του Καμερούν και δεύτερη σημαντική πόλη μαζί με την πρωτεύουσα Γιαουντέ. Η μέρα είναι ελεύθερη για προσαρμογή και ξεκούραση.

2η μέρα: Θα αφιερώσουμε τη μέρα μας για τη γνωριμία της πόλης. Θα επισκεφτούμε το μουσείο της πόλης όπου θα δούμε παλιές φωτογραφίες που απεικονίζουν την πόλη από την εποχή της Γερμανικής παρουσίας, δηλαδή πριν από το 1914. Στο μουσείο θα γνωρίσουμε την τέχνη των Μπαμιλέκ και Μπαμούν (σημαντικές εθνοτικές ομάδες του Καμερούν). Η γνωριμία της πόλης θα συμπληρωθεί με βόλτα στην αγορά Κασαλαφάμ, όπου μπορείτε να κάνετε συμφέρουσες αγορές ειδών λαϊκής τέχνης. Για το βράδυ μας περιμένει κάποιο από τα πολλά κλάμπς της πόλης. Προτείνουμε το Μακούμπα-Μακούμπα, που είναι ονομαστό για την Αφρικάνικη μουσική του με μίξεις από Τζάζ και Ντίσκο.

Λίμπε, δρόμος της πόλης. Η πόλη βρίσκεται στο δυτικό αγγλόφωνο τμήμα του Καμερούν.

3η μέρα: Σήμερα θα επισκεφτούμε την πρωτεύουσα Γιαουντέ. Η πόλη απέχει 200 περίπου χιλιόμετρα από τη Ντουάλα και βρίσκεται σε υψόμετρο 750 μέτρα. Το κλίμα της είναι τροπικό. Είναι μια πόλη με πολύ πράσινο και κτίρια μοντέρνα αλλά και αποικιακού ύφους. Το κέντρο της πόλης είναι εύκολο να το γνωρίσετε περπατώντας. Η λεωφόρος Κέννεντυ είναι ο κατεξοχήν εμπορικός δρόμος. Πολύ κοντά βρίσκεται η κεντρική κυκλική αγορά. Στο τέλος της λεωφόρου Κέννεντυ βρίσκεται η ομώνυμη πλατεία με το κέντρο λαϊκής τέχνης όπου θα βρείτε ντόπια χειροτεχνήματα. Στους γειτονικούς δρόμους Μονσενιέρ Βότ και λεωφόρος της Ανεξαρτησίας βρίσκονται τα περισσότερα μαγαζιά της πόλης, οι κινηματογράφοι, οι τράπεζες, τα μπάρ και τα ρεστοράν. Οι πιο ζωντανές συνοικίες της πόλης είναι οι Μέσσα, Μοκολο και Μπρικετερί. Η τελευταία αποτελεί τη μουσουλμανική συνοικία όπου συναντάμε το Μεγάλο Τζαμί.

4η μέρα: Ταξιδεύοντας νότια και δυτικά θα δούμε τις ακτές του Ατλαντικού και θα γνωρίσουμε μια μικρή πόλη την Κρίμπι. Η κυριότερη εθνότητα της περιοχής είναι οι φιλόξενοι Μπάσσα. Η περιοχή θα μας φιλοξενήσει για τρεις μέρες.

5η, 6η μέρα: Θα συναντήσουμε υπέροχες παραλίες με άσπρη άμμο. Την Κόστα Μπλάνκα (12 Km), την παραλία με τους κοκοφοίνικες (15 Km) και την Λόντζι (24 Km). Τα υπέροχα παραδοσιακά ψαράδικα χωριά θα σας γοητέψουν. Άλλωστε ο τουρισμός δεν έχει ακόμη αλλάξει την περιοχή και τους ανθρώπους της. Εδώ μπορείτε να κάνετε κάμπινγκ ή να νοικιάσετε καλύβα με θέα στη θάλασσα.

7η μέρα: Θα νοικιάσουμε τζιπ για να επισκεφτούμε το εσωτερικό. Όλη η ενδοχώρα που βρίσκεται ανατολικά της πόλης Κρίμπι και νότια της πρωτεύουσας Γιαουντέ βρίσκεται σε τροπικό περιβάλλον. Θα

επισκεφτούμε την πόλη Εμπολόβα πρωτεύουσα της νότιας επαρχίας και το βράδυ θα καταλύσουμε στο Γασουντέ.

8η, 9η, 10η μέρα: Τις τρεις αυτές μέρες θα αφιερώσουμε για να γνωρίσουμε ένα ολότελα διαφορετικό τοπίο. Ανεβαίνοντας προς το βορρά, θα συναντήσουμε τοπία με χαμηλή βλάστηση, τα οροπέδια της Ανταμάουα, το εθνικό πάρκο Μπενουέ (θα έχετε εδώ την ευκαιρία να δείτε από κοντά αντιλόπες, λιοντάρια, κροκόδειλους, ιπποπόταμους, καμηλοπαρδάλεις και άλλα άγρια ζώα). Θα περάσουμε από την πόλη Γκαρούα με βορειότερο προσορισμό την πόλη Μαρούα. Η πόλη Μαρούα είναι η αφετηρία για επισκέψεις στο εθνικό πάρκο Ουάζα, και τα βουνά Μανταρά. Βασικό αξιοθέατο της Μαρούα είναι το μουσείο Ντιαμαρέ όπου θα θαυμάσουμε αντικείμενα τέχνης του 10ου αιώνα, μουσικά όργανα, ιδίως κρουστά, ρούχα του αρχηγού των Φουλανί (εθνοτική ομάδα της περιοχής), αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν σε τελεουργίες, αγροτικά εργαλεία και κοσμήματα.

11η, 12η μέρα: Σήμερα ξεκινάμε να γνωρίσουμε το δυτικό Καμερούν με τελικό προσορισμό την περιοχή του όρους Καμερούν (ενεργό ηφαιστείο στα νοτιοδυτικά της χώρας και το ψηλότερο βουνό της κεντροδυτικής Αφρικής).

Θα γνωρίσουμε τις πόλεις Μπαμέντα και Μπαφουσαμ, πριν φτάσουμε στην Μπουέα και Λίμπτε στις ακτές του κόλπου της Γουινέας. Η περιοχή είναι ιδιαίτερος πόλος έλξης τουριστών, με τις πολύχρωμες αγορές και τις παραδοσιακές εκδηλώσεις των ντόπιων (κυρίως Μπαμιλεκέ). Μπορείτε να αγοράσετε ξύλινα παραδοσιακά χειροτεχνήματα. Σε όλη της την έκταση θα δούμε χαμηλούς λοφίσκους με φυτείες κακάο και καφέ.

13η μέρα: Ο κύριος πόλος έλξης της περιοχής στα κοντά στα σύνορα με τη Νιγηρία στα παράλια του κόλπου της Γουινέας, είναι το όρος Καμερούν. Παρά το μεγάλο του υψόμετρο δεν είναι επικίνδυνη η ανάβαση σε αυτό. Μάλιστα κάθε χρόνο γίνεται αγώνας 27 χιλιομέτρων, ανάβασης και κατάβασης του βουνού. Το ρεκόρ είναι περίπου 3 ώρες και 45 λεπτά.

Στη πόλη Μπουέα θα θαυμάσετε το κάστρο (μεσαιωνικού τύπου) που έφτιαξαν οι Γερμανοί. Η πόλη Λίμπτε είναι το πλησιέστερο στη Ντουάλα παραλιακό θέρετρο. Προσελκύει τουρισμό για τις ωραίες παραλίες και τις πλούσιες δραστηριότητες που προσφέρει σχετικά με το θαλάσσιο τουρισμό.

14η μέρα: Σήμερα επιστρέφουμε από Ντουάλα για Αθήνα με ενδιάμεσο σταθμό τη Ζυρίχη.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Ανθρωπογενές περιβάλλον: Τα στοιχεία του χώρου που υπάρχουν γύρω μας και οφείλονται στην παρέμβαση του ανθρώπου.

Αστικοποίηση: Είναι η αύξηση του πληθυσμού των πόλεων με ρυθμό μεγαλύτερο από το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού της χώρας.

Αστικό κέντρο: Άλλη ονομασία των πόλεων, δηλαδή των οικισμών με περισσότερους από 10.000 κατ.

Αστυφιλία: Η τάση συγκέντρωσης του πληθυσμού στις πόλεις και η εγκατάλειψη της υπαίθρου.

Βαλκανική (χερσόνησος): Η πιο ανατολική χερσόνησος της Ευρώπης, που ορίζεται βόρεια από τους ποταμούς Σάβο και Δούναβη και βρέχεται από την Αδριατική, το Ιόνιο, το Αιγαίο και την Μαύρη Θάλασσα.

Γεωγραφικό πλάτος: Ο Παράλληλος που περνά από ένα τόπο, δείχνει το γεωγραφικό πλάτος του, δηλαδή τη θέση του τόπου ως προς τον Ισημερινό. Μετριέται σε μοίρες 0-90° Βόρεια ή 0-90° Νότια.

Γεωγραφικό μήκος: Ο Μεσημβρινός που περνά από ένα τόπο, δείχνει το γεωγραφικό μήκος του, δηλαδή τη θέση του τόπου ως προς τον πρώτο Μεσημβρινό, τον Μεσημβρινό του Γκρίνουιτς. Μετριέται σε μοίρες 0-180° Ανατολικά ή 0-180° Δυτικά.

Διώρυγα: Τεχνητό στενό θαλάσσιο πέρασμα που κατασκευάζεται για να διευκολύνει τη ναυσιπλοΐα.

Διώρυγα του Σουέζ: Το τεχνητό θαλάσσιο στενό που ενώνει την Ερυθρά Θάλασσα και την Μεσόγειο, χωρίζοντας την Ασία από την Αφρική.

Δρυμός: Δάσος.

Εύκρατη ζώνη: Περιοχή της γης ανάμεσα σε ένα πολικό κύκλο και τον αντίστοιχο τροπικό κύκλο της γης.

Ισημερινός: Νοητός κύκλος, που χωρίζει τη γη σε δυο ίσα ημισφαίρια, το βόρειο και το νότιο.

Κλιματικός χάρτης: Χάρτης που παρουσιάζει την κατανομή των κλιματικών συνθηκών.

Μάγκρεμπ (Αραβική λέξη): Ονομασία που δόθηκε στις χώρες που βρίσκονται δυτικά της Αιγύπτου (Λιβύη, Τυνησία, Αλγερία, Μαρόκο).

Νοητικός χάρτης: Κάθε φανταστική εικόνα, που έχουμε στο μυαλό μας για έναν τόπο.

Οροπέδιο: Σχετικά επίπεδη εδαφική έκταση που βρίσκεται σε σημαντικό υψόμετρο.

Πάμπα (Ισπανική λέξη): Λιβάδι της νότιας Αμερικής, ιδανικό για κτηνοτροφία.

Περιβαλλοντικοί πόροι: Φυσικοί πόροι, όπως θελκτικά τοπία, περιοχές αναψυχής, που προσφέρουν ομορφιά και ξεκούραση.

Περιφέρεια (γεωγραφική): Περιοχή με ομοιογένεια στα φυσιογραφικά, οικονομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της. Μια μεγάλη περιοχή αποτελείται από πολλά ανομοιόμορφα μεταξύ τους στοιχεία. Αυτός είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο χωρίζουμε τον κόσμο σε περιφέρειες. Έτσι λέγονται τα μικρά ή μεγάλα τμήματα του χώρου που έχουν τα εξής γνωρίσματα :

- Παρουσιάζουν ομοιογένεια ως προς ορισμένα χαρακτηριστικά
- Ξεχωρίζουν από τις γειτονικές περιφέρειες ως προς άλλα χαρακτηριστικά (π.χ. Διαφορετικές οικονομικές δραστηριότητες)
- Παρουσιάζουν μια εσωτερική συνοχή (π.χ. κοινά πολιτισμικά στοιχεία)

Πόρος: Υλικό, αντικείμενο ή κατάσταση, που έχει αξιολογηθεί από τον άνθρωπο και έχει κριθεί ότι έχει αξία.

Σαχέλ (Αραβική λέξη): Σημαίνει άκρη. Είναι η περιοχή ανάμεσα στο νότιο άκρο της ερήμου Σαχάρας και την περιοχή των δασών της κεντρικής Αφρικής. Είναι μια μεταβατική ζώνη, τόσο από φυσική άποψη, όσο και από κοινωνική και θρησκευτική.

Φιόρδ: Παλαιά κοίτη παγετώνων, σπανίως ποταμού που πλημμύρησε από τα νερά της θάλασσας, σχηματίζοντας στενό και βαθύ κόλπο, συνήθως με απότομες και βραχώδεις ακτές (π.χ. Νορβηγία).

Χάρτης: Επιλεκτική αναπαράσταση της επιφάνειας της Γης (λέγεται επιλεκτική γιατί εμείς επιλέγουμε ποια από τα εκατομμύρια στοιχεία θέλουμε να παρουσιάσουμε).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαρβαρέσος Στ. (1997), Τουρισμός: οικονομικές προσεγγίσεις, Αθήνα, Προπομπός
- Βαρβαρέσος Στ. (1998), Τουρισμός: έννοιες, μεγέθη, δομές. Η ελληνική πραγματικότητα, Αθήνα, Προπομπός
- Ζαχαράτος Γ. (2000), Package Tour. Παραγωγή και Διάθεση του Τουριστικού Πακέτου, εκδόσεις Προπομπός.
- Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π. (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, εκδόσεις Κριτική.
- Μοίρα- Μυλωνοπούλου Π. (2001), Τουριστική Γεωγραφία. Αφρική- Αμερική- Ωκεανία, εκδόσεις Σταμούλη.
- Μοίρα- Μυλωνοπούλου Π. (1999), Τουριστική Γεωγραφία. Ευρώπη, εκδόσεις Σταμούλη.
- Μπακιρτζής Χ. (1989), Θράκη, Αθήνα, Κοινωφελές Ίδρυμα ΕΤΒΑ, ΕΟΤ, ΕΟΜΜΕΧ.
- Πετρόπουλος Α. (1977), Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας, Αθήνα, Τυροβόλας.
- Ρούπας Β. (1997), Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας, εκδόσεις Παπαζήση.
- ΣΕΤΕ (2000), Ελληνικός Τουρισμός 2010. Στρατηγική και Στόχοι.
- Τουρισμός και Οικονομία, εκδόσεις Ομίλου Καλοφωλιά.
- Τσάρτας Π. (1989), Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στο Νομό Κυκλάδων και ιδιαίτερα στα νησιά Ίος και Σέριφος κατά την περίοδο 1950-1980, Αθήνα, ΕΚΚΕ.
- Τσάρτας Π., Θεοδωρόπουλος Κ., Καλοκάρδου-Κραντονέλλη Ρ., Μανώλογλου Ε., Μαρούδας Κ., Παππάς Π., Φακιολάς Ν., (1995), Οι κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού στους νομούς Κέρκυρας και Λασιθίου, Αθήνα, ΕΚΚΕ.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Boniface B.G., Cooper C.P. (1987), The Geography of Travel and Tourism, London: Heinemann.
- Burton R. (1994), Travel Geography, 2nd edition, Essex :Longman .
- Collins (New) WORLD ATLAS (2001), Harper Collins Publishers Ltd.
- Davidson R. (1998), Travel and Tourism in Europe, Longman.
- Greece, Athens and Mainland, London :Dorling Kindersley, 1997
- Dictionnaire HACHETTE (Encyclopedie) (1998)
- Hudman L., Jackson R. (2000), Παγκόσμια Τουριστική και Ταξιδιωτική Γεωγραφία, εκδόσεις Έλλην.
- Lozato- Giotart J-P.(1996), Τουριστική Γεωγραφία, εκδόσεις Interbooks.
- Lundberg D.E., Lundberg C.B. (1993), International Travel and Tourism, John Wiley & Sons, Inc.
- Lundberg D.E., Carolyn B.L. (1993), International Travel and Tourism, 2nd edition, New-York: John Wiley & Sons, Inc.
- The Greek Islands, London: Dorling Kindersley, 1997
- Vanishing Greece (1991), Introduction by Patrich Leigh Fermor Text by Elizabeth Boleman Herring, Convan Octopus.
- Williams A. (1997), Tourism and Uneven Development in the Mediterranean, in The Mediterranean: Environment and Society, Russel King, Lindsay Proudfoot and Bernard Smith, eds London Arnold.

Χρήσιμες Διευθύνσεις στο Internet

www.travelplan.gr
www.georama.gr
www.georama.gr/gre/junior/03.html
www.nationalgeographic.com
www.nationalgeographic.com/kids
www.geographia.com
www.lonelyplanet.com
www.roughguides.com
www.expedia.com
www.geoplace.com/gw
www.geomagazine.fr

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

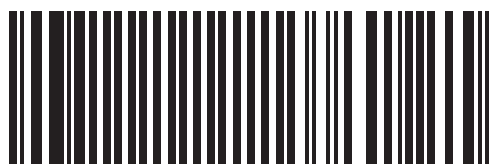
Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Κωδικός Βιβλίου: 0-24-0632

ISBN 978-960-06-5121-8

ITYE **ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ & ΕΚΔΟΣΕΩΝ
“ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ”

(01) 000000 0 24 0632 9